Tätortsnära natur

i Norrtälje kommun

Naturskyddsföreningen

LOkala NAturvårds satsningen

NORRTÄLJE KOMMUN

Omslaget visar populära Färsnaskogen i Norrtälje tätort, där gränsen mellan höga naturvärden och tätortens bebyggelse är lövtunn. I nedre delen av bilden ses naturvårdsarten skarp dropptaggsvamp (Hydnellum peckii) och i övre delen av bilden ses bostadsområdets början. Foto: Ossian Rydebjörk, 24 september 2019.

Titel:	Tätortsnära natur i Norrtälje kommun
Projektledare:	Kristoffer Stighäll
Författare:	Ossian Rydebjörk, Christoffer Hallbäck
Redigering och layout:	Ossian Rydebjörk, Kristoffer Stighäll
Foto:	Ossian Rydebjörk, Christoffer Hallbäck
Kartmaterial:	© Lantmäteriet 2017
Upplaga:	130 ex.
Utgivet:	2022

Projektet *Tätortsnära Natur i Norrtälje Kommun* är finansierat genom bidrag för lokala naturvårdsprojekt (LONA) och ideellt genom Roslagens Ornitologiska förening, Naturskyddsföreningen Roslagen och Stockholms Svampvänner.

Förord

Att vandra i skog och mark är en av de vanligaste fritidsaktiviteterna i Sverige. Många söker sig ut i naturen för avkoppling och motion. Man njuter av tystnaden, vilar hjärnan och blir befriad från vardagsstressen. Det är här som många kommer i kontakt med vilda växter och djur. Här kan man promenera, bygga kojor, leka, tälta och i skogen plocka svamp och bär. Här finns möjlighet till rekreation, lek och naturstudier för tätorternas invånare. Den tätortsnära naturen har därför en stor betydelse för många människor och för vår livskvalitet.

Tack vare att många tätortsnära naturområden ännu inte har blivit exploaterade och intensivt brukade så finns det också en hel del att värna om när det kommer till den biologiska mångfalden. Till exempel har många skogsområden en högre ålder i närheten av tätorter och hyser därför ofta många arter som annars har svårt att överleva i den brukade skogen. Många och breda stigar och kojor visar också att områdena är välbesökta av människor.

Den tätortsnära naturen är viktig både för människan och den biologiska mångfalden i de växande tätorterna. Äldre skog har dessutom en viktig funktion i att binda koldioxid, en allt viktigare funktion inför de klimatutmaningar som väntar.

Naturskyddsföreningen Roslagen initierade därför den här studien i nära samförstånd med Norrtälje kommun. Syftet med rapporten är både att utgöra ett underlag för kommunen vid samhällsplanering, men ses också som en tillgång för skolor, förskolor och allmänheten vid planering av friluftsaktiviteter.

Totalt inventerades drygt hundra områden inom Norrtälje kommun som sammanlagt utgör drygt 1800 hektar. Av dessa utgör drygt 40 hektar våtmark, drygt 100 hektar sjöar och vattendrag, drygt 400 hektar odlingslandskap, drygt 640 hektar av skog och drygt 640 hektar eftersökande av särskilt skyddsvärda arter. Även om många områden har inventerats, finns många fler att upptäcka i Norrtälje kommun!

Projektet har genomförts med statligt bidrag för lokal och kommunal naturvård, LONA. Rapporten är gjord av Naturskyddsföreningen Roslagen som ansvarar för innehållet i rapporten.

Norrtälje, 19 januari 2022

Frida Skagerberg, kommunekolog

Innehållsförteckning

Förord ... 2
Innehållsförteckning ... 3
1. Inledning ... 4
2. Metod ... 5
2.1 Friluftsvärden ... 5
2.2 Naturvärden ... 5
2.3 Terräng ... 7
2.4 Nationella rödlistan ... 7
2.5 Inventering och artbestämning ... 8
3. Områdesbeskrivningar ... 9
3.1 Norrtälje ... 9
3.2 Rimbo ... 57
3.3 Hallstavik ... 81
3.4 Bergshamra ... 101
3.5 Älmsta ... 123
3.6 Grisslehamn ... 142
3.7 Herräng ... 155
3.8 Edsbro ... 165
3.9 Finsta ... 185
3.10 Svanberga ... 192
4. Inventering av sjöar och vattendrag ... 199
5. Tack ... 201
6. Referenslista ... 202

1. Inledning

Allemansrätten ger oss möjligheten att vistas fritt i naturen. Samtidigt rör sig människor generellt endast 1–2 km från sitt hem när de ska besöka ett grönområde. Detta gör att den tätortsnära naturen spelar en mycket viktig roll för hur många får sina naturupplevelser. Här får människor plats att njuta av naturen och vara kreativa, men det är också ett hem för många djur, växter och svampar.

I en enkätstudie om svenskarnas syn på skogen och naturen svarade 80 procent att det är nödvändigt för livskvaliteten att komma ut i skog och mark. Människor upplever att de får ökade insikter om samspelet i naturen och en känsla av att själva vara en del av den när de vistas i naturpräglade miljöer[2]. Vistelser i närnaturen innebär att människor får en bättre kännedom om sin egen hemmiljö och genom det en ökad trygghetskänsla[3].

Grönområden har en positiv inverkan på människors hälsa och människor som bor nära grönområden lider mer sällan av stress[4]. Tysta områden är en stor bristvara i stadens närhet och återfinns bara i större naturområden. Just tystnad har visat sig ha en positiv och lugnande inverkan på stressade människor. Träd och grönska har positiva effekter på rehabilitering efter sjukdomar och svåra skador. Att vistas i grönområden ökar dessutom motståndskraften mot sjukdomar[5].

Den allt snabbare befolkningsökningen och stigande exploateringstryck gör att det är mycket viktigt att öka kunskapen om den tätortsnära naturen runt alla tätorter i kommunen. Det gäller både att kartlägga områden som har många besökare och där många aktiviteter bedrivs, områden som används i skolan och för undervisning och områden som har särskilt stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Karaktärsdrag i Roslagens natur är det kustnära läget, den mosaikartade naturen med jordbruksmark, skog, sjöar, åar, våtmarker, vägar och bebyggelse. På många ställen finns ett ovanligt stort kalkinslag i jorden vilket skapar speciella förhållanden. Den tidigare markanvändningen med kulturmarker och betespåverkan är överallt tydlig och har skapat en del av de naturvärden vi ser idag. Skogsbruk, kolning, sänkta vattendrag och annan exploatering har likaså kraftigt påverkat den natur vi hittar idag.

Det kan vara lätt att glömma, men runt omkring oss i den tätortsnära naturen finns både stor artrikedom och många både rödlistade och sällsynta arter. En del av dessa arter är att betrakta som ansvarsarter för Norrtälje kommun. Det vill säga att det finns skäl att ta extra hänsyn om vissa arter förekommer i ett tätorsnära område. Genom projektet har totalt 920 arter identifierats i den tätortsnära naturen kring några av kommuns tätorter och rapporterats på Sveriges lantbuksuniversitetets artportal, artportalen.se. Av dessa var 427 arter svampar och 307 arter kärlväxter. Resterande utgjordes av ryggradslösa djur, däggdjur, fåglar, mossor och lavar.

2. Metod

Inriktningen på studien var att både uppmärksamma områdenas betydelse för det rörliga friluftslivet och för den biologiska mångfalden. Syftet var också att, där så var lämpligt, föreslå åtgärdsförslag för att ytterligare stärka områdenas friluftsvärden och naturvärden.

Den geografiska avgränsningen kring varje tätort var två kilometer från tätorternas utkant. Intressanta områden innanför denna gräns identifierades, och många men inte alla besöktes sedan i fält där inventering och bedömning genomfördes. I de fall det fanns så användes tidigare kända underlag. För varje område redovisas koordinater i RT90 (nord, öst), datum för inventering, områdets storlek (hektar), friluftsvärden, naturvärden samt åtgärdsförslag.

Som en del av kartläggningen av viktiga natur- och friluftsområden, skickades en enkät ut till tätorternas skolor och förskolor. Där gavs möjligheten att berätta vilka naturområden som besöks frekvent genom verksamheten. Deltagandet var lågt men svaren som gavs inkluderas till de presenterade områdena i denna rapport.

Tätorterna som inventerades var Norrtälje, Rimbo, Älmsta, Hallstavik, Grisslehamn, Bergshamra, Edsbro, Herräng, Finsta och Svanberga.

Kriterier för friluftslivets användning respektive naturvärden av de besökta och bedömda naturområdena var följande:

2.1 Friluftsvärden

Friluftsvärdet för varje område bedömdes genom att dela in besöksfrekvensen i en tregradig skala: Låg, Medel, Hög. För att med större nyans avgöra hur värdefullt ett område är för friluftslivet togs ett poängsystem fram. Det går ut på att allt som kan vara av värde för friluftslivet tilldelas ett (1) poäng. Exempelvis ges ett (1) poäng om det finns soptunnor, ett (1) poäng för elljusspår, ett (1) poäng för vindskydd, och så vidare. Till detta adderas ett (1) till tre (3) poäng beroende på hur välanvända och stora stigarna är i området. Sedan summeras detta och den samlade poängen jämförs mot en skala, för att se hur viktigt och använt området är av friluftslivet.

Skala friluftsvärde
1–5 poäng = Begränsat värde.
6–10 poäng = Bra värde.
11–15 poäng = Mycket bra värde.
16–20 poäng = Utmärkt värde.

För varje område adderas även en symbol för att illustrera terrängens svårighetsgrad.

2.2 Naturvärden

Att göra en naturvärdesbedömning är en sammantagen bild över ett områdes ekologi och naturgeografi. Syftet är att bedöma ett områdes betydelse för den biologiska mångfalden. Bedömningen utgår ifrån ett regionalt perspektiv.

Bedömningen utgår ifrån förekomst av viktiga strukturer i miljön, som exempelvis gamla träd eller sandbankar, och intressanta miljöfaktorer, som exempelvis mikroklimat eller kalkrikedom. Även olika former av skötsel, som exempelvis bete eller slåtter, eller tecken på utvecklade växt och djursamhällen med lång kontinuitet, är viktiga faktorer som tas med i bedömningen. Det är också mycket användbart att titta på signalarter och rödlistade arter. Signalarter är arter som genom sin närvaro indikerar ett högt naturvärde av något slag Rödlistade arter är arter som har en minskande populationstrend och därför riskerar att försvinna ur vår flora och fauna.

För att bedömningen ska bli lätt att förstå och jämföra, har områdena klassats efter fyra olika naturvärdesklasser. Varje klass har definierade kriterier som ska uppfyllas för att ett givet område ska kunna klassas som sådant. Områden som inte har några uppenbara naturvärden, vilket är en stor del av landskapet, hamnar utanför denna klassificering och benämns som *produktionslandskap*.

Klass 1 - Högsta naturvärde.
Biotoper med livskraftiga populationer av hotade arter. Lång historisk kontinuitet och särskilt stor ekologisk betydelse. Kärnområden som är viktiga för arters överlevnad i regionen. Större sammanhängande miljöer eller kluster av värdefulla miljöer. Miljöer som är mycket svåra att återskapa. Uppfyller ett eller flera av kriterierna: a) riklig förekomst av goda signalarter, b) hög ekologisk funktion, till exempel rastplatser för fåglar, c) naturliga eller kulturskapade biotoper med lång kontinuitet, d) miljöer eller arter som är ovanliga i landskapet i övrigt, e) områden opåverkade av mänskliga ingrepp, f) miljöer som har rikligt med strukturer eller pågående processer som specialiserade arter kräver, g) mångformiga miljöer som bidrar till ett mosaikartat landskap där flera olika naturtyper ligger nära varandra, eller h) värdefulla geologiska formationer.

Klass 2 - Mycket höga naturvärden.
Särskilt artrika miljöer, ovanliga eller välbevarade naturtyper eller geologiska formationer. Naturliga eller kulturskapade biotoper som är svåra eller omöjliga att återskapa. Uppfyller ett eller flera av kriterierna a-h som står under klass 1.

Klass 3 - Höga naturvärden.
Artrikare miljöer än det vardagliga landskapet, men utan stor artrikedom eller livskraftiga populationer av hotade och sällsynta arter. Dessa miljöer kan på sikt utvecklas till, eller med särskilda åtgärder, uppnå klass 2.

Klass 4 - Vissa naturvärden
Områden som skapar variation i vardagslandskapet, även om de inte har några högre naturvärden. Dessa områden tas generellt hänsyn till i jord- och skogsbruk. Vissa omfattas av generellt biotopskydd. Exempelvis våtmarker, stenmurar, åkerholmar, lövdungar, branter, med mera.

2.3 Terräng

För att beskriva terrängen på varje besökt område, och den svårighetsgrad som man därför kan förvänta sig vid ett besök dit, användes en standardiserad tregradig skala. Dessa illustreras av tre olika symboler och definieras enligt följande.

Easy innebär en enkel terräng som aldrig överstiger 12% lutning. Stigar har generellt en slät och fast yta samt är väldränerade med minimalt löst material. Det totala avståndet för hela rutten är inte mer än 8km.

Moderate innebär en medelsvår terräng som ibland överstiger 12% lutning. Stigar kan vara ojämna med löst material, eller leriga efter regn. Det totala avståndet för hela rutten är inte mer än 11km.

Strenuous innebär en svår terräng med mycket branta partier som överstiger 12% lutning. Stigar har en yta som påminner om terrängen i övrigt. Det totala avståndet för hela rutten är 11km eller mer.

2.4 Nationella rödlistan

Rödlistan är en sammanställning av arters risk att dö ut i Sverige. Den svenska rödlistan utgår från det system som utvecklats av Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Rödlistan kan användas som ett hjälpmedel vid naturvårdsprioriteringar. Rödlistan revideras vart femte år och publicerades första gången år 2000. Under arbetet av denna rapport användes den senaste rödlistan, från 2020. Den är ett användbart verktyg för att få en bild av ett områdes betydelse för sällsynta och hotade arter.

Rödlistan består av sex kategorier som en art kan tilldelas. *Kunskapsbrist* (DD), *Nära hotad* (NT), *Sårbar* (VU), *Starkt hotad* (EN), *Akut hotad* (CR) och *Nationellt utdöd* (RE). En art behöver inte vara hotad för att bli rödlistad. Vanliga arter vars populationer har minskat kan bli rödlistade, eftersom rödlistan är en bedömning av arters *risk* att dö ut. Arter som hamnar i någon av kategorierna (VU), (EN), och (CR) är däremot hotade. En art som klassas som *Livskraftig* (LC) är varken hotad eller rödlistad.

De två faktorer som påverkar flest rödlistade arter i Sverige är skogsavverkning och igenväxning. Dessa utgör ett hot för sammanlagt 60% av landets rödlistade arter. För skogslevande arter är avverkning av gammal skog en av de främsta orsakerna till att de blir rödlistade. För att dessa populationer inte ska fortsätta att minska behöver deras oskyddade skogsmiljöer bevaras långsiktigt. Igenväxning sker i olika miljöer, bland annat ängar och betesmarker. Orsakerna är främst upphörd hävd som bete och slåtter, men kan också vara brist på störningar som brand och översvämningar.

2.5 Inventering och artbestämning

Relativt stor vikt har lagts på att inventera svampfloran i framför allt olika skogsbiotoper. Detta beror på att svampar är mycket bra indikatorer på skyddsvärd skog. De kan avslöja många viktiga detaljer som är intressanta när man gör en naturvärdesbedömning. Exempelvis ett områdes kontinuitet, tillgång på död ved och kalkhalt i marken. Även andra artgrupper har använts i undersökningen men dessa har inte fått lika stor plats.

Projektet har genomförts till 50% av ideellt arbete. Främst engagerade personer inom föreningslivet har bidragit med sin tid genom vägledning, administration och inventeringar. Men även experter inom sina områden har deltagit vid naturinventeringarna och hjälpt till med artbestämning av svårbestämda arter.

Birgitta Wasstorp (Stockholms Svampvänner): svampar.
Dan Mangsbo, Värmland: dykarbaggar.
Henrik Weibull (Naturcentrum): Mossor.
Jan Edelsjö (Stockholm): svampar, insekter.
Johannes Bergsten (NRM): dykarbaggar.
Kristoffer Stighäll (Naturskyddsföreningen): Lavar, mossor, svampar, allmänt.
Mattias Andersson (Stockholms Svampvänner): svampar.
Micael Söderman (Sportfiskarna): vattenassocierad fauna.
Willian Englund (SU): dykarbaggar.
Åke Strid (Stockholms Svampvänner): svampar.

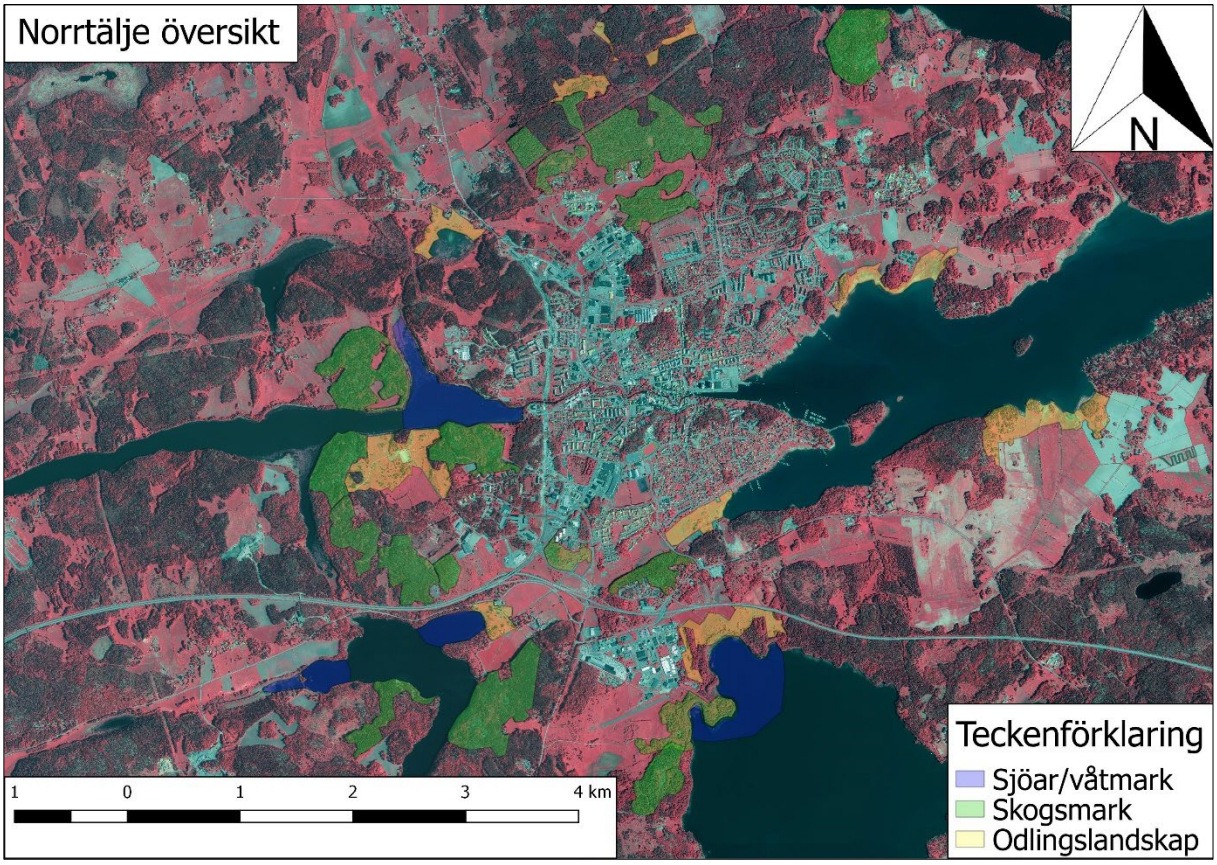
Sammanlagt har 72 personer hjälpt till ideellt i inventeringsarbetet genom gemensamma exkursioner anordnade av RNF och i privata sammanhang.

Genom rapporten har många tätortsnära områden inventerats efter natur- och friluftsvärden, men många fler finns att inventera och upptäcka! Långt ifrån alla fina områden som ville besökas hann undersökas. Förhoppningen är att denna rapport kan bli en språngbräda som vidare studier och samhällsplanering kan vila på.

3. Områdesbeskrivningar

Nedan presenteras alla inventerade områden.

3.1 Norrtälje

Översiktlig karta över inventerade områden i Norrtälje.

Mellingeholm, söder om Görla industriområde
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 12 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 1 - Högsta naturvärde
Inventerat: 2018-09-10
Storlek: 14 ha
Koordinat: N: 6627154 E: 1662957

easy

Beskrivning
Området består av cirka 14 hektar ädellövskog, med många flerhundraåriga ekar, mycket ask och någon enstaka bok. Området är också rikt på kulturvärden och fornlämningar. Inom Mellingeholmsparken finns goda förutsättningar för rekreation genom breda stigar där allmänheten kan njuta av naturen. Ljudnivån av vägbuller är inte påtaglig och bjuder in till en harmonisk miljö trots närheten till flygplatsen i Görla. Precis söder om åkermarken utanför Mellingeholmsparken, växer fortfarande ett par större ekar som uppskattas vara runt 500 år gamla.

En av Mellingeholms gamla ekar.

Friluftsvärden
Det går flera slingor i barrskogen söder om betesmarkerna som är perfekta för mountainbike och träning. Vidare ner mot sjön Limmaren kan man norr om Sika se hällristningar från 1100-talet och här finns även en rastplats. Inom betesområdet nära Mellingeholms gård finns höga kulturvärden med anor till 1500-talet. Här hittar man också informationsskyltar över de lämningar som påträffats i området. Besöksfrekvensen bedöms vara hög då stigarna är väl bevandrade i området, liksom mountainbike-slingorna visar spår av frekvent användande. Området har mycket höga friluftsvärden.

Naturvärden
Inventeringen gav flera fynd av de rödlistade arterna Oxtungssvamp (NT) och Ekticka (NT) vilka växte på flera av de gamla ekarna i området. Svamparna påvisar höga naturvärden då de nästan enbart påträffas på högåldriga ekar, och alla träd med oxtungsvamp bör betraktas som naturvårdsträd. En gammal ek kan ha flera hundra olika andra arter knutna till sig, vilket gör trädet till en av de enskilt mest värdefulla arterna för den biologiska mångfalden i hela Europa. Eftersom Mellingeholm är ett område rikt på gamla ekar är området viktigt för den biologiska mångfalden i

Norrtälje. Andra naturvårdsarter som noterades vid inventeringen var gulpudrad spiklav, rödbrun blekspik (NT) och gul dropplav (NT). Området varierar mellan ädellövskogar, betesmark och strandzoner som domineras av klibbal där mindre hackspett (NT) häckar. Denna varierande miljö är en bra förutsättning för att många fågelarter, kärlväxter, lavar, mossor och svampar ska trivas här. I betesmarkerna växer flera krävande ängsväxter, bland annat darrgräs, mandelblomma och blodnäva. Mellingeholms naturvärden bedöms vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag

Sätt upp informationsskyltar om områdets naturvärden. Anlägg en parkering invid kustvägen i väst för att öka tillgängligheten för privatpersoner, skolutflykter med mera. Även ökad tillgänglighet för funktionshindrade personer genom förenklade stättor där exempelvis rullstolar enklare kan passera. Sopkärl rekommenderas även att sättas ut i området. Röjning bör ske runt alla de äldre ekarna för att säkerställa fortsatt överlevnad och möjlighet för fler ekarter att etableras. Önskvärt vore återupptaget bete i hela den gamla herrgårdsparken med gamla ekar. Alternativ till bete vore att hävda hela parken genom årlig slåtter

Karta över Mellingeholm.

Nybygget, vid Kyrksjöns västra strand
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 10 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 - Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2018-05-10
Storlek: 37 ha
Koordinat: N: 6627412 E: 1661225

moderate

Beskrivning
Utmed Kyrksjöns östra strand, cirka 1km från Norrtälje stad, hittas skogsområdet Nybygget. Ett område av varierande naturtyper och vackra vyer utöver sjön. I väst finns kala klipphällar och i öst finns hällmarkstallskog. Den varierande naturen bidrar till en stor artrikedom i området.

Berghäll mot Kyrksjön.

Friluftsvärden
Inom området passerar cirka 1 km av Roslagsleden med tillhörande rastplats och eldstad. Rastplatsen bjuder på en fantastisk utsikt över sjön och är ett rekommenderat vandringsmål. Roslagsleden är tydligt markerad och i gott skick. Utöver den finns flera stigar av varierande karaktär i området som lämpar sig väl för vandring. En normalblöt sommar antas området erbjuda ett bredare utbud av svamp och bär än det som påträffades vid inventeringen. Nybygget nås enklast genom att ta buss och kliva av på hållplats ”Nybygget”. Därifrån är de endast 200 meter för att nå det inventerade området. Området har höga friluftvärden och besöksfrekvensen uppskattas till medel.

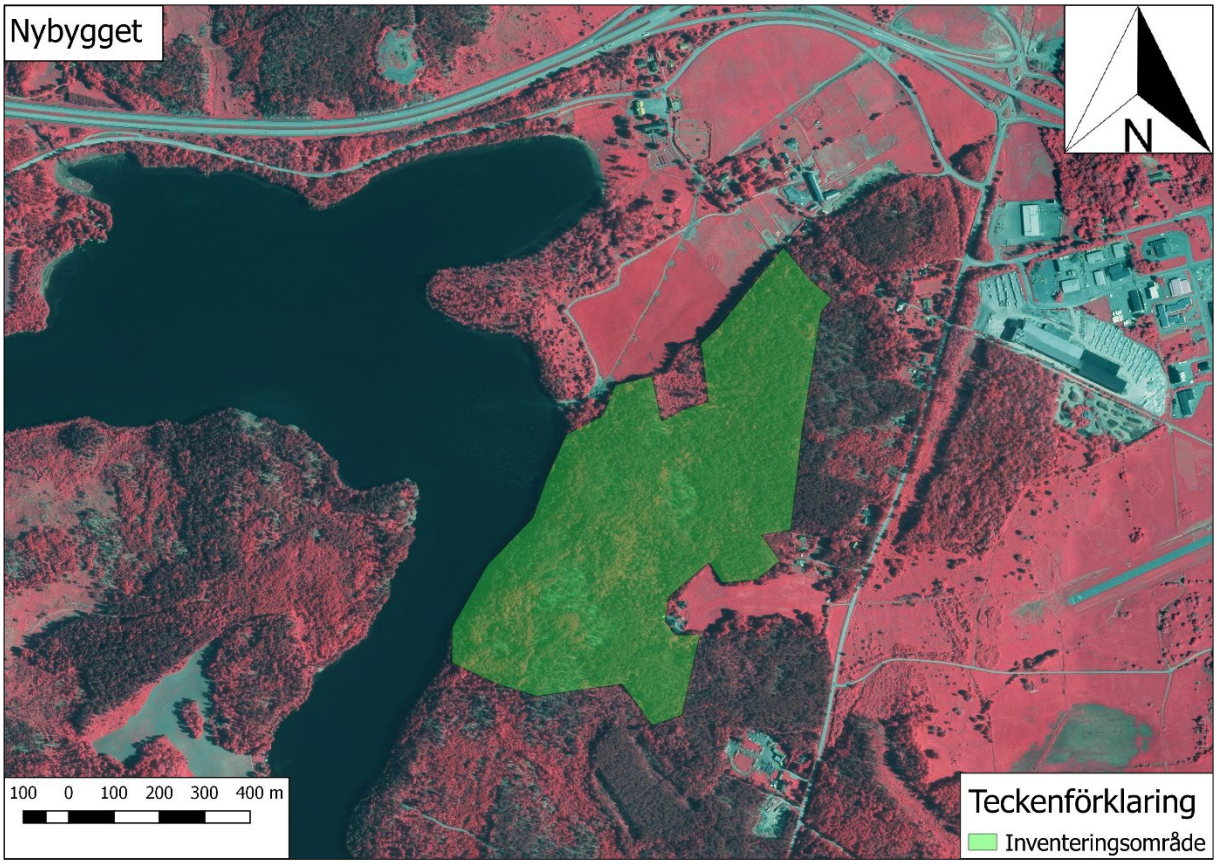

Rastplats utmed Kyrksjöns östra strand. Hunden Nisse kontrollerar kvalitén på bänkarna.

Naturvärde
Området har en varierande natur av strandnära lövskog, blandskog, granskog och hällmarker med tall. Den nordligaste delen består till största del av björk- och albestånd. Vid strandkanten övergår detta till berghällar med tall av hög ålder och varierat utseende, här hittades tallticka (NT) samt färska spår av bäver. Bävern är fridlyst enligt Artskyddsförordningen och ingår i art- och habitatdirektivet. Sydöstra delen består av hällmarkstallskog av höga naturvärden. Här påträffades orange taggsvamp (NT) och motaggsvamp (NT) som signalerar att platsen har lång kontinuitet av gamla barrträd. Fältskiktet är rikt på blåsippor inom hela området vilket visar på en kalkrik mark vilket är en förutsättning för många sällsynta arter. Även

signalarterna ormbär och orkidén tvåblad noterades under inventeringen. Nybygget bedöms ha mycket höga naturvärden

Åtgärdsförslag
Stigar bör hållas fria från att växa igen samt skyltar med vägbeskrivning för att underlätta orienteringen för besökare.

Karta över Nybygget.

Färsnaskogen

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 16 poäng (utmärkt värde)
Naturvärde: Klass 1 - Högsta naturvärde
Inventerat: 5/9, 12/9, 16/9, 24/9, 13/10 2019
Storlek: 70,4 ha
Koordinat: N: 6632238 E: 1662477

Beskrivning

Området nord och öst om Färsna gård består av gammal örtrik granskog på kalkrik mark, med inslag av tallbestånd med gamla träd. Skogen är ett populärt utflyktsmål för såväl skolor som för friluftsmänniskor. Här finns både en variationsrik, gammal skog samt välskötta lekplatser, vindskydd, utegym och elljusspår med mera. Området har även en rik kulturhistoria med flera fornlämningar att besöka.

Välanvänd stig skär genom den trolska kalkrika granskogen i Färsna.

Friluftsvärden

Färsna är en populär skog med hög besöksfrekvens. Området fick 16 friluftspoäng och hamnar i den högsta kategorin för utmärkta friluftsvärden. Hit kommer flera skolor och förskolor regelbundet på utflykt. Under inventeringstillfället påträffades förskolan Nyckelpigan som berättade om hur glada de är över att kunna besöka en så fin skog med sina barn. Området har också mycket att erbjuda friluftsidkare. Här finns faciliteter som vindskydd, eldstad, elljusspår och utegym. Den vackra naturen inbjuder till utflykter och skogspromenader. Här finns gott om både matsvamp och sällsynta arter för den intresserade. Det finns även fornminnen att besöka, och i närheten ligger Färsna gård som har en ny naturslinga som delvis löper genom Färsnaskogen. Området har högsta friluftsvärde.

I en glänta finns ett av flera vindskydd med eldstad och många sittplatser. Bakom vindskyddet går elljusspåret förbi. Till vänster i bild finns ett enklare utegym och lekplats.

Naturvärden

Färsnaområdets gamla barrskogar hyser en rik biologisk mångfald. Förekomsten av långfliksmossa och brandticka visar att det finns och har funnits god tillgång på död ved. Detta blev den fjärde fyndplatsen i kommunen av porslinsblå spindelskivling (VU), som indikerar örtrik granskog på kalkrik mark. Den tål inte slutavverkning vilket bekräftar att skogen har en lång kontinuitet. Vidare visar arter som motaggsvamp

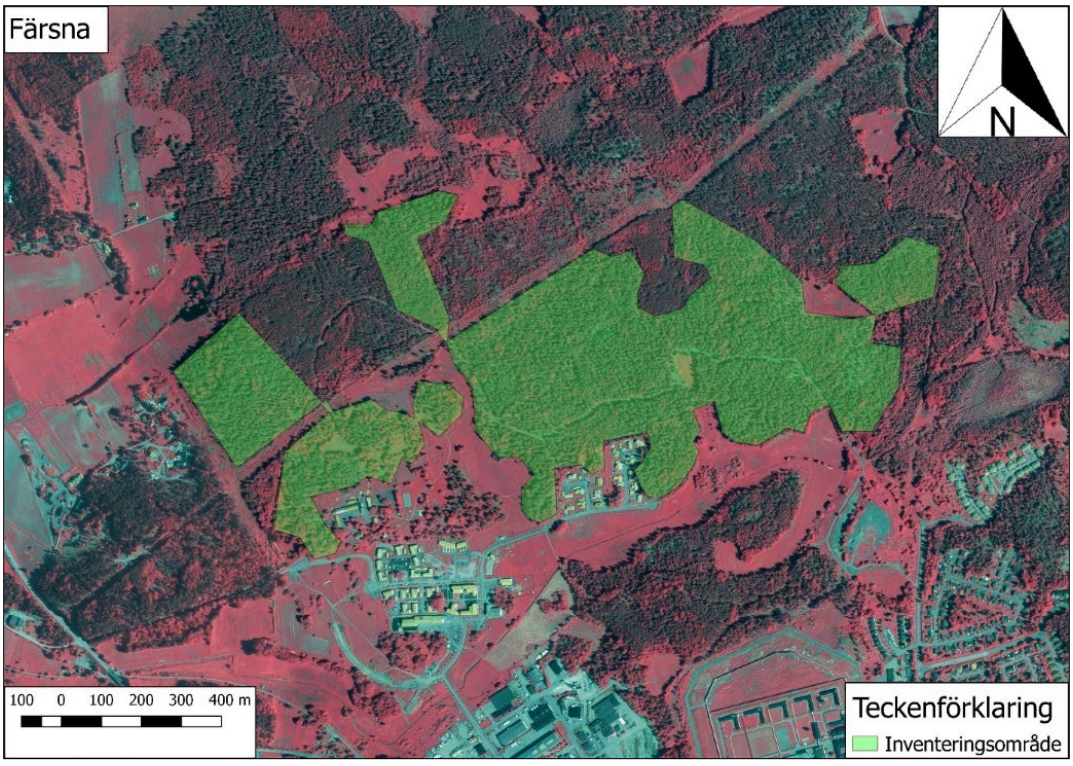
(NT) och lakritsmusseron (VU) att även hällmarkstallskogen har mycket höga naturvärden. Området är även en av få platser i hela kommunen där ringlav (VU) påträffats under 2000-talet. Övriga naturvårdsarter som påträffades under inventeringen var vedtrappmossa (NT), grön sköldmossa, mörk husmossa, flattoppad klubbsvamp (NT), skarp dropptaggsvamp, orange taggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), barrviolspindling (NT), olivspindling, kryddspindling samt flera arter av korallfingersvampar. Området bedöms vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Ett beslut om att bilda naturreservat har fattats. Ett naturreservat med relevant skötselplan är ett bra steg i rätt riktning för att kunna säkerställa områdets naturvärden och tillgänglighet för den breda allmänheten.

Porslinsblå Brandticka - Pycnoporellus fulgens.

Karta över Färsna.

Kvisthamra dammar

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-06-11
Storlek: 14,2 ha
Koordinat: N: 6628874 E: 1663199

Beskrivning

Området ligger i södra delen av tätorten och är ett populärt grönområde. Det består till största del av stora ytor gräsmark med inslag av buskage och anlagda dammar.

Mindre broar gör det enkelt att passera över diken.

Friluftsvärden

Mängden rapporter från artportalen visar att många människor besöker området för att möta naturen, genom bland annat fjärils- och fågelskådning. Men området har också ett populärt promenadstråk med tillgänglighet för alla, med breda anlagda grusvägar och broar över rinnande vattendrag. Längst vattendragen och i buskage finns ett rikt djur- och växtliv. Här kan flera rödlistade fågelarter höras, bland annat sävsparv (NT), rörsångare (NT) och svartvit flugsnappare (NT). I området finns även en bågskyttebana och en skidbacke. Området har mycket höga friluftsvärden.

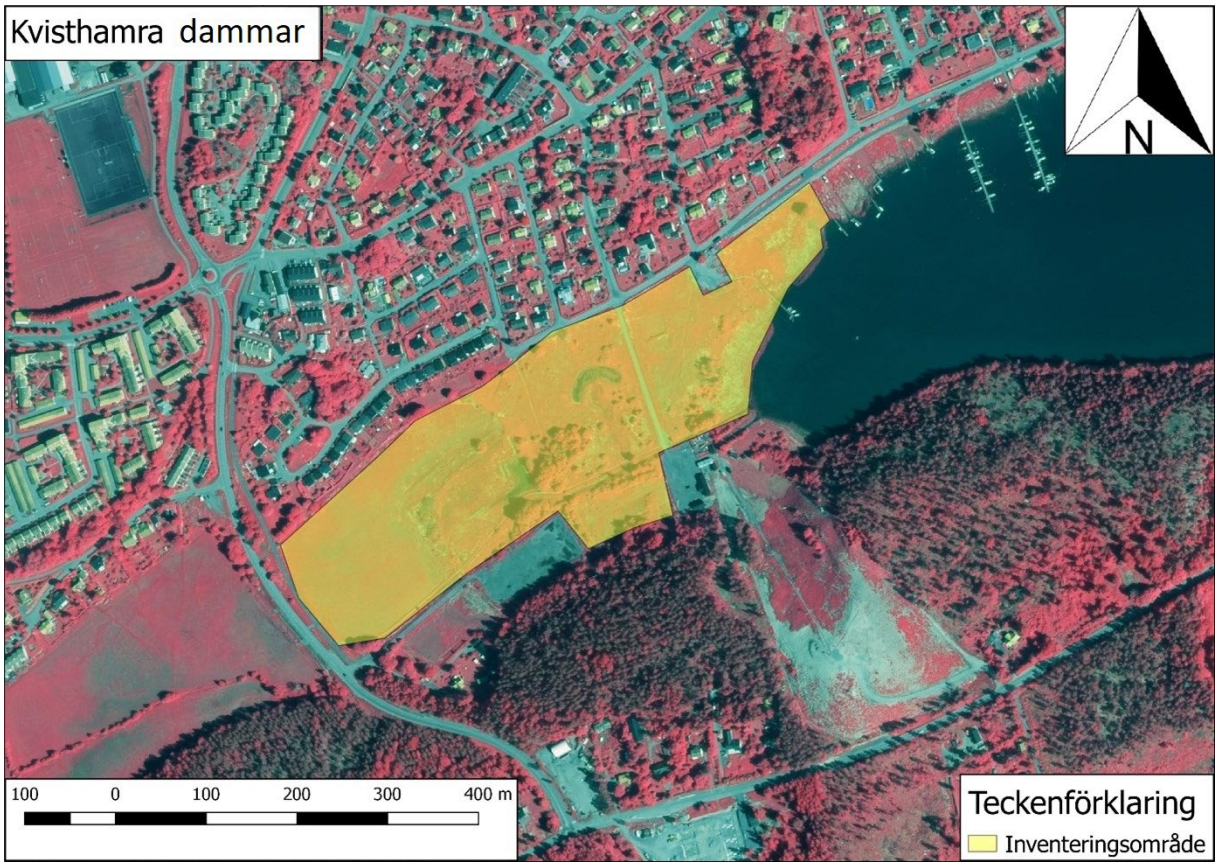
En av de anlagda dammarna inom området.

Naturvärden

Till de många häckfåglarna hör en rad arter som är förknippade med odlingslandskapet, som törnsångare, sånglärka, buskskvätta och ibland gök. I dammarna genomfördes en inventering av dykarbaggar, med förhoppningen om att finna någon av de två arterna i EU:s art- och habitatdirektiv. Just dessa två hittades inte, däremot kunde tre andra arter identifieras (Acilius sulcatus, Acilius canaliculatus, Dytiscus marginalis). Kvisthamravikens inre del omges av en vassvik. Här häckar bland annat sävsparv (NT), sävsångare och rörsångare. Fynd från artportalen visar även att området har många fjärilsarter, bland annat den rödlistade arten mindre bastardsvärmare (NT). Mycket har också investerats i platsen, bland annat promenadstråk och tre anlagda dammar. Området bedöms vara av klass 4, vissa naturvärden.

Åtgärdsförslag

Stora ytor av torra gräsmarker har potential att rymma en rik växtflora och fjärilsfauna, om den hävdas regelbundet. Bete alternativt årlig slåtter vore passande hävd.

Karta över Kvisthamra dammar.

Nordronas hagmark
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-26
Storlek: 26,7 ha
Koordinat: N: 6629517 E: 1660714

Beskrivning
Området ligger väster om Norrtälje tätort. Nordronas fårhagar består av mosaikartad hagmark där öppna partier, trädbärande partier, fuktiga partier, torrbackar och odlingsrösen blandas med varandra. Markskiktet är väl utvecklat och gynnat av högt betestryck.

En av passagerna som gör det enkelt att ta sig in i hagarna.

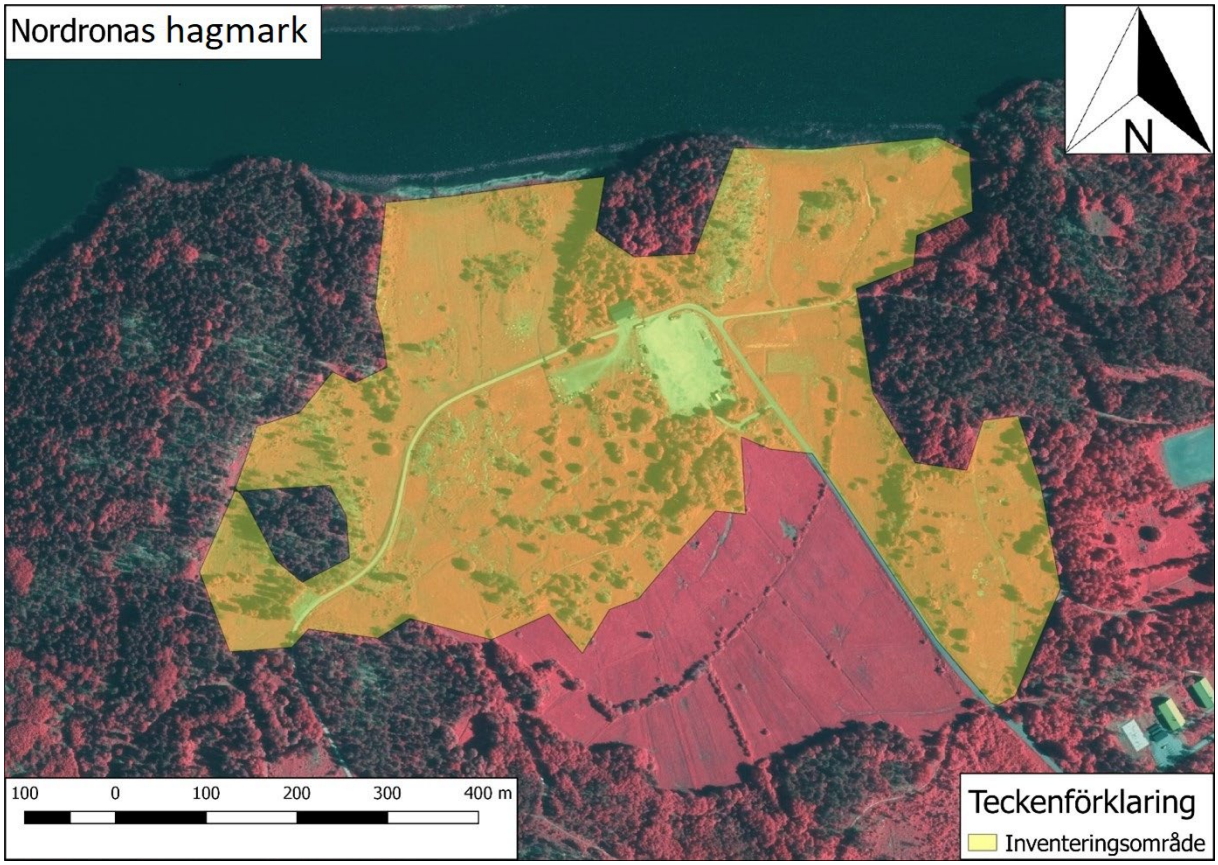
Friluftsvärden
Nordronas hagar är en del av det större sammanhängande området Nordrona, som är ett mycket populärt friluftsområde. Här finns motionsslingor, mountainbikespår och längdfärdsspår vintertid. In till hagarna finns passager för att lätt kunna ta sig in och vandra i de blomstrande hagarna bland fjärilar och betande djur. Området ligger i direkt anslutning till tätorten och det är därför enkelt att ta sig dit genom promenad, cykel, bil eller buss. Området har högsta friluftsvärde.

Torrbackar och betesmark i områdets norra del.

Naturvärden
Marken är i delar gödselpåverkad, där vegetationen domineras av näringsgynnade arter som vanlig smörblomma och ängskavle. I torrare partier, vid odlingsrösen, åkerholmar och backar, finns hävdgynnade arter som jungfrulin och rödkämpar. Hela hagområdet i Nordrona har en spridd förekomst av indikatorsarter för ängs och betesmarker, exempelvis brudbröd, bockrot, gullviva, gulmåra, rödklint, stor- och liten blåklocka. De gamla hagmarkerna hyser ängssvampar som spetsvaxskivling och toppvaxskivling. Hade besöket gjorts senare på säsongen hade troligtvis ännu fler arter hittats. De rödlistade arterna duvhök (NT), gröngöling (NT) och gulsparv (NT) häckar i området, liksom törnskata som är en karaktärsart för odlingslandskapet.

Flera andra rödlistade fågelarter fanns rapporterade på artportalen, vilket visar på en rik fågelfauna i området. Även tjugo fjärilsarter finns rapporterade på artportalen. Sammantaget bedöms därför området vara av klass 2, mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Fortsatt hävd genom bete är viktigt för att upprätthålla områdets höga naturvärden.

Karta över Nordronas hagmark.

Tegeludden, odlingslandskapet mellan Harka och Björnö gård
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 (ekbacken) och Klass 3 (övriga området)
Inventerat: 2019-08-26
Storlek: 43,5 ha
Koordinat: N: 6629565 E: 1666205

moderate

Beskrivning

Området sträcker sig längst Harkaviken. Östra delen består av hagmark som betas av får. Hagen består delvis av fuktiga partier och delvis av torra partier, med enar och hällar som tittar fram ur grässvålen. Här finns en skogsdunge med gamla ekar. Mellersta norra delen av området, närmast vattnet, består av en mindre sträcka havsstrandäng. Mellersta södra delen består av vallodling. Hela västra delen består av gamla hagar och tidigare betade lövdungar.

Ekbacken av högsta naturvärde.

Friluftsvärden

Området är rikt på lövträd vilket skapar vackra miljöer att promenera i, och är även en förutsättning för sällsynta arter att skåda. Stigarna är dock få och små, men för friluftsmänniskan som vill upptäcka vacker natur är detta inget problem. Från busshållplats Björnö gård kan man gå cirka 850m i östlig riktning för att nå området. Andra friluftsvärden i området är fornlämningar. Området bedöms ha höga friluftsvärden!

Havsstrandäng i mellersta partiet av inventeringsområdet.

Naturvärden

Ekarna är grova, gamla och har mycket blottad död ved och håligheter med mulm. Detta är bra förutsättningar för många rödlistade och ovanliga arter. Här noterades gammelekslav (NT), plattad lövvedborre (NT), kardinalfärgad rödrock (NT) och skeppsvarvsfluga (NT). Delarna av området som består av havsstrandäng och lövdungar bedöms vara av klass 3, höga naturvärden. De rödlistade fågelarterna sävsparv (NT) och gulsparv (NT) noterades vid inventeringen och de häckar troligen. Ekbacken i områdets östra del bedöms vara av högsta naturvärde, klass 1.

Åtgärdsförslag

De västra delarna består av gamla hagmarker och lövdungar som växer igen. Inför någon slags hävd, gärna bete.

Karta över Tegeludden.

Grind strandbete, mellan Grind och Sässön.
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-26
Storlek: 16,5 ha (varav ca 4 ha naturreservat)
Koordinat: N: 6630977 E: 1664930

Beskrivning
Området angränsar i väst mot grind och Norrtälje tätort och består av ädellövskog. Här börjar ett promenadstråk österut mot Lindholmens naturreservat och förbi detta mot Kaffeberget och Sässön. Både öst och väst om Lindholmen består området av fuktiga marker som delvis övergår i strandbete närmast naturreservatet.

I bakgrunden ses Lindholmens naturreservat och i förgrunden ses hur strandbetet skiljs från övrig vallodling med en gärdsgård.

Friluftsvärden
Området utgör ett populärt promenadstråk och är den närmaste anknytningen till naturen för boende i Grind. Från Grind leder det breda och lättillgängliga promenadstråket först genom en gammal ädellövskog rikt på stora ekar och hasselbuskar. Här vistas Grindskolans klasser och Vildnissarnas förskola regelbundet. Stigen leder vidare mot Lindholmens naturreservat och passerar ett strandbete där man kan hälsa på de betande djuren om säsongen är rätt. Över fuktigare svackor finns en spång för enkel passage. Rapporter från artportalen visar att hela området är en bra lokal för fågelskådning då flera sällsynta och rödlistade arter har observerats här. Sammantaget är grönområdet mycket viktigt för bostadsområdet intill där det blir en variation till samhällets bebyggelse, och många skolor, förskolor och boenden besöker därför området frekvent. Det har höga friluftsvärden.

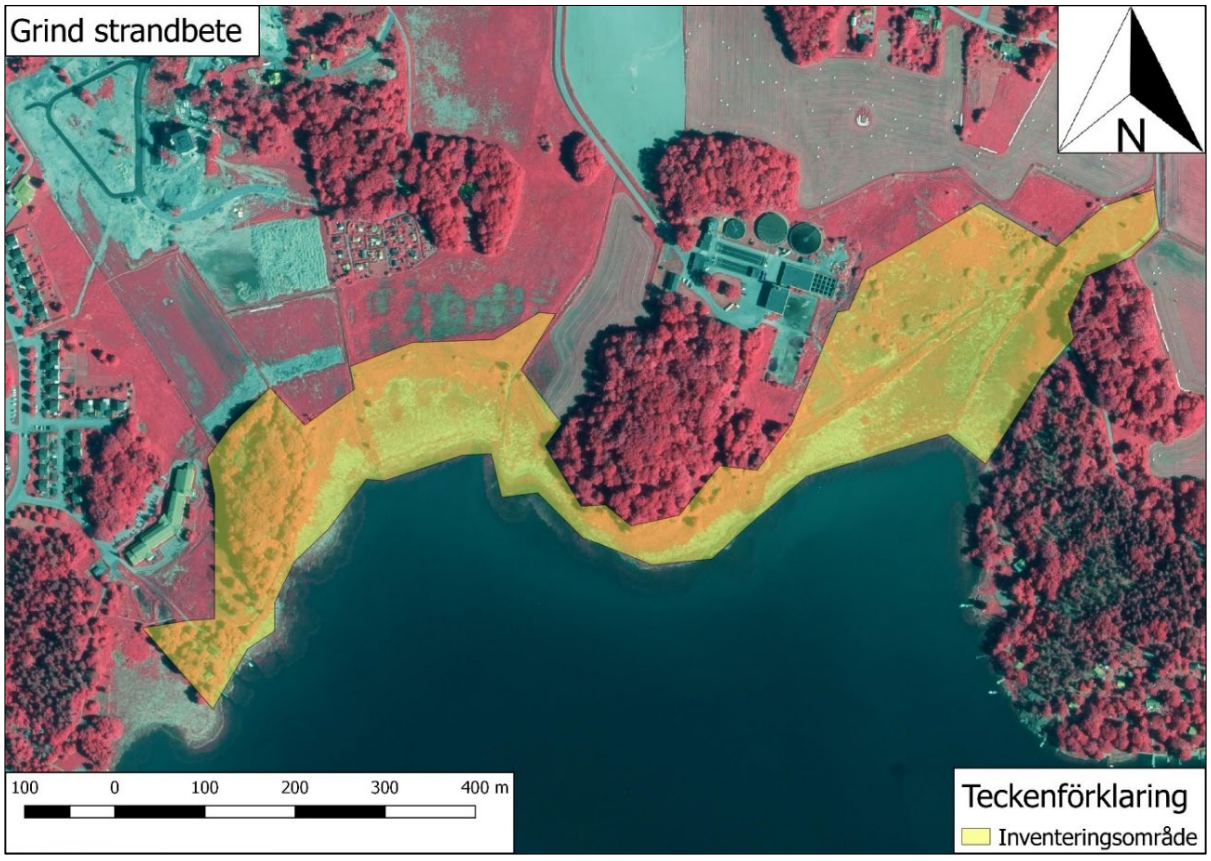
Naturvärden
De öppna gräsmarkerna som delvis betas är till stora delar mycket näringsrika och vegetationen domineras därför av trivialarter som kärrtistel och rosendunört. Det som gör att denna del av området ändå anses ha höga naturvärden är att det hävdas med bete, i kombination med att de låga buskagen intill är en viktig häcknings- och rastplats för många ovanliga fågelarter som skäggmes, gräshoppsångare, kärrsångare, sävsparv (NT), buskskvätta (NT) och rosenfink (NT). Vintertid ses ibland varfågel. Även partiet med ädellövskog bedöms ha höga naturvärden. Naturvärdena för denna lokal bedöms både för de öppna gräsmarkerna och ädellövskogen i väst att vara av klass 3 – höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Strandbetet skulle gärna få utökas och inbegripa hela kustremsan från Grind till Sässön. Områdets besöksfrekvens kommer att öka ytterligare i och med det nya bostadsområdet som byggs här. Promenadstråket som idag bitvis bara är en smal stig bör därför breddas för att bli ännu mer lättillgänglig. En skylt om områdets naturvärden och karta över området kan sättas upp vid promenadstråkets början. En eller flera bänkar kan med fördel placeras ut längs stigen.

Promenadstråkets början där det passerar genom den välbesökta ädellövskogen intill bostadsområdet Grind.

Karta över Grind strandbete.

Fyrkenområdet, NW Färsnaskogen (porshanken väst)
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-08-28
Storlek: 19,2 ha
Koordinat: N: 6632807 E: 1662303

easy

Beskrivning
Området ligger i norra Norrtälje, i nordvästra Färsnaskogen. De östra partierna består av fält med vallodling, det mellersta partiet består av skogsmark där skogen nyligen avverkats, och de västra partierna består av igenväxta betesmarker. Ett område med god potential för både förbättrade natur- och friluftsvärden.

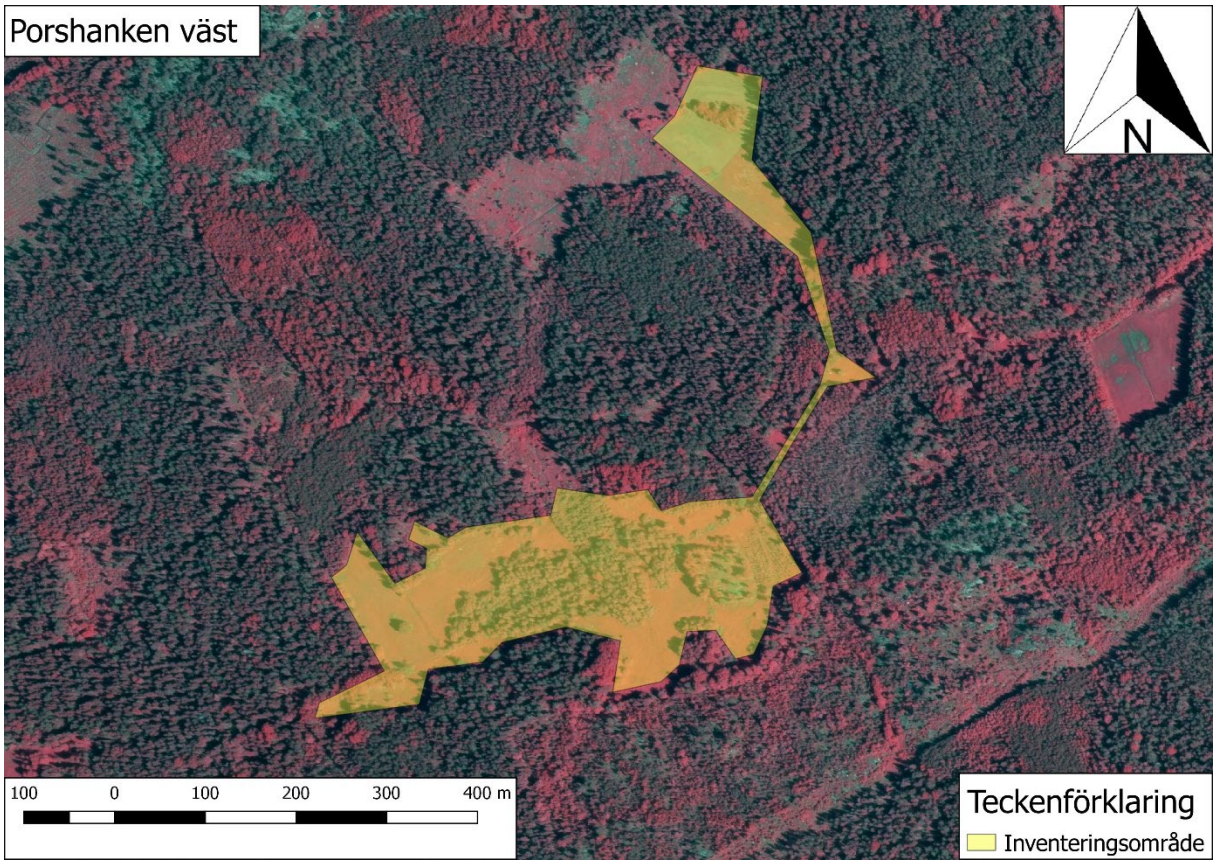
Friluftsvärden
Breda stigar och orienteringskontroller vittnar om att området används frekvent. Antagligen bidrar närheten till populära Färsnaskogen till dess dragningskraft. Detta område blir i praktiken som en förlängning av Färsna då stigarna från Färsna leder hit. Området skulle bli ännu attraktivare om igenväxningen åtgärdades och naturvärdena på sikt kunde höjas. Området har medelhöga friluftsvärden.

Naturvärden
De gamla betesmarkerna i västra delen har idag begränsade botaniska värden, men de stora mängderna älgört är viktiga nektarkällor för traktens insektsliv. I hagen finns en del äldre lövträd kvar. Norr om området finns en örtrik granskog med tydlig kalkprägel. Här växer bland annat skogsknipprot och blåsippor. Östra delen består av aspdungar med stora glest stående aspar. De solexponerade brynen attraherar värmeälskande insekter, både fjärilar, blomflugor och skalbaggar. På artportalen finns bland annat fem rödlistade fågelarter och det ovanliga gräset källgräs (VU) rapporterat. Källgräs växer som namnet antyder främst vid källor, och är gynnad av betesdjurs trampande. Sammantaget bedöms området vara av klass 4 – vissa naturvärden, men med goda chanser till att höjas till klass 3 – höga naturvärden, om igenväxningen motverkas genom exempelvis bete.

Gamla betesmarker igenväxta av älgört.

Åtgärdsförslag

Området har goda historiska och naturgeografiska förutsättningar för att återuppta bete, både på öppna gräsmarker och i skogsbryn. På sikt kommer det att generera höga naturvärden. De öppna och örtrika kalkgranskogarna som omger de delvis fuktiga gamla betesmarkerna har mycket bra förutsättningar för krävande kärlväxter och marksvampar.

Karta över Porshanken väst.

Ludden, med omgivning
Friluftsvärden: Hög besöksfrekvens – 14 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 - Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-28
Storlek: 23,5 ha
Koordinat: N: 6631517 E: 1661087

easy

Beskrivning
Ludden är en liten grund, eutrof slättsjö. Inventeringsområdet utgörs av det omgivande odlingslandskapet. Det är ett mosaikartat område som består av åkerholmar, ekdungar, hagar och vallodling. Det ligger i direkt anslutning till naturreservatet Vigelsjö.

Stora ekar i hagens sydvästra del lutar sig ut över betesmarken.

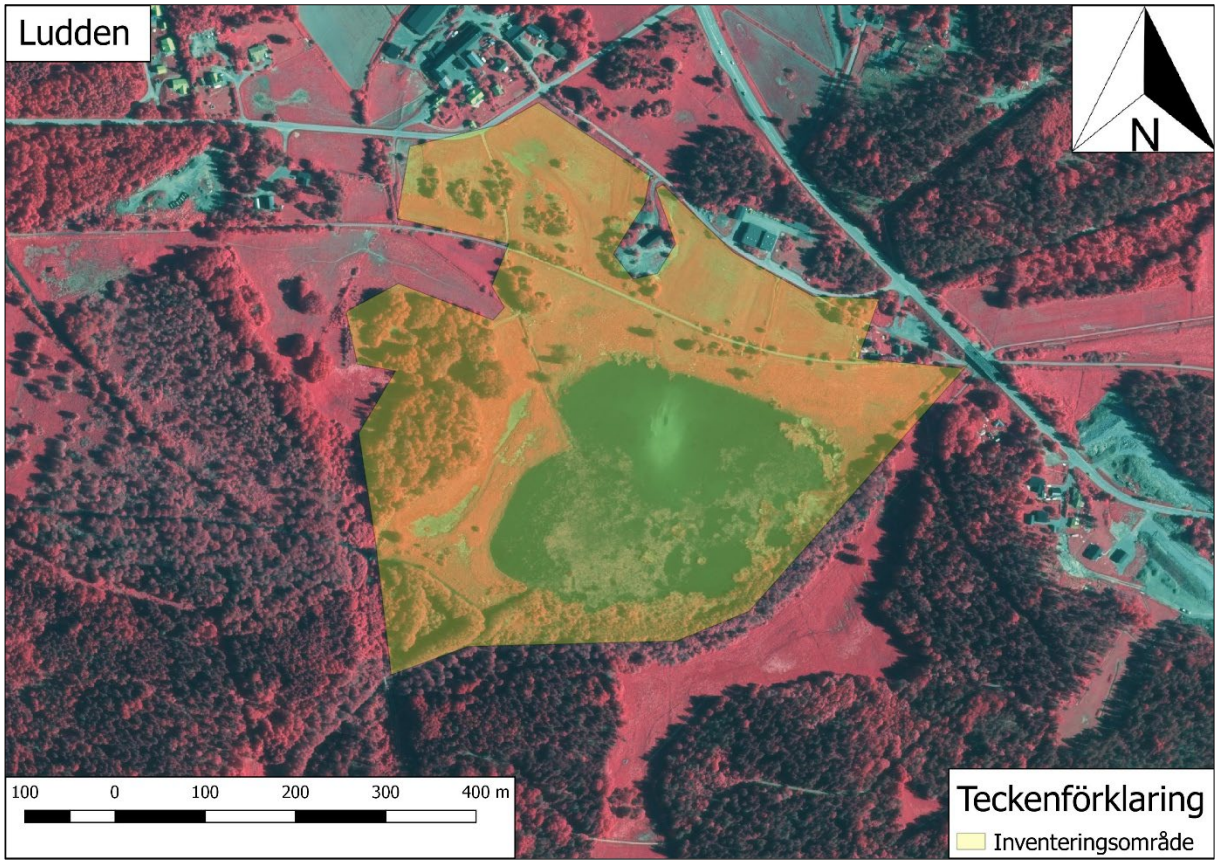
Friluftsvärden
Luddens omgivningar är ett mycket populärt friluftsområde. Roslagsleden går förbi norra delen av området och bjuder in till en vacker promenad längst de stora ekarna och de betade hagarna. En handikappanpassad utkiksplats över sjön finns där man kan skåda fågel och läsa på en informationsskylt om de fågelarter som förekommer. Det finns upplysta gång- och cykelbanor som gör det enkelt att ta sig hit. Området ligger nära Nånö ekbackar och Vigelsjö naturreservat. Här vistas förskolan Nyckelpigan regelbundet. Tar man bil är det närmast att parkera på Södra Nånö byväg. Det går även bra att åka buss och kliva av vid hållplats Malsta vägskäl, alternativt Malsta vägskäl västra. Sammantaget har hela området mycket höga friluftsvärden.

Handikappanpassad utkiksplats över sjön.

Naturvärden
Luddens närområde utgörs av våtmarker med typisk flora, däribland svalting och svärdslilja. Denna del är delvis betespåverkad, liksom övriga området kring Ludden som består av betesmarker. Här växer flera hävdgynnade arter som rödkämpe, gullviva, korskovall (NT) och orkidén Adam och Eva. I nordväst ingår ekdungar med gamla ekar, *Nånö ekbackar*, som har mycket höga naturvärden. Gammal ek, hassel och asp gör att många rödlistade arter påträffas här, bland annat ekticka (NT), skumticka (NT), oxtungssvamp (NT), kandelabersvamp (NT) och koralltaggsvamp (NT). Sjön Ludden är också en rastplats för flyttfåglar. Här häckar sångsvan. Från

Ludden rinner en å söderut mot Lommaren, här finns en aktiv bäverhydda. Området bedöms ha mycket höga naturvärden (klass 2).

Åtgärdsförslag
Området bör på sikt inkluderas i naturreservatet Vigelsjö och ges ett långsiktigt skydd i någon form. Fortsatt betestryck är önskvärt.

Karta över Ludden.

Östhamra gamla tomt, norr om Limmaren

Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (mindre bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden och Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-08-29
Storlek: 26 ha
Koordinat: N: 6627980 E: 1663535

moderate

Beskrivning

Området ligger norr om sjön Limmaren, söder om E18 och strax öster om Görla industriområde. Det består av betesmarker, strandnära alskog och en mindre del av blandskog. Hela området har en mycket lång beteskontinuitet. I området finns gott om fornlämningar.

Friluftsvärden

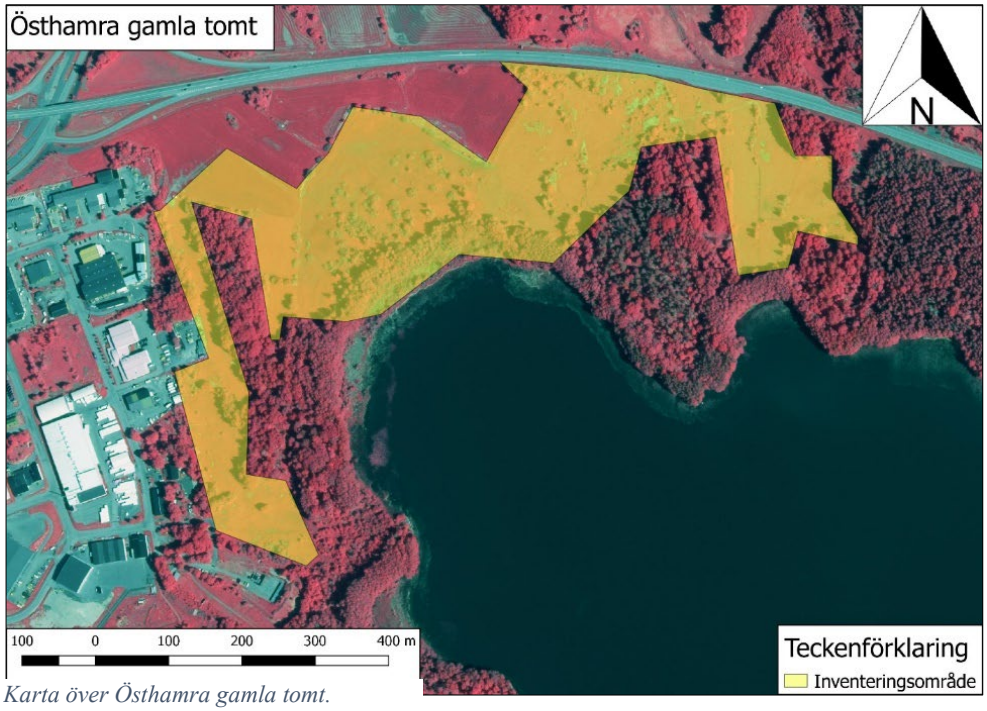
Området har börjat växa igen och är därför svårframkomligt. Det finns, trots det, mycket att se och upptäcka! Området har fullt av fornlämningar, och en vacker vårflora. Området bedöms ha måttliga friluftsvärden.

Naturvärden

Betesmarken har haft en artrik hagmarksflora med många hävdgynnade arter. Tyvärr är igenväxningen långt gången till följd av upphörd hävd. Backklöver, en hävdgynnad art som föredrar kalkrik mark, finns fortfarande kvar. Området har stor potential att få tillbaka en hög biologisk mångfald om hävden skulle återupptas. Därför bedöms denna del vara av klass 4 – vissa naturvärden. Den strandnära alskogen har gamla alar, björkar och god tillgång på död ved. Här häckar mindre hackspett (NT). Denna strandnära del bedöms vara av klass 3 – höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Återupptaget bete bör ha mycket hög prioritet. Hagmarken bedöms ha särskilt goda förutsättningar att återfå en stor biodiversitet. En kulturstig skulle även kunna upprättas, med informationsskyltar om fornlämningarna.

Karta över Östhamra gamla tomt.

Arsta gamla tomt, vid rondellen där väg 276, 76 och E18 möts
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-08-29
Storlek: 7 ha
Koordinat: N: 6628577 E: 1661974

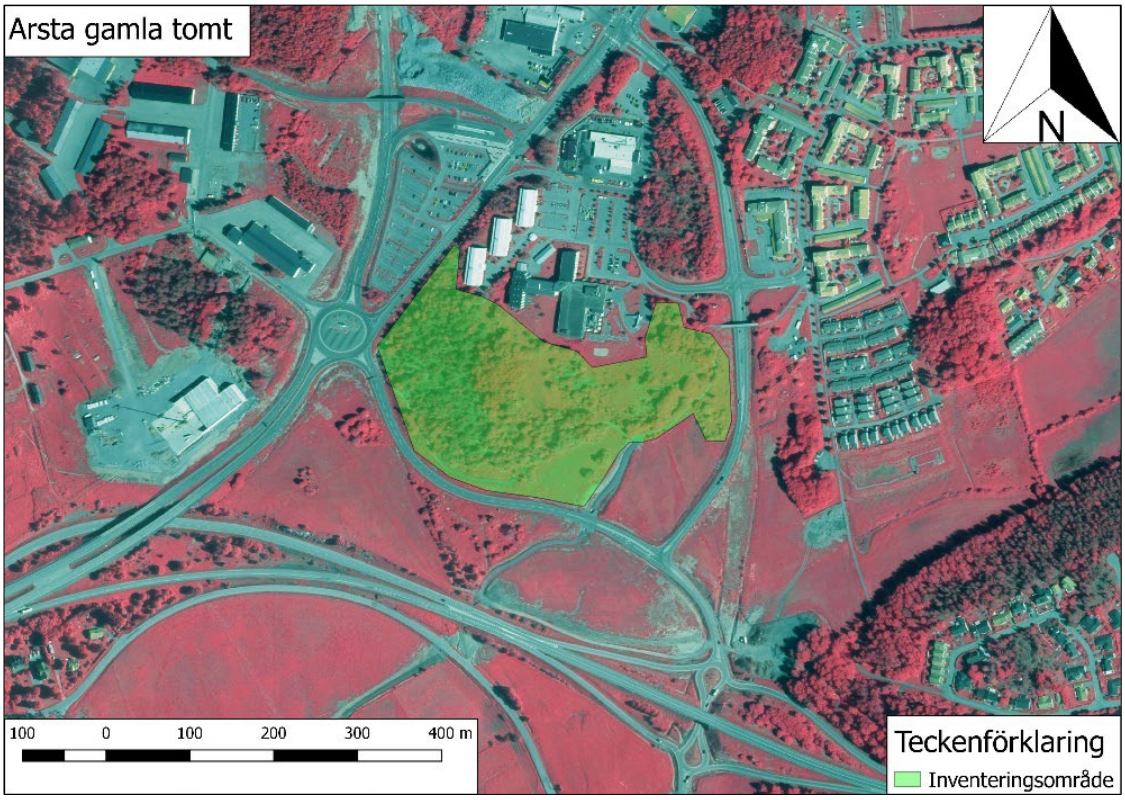

Beskrivning
Ett litet grönområde på 7 hektar som är inklämt mellan bostadsområden och motorväg. Västra delarna består av tallskog och östra delarna av löv- och blandskog.

Friluftsvärden
Området får trots sin ringa storlek ganska höga friluftspoäng. Detta beror på att grönområdet är intryckt i tätorten och därför är flitigt använt. Området utgör ett vackert grönområde som många boende passerar varje dag. Denna sträcka cyklar eller promenerar många till och från skola eller jobb. Det blir enkelt med de upplysta cykel- och gångbanor som finns. Här finns bänkar där man kan stanna och ta en paus. Även om inga sällsynta artfynd gjordes under inventeringen kan man uppleva en variation av blommande växter, bland annat blodnäva, lundkovall och backnejlika. Området har höga friluftsvärden.

Naturvärden
Inventeringen visade inga fynd av signalarter, vilket förklaras av skogens låga ålder. Viktiga strukturer som död ved saknades, vilket ofta är fallet i skötta skogar. Grönområdet är ändå viktigt, eftersom det är integrerat i tätorten och har höga friluftsvärden. Området bedöms vara av klass 4, vissa naturvärden.

Åtgärdsförslag
Fri utveckling, på sikt röja sly runt de äldre träden.

Karta över Arsta gamla tomt.

Frötuna kyrka och klockstapelbacken
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 10 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-29
Storlek: 6 ha
Koordinat: N: 6628136 E: 1661369

easy

Beskrivning
Frötuna kyrka ligger strax sydväst om Norrtälje tätort och söder om E18. Området utgörs av markerna kring Frötuna kyrka som består av gamla hagmarker, strandzon samt kyrkogård med gamla ädellövträd.

Friluftsvärden
Området är en historisk plats som man kan ta del av, både genom att läsa om den på de informationsskyltar som finns, eller genom att delta i någon av kyrkans aktiviteter. Området har också en vacker natur med gamla ädellövträd som ek och ask. Kyrkan och de gamla träden utgör en utmärkt boplats för fladdermöss som kan skådas sena sommarkvällar. Området kring kyrkan angränsar till Hasseludden som också är ett populärt besöksmål för friluftsaktiviteter. Området kring Frötuna kyrka har medelhöga friluftsvärden på grund av tillgängligheten.

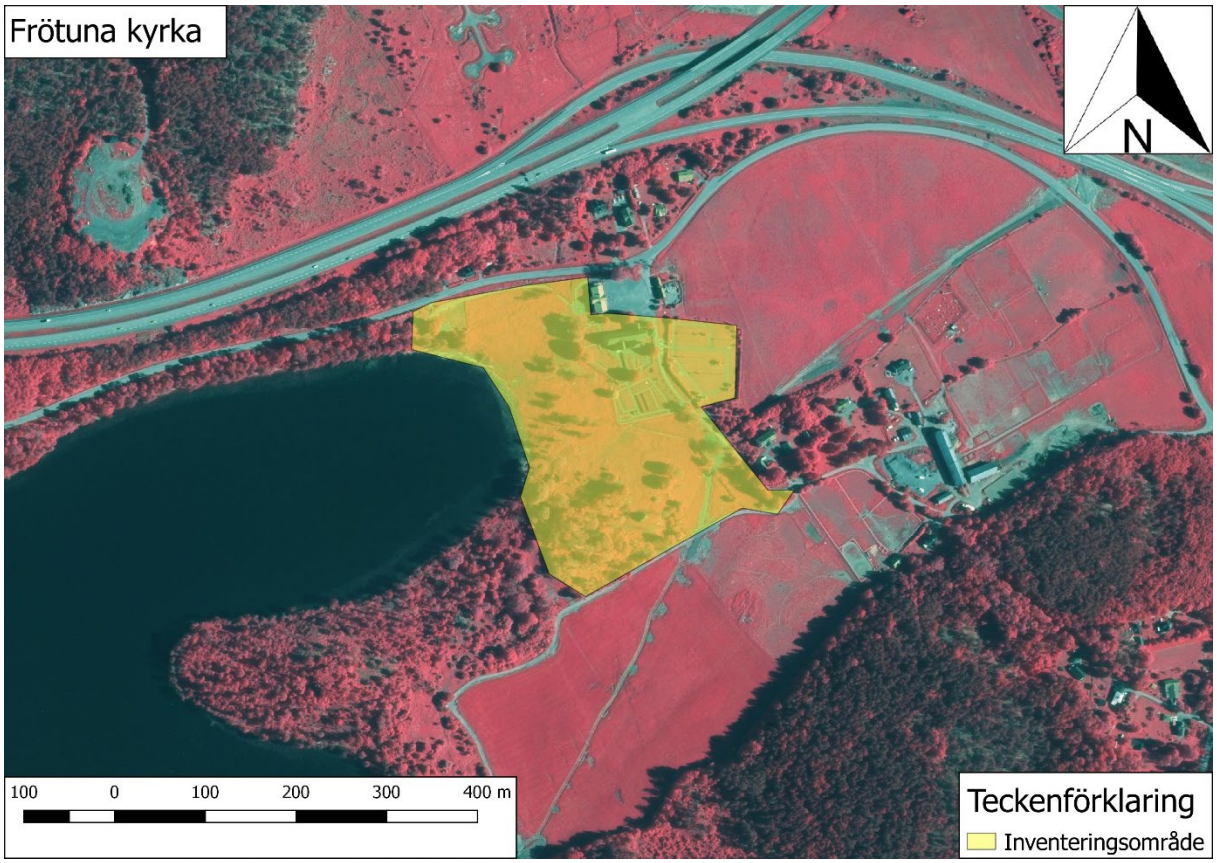
Naturvärden
Området kring Frötuna kyrka, där de äldsta delarna anlades redan på 1100-talet, är endast 6 hektar stort men lyckas ändå rymma många olika naturtyper. Kring kyrkan finns många gamla ädellövträd, bland annat ek, ask och lind. Detta i kombination med det omgivande kulturlandskapet bidrar till att åtta olika fladdermusarter har noterats här. Tre av dessa är dessutom rödlistade; nordfladdermus (NT), sydfladdermus (NT) och brunlångöra (NT). Till häckfåglarna hör buskskvätta (NT), göktyta och stenskvätta. Den sistnämnda är en fågelart vars population har decimerats kraftigt. Strax väster om kyrkan ligger en mindre fuktäng som översilas av kalkrikt vatten. Här växte tidigare hartmansstarr (VU). Ängen är tyvärr mycket igenvuxen men med rätt hävd skulle denna del kunna bli mycket artrik. Rakt söder om kyrkan finns hagmarker med pågående bete. Här kunde en hävdgynnad flora konstateras med arter som krissla, rödklint, gullviva, gulmåra, daggkåpor. Området har mycket höga naturvärden.

Till vänster ses kyrkans stenmur och en stor ek, nere till höger ses den igenväxta fuktängen.

Åtgärdsförslag

Hela fuktängen mellan kyrkan och sjön föreslås hävdas med utökat bete. Detta skulle förbättra möjligheterna för en rik flora. Om möjligt skall hartmanstarr återintroduceras, förutsatt att hävden återupptas.

Karta över Frötuna kyrka.

Kalkbarrskog öst om Degarö gård
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-12
Storlek: 39,1 ha
Koordinat: N: 6630204 E: 1660208

moderate

Beskrivning
Området är beläget på västra sidan av Vigelsjöviken av sjön Lommaren. Terrängen är varierande vilket ger skogen olika karaktärer. Södra och sydvästra delen består av glesbevuxna tallbackar med inslag av ädellövträd. Här finns ett solexponerat markskikt med kalkgynnad flora. Mellersta och norra delen består av gammal örtrik kalkgranskog, med inslag av ädellövträd som ek och någon enstaka bok. Även här har skogen bitvis en gles karaktär som tillsammans med jordens kalkinslag resulterat i en artrik flora.

Ekspindling - Cortinarius balteatocumatilis.

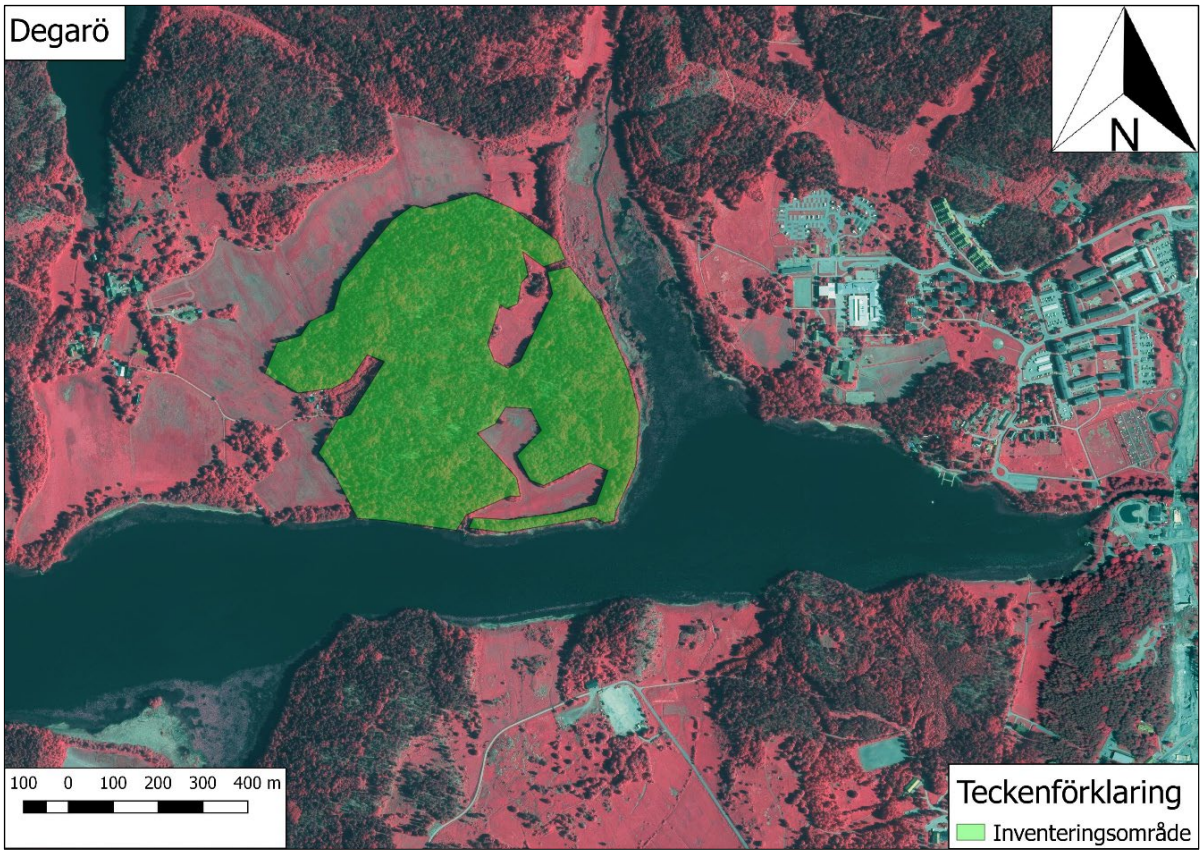
Blå slemspindling - Cortinarius salor.

Friluftsvärden
Området kräver lite ansträngning för att ta sig till, men väl här är det ett mycket fint, ostört område, nära Norrtälje tätort. De höga naturvärdena förstärker friluftsvärdena. Små stigar uppträder bitvis men annars är detta ett relativt okänt område. Runt omkring finns ett mosaikartat odlingslandskap med en rik kulturhistoria, däribland många fornminnen och en anrik gård.

Naturvärden
Områdets vegetation är tydligt påverkad av den rika kalkhalten i jorden. Förekomsten av brandticka tyder på att området har en lång kontinuitet med god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier. Även fynden av skarp dropptaggsvamp och fjällig taggsvamp tyder på en lång trädkontinuitet, då dessa arter bildar mykorrhiza med gamla granar och ingen av arterna tål avverkning. Fyndet av guldkremla vittnar om hassellundar med ett varmt mikroklimat och en kalkrik jord. Fyndet av Ekspindling var det första i kommunen och blå slemspindling hade endast två tidigare fynd i kommunen. Blå slemspindling är en kräsen art som trivs i örtrik kalkgranskog med inslag av ädellövträd. Ytterligare knappt 20 andra signalarter har hittats i området, däribland kandelabersvamp (NT), koralltaggsvamp (NT), fyrflikig jordstjärna, ullticka (NT), granticka (NT), tallticka (NT), rävticka, barkticka, gränsticka (NT), luddticka, grön sköldmossa, fällmossa, långfliksmossa och mörk husmossa. Andra naturvårdsarter i området är krusbärskremla, klubbspindling, svavelriska,

korallfingersvampar, blåsippa, ormbär och tallört. Området bedöms ha högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Området hyser så stora naturvärden att det motiverar någon form av långsiktigt skydd alternativt mångårigt naturvårdsavtal.

Karta över Degarö.

Nordrona delområde 1.1 - Nordroberget
Naturvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-05
Storlek: 22,1 ha
Koordinat: N: 6629556 E: 1660004

moderate

Beskrivning
Inventeringsområdet är ett delområde av det större sammanhängande området *Nordrona*, som tidigare var ett militärområde. Idag består det av ett mosaikartat odlingslandskap med betesmark, åkermark och vallodling, tillsammans med omgivande skogslandskap. Skogslandskapet som behandlas i detta delområde utgörs av gammal kalkbarrskog.

Granskogen i Nordrona.

Friluftsvärden
Nordrona är ett populärt besöksmål som lockar hundägare, motionärer, naturvänner och svampplockare. Men framför allt brukar flera skolor och förskolor besöka området med sina elever som en del av sin utomhuspedagogik. Ett motionsspår och grusväg går runt hela Nordrona, där det vintertid går att åka långfärdsskidor. Det är huvudsakligen i spåret som besökare går på sina promenader. Breda stigar viker av in i skogen på många ställen. Nordronas skogar är gamla, vilket förmodligen är en av anledningarna till att det är så populärt. Här finner den intresserade både gott om bär och matsvamp. Området har också många fornlämningar. Sammantaget bedöms Nordrona ha högsta friluftsvärde.

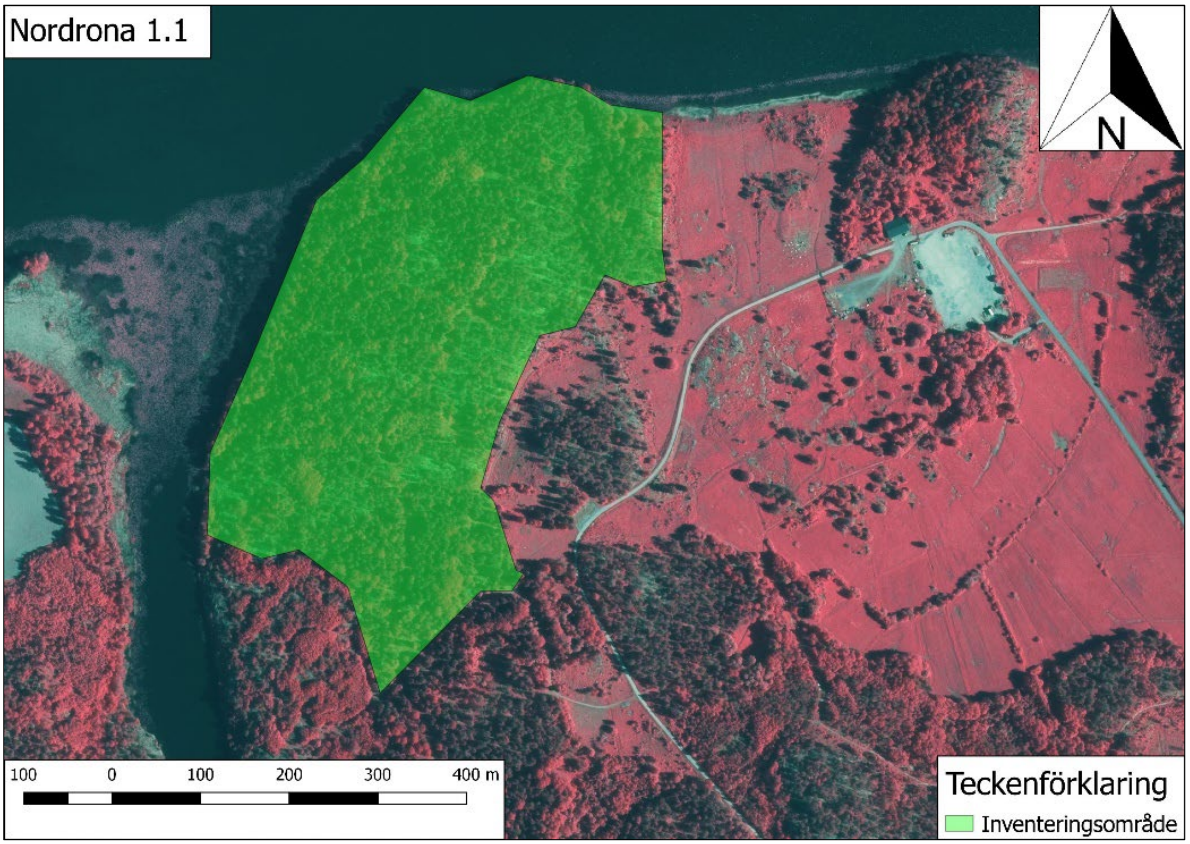
Naturvärden
Området består till största delen av gammal, gles, kalk- och örtrik granskog. Flera kalkgynnade spindelskivlingar växer här, däribland violspindling, klubbspindling och kantspindling. Bitvis övergår skogen till blandskog med jätteaspar. Här noterades bland annat stor aspticka. Mark- och fältskikt består av kransmossa, blåsippor, och svart trolldruva. Eftersom skogen är relativt gles och släpper in ljus så finns bitvis ett buskskikt av hassel. Fyra arter av taggsvamp påträffades också vilket styrker att skogen har lång kontinuitet. Detta kunde även

Orange taggsvamp – Hydnellum aurantiacum (NT)

bekräftas av riklig förekomst av död ved i olika stadier, samt ett fynd av granticka som i mellersta Sverige främst är knuten till naturskogsartad granskog. En mindre del av området består av hällmarkstallskog. Dessa innehöll rikligt med gamla tallar samt solexponerad död ved.

Andra naturvårdsarter som identifierades vid inventeringen var zontaggsvamp, motaggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, orange taggsvamp (NT), rävticka, korallfingersvampar och brokspindling. Tidigare är också grön sköldmossa, mörk husmossa, fällmossa, kruskalkmossa, krushättemossa, tallticka (NT) och ullticka (NT) funna här. Området är av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Ett så populärt område som dessutom har så höga naturvärden, förtjänar uppmärksamhet och vård. Hela Nordrona bör ges ett långsiktigt skydd och tillgängliggöras. Motionsspåret kan få tydligare markeringar. Sätt gärna upp informationsskyltar om de naturvärden och fornlämningar som finns. En ordentlig parkering med en översikt över området där stigar och annat relevant finns markerat är önskvärt.

Karta över Nordrona 1.1.

Nordrona delområde 1.2 - Storberget
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-16
Storlek: 21,1 ha
Koordinat: N: 6629622 E: 1661085

Beskrivning
Området utgörs av det kuperade området mellan campusområdet i söder och sjön Lommaren i norr, och ligger närmast Norrtälje stad. Detta är en mycket varierande del av Nordrona. Både genom sin böljande terräng och genom sina olika naturtyper.

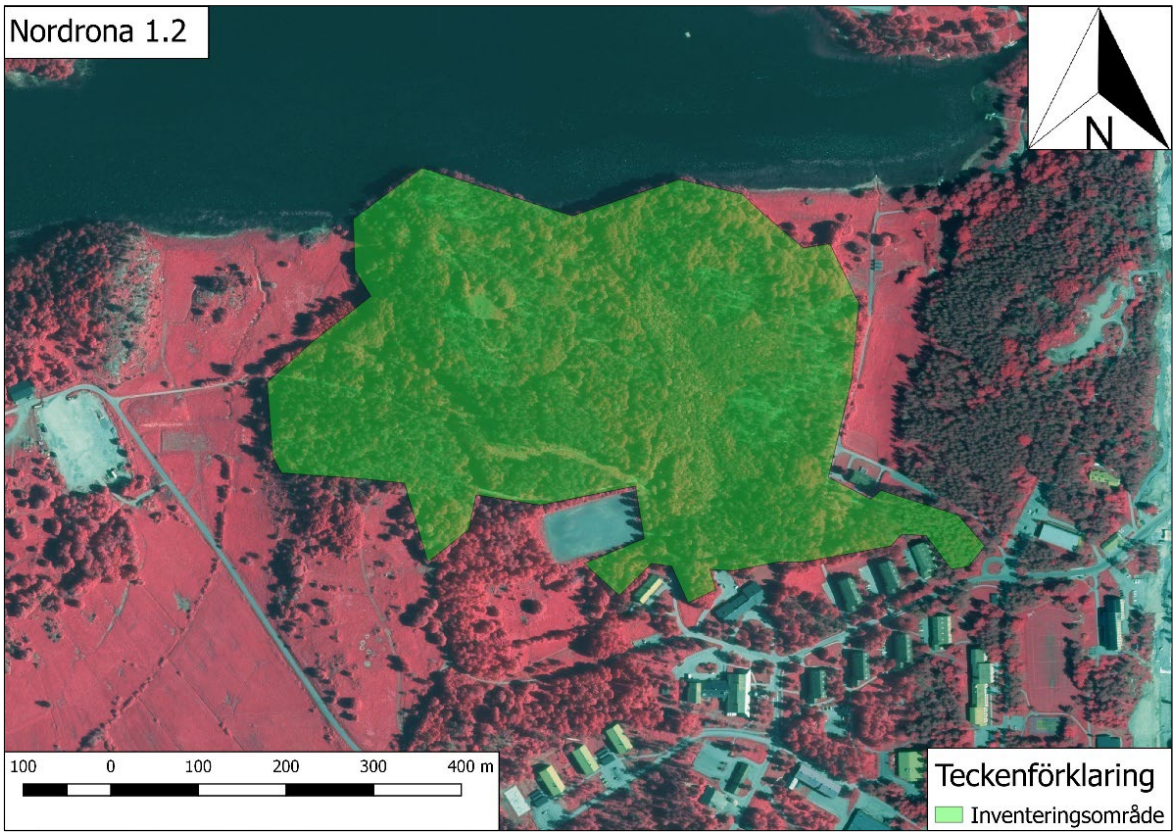
Friluftsvärden
Ett mycket viktigt område för friluftslivet och invånare i Norrtälje stad med omgivning. Här finns ett stort sammanhängande grönområde med elljusspår, motionsspår, mountainbikespår och skidspår på vintern. Det gör att området har en hög besöksfrekvens med personer som ägnar sig åt friluftsaktiviteter eller bara tar en promenad och njuter av den vackra naturen. Förskolan Offenciven vistas flera gånger i veckan i området. Området bedöms sammantaget vara av högsta friluftsvärde.

Kandelabersvamp - Atromyces pyxidatus (NT).

Naturvärden
Södra delen, närmast de norra husen på campusområdet, består av gammal örtrik kalkbarrskog. Blåsippor, slankstarr och krusbärskremla bekräftar att marken är kalkrik. Nordöstra delen av området utgörs av Storberget som sluttar ner mot Lommaren i norr. De högre delarna av berget är bevuxen med tallskog. På gamla träd växer här bland annat tallticka (NT). Storbergets norra brant är bevuxen med blandskog. Där växer rödgul trumpetsvamp och flera arter korallfingersvampar. Västra och nordvästra delen av Storberget består av granskog med inslag av lövdungar med jätteaspar. Här växer bland annat kandelabersvamp (NT), guldkremla, mörk husmossa, kantspindling, anisspindling, skarp dropptaggsvamp, fjällig taggsvamp, svavelriska och besk vaxskivling. Sedan tidigare är även grön sköldmossa, långfliksmossa, fällmossa, platt fjädermossa, grov fjädermossa, blåsfliksmossa, trubbfjädermossa, olivspindling, stor aspticka, rutskinn (NT), svart taggsvamp (NT), orange taggsvamp (NT), gul taggsvamp (NT), granticka (NT),

hasselticka, ullticka (NT), läderskål och kamjordstjärna uppgivna härifrån. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Ett så populärt område som dessutom har så höga naturvärden, förtjänar uppmärksamhet och vård. Hela Nordrona bör ges ett långsiktigt skydd och tillgängliggöras. Motionsspåret kan få tydligare markeringar. Sätt gärna upp informationsskyltar om de naturvärden och fornlämningar som finns. En ordentlig parkering med en översikt över området där stigar och annat relevant finns markerat är önskvärt.

Karta över Nordrona 1.2.

Nordrona delområde 1.3 – Södra hällmarkerna
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-13
Storlek: 5 ha
Koordinat: N: 6628458 E: 1660937

moderate

Beskrivning
Denna del av Nordrona utgörs av de höga hällmarkerna som gränsar till motorvägen E18 i söder och väster om handelsområdet vid Norrtäljes södra infart. Området var sedan tidigare känt för sin förekomst av sällsynta svampar.

Friluftsvärden
Områdets hällmarker är ett spännande utflyktsmål. Dels leder vissa grusvägar in hit från det närliggande handelsområdet, dels går mindre stigar över hällmarkerna. Närheten till motorvägen gör troligen att de som önskar besöka mer stillsamma områden letar sig till andra delar av Nordrona.

Naturvärden
Hällmarkstallskogen med sin förekomst av gamla och mycket gamla tallar hyser mycket höga naturvärden. Östra delen består av hällmarker med gamla tallar. Här växer signalarterna dropptaggsvamp, motaggsvamp (NT) och den mycket sällsynta arten lakritsmusseron (VU). Även vintertagging (NT) och tallticka (NT) förekommer, vilket bekräftar att hällarna med de gamla tallarna har lång kontinuitet vilket resulterat i mycket höga naturvärden. Hällmarkernas nordsluttning består till delar av äldre, kalk- och örtrik granskog. Här växer bland annat olivspindling, anisspindling, odörspindling (NT), äggspindling (NT), fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, besk vaxskivling, diskvaxskivling, svavelriska och korallfingersvampar. Sammantaget bedöms områdets naturvärden vara mycket höga.

Åtgärdsförslag
Både hällmarkstallskogen och den kalkrika nordsluttningen hyser så höga naturvärden att den bör ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Nordrona 1.3.

Nordrona delområde 1.4 – Knopdalen öst
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-16
Storlek: 19,3 ha
Koordinat: N: 6628436 E: 1660667

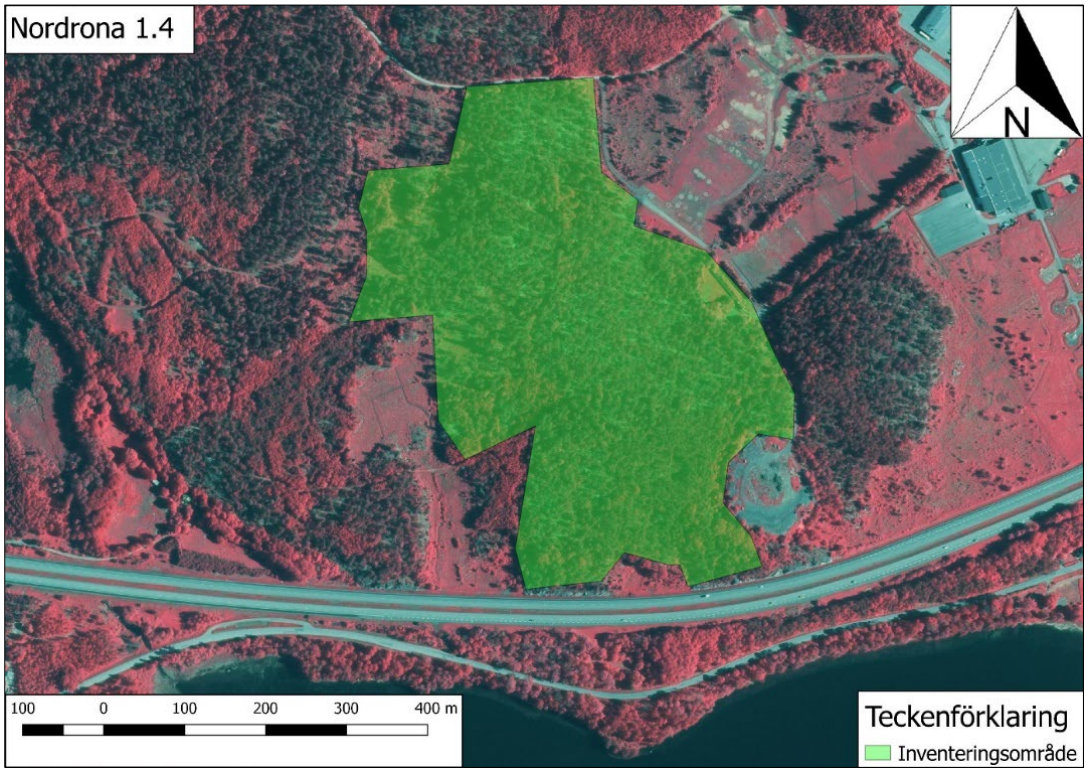

Beskrivning
Delområde av det större sammanhängande området Nordrona, beläget strax norr om E18. Det består till största del av hällmarkstallskog, med inslag av fuktigare partier som är grandominerade.

Friluftsvärden
Nordrona är en populär plats för fritidsaktiviteter och friluftsliv. I skogen finns breda stigar som gör det lätt att sa sig fram och njuta av naturen. Det finns även ett motionsspår och längdfärdsspår på vintern. Den gamla skjutbanan har lämnat en övergiven betongvägg där ungdomar målar graffiti. Här har kommunen också satt upp bänkar. Området har mycket höga friluftsvärden.

Naturvärden
Områdets hyser rikliga förekomster av motaggsvamp (NT) vilket visar på lång trädkontinuitet, samt flera gamla tallar med tallticka (NT). Naturvårdsarterna dropptaggsvamp och brokspindling styrker det höga naturvärdet. Det pågår även skogsbete inom delar av området vilket är mycket ovanligt idag. Andra naturvårdsarter som rapporterats är dvärgbägarlav (NT), grön sköldmossa, rävticka, grovticka, skarp dropptaggsvamp och vintertagging (NT). Området bedöms hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Soptunnor vid graffitiväggen vore önskvärt. Nu är det väldigt nedskräpat med tomma sprayburkar runt väggen vilket ser tråkigt ut. För övrigt gäller samma åtgärdsförslag som för övriga Nordrona.

Karta över Nordrona 1.4.

Nordrona delområde 1.5 – Skansberget väst
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-10-16
Storlek: 19,9 ha
Koordinat: N: 6628818 E: 1660123

Beskrivning
Inventeringsområdet är ett delområde av det större sammanhängande området *Nordrona*, som tidigare var ett militärområde. Idag består det av ett mosaikartat odlingslandskap med betesmark, åkermark och vallodling, tillsammans med omgivande skogslandskap. Skogslandskapet som behandlas i detta delområde utgörs av gammal kalkbarrskog.

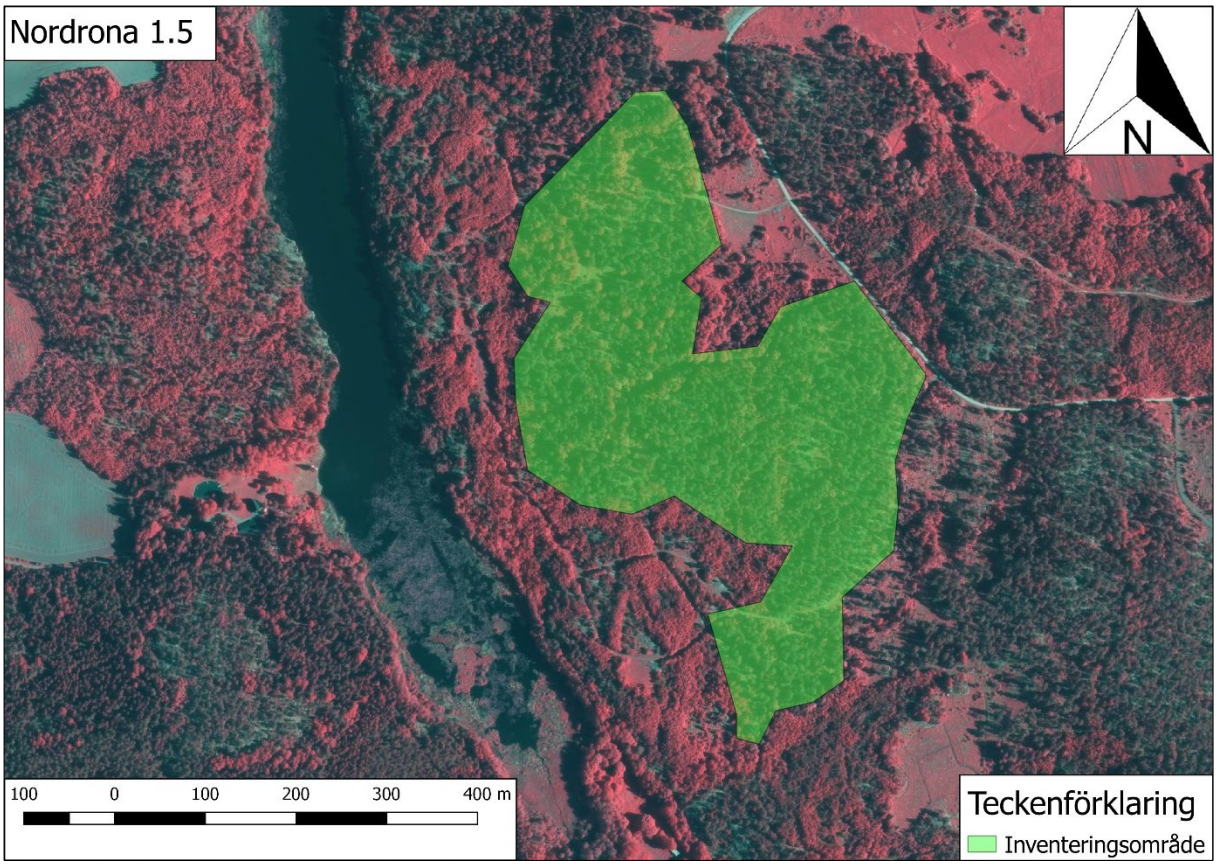

En av alla de lågor i Nordrona som lockar till sig ovanliga svamparter.

Friluftsvärden
Som övriga delområden av Nordrona är denna del inget undantag. Området har hög besöksfrekvens. Många använder motionsspåret eller promenerar och njuter av naturen på någon av alla de stigar som finns. Boskapsdjuren bidrar till en lantlig charm och traditionell skötsel av landskapet. Sammantaget har Nordrona mycket höga friluftsvärden.

Rynkskinn - Phlebia centrifuga (VU) växandes på utsidan av en granlåga.

Naturvärden
Örtrik äldre kalkgranskog som sträcker sig längst hela västra Nordrona och ner mot Lommarsundet. Vid inventeringen hittades totalt tio signalarter, varav två mycket krävande arter. Den ena är kopparspindling (NT) som är rödlistad och bara har hittats på ett tiotal andra platser i kommunen. Den står också med på IUCN:s internationella rödlista. Den andra arten är rynkskinn (VU) och klassas som en viktig karaktärsart för naturskogar med lång kontinuitet av grova granlågor i olika nedbrytningsstadier. Övriga naturvårdsarter som hittades vid inventeringen var fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, korallfingersvampar, diskvaxskivling, svavelriska, olivspindling, gammelgranlav och vedtrappmossa (NT). Området är av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Ett så populärt område som dessutom har så höga naturvärden, förtjänar uppmärksamhet och vård. Hela Nordrona bör ges ett långsiktigt skydd och tillgängliggöras. Motionsspåret kan få tydligare markeringar. Sätt gärna upp informationsskyltar om de naturvärden och fornlämningar som finns. En ordentlig parkering med en översikt över området där stigar och annat relevant finns markerat är önskvärt.

Karta över Nordrona 1.5.

Öster Knutby, norra Norrtäljes utkant
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-09-30
Storlek: 20,9 ha
Koordinat: N: 6631705, E: 1662848

Beskrivning
Området utgörs av ett småkuperat skogsområde mellan stadsdelarna Östra Knutby, Fågelsången och Färsna i Norrtäljes norra del. Norrtälje kriminalvårdsanstalt gränsar i söder och området kan sägas omge detsamma. Skogen är en blandskog och åtminstone fläckvis finns kalkinslag som där det finns skapar rikare vegetation

Friluftsvärden
Att det ligger precis intill själva tätorten märks genom den höga besöksfrekvensen. Området är en grön lunga intill bostadsområdena och är väl använt av de boende och förbipasserande. Överallt syns tecken på ett flitigt användande av platsen. Orienteringskontroller och kojor förekommer med jämna mellanrum. Ett elljusspår och många breda stigar i området gör det enkelt att ta sig fram. Det finns också en hundrastgård, fornlämningar och informationsskyltar. Förskolan Trollebo vistas regelbundet i området. Området bedöms ha högsta friluftsvärde.

Naturvärden
Skogen består av en blandskog med tall, gran och lövträd. Vid inventeringen påträffades naturvårdsarterna svavelriska, fjällig taggsvamp och besk vaxskivling. Den kalkrika marken är en bra förutsättning för ovanliga svamp- och växtarter. En särskilt gammal och värdefull del utgörs av den gamla barrskogen på Tallhöjden, kring förskolan Trollebo. Här har en lång rad ovanliga och krävande arter påträffats, däribland sällsynta svampar som gul taggsvamp (NT), tallticka (NT), persiljespindling (NT) och strimspindling. I skogen växer också ask (EN) och skogsalm (CR). I en grässlänt i söder finns ett fint bestånd med stortimjan. Området bedöms ha höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Med tanke på områdets mycket höga frilufts- och naturvärden bör det ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Öster Knutby.

Borgberget, Frötuna kyrksjö
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-21
Storlek: 9,3 ha
Koordinat: N: 6627323, E: 1660396

moderate

Beskrivning
Borgberget ligger på västra sidan av Frötuna kyrksjö. På berget finns en av Roslagens större fornborgar. Man tar sig hit via någon av de bommade skogsvägarna från väster eller söder. Medelstora stigar som bitvis blivit röjda från fallna träd leder fram till Borgberget. På bergets sluttningar ner mot Kyrksjön finns gammal granskog.

Sköldmossa - Buxbaumia viridis.

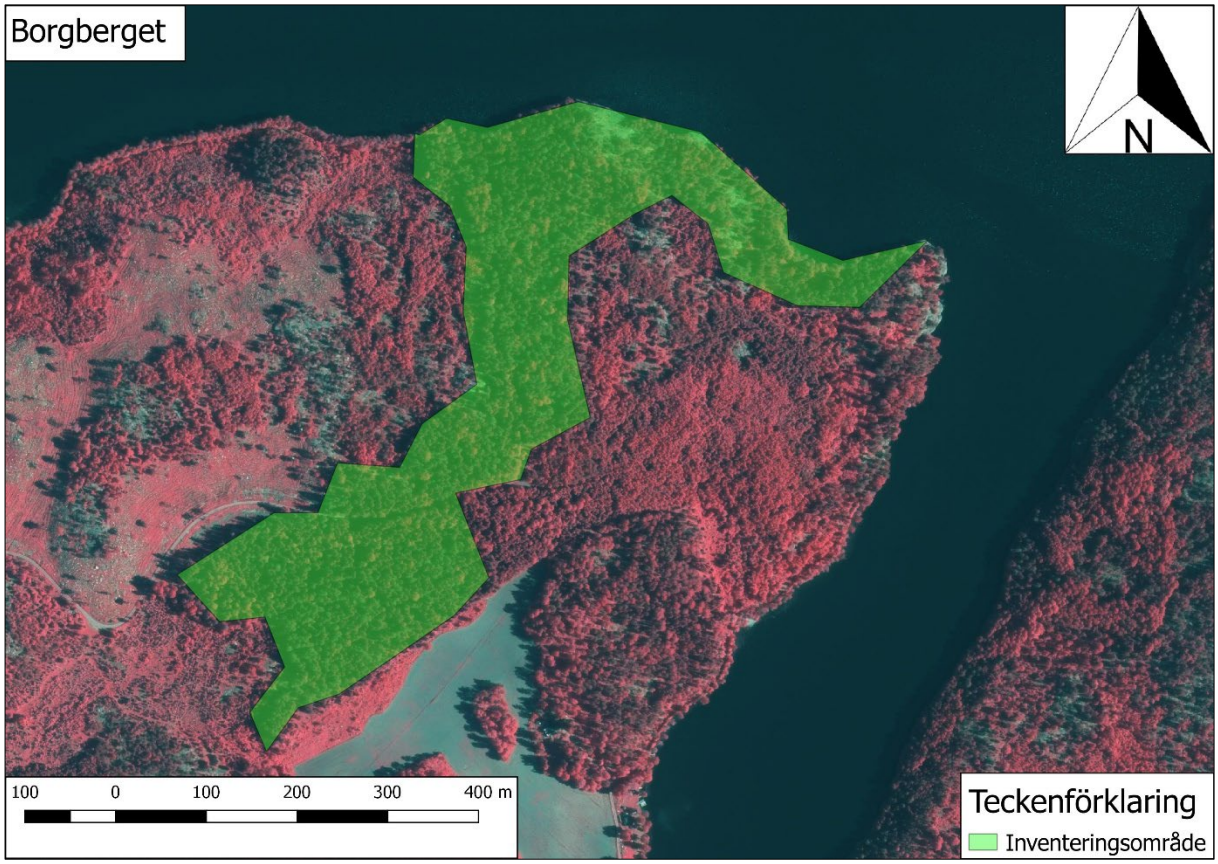
Friluftsvärden
Naturen är varierande och en av Roslagens största fornborgar ligger här. Här kan man till exempel plocka svamp, fiska och bada. Flera stigar gör det dessutom enkelt att ta sig fram i hela området. Borgberget har höga friluftsvärden.

Naturvärden
Naturskogen på Borgbergets branter och sluttningar är mycket gammal och här finns flera mycket krävande arter. Grön sköldmossa (upptagen på EU :s Art- och Habitatdirektiv) kräver ett mikroklimat med hög och jämn luftfuktighet, samt rik tillgång på död ved. Grangråtickan (VU) påvisar utan undantag skogsområden med mycket höga naturvärden. Arten kräver kalkrik mark i kombination med långvarig kontinuitet av äldre gran. På samma lokaler förekommer även som regel andra ovanliga och rödlistade arter.

Tre fruktkroppar av den rödlistade tickan grangråticka - Boletopsis leucomelaena (VU).

Andra noterade naturvårdsarter är svavelriska, besk vaxskivling, diskvaxskivling, korallfingersvampar, skarp dropptaggsvamp och fjällig taggsvamp. Från Borgberget finns också en av kommunens två fynd av den mycket sällsynta smalskaftlaven (VU) uppgiven. Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Borgbergets fornlämningar är mycket skyddsvärda. Detsamma gäller den gamla naturskogen på berget, vilken skulle behöva få ett långsiktigt skydd i någon form. Stigarna som leder från skogsvägarna och fram mot berget skulle gärna få hållas öppna för att göra området mer tillgängligt för besökare. Om möjligt skulle ett picknickbord kunna placeras på berget.

Karta över Borgberget.

Södra kvarntorp, syd Mellingeholm flygfält
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden (delområde nord)
Inventerat: 2019-10-21
Storlek: 16,2 ha
Koordinat: N: 6626175 E: 1662154

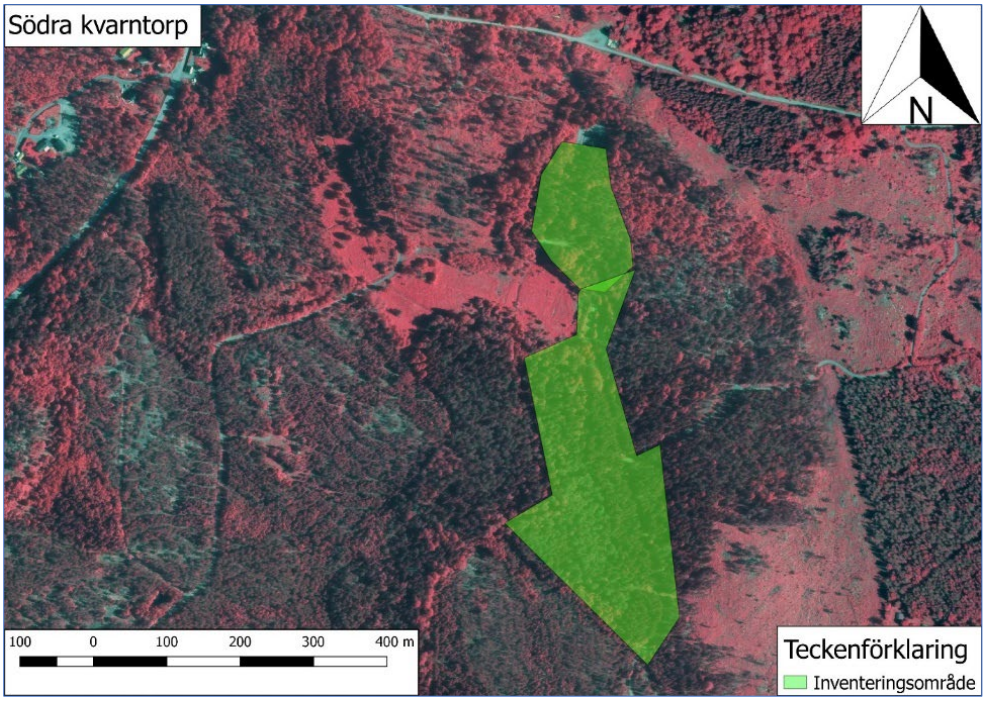

Beskrivning
Kring den tidigare boplatsen (nu ödetomt) vid Kvarntorp, som ligger söder om odlingsmarkerna söder om Mellingeholm, återfinns detta örtrika skogsområde. Trots närhet till Norrtälje stad är området, troligen på grund av närhet till flygplats och militärt övningsområde, relativt dåligt känt. Under senare tid har delar av området tyvärr avverkats.

Friluftsvärden
På grund av områdets belägenhet nära flygplats med mera, har det en låg besöksfrekvens. Någon enstaka stig finns men denna ser inte frekvent använd ut. Sentida avverkningar har påverkat området negativt. Området bedöms ha måttliga friluftsvärden.

Naturvärden
Norra delen av området (ca 3 ha) består av örtrik äldre granskog på kalkrik mark. Flera signalarter hittades här, bland annat den rödlistade och sällsynta arten svartfjällig musseron (VU). Den är endast känd från några få andra platser i kommunen. Arten är en särskilt viktig indikator för örtrik kalkgranskog och kräver lång skogs- och trädkontinuitet. Andra krävande arter här är persiljespindling (NT), besk vaxskivling, korallfingersvampar och fjällig taggsvamp. Övriga delar söder om denna (ca 13 ha) är avverkade. Området bedöms hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
De mycket ovanliga marksvamparna och deras krav på lång skoglig kontinuitet motiverar att områdets ges ett långsiktigt skydd i någon form. Skogen bör, så långt möjligt, skonas från ingrepp.

Karta över Södra kvarntorp.

Vrangsmon, söder om Mellingeholm
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-18
Storlek: 14,5 ha
Koordinat: N: 6626579 E: 1662701

moderate

Beskrivning

Söder om Mellingeholms slottspark ligger Vrangsmon, som är ett skogbeklätt berg som sticker upp från omgivande lågmarker. Det är en lokal som både varierar i terräng och mellan olika naturtyper. Toppen är glesbevuxen av gamla ekar och tallar, sidorna av kalkbarrskog. Från toppen av berget finns det god möjligheter till fågelskådning då utsikten härifrån är mycket god.

På östra sidan av kullen går mountainbikespåret förbi.

Friluftsvärden

Vrangsmon består av ett spindelnät av stigar av varierande storlek. Även fast terrängen bitvis kan vara utmanande syns det att platsens alla delar besöks ofta. Ett mountainbikespår går över hela området och de bredare stigarna används också för ridning. Gott om svamp och bär kan också locka till besök. Här vistas en variation av människor som på olika sätt vill njuta av naturen. Området har höga friluftsvärden och angränsar till Mellingeholmsområdet, som också har höga natur- och friluftsvärden.

Naturvärden

Träden står glest med gott om ljusinsläpp. Lövskog, blandskog och granskog växer på sidorna av bergkullen. Totalt tolv naturvårdsarter noterades vid inventeringen, varav åtta av dessa är rödlistade och flera anses som mycket krävande.

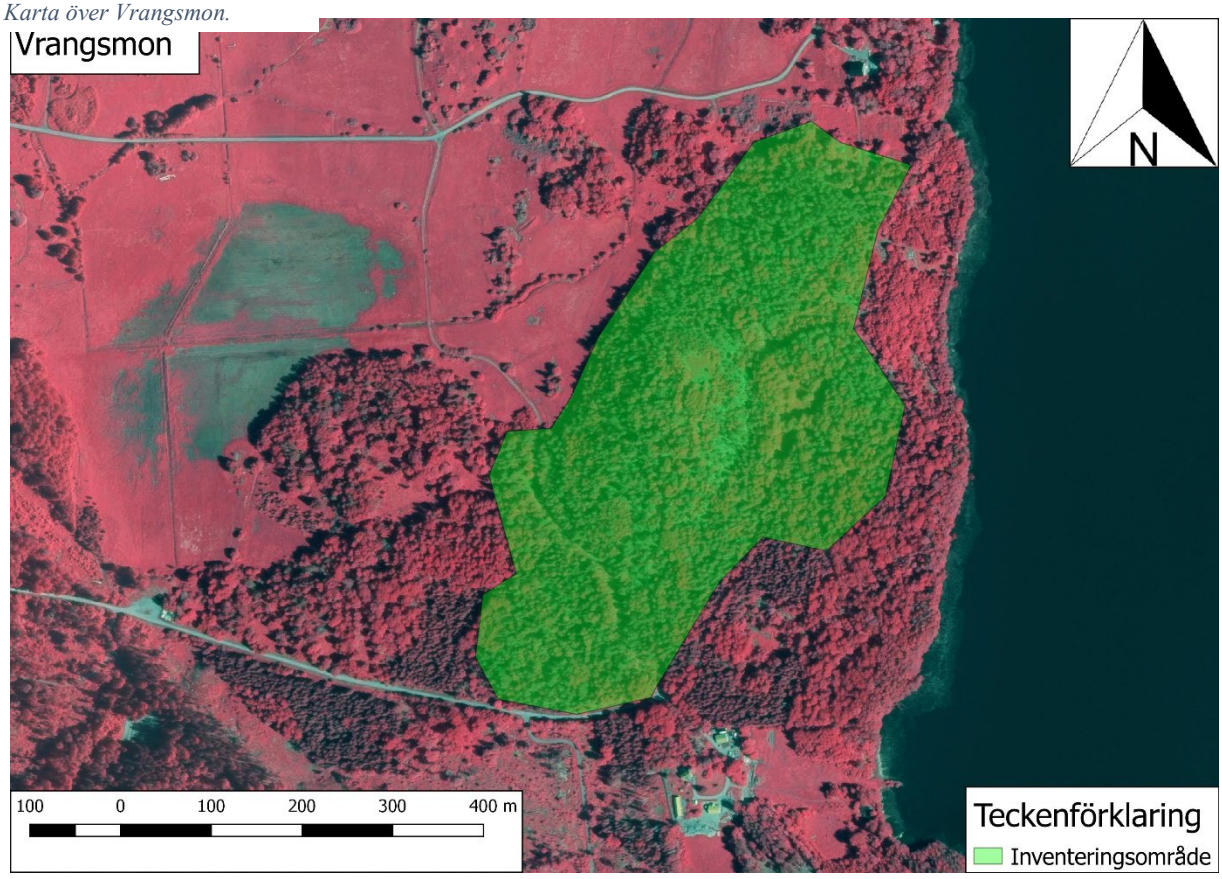
Besk vaxskivling - Hygrophorus erubescens.

Bland de sällsyntare fanns kremlevaxing (NT), svart taggsvamp (NT) och koppartaggsvamp (VU). Fyndet av kremlevaxing var det tredje i kommunen och detta är en bra signalart för gamla ekmiljöer med höga naturvärden. Fyndet av koppartaggsvamp indikerar långvarig förekomst av äldre granar på kalkrik mark. Koppartaggsvamp är globalt mycket sällsynt och på grund av sin stora koncentration till östra Svealand så räknas den som en ansvarsart för Norrtälje kommun. Övriga naturvårdsarter är grantaggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, zontaggsvamp, motaggsvamp (NT), besk vaxskivling, brandticka, och korallfingersvampar. Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

De mycket ovanliga marksvamparna och deras krav på lång skoglig kontinuitet samt förekomst av ansvarsarten koppartaggsvamp motiverar att områdets ges ett långsiktigt skydd i någon form. Skogen och berget bör, så långt möjligt, skonas från ingrepp.

Karta över Vrangsmon.

Hårnacka
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 (delområde, resten produktionslandskap)
Inventerat: 2019-10-21
Storlek: 29,9 ha
Koordinat: N: 6633064 E: 1664617

moderate

Beskrivning
Området angränsar till Gillfjärden i norr, Hårnacka i öster samt Porshanken och Färsna i väster. Området utgörs av ett tidigare odlingslandskap under exploatering. I området finns delar med höga naturvärden.

En av de ambitiösa kojorna i Hårnacka.

Friluftsvärden
Närheten till Norrtälje stad bidrar till områdets höga besöksfrekvens. Här finns många väl använda stigar av olika storlek samt förekomst av kojor. En stig leder från Hårnacka och upp mot Uddeboövägen och Gillfjärden i norr. Friluftsvärdena för området finns främst i skogen och på bergen. Inga särskilda anordningar som motionsspår eller liknande finns. Det finns dock kulturlämningar i form av en fornborg och husgrunder i den södra delen av området. Området har medelgott friluftsvärde.

Delområde av naturvärdesklass 3, ovanför sommarstugorna i sydväst.

Naturvärden
I området finns flera värdekärnor med äldre skog. Ett område, i sydvästra delen bakom två sommarstugor, utgörs av gammal granskog. Här växer orange taggsvamp (NT) och kryddspindling. Denna del består endast av 0,8 ha men hyser höga naturvärden. Övre delen av kullen består av hällar med gamla tallar och här hittades dropptaggsvamp och motaggsvamp (NT). Dessa delar utgör cirka 2 ha och hyser också höga naturvärden. En tredje värdekärna utgörs av Räfsja Stockäng, som är en höjd närmare Gillfjärden med gammal ädellvskog. Här finns en mycket rik lundflora med flera krävande arter. Bland annat är

lundbräsma påträffad här på en av sina mycket få lokaler i Norrtälje kommun. På de gamla ädellövträden växer också en mängd ovanliga mossor och lavar. Området bedöms hysa höga samt mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Delområden med de ovanliga svamparna och deras krav på lång skoglig kontinuitet motiverar att delar av området ges ett långsiktigt skydd i någon form. Skogen bör, så långt möjligt, skonas från ingrepp. I Räfsja Stockäng är höga naturvärden kopplade till ekarna och hasseln. Här behövs vissa försiktiga åtgärder innan skogen sluter sig så mycket att naturvärdena påverkas negativt. Särskild hänsyn tas till växtplatsen för lundbräsma.

Karta över Hårnacka.

Görlahöjden
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-08-19
Storlek: 11,9 ha
Koordinat: N: 6628386 E: 1662833

moderate

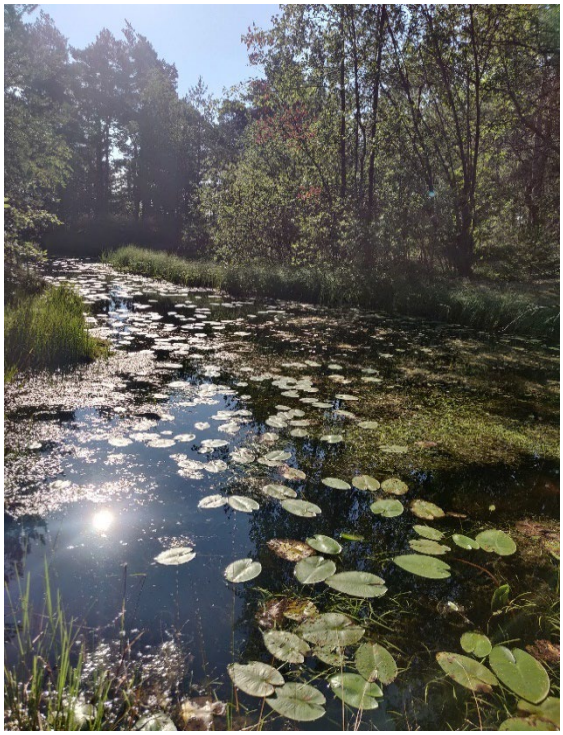
Beskrivning
Området ligger ovanför villaområdena i stadsdelen Görlahöjden, i södra delen av Norrtälje tätort. Det utgörs av hällmarker med tallskog samt sluttningar med blandskog och barrskog.

En av flera breda stigar som går genom området.

Friluftsvärden
Området är välbesökt, vilket märks av alla de stigar, kojor och andra lekplatser i skogen och på hällarna. Stigarna har olika bredd och sträcker sig kors och tvärs över hela området, vilket gör det enkelt att ta sig fram även om terrängen bitvis är ganska brant. Närmast husen i södra delen finns flera kojor. Vattenfyllda dammar i området är resultat efter tidigare stenbrottsverksamhet. Sammantaget har området höga friluftsvärden.

Naturvärden
De övre delarna av terrängen utgörs av hällmarker med gammal tallskog. Längre ner i nordsluttningen mot Bolkadalen blir både löv- och graninslaget större. En del av asparna här är riktigt gamla och grova och det finns inslag av hålträd och lågor av olika ålder. Många rapporter på artportalen visar på en mångfald av fåglar, insekter och växter finns att skåda. Här växer tallticka (NT), motaggsvamp (NT), blåmossa och stora bestånd av ljung. Tallmarkerna övergår till kalkbarrskog och blandskog med inslag av alm (CR) och ek. Här noterades korallfingersvampar, svavelriska, gammelgranlav och blåsippor, vilket indikerar kalkförekomst och att skogen har lång kontinuitet. I områdets östra ände finns en damm där det förekommer både minde- och större vattensalamander. Den ovanligare arten större vattensalamander har haft en fungerade reproduktion här i många år. Arten finns upptagen i EU :s Art-

Dammen med bland annat större vattensalamander.

och habitatdirektiv. Kring dammen finns ett rikt insektsliv och här noterades bland annat blågrön mosaikslända och pudrad smaragdslända. Från artportalen finns bland annat rapporter om sju rödlistade fågelarter som vistats i skogen. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Områdets mycket höga naturvärden och höga besöksfrekvens samt förekomsten av ovanliga arter och deras krav på lång skoglig kontinuitet samt förekomst av större vattensalamander motiverar att hela området ges ett långsiktigt skydd i någon form. Skogen bör, så långt möjligt, skonas från ingrepp.

Karta över Görlahöjden.

Harsjön, norr Norrtälje, öster Färsna
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-08-19
Storlek: 4,4 ha
Koordinat: N: 6632203 E: 1663615

moderate

Beskrivning
Harsjön är en sänkt före detta slättsjö som idag närmast är att betrakta som en myr. Ute på det som tidigare var sjöytan finns idag ett löst gungfly med vitmossor, låg vass och pors. Utåt kanterna tilltar vassen lite och utåt ytterkanterna och laggen återfinns idag uppvuxen lövrik sumpskog. Björk dominerar men här finns också klibbal, sälg och jolster. I söder gränsar Harsjön mot bebyggelse i norra Fågelsången och Solbacka och i norr återfinns planterad granskog på före detta odlingsmark.

Friluftsvärden
Harsjön med omgivning är ett intressant utflyktsmål för i första hand barn. I området finns kojor i olika storlek och ålder och på flera ställen finns tydliga stigar. Särskilt i sydväst är våtmarken lite stadigare och här går det lättare att ta sig fram. Sammantaget bedöms området ha måttliga friluftsvärden.

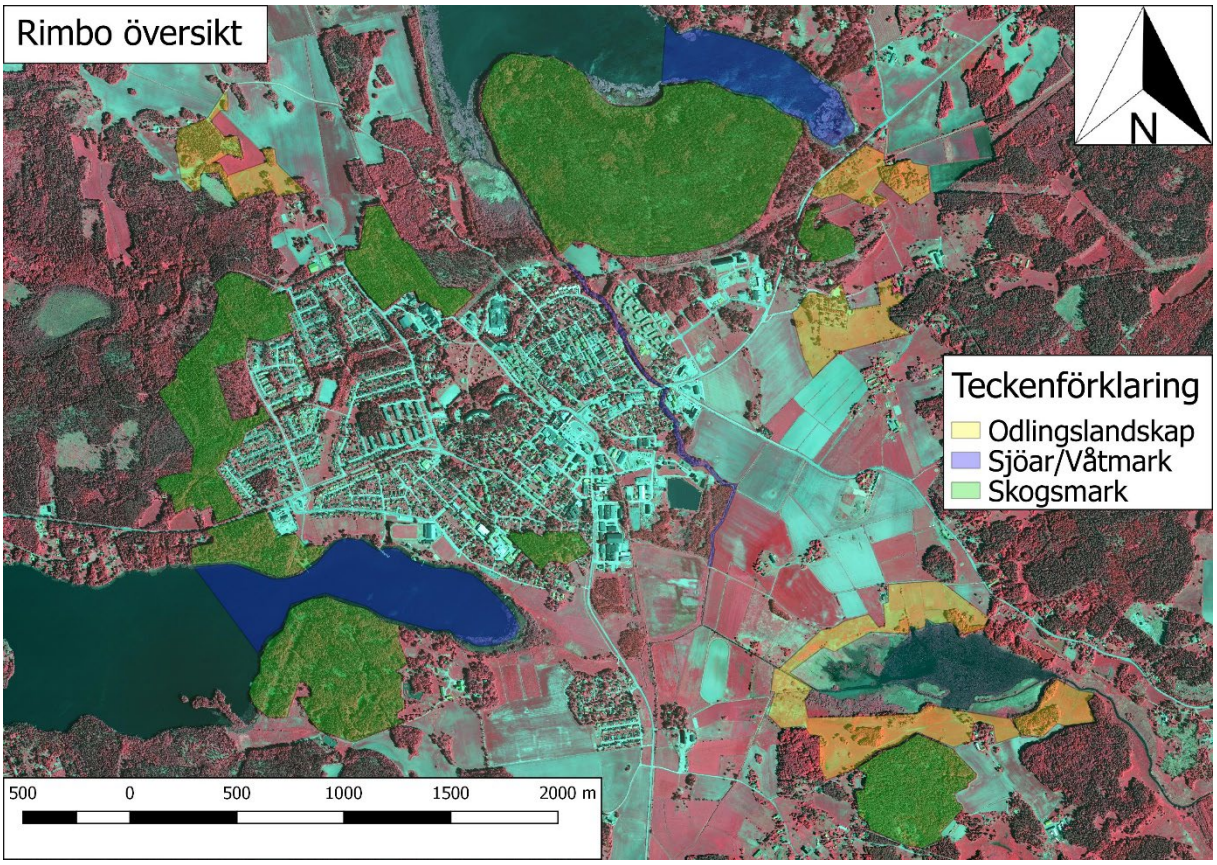
Naturvärden
Harsjön har under lång tid varit en av kommunens två kända lokaler för den sällsynta sumpviolen. Den andra lokalen ligger en bit norr om Porshanken, bara ca 1,1 km nordväst om Harsjön. Sumpviolen är en växt som annars enbart finns i områden som påverkas av översvämningar, utefter nedre Dalälven och utefter några stora åar i södra Sverige. Lokalen vid Harsjön är i detta sammanhang intressant då även den växtplats där violerna växt också påverkas av våröversvämning, fast i mindre skala. I vattensamlingar i sjön finns både vanlig groda och åkergroda. Tyvärr är lokalen där sumpviolerna växer under igenväxning med bland annat gran, så framtiden för arten vid Harsjön är mycket oviss. Förekomsten av sumpviol på lokalen motiverar att området bedöms vara av höga naturvärden.

Åtgärder
Om sumpviolen skall kunna finnas kvar så är det akut bråttom att röja inväxande vegetation, i första hand gran, på växtplatsen för arten. I ett senare skede bör möjligheterna att behålla mer vatten under sommarmånaderna i Harsjön vara en bra åtgärd. En markerad stig runt sjön skulle göra platsen mer tillgänglig för besökare och skolklasser.

Karta över Harsjön.

3.2 Rimbo

Översiktlig karta över inventerade områden i Rimbo.

Kvarnbol – Bålbro, odlingslandskap nordväst Rimbo
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 4 - Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-09-04
Storlek: 17,8 ha
Koordinat: N: 6628818 E: 1642583

Kvarnbolsenen får bilen bredvid att se liten ut.

Beskrivning
Området består av ett mosaikartat odlingslandskap med betesmark, åkermark, åkerholmar och skogsbryn. Området är mycket rikt på fornminnen.

Friluftsvärden
Områdets kulturhistoria är tillgänglig genom att områdets hembygdsförening har satt upp informationsskyltar. Här kan man läsa om den mäktiga kvarnbolsenen, fornminnen och det gamla stenbrottet. Grusvägar gör det enkelt att promenera runt och njuta av landskapet, och dessa binder ihop området med västra Rimbos motionsspår vilket möjligen bidrar till besöksfrekvensen. Området har medelhöga friluftsvärden och besöksfrekvens.

Naturvärden
Under inventeringen hittades flera kalkgynnade arter, till exempel blåsippa och underviol. Skogen är en kalkbarrskog även om den saknar den ålder och kontinuitet av gamla träd som krävs för att få höga naturvärden. Här hittades den ovanliga svamparten strimmig brödkorgssvamp. I hagmarkerna observerades flera karaktärsarter för äng, däribland gullviva, backnejlika, tjärblomster och bockrot. Området är också en passande biotop för många av de minskande fågelarter som är kopplade till odlingslandskapet, till exempel gulsparv (NT). Inom området finns även Upplands största en. Den kallas för Kvarnbolsenen. Stammen har en omkrets på cirka 180cm vid 70cm höjd, och den bedöms vara runt 300 – 400 år gammal. Även en del gamla ekar förekommer. Området som helhet bedöms ha vissa naturvärden, med undantag från enskilda naturvårdsträd som har högre naturvärde.

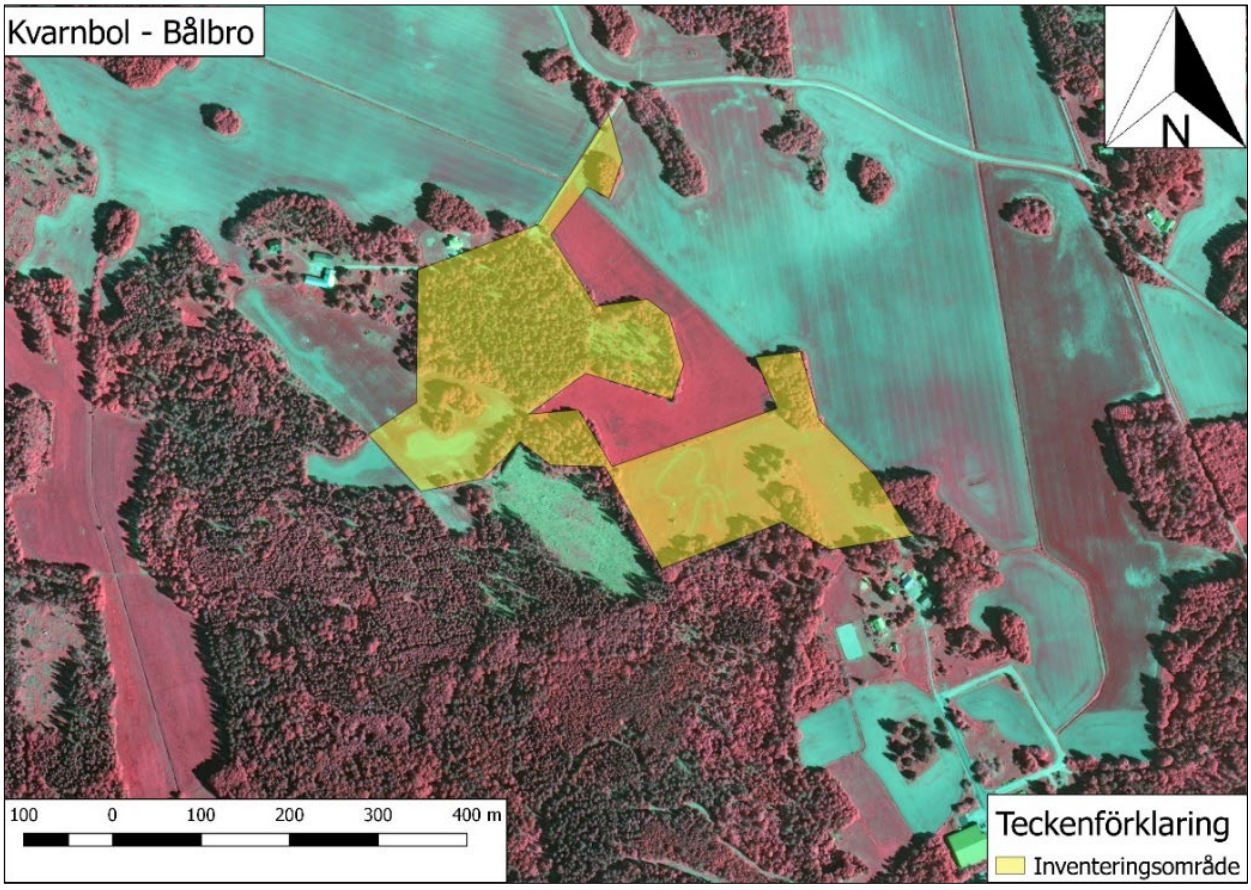
Åtgärdsförslag
Fortsatt bete är önskvärt.

En av områdets många fornlämningar.

Det gamla stenbrottet som lades ner på 1930-talet.

Karta över Kvarnbol - Bålbro.

Rimbo Kyrka med omgivning

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 13 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-04
Storlek: 12 ha
Koordinat: N: 6628168 E: 1645299

Beskrivning

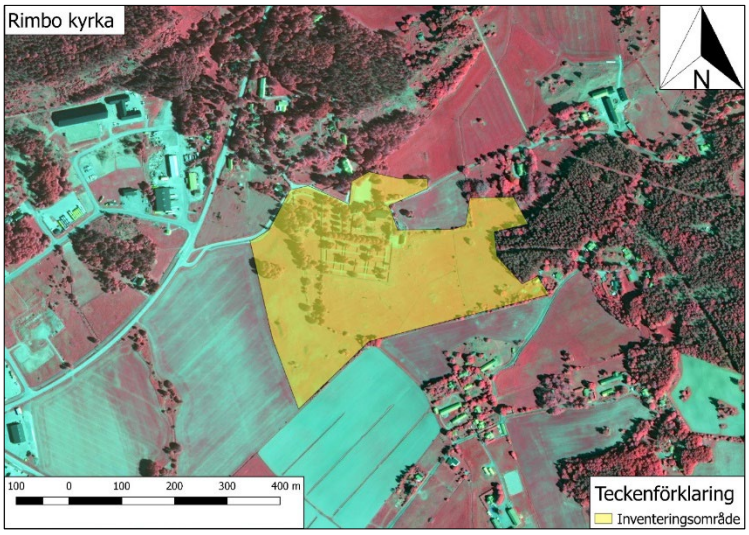
Området ligger nordöst om Rimbo och består av Rimbo kyrka med kyrkogård och äldre hagmarker kring kyrkan. Stenkyrkan som vi ser idag är från 1400-talet men innan detta stod antagligen en ännu äldre kyrka i trä här.

Rimbo kyrka.

Friluftsvärden

Kyrkan är utrustad med många bekvämligheter och hyser dessutom höga kulturvärden. Information om kyrkan med sin historia går att ta del av. Intill kyrkan finns parkering, bänkar och toaletter. Runt kyrkan finns en hage med djur som betar under sommarhalvåret. Hagen är en vacker plats som passar bra för att slå sig ned och ta en fika. Sittvänliga stenar finns i hagens mellersta partier. Området har höga friluftsvärden.

Karta över Rimbo kyrka.

Naturvärden

Platsens långa historia kan anas genom den rika ängsfloran, inklusive flera arter ängssvampar. Hamlade träd, en beteshorisont och många karaktärsarter för äng, gör det också tydligt att betesmarkerna kring kyrkan har en lång kontinuitet av hävd. Vid inventeringen påträffades törnskata, som är en typisk fågelart för odlingslandskapet. Karaktärsarter som hittades vid inventeringen var gullviva, backglim, gulmåra, darrgräs, brudbröd, backnejlika, solvända (NT), bockrot och scharlakansvaxing (NT). Sammantaget bedöms området ha höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Långsiktig hävd är önskvärd.

Karby, nordöst om Rimbo
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-04
Storlek: 14,5 ha
Koordinat: N: 6628888 E: 1645657

moderate

Beskrivning
Området består av ett mosaikartat odlingslandskap med betesmark, vallodling, åker, åkerholmar och lövdominerade skogsdungar med inslag av jätte-ekar. Lokalens västra del är i praktiken en förlängning av Karby ekhage. Områdena skiljs åt genom att väg 280 delar densamma, men inventeringsområdet håller precis som Karby ekhage en stor mängd gamla ekar med höga naturvärden. Pågående bete bidrar till en hävdgynnad flora och ett öppet landskap.

En av jätteekarna i områdets västra del.

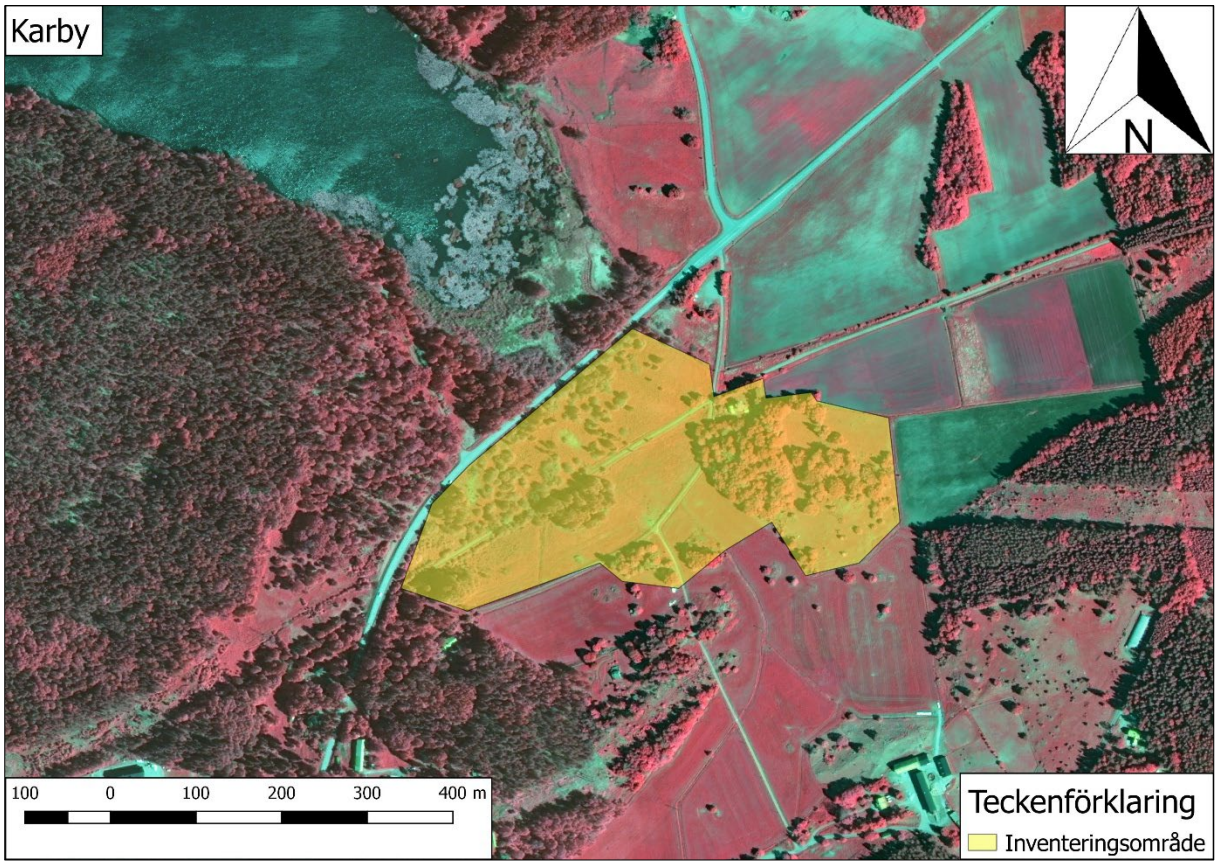
Friluftsvärden
Området saknar många bekvämligheter och tecken på frekvent användning. Med det sagt är det ändå ett trevligt område att ta en promenad i och njuta av det vackra kulturlandskapet med boskapsdjuren, gårdarna och de gamla lövträden. Sammantaget bedöms friluftsvärdet som måttligt.

Naturvärden
Kontinuitet av kulturlandskapet har skapat en hävdgynnad flora och vidkroniga jätte-ekar. Här finns hävdgynnade växter som blodnäva, backnejlika, brudbröd, och gullviva. Ekarna hade riklig förekomst av sotlav. Det är överallt en bra signalart som signalerar långvarig förekomst av gamla eller döda träd, genom att den växer på torr ved som exempelvis den grovspruckna barken hos jätte-ekar. Under inventeringen påträffades gulsparv (NT). I Sverige har antalet individer halverats sedan 1980-talet och arten är därför rödlistad och klassad som nära hotad (NT). Området utgör en lämplig häckningsplats då arten trivs i öppna landskap med inslag av träd och buskar. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Jätte-ekarna i västra delen av området har börjat växa igen och bör därför skyndsamt frihuggas.

Karta över Karby.

Kundbysjön med omgivning

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens - 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-04
Storlek: 56,9 ha
Koordinat: N: 6626309 E: 1645446

moderate

Beskrivning

Området består Kundbysjön och odlingslandskapet runt omkring, sydost om Rimbo tätort. Det är ett varierationsrikt landskap som i norra delen består av fuktig näringsrik betesmark som övergår i våtmark. Västra delen består till största del av våtmark. Södra delen består av solexponerade hagmarker och torrbackar med en mer klassiskt ängsartad och hävdgynnad flora.

Passage till en av hagarna i norra delen.

Friluftsvärden

Hit kommer man för att uppleva det vackra kulturlandskapet med gårdar, boskapsdjur och associerad natur. Många rapporter om både kärlväxter och fåglar från artportalen avslöjar att området är en uppskattad plats som många besöker för naturupplevelser. Detta kan göras genom att besöka det fågeltorn som står något undangömt i områdets västra del. Passager in i hagarna gör det smidigt att ta sig in och promenera. Dock finns inga passager mellan hagarna, och det finns inget smidigt sätt att ta sig runt sjön till fots. Därför finns här en stor outnyttjad resurs och potential att skapa ett större naturområde tillgängligt för Rimbos invånare. Området har höga friluftsvärden.

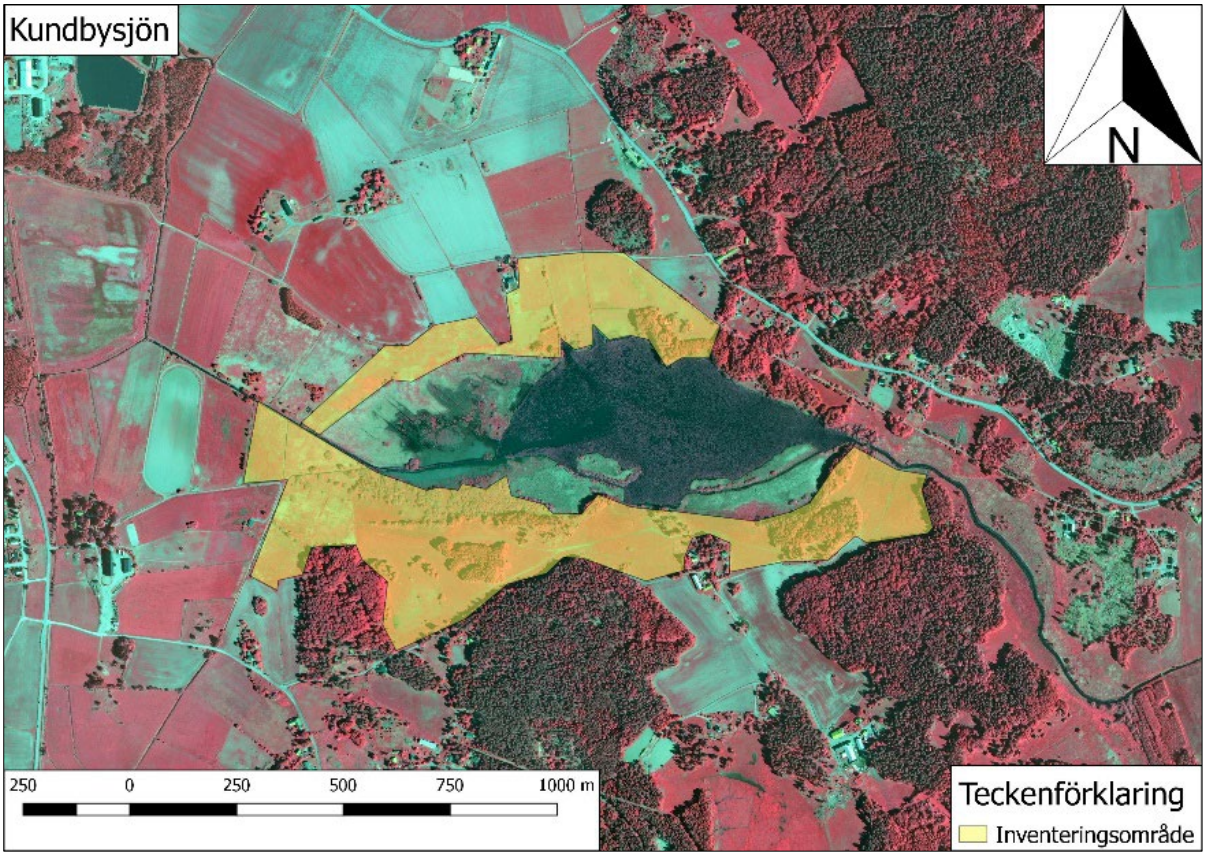
Kossor latar sig i gräset.

Naturvärden

De betade hagmarkerna skapar ett stort naturvärde för många olika kärlväxter, insekter och fåglar. Karaktärsarter för äng som noterades under inventeringen var gullviva, stor- och liten blåklocka, bockrot och rödklint. Kundbysjön är en viktig rast- och häckningsplats för många fågelarter. Till häckfåglarna hör sångsvan, trana, brun kärrhök, rördrom, skedand och regelbundet troligen även ängspiplärka, årta och mindre strandpipare. Fälten kring Kundbysjön används vissa år som rastplats för gäss och sångsvanar. Totalt har 19 rödlistade fågelarter rapporterats från området. De stora ytorna våtmark i den västra delen av

området är en mycket värdefull lekplats för både fiskar och groddjur. På betade strandängspartier växer strandskräppa på en av sina ytterst få inlandslokaler i kommunen. Då arten är en havsstrandväxt så är förekomsten troligen en reliktförekomst från den tid då havet sträckte sig ändå hit. Sammantaget har området höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Detta område bör vara ett högt prioriterat område att restaurera i friluftssyfte. En vandringsled som går runt hela sjön bör övervägas. En sådan skulle innebära flera passager över diken och spänger över våta områden. Skyltar som visar var fågeltornet finns bör sättas upp. Om detta genomförs så kommer det vackra kulturlandskapet att bli tillgängligt för fler att uppleva. Området har stor potential att kunna erbjuda *många* en mycket varierande och högklassig naturupplevelse, om det kan tillgängliggöras.

Karta över Kundbysjön.

Långsjöskolans omgivning
Friluftsvärden: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-09-04
Storlek: 4,11 ha
Koordinat: N: 6627116 E: 1644037

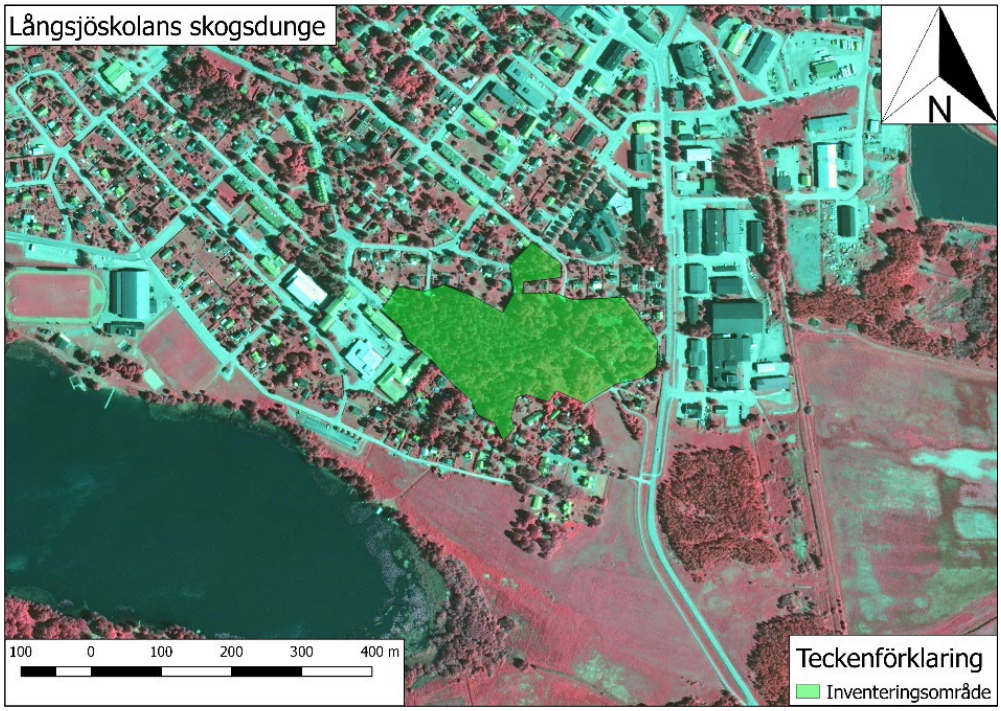

Beskrivning
Området kring Långsjöskolan ligger centralt placerat i södra delen av Rimbo tätort. Det består av blandskog med gamla tallar och är i praktiken en förlängning av skolgården.

Friluftsvärden
Närheten till skolan gör att man investerat mycket i platsen med bekvämligheter. Här finns en upplyst gångbana, bänkar att stanna och vila på, papperskorgar att slänga skräp i, och en informationsskylt där man kan lära sig om områdets fornlämningar. Detta gör att området är en plats som många har glädje av. Vid inventeringstillfället påträffades en förskoleklass som flera gånger i veckan har utomhuspedagogisk undervisning här, och detta är ett av få grönområden de har möjlighet att ta sig till. Området besöks flitigt av eleverna. Sammantaget har området mycket höga friluftsvärden.

Naturvärden
Området består av en blandskog med olikåldriga träd. Området är litet, med många gamla tallar, flera med förekomst av tallticka (NT). Blåsippor och en lundartad flora indikerar viss kalkförekomst i marken. Sammantaget bedöms området ha vissa naturvärden, klass 4.

Åtgärdsförslag
I sydvästra delen av området finns en mindre våtmark som idag är uttorkad. Om denna grävdes ur och restaurerades blir det en passande miljö för groddjur och insekter samtidigt som eleverna kan upptäcka naturen och en rik biologisk mångfald.

Karta över Långsjöskolans skogsunge.

Skog nordost om Rimbo badplats
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 15 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 - Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-04, 2019-09-24
Storlek: 9,3 ha
Koordinat: N: 6627102 E: 1642617

easy

Beskrivning
Nordväst om Rimbo badplats finns ett skogsområde som sträcker sig västerut mellan Långsjön och väg 77 mot Uppsala. Området består i nordöstra delen av gammal, örtrik granskog och i sydvästra delen av lövskog med glest stående ekar och grova aspar. Under träden vidtar ett tätt buskskikt av hassel. Hasseln sluter sig över markskiktet vilket gör promenadstråken till lummigt gröna tunnlar. Skogens behagliga karaktär i kombination med att den direkt angränsar till Rimbos västra utkant, bidrar till att platsen besöks frekvent.

Lummiga promenadstråk bakom Rimbo badplats.

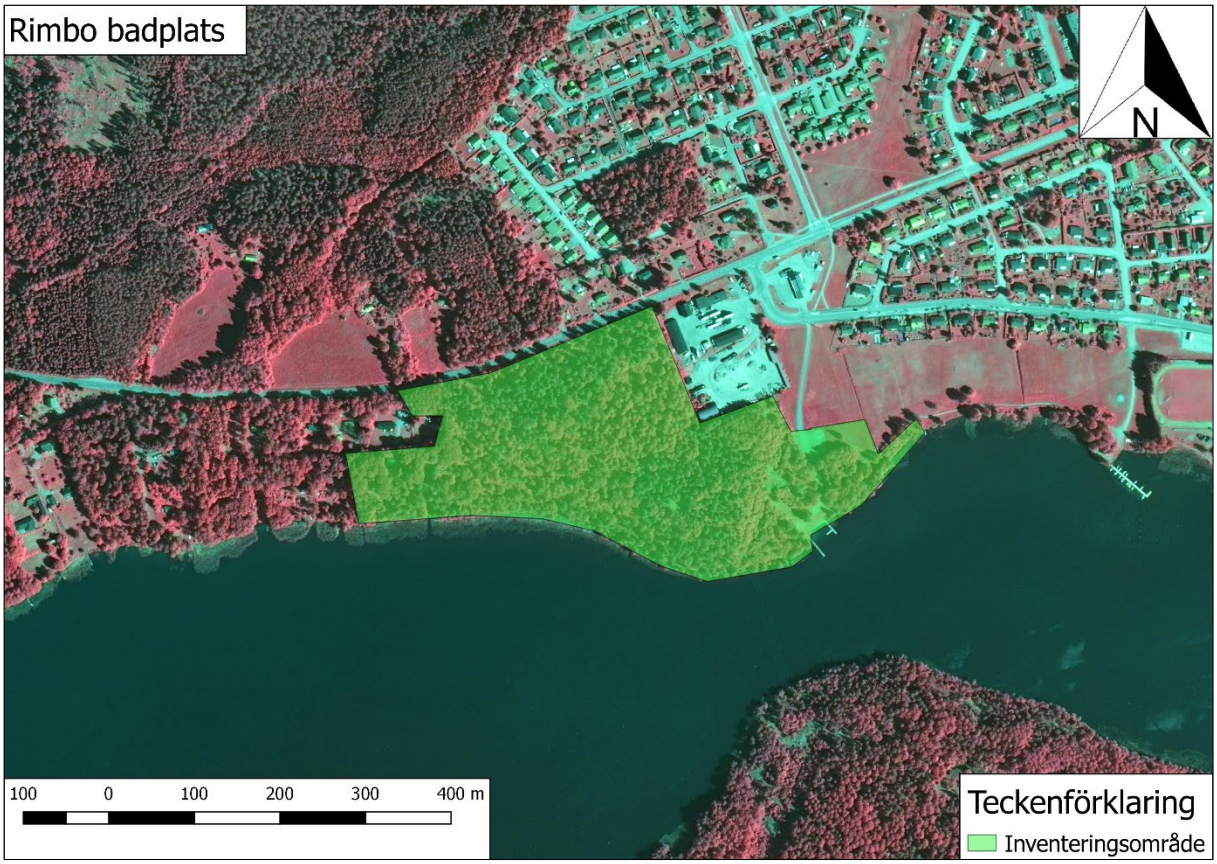
Friluftsvärden
Det syns tydligt att området är väl besökt genom förekomsten av flera kojor, orienteringskontroller och ett nät av stigar. Det har investerats i att göra platsen attraktiv genom faciliteter som parkeringsplats, hundrastgård, lekplats, grillplats med tillhörande bänkar och badplats med bryggor. Dessutom finns det breda och framkomliga stigar över hela skogen som nyttjas frekvent av motionärer. Detta är ett område med mycket höga friluftsvärden och är omåttligt populärt.

Naturvärden
I den gamla kalkbarrskogen i nordöstra delen hittades violspindling och grangråticka (VU). Dessa signalerar lång kontinuitet och mycket höga naturvärden. Där granskogen övergår till lövskog växer persiljespindling (NT). Från artportalen finns rapport om hasselticka som signalerar lundmiljöer med höga naturvärden. Andra naturvårdsarter som påträffades under

Violspindling - Cortinarius violaceus.

inventeringen och styrker områdets höga naturvärden var svavelriska, brokspindling, korallfingersvampar, fjällig taggsvamp och stora mängder blåsippor. Området hyser mycket höga naturvärden - klass 2.

Åtgärdsförslag
Skogen har så höga rekreations- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd. Skogens variation av trädslag bör upprätthållas genom att med jämna mellanrum göra riktade naturvårdshuggningar. Den döda veden bör i största möjliga mån lämnas kvar i skogen.

Karta över Rimbo badplats.

Bålbroskogen, västra Rimbo
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-30
Storlek: 45,6 ha
Koordinat: N: 6627794 E: 1642361

easy

Beskrivning
Fint naturområde med mycket höga naturvärden, som dessutom angränsar till västra Rimbos bostadsområde. Det består av olikåldrig örtrik kalkgranskog som övergår i sumpgranskog och mosse.

Luddticka - Onnia tomentosa.

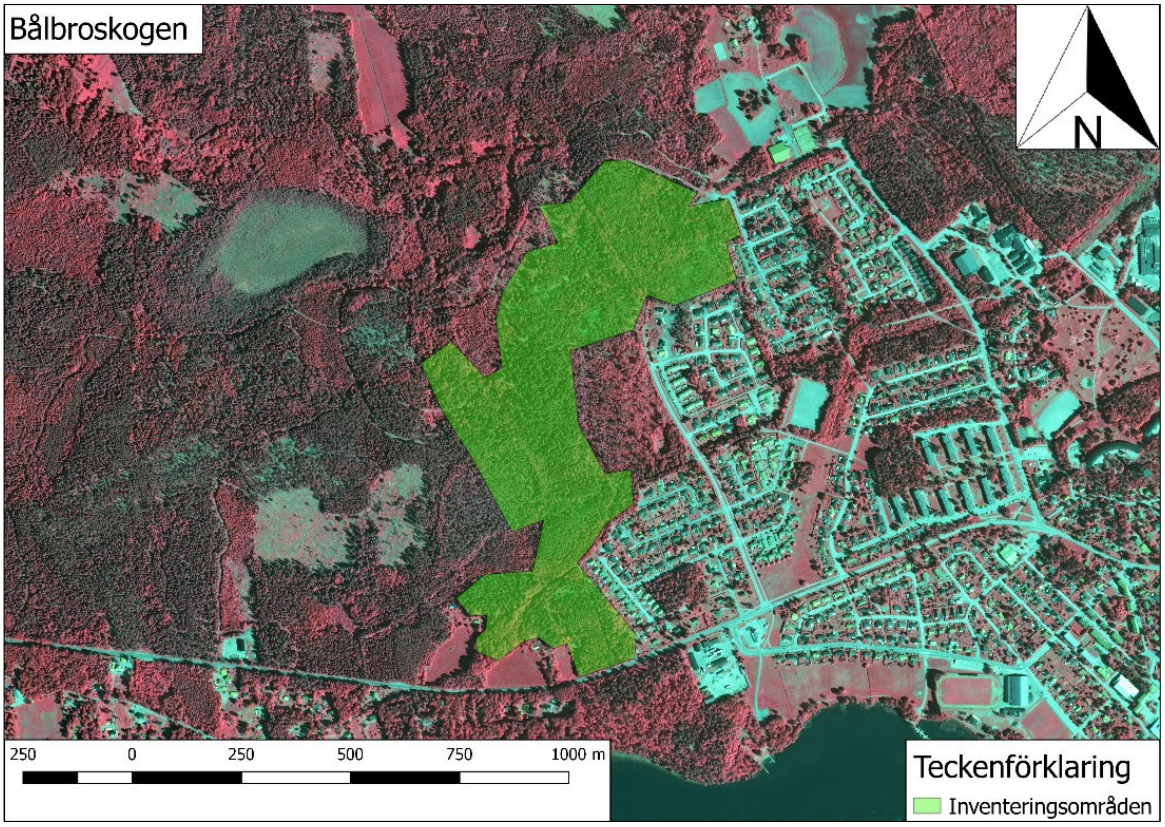
Friluftsvärden
Här finns breda stigar som gör det enkelt att ta sig fram genom hela skogen, och även ett upplyst elljusspår. Orienteringskontroller och kojor avslöjar att området används ofta. Kombination av närheten till bebyggelse och områdets mycket höga kvalitet gör området så populärt. Här finns natur att se både för det tränade och otränade ögat. Här vistas Trio förskolor AB regelbundet. Det är ett populärt friluftsområde och har mycket hög besöksfrekvens.

En av flera kojor i Bålbroskogen.

Naturvärden
Områdets kalkbarrskog hyser rik mångfald. Vid inventeringen hittades totalt 18 signalarter. Däribland arter som luddticka, vilken trivs i äldre kalkgranskog. Andra arter var grantaggsvamp (NT), grangråticka (VU), fjällig taggsvamp, dropptaggsvamp, skarp dropptaggsvamp, orange taggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), zontaggsvamp, kantspindling, klubbspindling, rödgul trumpetsvamp, svavelriska, korallfingersvampar krusbärskremla, blåsippa, nästrot och en obestämd jordstjärna. Rapporter på över tjugo andra signalarter från artportalen visar en ännu bredare bild av en skog med högåldriga träd, god tillgång på död ved och kalkrik mark. Detta är ett mycket exklusivt skogsområde och bedöms vara av klass 1, högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag

Områdets mycket höga rekreations- och naturvärden motiverar att området ges ett långsiktigt skydd och sköts så att de kontinuitetsberoende arterna har chans att finnas kvar.

Karta över Bålbroskogen.

Skog väst Adamsberg
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-08
Storlek: 36,3 ha
Koordinat: N: 6626449 E: 1643126

moderate

Beskrivning
Hela det 36 hektar stora området är inhägnat. Detta gör området svårtillgängligt, men stegar för passage in finns på flera ställen. Området består av betad ängsgranskog, blandskog, lövskogar och lundar. Hävden ger skogen en speciell karaktär som är värdefull ut naturvårdssynpunkt. Delar av området är klassat som nyckelbiotop.

Lundartade hasselsnår.

Friluftsvärden
Området är relativt svårtillgängligt, saknar faciliteter och bedöms ha en låg besöksfrekvens. Då området har mycket höga naturvärden, skapar det i sig ett friluftsvärde värt att uppleva.

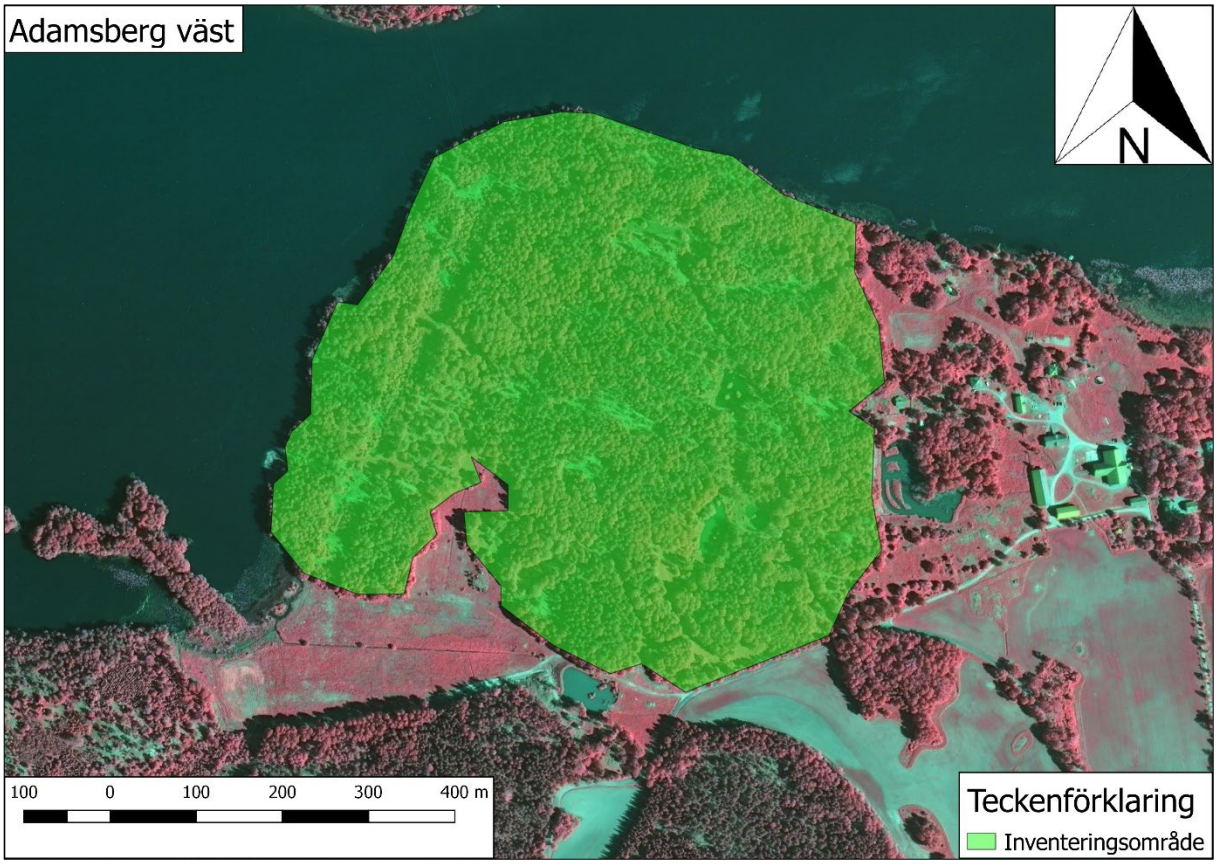
Naturvärden
Området har en varierande miljö, gamla träd och lång kontinuitet. Fynd av till exempel grangråticka (VU) bekräftar att detta är en gammal granskog med lång kontinuitet på kalkrik mark. Fyndet av motaggsvamp (NT) bekräftar även att hällmarkernas tallar är gamla och har höga naturvärden. Det pågår även skogsbete vilket är en mycket sällsynt skogstyp idag. Delar utgörs av lundartad lövskog, vilken också betas. Övriga naturvårdsarter som noterats är besk vaxskivling, kantspindling, klubbspindling, korallfingersvampar, zontaggsvamp, fjällig taggsvamp, vårärt och blåsippa. Sammantaget bedöms hela området ha mycket höga naturvärden.

Motaggsvamp - Sarcodon squamosus (NT).

Åtgärdsförslag

Bibehållen hävd genom skogsbete. Förekomsten av kontinuitetsberoende arter motiverar att skogen ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Adamsberg väst.

Näset

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 16 poäng (utmärkt värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-08
Storlek: 93,4 ha
Koordinat: N: 6628887 E: 1644635

moderate

Beskrivning

Nordvästra delen av området som består av örtrik äldre kalkgranskog.

Näset är ett stort sammanhängande och varierat område med många olika naturtyper. Sydöstra och nordöstra delen består av blandskog och granskog som på vissa ställen övergår till tallhällmark. Denna del angränsar till Karby ekhage som redan är ett väl utrett naturområde med dokumenterat höga naturvärden. Sydvästra och nordvästra delen består av blandskog med inslag av gamla tallar och ädellövträd, ren lövskog och lövsumpskog. Hela området har relativ lång kontinuitet då viktiga strukturer som död ved och riklig förekomst av signalarter kunde noteras. Bitvis förekommer stora block vilket bidrar till en varierande terräng.

Friluftsvärden

Näset är ett populärt naturområde att besöka för friluftsaktiviteter. Här finns mycket att göra. Flera rid- och vandringsstigar slingrar sig över hela området. Områdets höga naturvärden inbjuder till promenader och naturupplevelser. Stigarna är breda och lättframkomliga. Över våta passager finns spänger att gå på och över djupa diken finns enklare broar. I nordvästra delen av området finns ett vindskydd, eldplats, brygga och papperskorgar, uppsatta av Norrtälje kommun. Av mängden fågelobservationer från artportalen att döma är detta också en populär lokal för fågelskådning. Det är enkelt att ta sig hit. Parkeringsmöjligheter finns vid bostadsområdet Vallby hage. Sammantaget bedöms området ha högsta friluftsvärde.

I området finns breda stigar med passager över diken.

Naturvärden
Västra delen består till stor del av gammal örtrik granskog på kalkrik mark. Ett stort antal fynd av känsliga arter visar att skogen har lång kontinuitet och mycket höga naturvärden. Här hittades bland annat luddticka och grangråticka (VU). Förekomsten av grön sköldmossa, långfliksmossa, vedtrappmossa och brandticka visar att platsen har haft en god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier. Brandticka växer oftast på lågor i en viss successionsfas efter klibbticka. Arter som är beroende av andra vedsvampar på det här viset ställer vanligtvis extra höga krav på sin omgivning och hittas därför i exklusiva lokalerna. Över hela området finns inslag av berg i dagen med tall. Här hittades motaggsvamp och grovticka vilket styrker även hällmarkernas höga naturvärden.

Brandticka - Pycnoporellus fulgens.

Andra naturvårdsarterna som noterades vid inventeringen var mörk husmossa, svavelriska, korallfingersvampar, fjällig taggsvamp, violspindling, skarp dropptaggsvamp, klubbspindling, strimspindling, persiljespindling (NT), besk vaxskivling, flattoppad klubbsvamp (NT), blåsippa, svart trolldruva, tallört och ormbär. vid inventeringen var mörk husmossa, svavelriska, korallfingersvampar, fjällig taggsvamp, violspindling, skarp dropptaggsvamp, klubbspindling, strimspindling, persiljespindling (NT), besk vaxskivling, flattoppad klubbsvamp (NT), blåsippa, svart trolldruva, tallört och ormbär. Hela området uppvisade konsekvent höga naturvärden, med undantag för det område i nordväst som nyligen avverkats.

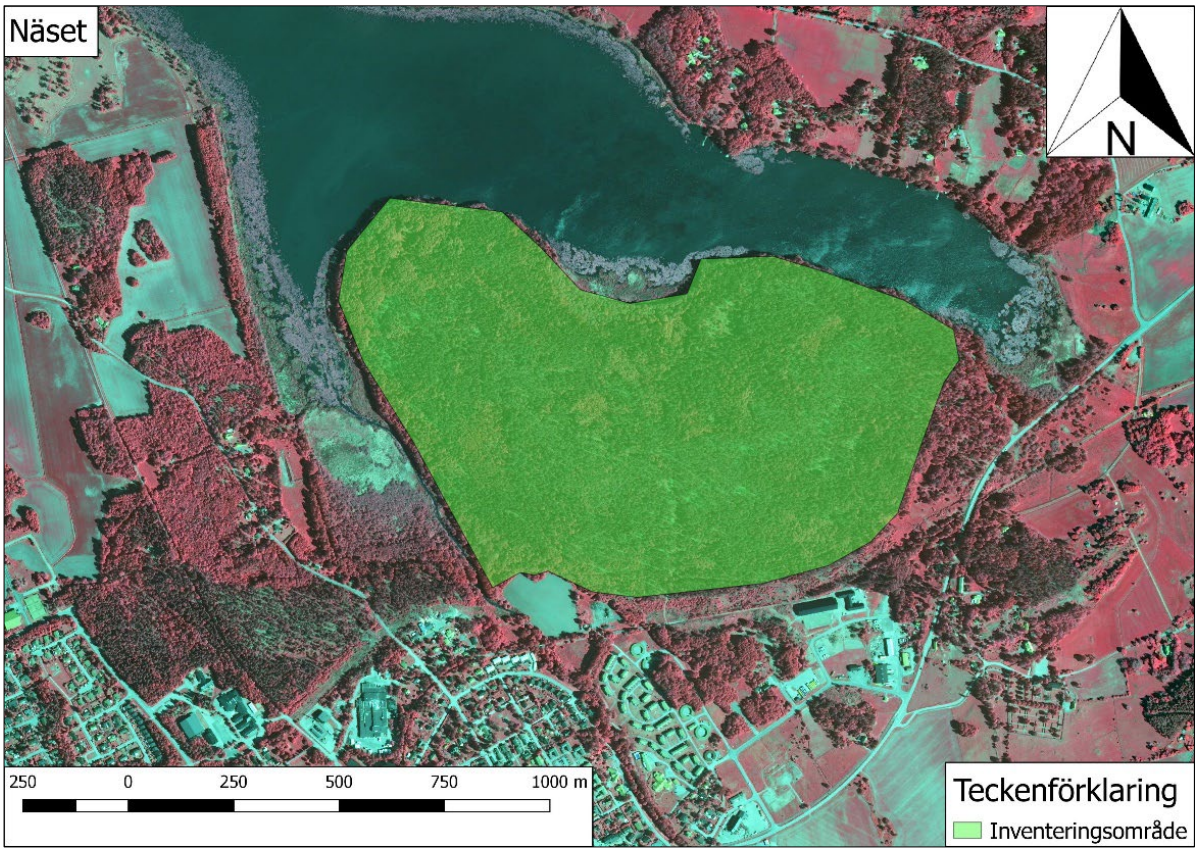

Grön sköldmossa - Buxbaumia viridis.

Åtgärdsförslag
Vid områdets entré verkar det ha funnits en informationsskylt över området. Skylten är nedtagen eller har försvunnit, men själva anslagstavlan står kvar. En ny skylt borde sättas upp med karta och sammanfattning över områdets natur- och friluftsvärden.

Eftersom det är ett så välbesökt område föreslås att fler rastplatser ställs i ordning. Lämpligen längst någon av stigarna vid norra delen, där området når ner mot sjön Syningen.

Det finns några våta områden som ännu inte har någon spång. Sådana föreslås sättas upp så att framkomligheten i området ytterligare förbättras.

Den stora förekomsten av känsliga arter på Näset motiverar ett långsiktigt skydd i någon form och försiktig naturvårdsskötsel i lövrika delar.

Karta över Näset.

Bålbroskolan – Björkenäs, norr om Rimbo
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-06
Storlek: 13,5 ha
Koordinat: N: 6628371 E: 1643264

easy

Beskrivning
Området är beläget från Bålbroskolan och fungerar i praktiken som en förlängning av skolgården och norrut mot Björkenäs. Området består till största del av skogsmark med en hög andel gamla träd. Centralt finns ett fuktdråg och här övergår skogen bitvis i sumpskog. Fläckvis finns även mindre lövskogspartier

Två av de kojor som elever från skolan byggt.

Friluftsvärden
Över hela området går breda stigar, och på flera ställen har ambitiösa kojar byggts. Skogen har nått en hög ålder vilket gör att det finns gott om svamp och bär att plocka. Genom området passerar också en cykelled. Med cirka 650m från centrum är det enkelt att gå eller cykla hit, men det finns även parkeringsplatser vid skolan eller på gatan vid bostadsområdet. Området har höga friluftsvärden och hög besöksfrekvens, mycket tack vare närheten till Bålbroskolan, varifrån många elever besöker området.

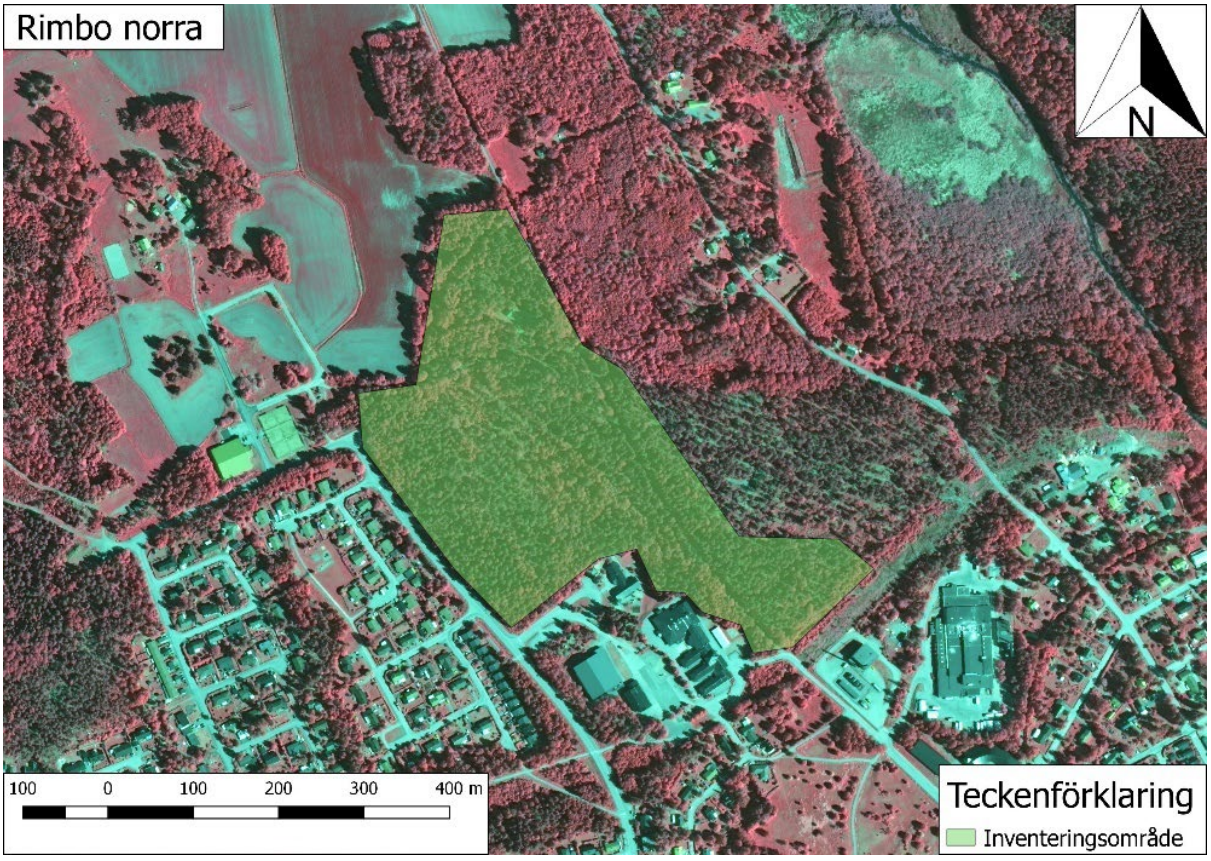

Den sällsynta svamparten Cortinarius violaceomaculatus, med sin karaktäristiska blånande fot.

Naturvärden
Skogen hyser en hög andel gamla träd. I kombination med den kalkrika marken skapar det höga naturvärden. Under inventeringen påträffades flera krävande arter, bland annat den ovanliga svampen violettfläckig spindling hittades. Fyndet av den arten var det andra fyndet av arten i hela Stockholms län. Arten är annars främst känd från Gotland. Att arten hittades i området tyder på att området är mycket exklusivt och har haft lång skoglig kontinuitet med rik förekomst av kalk. Andra naturvårdsarter som hittats är fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp,

korallfingersvampar, purpurbrun spindelskivling, brandriska och blåsippa. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Områdets mycket höga rekreations- och naturvärden med förekomst av mycket sällsynta och krävande arter motiverar att området får ett långsiktigt skydd i någon form. Endast viss naturvårdande skötsel, som gynnar de hotade och sällsynta arterna, bör förekomma.

Karta över Rimbo norra.

Finnby öst, sydost Rimbo
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 5 poäng (mindre bra värde)
Naturvärde: Produktionslandskap och Klass 4 – vissa naturvärden
Inventerat: 2020-10-30
Storlek: 19,5 ha
Koordinat: N: 6626025 E: 1645764

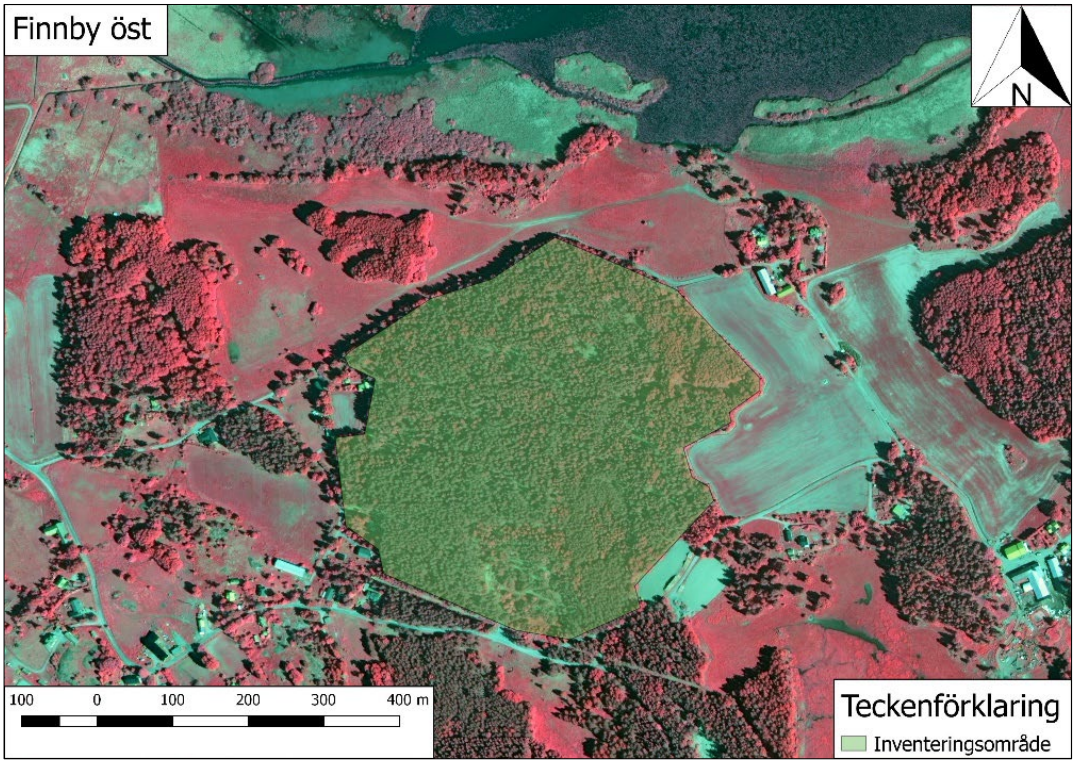

Beskrivning
Byn Finnby är belägen sydost om Rimbo samhälle. Området uppvisar spår av frekvent användning. Det består till största del av skött skog som i norra och nordöstra delen har äldre träd sparade. Området ligger på en rullstensås och jorden är över lag sandig.

Friluftsvärden
Området har en medelgod besöksfrekvens. Ett par breda promenadstigar och en ridstig visar att området används regelbundet. På en promenad genom området kan man njuta av naturen och under sommar och höst även hitta svamp och bär. Området bedöms ha måttliga friluftsvärden

Naturvärden
I delar av området växer äldre skog. Här är fältskiktet rikt med blåsippor, slankstarr och kranshakmossa vilket påvisar kalkförekomst. I kombination med de gamla granarna är detta en bra förutsättning för många ovanliga arter. Området är inte stort, men några naturvårdsarter kunde ändå noteras vid inventeringen, t ex fjällig taggsvamp, kantspindling, klubbspindling, besk vaxskivling, diskvaxskivling, svavelriska, brandriska och krusbärskremla. Området bedöms hysa måttliga naturvärden

Åtgärdsförslag
Skogen har så pass höga naturvärden att det vore önskvärt att den kunde sparas och ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Finnby öst.

Vallbyån

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-04-08
Storlek: 2 ha
Koordinat: N: 6627620 E: 1644609

Beskrivning

Området består av Vallbyån, som rinner genom Rimbo tätort. Ån rinner från sjön Syningen i nord och mynnar i Kundbysjön i sydost. Vallbyån är en del av Norrtäljeåns vattenavrinningsområde.

Grova alar längst södra delen av vallbyån.

Friluftsvärden

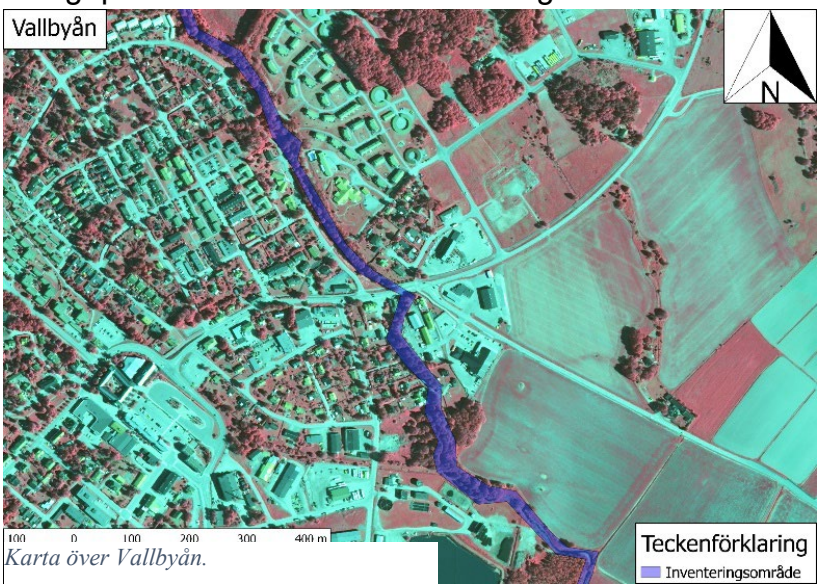
Vallbyån är ett vackert inslag i staden. I södra delen av samhället går ett promenadstråk över ån som leder längst den gamla banvallen och söderut mot Kundbysjöns fågeltorn. Området har medelgoda friluftsvärden.

Naturvärden

Vallbyån med strandzon har höga naturvärden, klass 3. Här har forsärla observerats och biotopen är lämplig som häcklokal. I strandzonen växer grova alar och askar (EN) som har höga naturvärden. I strandkanterna växer bland annat ramslök, som är mycket ovanlig i inlandet. Under vintertid övervintrar strömstare i ån. Sammantaget har området höga naturvärden.

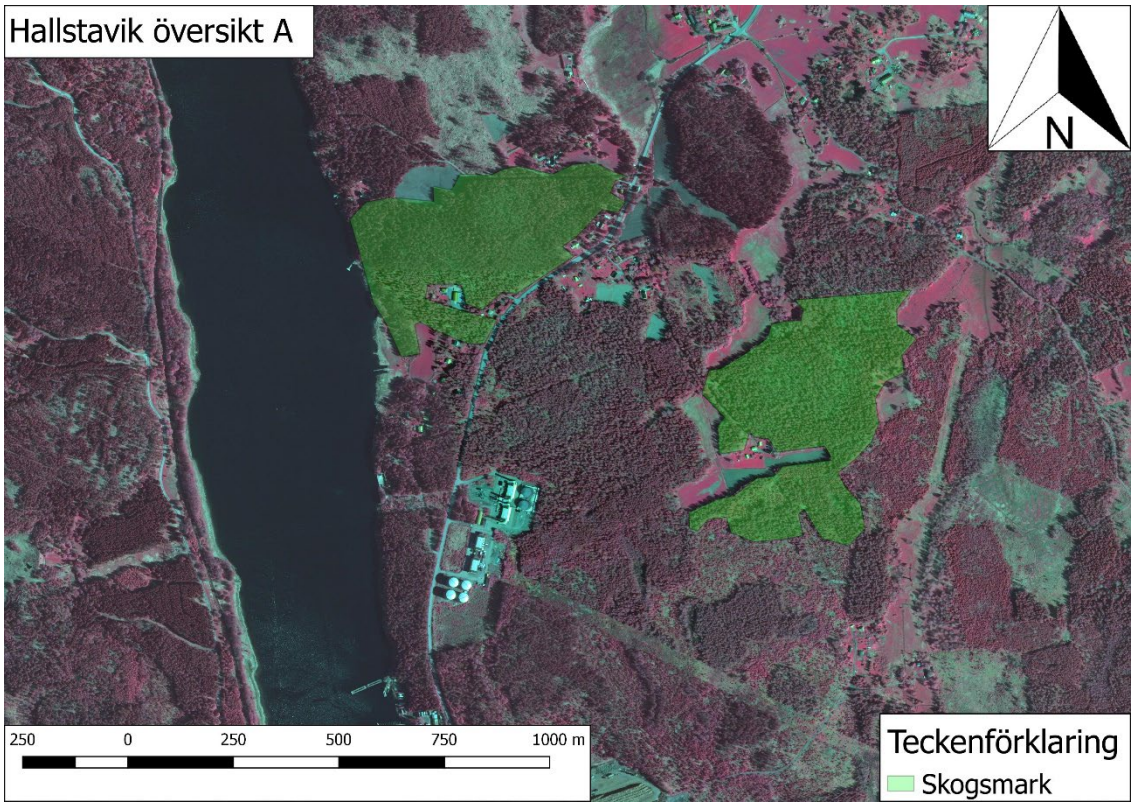
Åtgärdsförslag

Generellt är strandzonen väldigt nedskräpad och exploaterad. Vid Vallbyvägen 15 har en nybyggd lokal dumpat schaktmassor ända fram till åns kant och därmed kraftigt påverkat åns strandzon och vegetation. Åtminstone här bör lokalen restaureras och schaktmassor grävas bort från åns närområde.

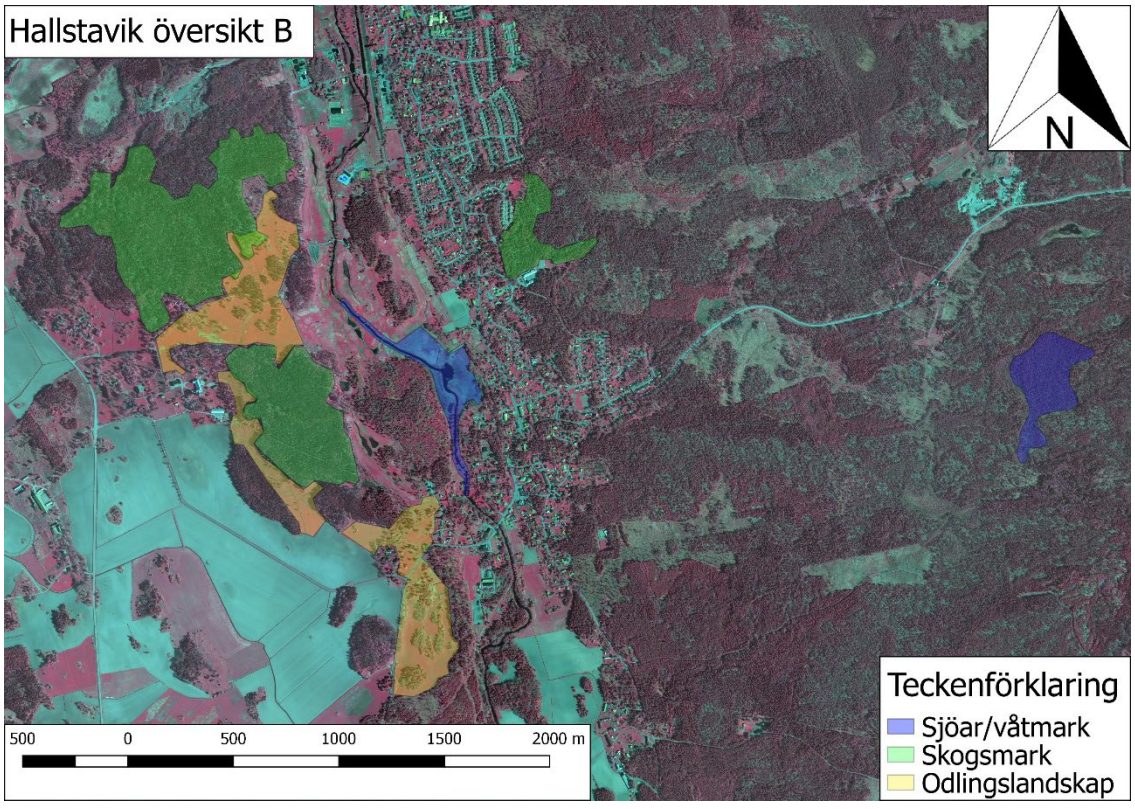

Karta över Vallbyån.

3.3 Hallstavik

Karta över inventerade områden norr om Hallstavik.

Karta över inventerade områden söder om Hallstavik.

Bohls gamla tomt, sydväst om Hallstavik
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden.
Inventerat: 2019-08-30
Storlek: 22,8 ha
Koordinat: N: 6660675 E: 1654863

easy

Beskrivning
Området består av hagmark med spår av långvarig markanvändning, som äldre diken, stenmurar och en gammal tomt. Största delen består av öppen betesmark, men mindre partier består av skogsbete. Bete pågår än idag vilket är en förutsättning för att bevara de höga naturvärdena. Marken i området går i en gradient från fuktigt och mer näringsrikt, till torrt, delvis sandigt och kalkrikt.

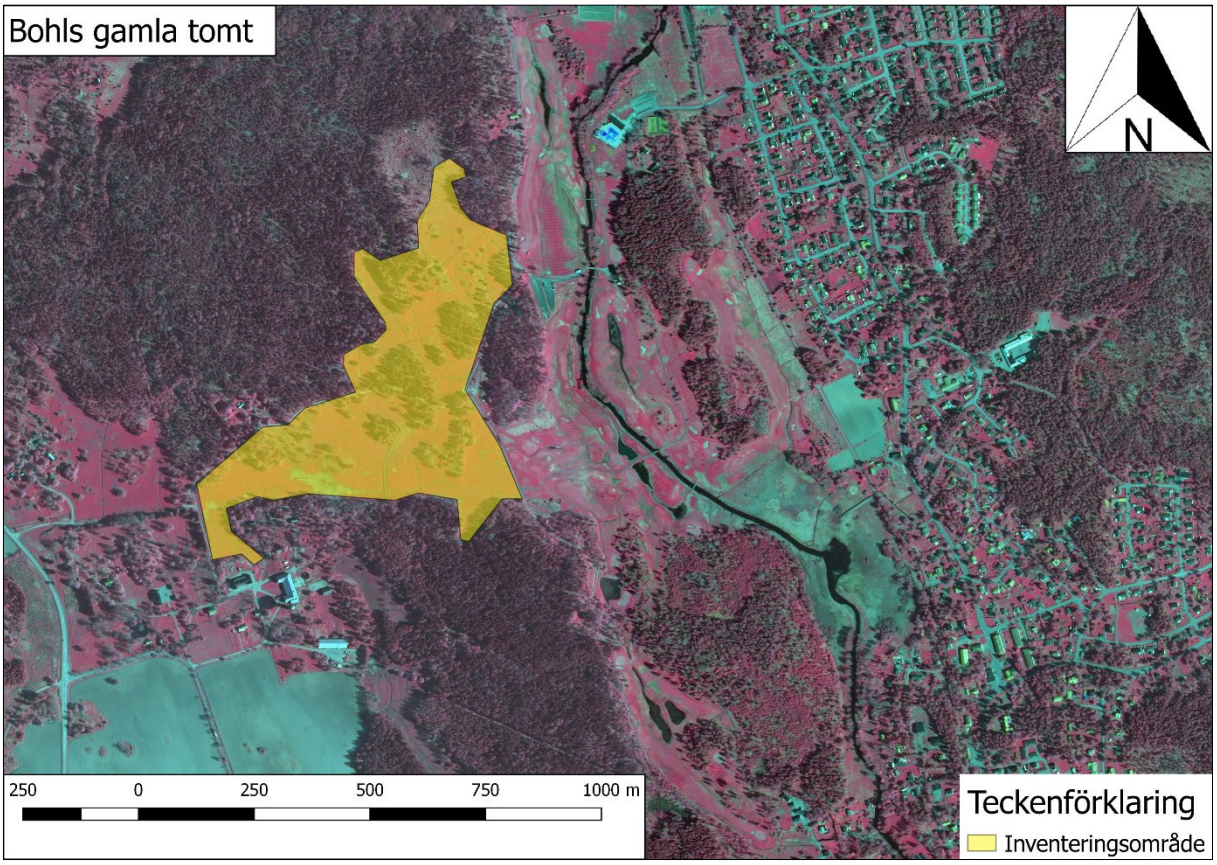

Boskapsdjur i en av hagarna.

Friluftsvärden
Här finns ett välbevarat och vackert kulturlandskap med fornminnen som berättar om platsens långa historia. Betande djur bidrar till den lantliga charmen när man promenerar längst grusvägarna i området. En rik flora finns att studera för den naturintresserade. Här finns också parkeringsmöjligheter vid Hallstaviks GK som är en passande utgångspunkt vid en utflykt till området. Sammantaget har området medelhöga friluftsvärden.

Naturvärden
Platsens vegetation har lång kontinuitet med en ängsartad flora som gynnats av det långvariga betet. Betet är en förutsättning för att bevara områdets höga naturvärden. Arter som jungfrulin och brudbröd är indikatorer på hävdad mark och dessa skulle försvinna om hävden upphörde. Från artportalen finns rapporter om den betesgynnade och rödlistade arten månlåsbräken (NT), som man typiskt finner i magra naturbetesmarker. Den hittades inte vid inventeringen men habitatet är passande och det är därför troligt att den fortfarande kan växa här. Andra indikatorsarter som hittades vid inventeringen var gullviva, kamäxing, gulmåra, rödklint, backnejlika, liten- samt stor blåklocka. Området bedöms ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Fortsatt hävd genom bete. Bygg passager in till hagarna för att underlätta promenad.

Karta över Bohls gamla tomt.

Lundås gravfält, sydväst om Hallstavik
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-30
Storlek: 9,4 ha
Koordinat: N: 6659981 E: 1654819

moderate

Beskrivning
Området ligger sydväst om Hallstavik och består av gammal hagmark. Gamla hagmarksträd, en hävdgynnad flora och stenmurar avslöjar områdets långa kontinuitet.

Friluftsvärden
Området ligger avsides och är något svårtillgängligt. Det finns inget uppenbart ställe att parkera en bil på och det är lite omständligt att ta sig till. Det bidrar till att besöksfrekvensen uppskattas vara låg. Dock finns det höga naturvärden att uppleva här, vilket utgör de främsta friluftsvärdena för området.

Naturvärden
Det finns många spår av tidigare markanvändning, bland annat stenmurar, gamla fruktträd och bredkroniga lönnar. Det finns även ett gravfält i södra delen. Bete pågår fortfarande vilket är värdefullt för den hävdgynnade floran på platsen. Markanvändningens långa kontinuitet och den artrikedom som medföljer, gör att området bedöms hysa mycket höga naturvärden (klass 2). Det har skapat en tydligt hävdgynnad flora med arter som solvända (NT) och brudbröd. Andra indikatorsarter som hittades vid inventeringen var bockrot, gullviva, gulmåra, rödklint, stor- och liten blåklocka.

Åtgärdsförslag

Områdets långa kulturhistoria kan anas genom gamla stenmurar och fruktträd.

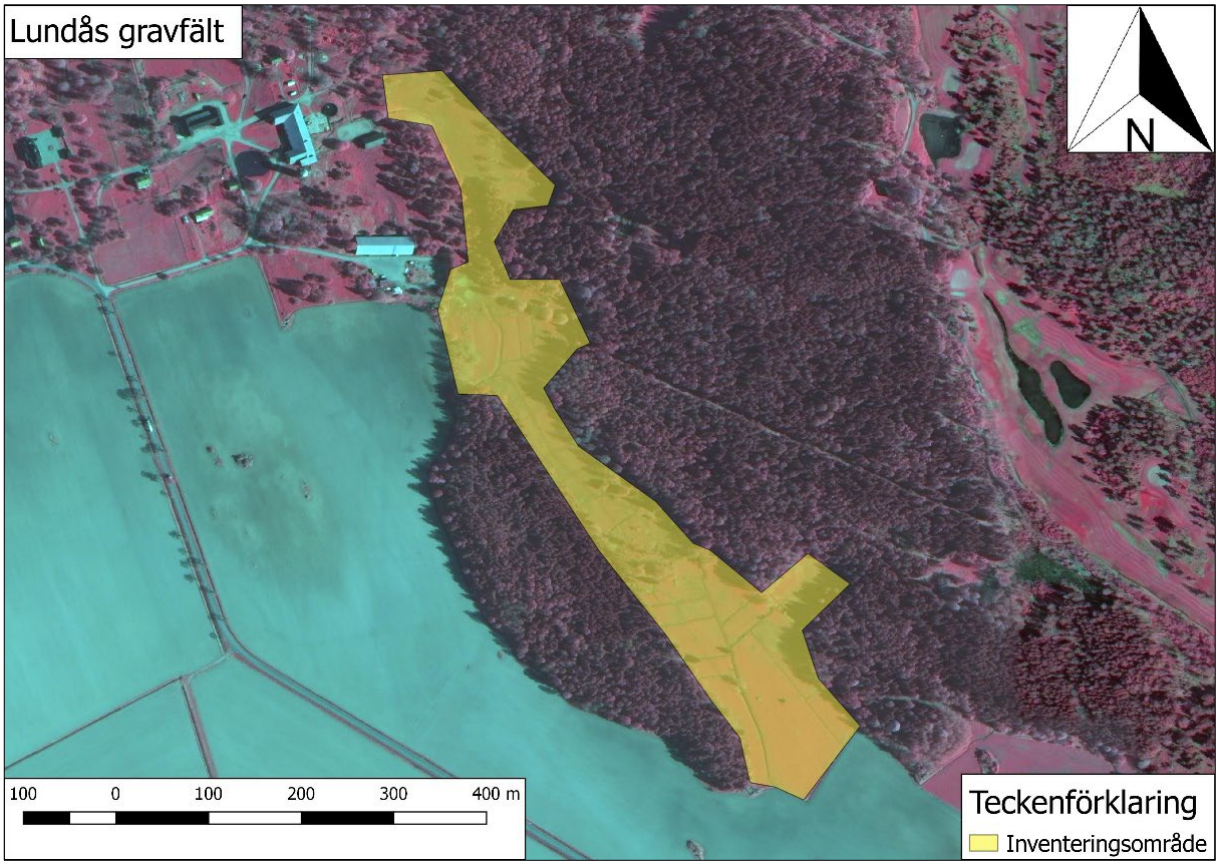
Fortsatt hävd genom bete.

Hagmark.

Solvända - Helianthemum nummularium (NT).

Karta över Lundås gravfält.

Sunds gamla tomt, sydväst om Hallstavik
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 10 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 och klass 4
Inventerat: 2019-08-30
Storlek: 19,9 ha
Koordinat: N: 6659062 E: 1655678

Beskrivning
Området är beläget i sydvästra Hallstavik och utgörs av ett långsmalt grönområde som delas på mitten av Edebovägen. Norr om vägen finns hagmarker med pågående bete. Söder om vägen finns ett friluftsområde med längdskidsspår.

Långfärdsspåret under sommartid.

Friluftsvärden
Området är viktigt för friluftslivet och har en hög besöksfrekvens. Ett elljusspår som lockar motionärer på sommaren förvandlas under vintertid till ett spår för långfärdsskidor. Här finns också möjlighet till skidskytte. Intill området ligger en fotbollsplan. Många fågelarter hade rapporterats på artportalen vilket tyder på att detta också är ett uppskattat område för att möta naturen. En vandringsled går genom området, och knyter samman det med lokalen *Bohls gamla tomt.* Sammantaget bedöms området ha höga friluftsvärden

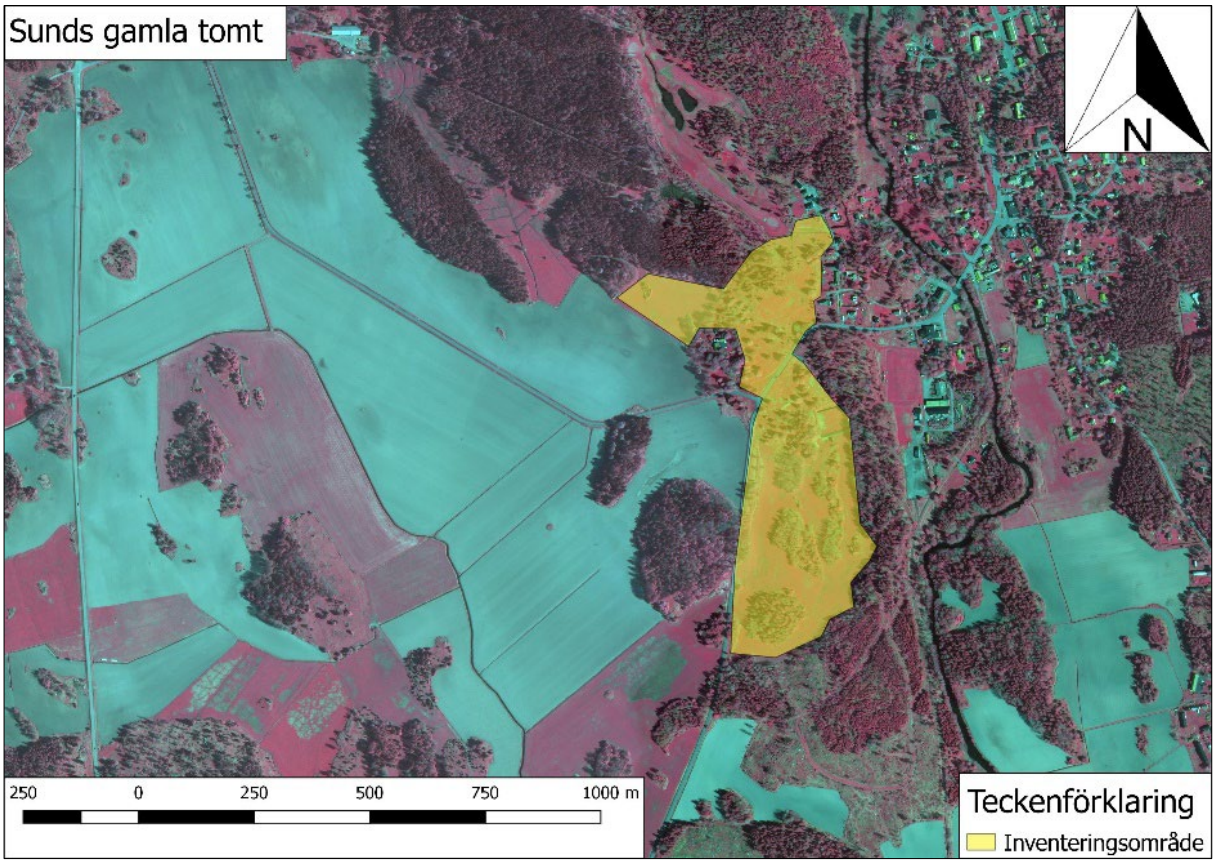
Naturvärden
Norra delen som består av gammal hagmark bedöms hysa mycket höga naturvärden (klass 2). Vid inventeringen påträffades många indikatorsarter för hävdad mark, exempelvis darrgräs, brudbröd, rödkämpar och rödklint. Den utpräglade floran i kombination med stenmurar och gamla tomter, gör det sannolikt att denna hagmark har lång kontinuitet av hävd, vilket är värdefullt ur naturvårdssynpunkt.

Fallfärdigt mindre torp i områdets nordvästra del.

Mellersta och södra delen av området bedöms vara av klass 4. Det utgörs av ett friluftsområde, där de gröna skogspartierna bidrar mycket till områdets karaktär. De är solbelysta och rika på ädellövträd, en förutsättning som på sikt kommer att skapa

högre naturvärden. På artportalen finns flera intressanta fågelarter rapporterade. Stenskvätta är en karaktärsart för odlingslandskapet, och området bedöms som lämpligt för arten. Andra fågelarter som brun glada (EN), blå kärrhök (NT), stare (VU), törnskata, hökuggla och kattuggla har också observerats på platsen.

Åtgärdsförslag
Områdets sköts på ett passande sätt med bete i norra delen och underhåll av friluftsanläggningarna i mellersta och södra delarna.

Karta över Sunds gamla tomt.

Tulka, norr om Hallstavik

Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-03
Storlek: 14,8 ha
Koordinat: N: 6666180 E: 1655227

moderate

Beskrivning

Längst norrut inom den tätortsnära gränsen från Hallstavik hittas byn Tulka. Här finns en barrskog av varierande karaktär utmed Edeboviken. Naturen skiftar skarpt i karaktär mellan tallskog, granskog och blandbarrskog utmed strandkanten i väst. Från den östra sidan består större delen av en hällmarkstallskog.

En av stigarna som går genom granskogen i Tulka.

Friluftsvärden

Förutom ett par mindre stigar är området i stort sett orört. Friluftsvärdet för denna lokal är främst de naturvärden som går att uppleva. Området nås med bil, cykel eller buss.

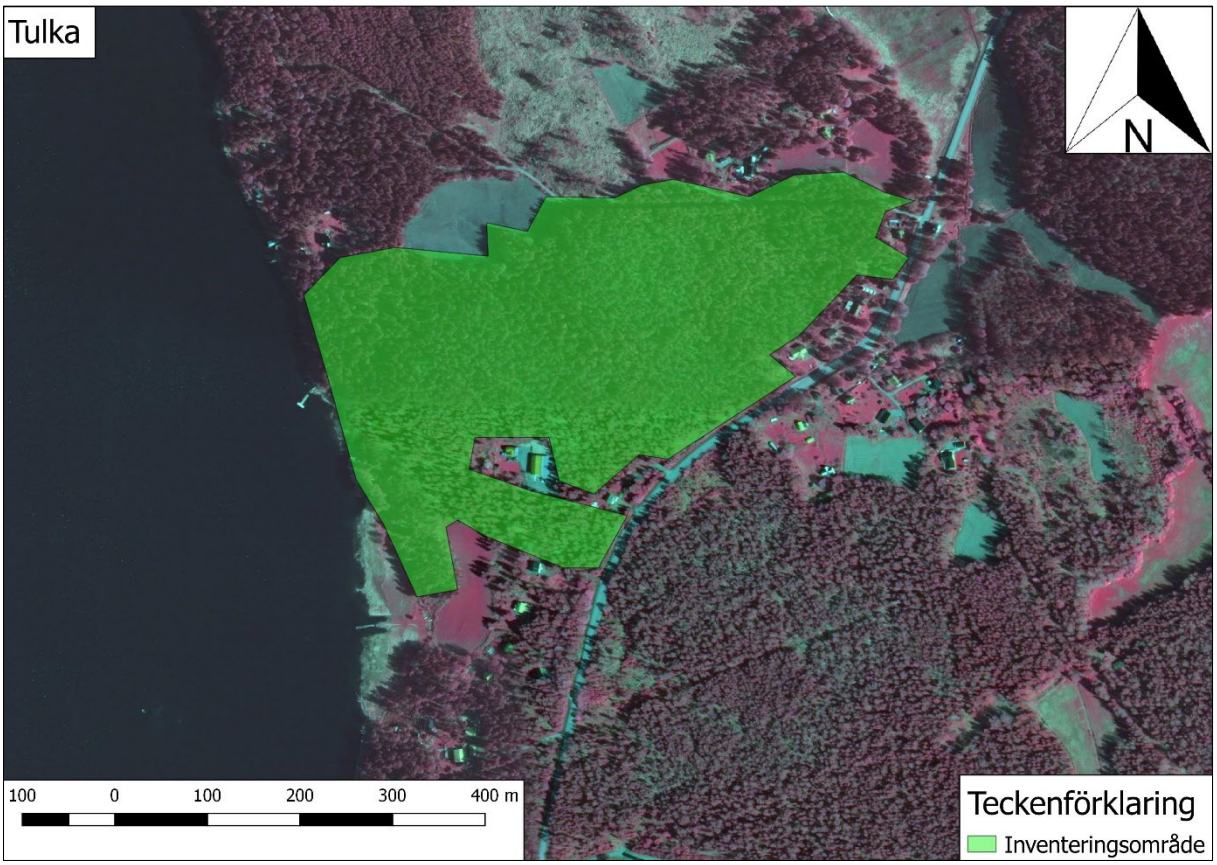
Naturvärden

Det örtrika markskiktet med förekomsten av blåsippor indikerar kalkrik mark, och skogen börjar bli gammal. Terrängen är varierande med flera naturtyper inom ett mindre område. Naturvårdsarterna som hittades vid inventeringen var motaggsvamp (NT), dropptaggsvamp och blåsippa.

Hällmarker med gamla tallar.

Åtgärdsförslag
Området bör bevaras och ges ett långsiktigt skydd i någon form. Med tiden kommer området att utveckla allt högre naturvärden.

Karta över Tulka.

Gottsta skola, sydöst Hallstavik
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-03
Storlek: 10,6 ha
Koordinat: N: 6660814 E: 1656150

I förgrunden ses hur trattkantareller börjar växa endast ett stenkast från Gottsta skola.

Beskrivning
Invid Gottsta skola finns ett skogsområde med mycket höga naturvärden. Det angränsar till skolan i söder och ett biotopskyddsområde i öster. Det består bitvis av äldre kalkbarrskog och bitvis av mer ordinär blåbärsgranskog. I norra delen finns fuktiga svackor och en 4–5 meter hög klippvägg. Spritt över området finns små partier av tallhedmark. Vissa av dessa hyser gamla tallar, och i öster övergår dessa områden i biotopskyddsområde där det tidigare brunnit.

Friluftsvärden
Delar av området är i praktiken en del av skolgården. I kombination med att skogen har mycket höga naturvärden, gör det lokalen till en av tätortens viktigaste utomhuspedagogiska lokaler. Närmast skolan finns det gott om kojor som visar att skogsbrynet används flitigt av eleverna. Längre in finns breda stigar från bostadsområdet och vidare in i skogen. Denna slinga användes av pensionärer och hundägare under inventeringstillfället. Överallt finns gott om matsvamp och bär att plocka.

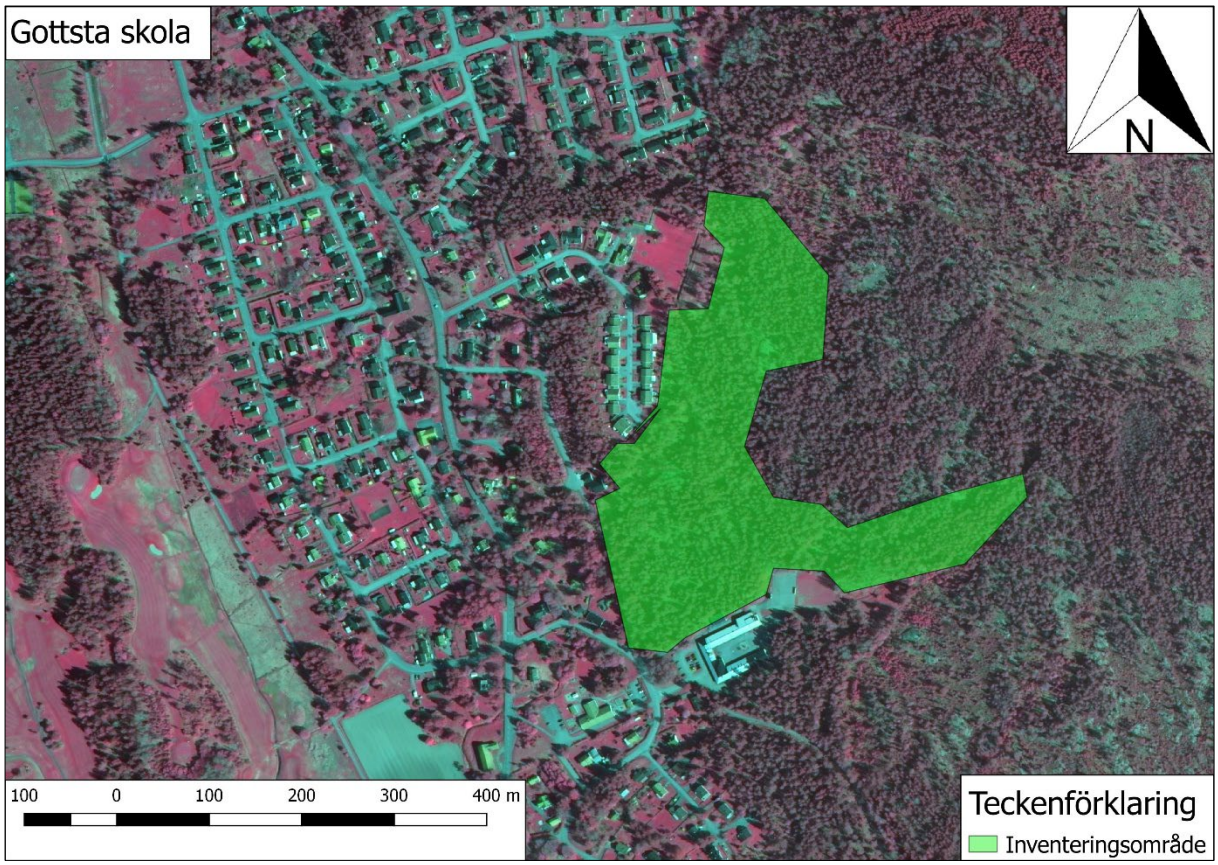
Naturvärden
Området är i sin helhet mycket skyddsvärt och hyser mycket höga naturvärden. Vid besöket hittades sammanlagt åtta naturvårdsarter, varav tre är rödlistade. Dofttaggsvamp (NT) är en klassisk signalart för s.k. *bondeskogar* som har lång kontinuitet av gamla träd

Druvfingersvamp - Ramaria botrytis (NT).

som svampen kan bilda mykorrhiza med. Druvfingersvamp (NT) förekommer främst i kalkbarrskog och signalerar också lång skoglig kontinuitet. Andra naturvårdsarter som hittades vid inventeringen var violspindling, krusbärskremla, eldspindling, motaggsvamp (NT), fjällig taggsvamp och blåsippa.

Åtgärdsförslag
Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Områdets tillgänglighet för det rörliga friluftslivet bör också prioriteras högt.

Karta över Gottsta skola.

Digrudan, nordöst Hallstavik
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-03
Storlek: 18 ha
Koordinat: N: 6665772 E: 1655866

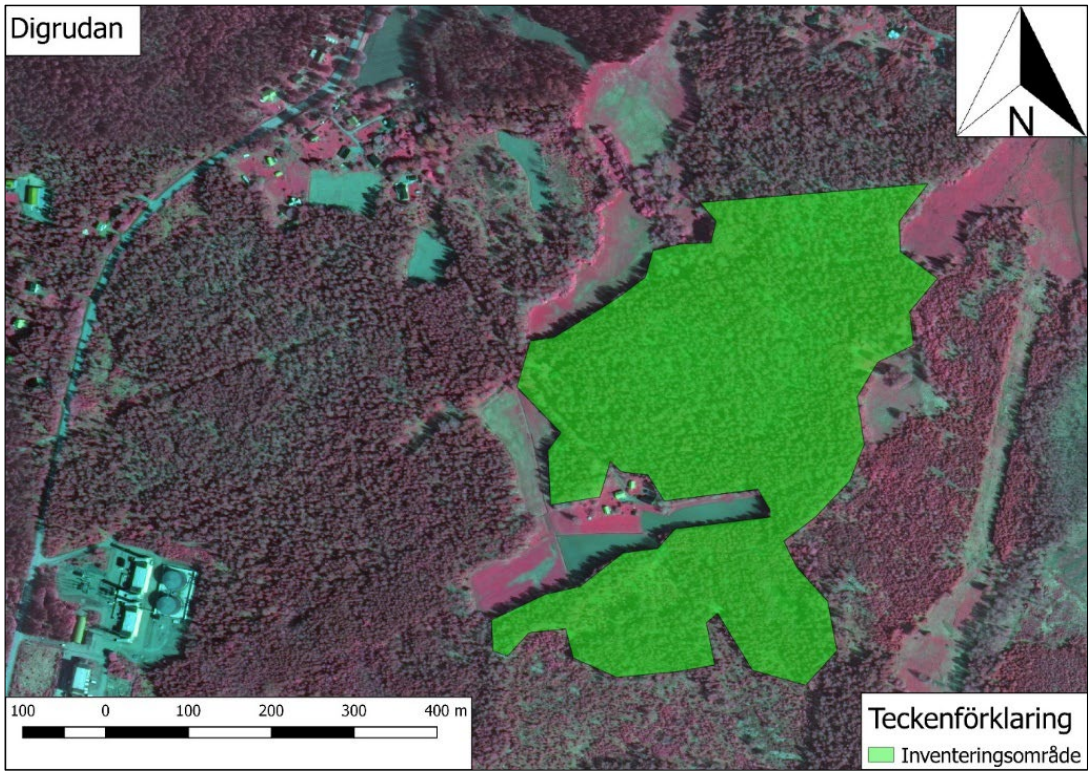

Beskrivning
Området är beläget i nordöstra Hallstavik, strax söder om Tulka. Det består av en gammal, tidigare betad, örtrik granskog på kalkrik mark. Området är rikt på viktiga strukturer som god tillgång på död ved, varma solexponerade skogsbryn i söderläge, men också blockiga, skuggiga och fuktiga svackor.

Friluftsvärden
Området ligger en bit från tätorten vilket skapar ett lugn som bidrar till känslan av en gammal skog bortom tid och rum. Här finns stigar som bjuder in till promenad i en trolsk granskog. Friluftsvärdet ligger främst i möjligheten att få befinna sig i fin och artrik skog med svamp och bär. I området finns även fornlämningar.

Naturvärden
Under inventeringen noterades sex naturvårdsarter, vilka alla indikerar att marken är kalkrik; mandelriska, koppartaggsvamp (VU), fjällig taggsvamp, svavelriska, skogsknipprot och blåsippa. Mandelriskan gynnas av varma och solexponerade platser i kalkrik granskog. Koppartaggsvampen föredrar skuggiga, örtrika kalkbarrskogar med lång kontinuitet. Detta visar på områdets skiftande karaktär. Sammantaget bedöms kalkbarrskogen ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Områdets tillgänglighet för det rörliga friluftslivet bör också prioriteras högt.

Karta över Digrudan.

Lundås, sydväst Hallstavik
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-10-09
Storlek: 23,3 ha
Koordinat: N: 6660153 E: 1655103

moderate

Beskrivning
Området är beläget i sydvästra Hallstavik och består av örtrik kalkgranskog med lång skoglig kontinuitet. Terrängen är varierande med svackor som ger upphov till flera mindre våtmarker, blandat med förhöjningar där marken är torrare. Olikåldriga glest stående träd, gläntor i skogen och gamla husfundament gör det sannolikt att skogen har betats tidigare. Omkring inventeringsområdet finns flera fornlämningar och gravfält markerade, vilket också talar om den historia som finns i dessa marker.

Lågor i olika nedbrytningsstadier i inventeringsområdet.

Den väldoftande och ovanliga Anisspindlingen - Cortinarius odorifer.

Friluftsvärden
Friluftsvärdet för denna lokal utgörs främst av de höga naturvärden som går att uppleva. Området ligger dessutom avskilt från tätorten och ger möjlighet till att uppleva lugnet i skogen.

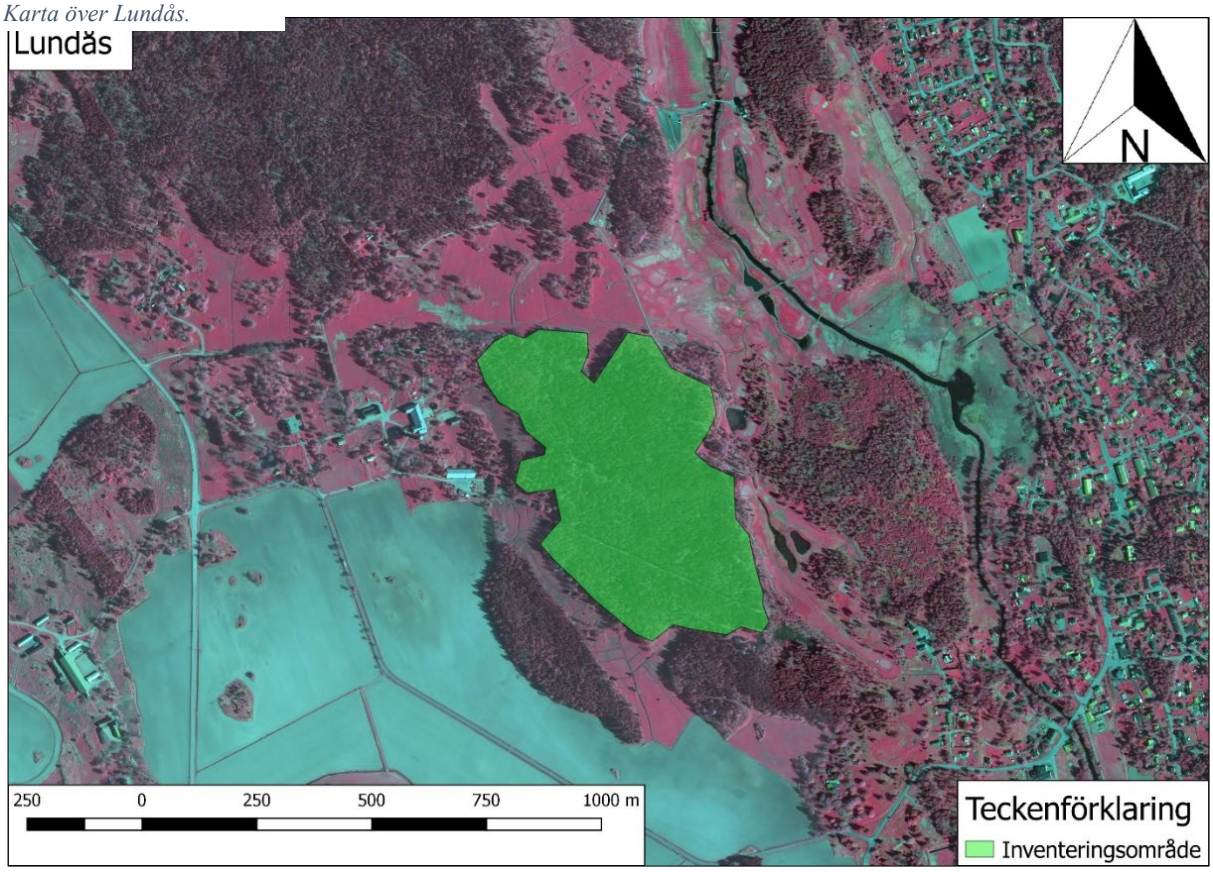
Naturvärden
Under besöket hittades hela 21 naturvårdsarter, varav många rödlistade och flera ovanliga. Grangråticka (VU) och koppartaggsvamp (VU) är de mest krävande i sina habitatkrav. Andra signalarter för kalkbarrskogar med lång skoglig kontinuitet var fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, orange taggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), zontaggsvamp, grantaggsvamp (NT), korallfingersvampar, jättespindling (NT), anisspindling, kantspindling, bitterspindling, strimspindling, eldspindling, olivspindling, besk vaxskivling, rödgul trumpetsvamp, svavelriska, krusbärskremla, blåsippa och slankstarr. Sammantaget bekräftar dessa

fynd att detta är en mycket exklusiv lokal för marksvampar, och skogen bedöms vara av högsta naturvärde, klass 1.

Åtgärdsförslag

Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Områdets tillgänglighet för det rörliga friluftslivet bör också prioriteras högt.

Karta över Lundås.

Hallstavik väst, norr om Lundås
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-10-10
Storlek: 60,9 ha
Koordinat: N: 6661134 E: 1654592

moderate

Beskrivning
Bara några hundra meter från *Lundås,* ett område av högsta naturvärde, ligger detta område som är i samma naturvärdesklass. Området har varierande terräng och utgörs av kalkbarrskog. Området ligger något avsides, men nås enkelt genom att cykla eller åka bil ca 2 km från Hallstaviks centrum, till Hallstaviks golfklubb. Här finns parkering precis intill det fina naturområdet. Från parkeringen ses skogen rakt västerut.

En av flera välanvända stigar att vandra på genom området.

Friluftsvärden
Området har flera breda och framkomliga stigar, vilket tyder på att detta är en plats som besöks ofta, troligen mest för naturstudier, bär- och svampplockning. Runt omkring området finns mycket annat att göra, till exempel skidåkning, ridning och golf.

Naturvärden
Området har flera kvalitéer som gör att det bedöms vara av högsta naturvärde (klass 1). Skogen har lång kontinuitet med olikåldriga träd och träd med grov diameter. Den är rik på död ved i olika nedbrytningsstadier, vilket styrks av förekomsten av brandticka. Fyndet av grangråticka (VU) bekräftar att området har lång skoglig kontinuitet i kombination med kalkförekomst. Dessutom förekommer mindre våtmarker, och

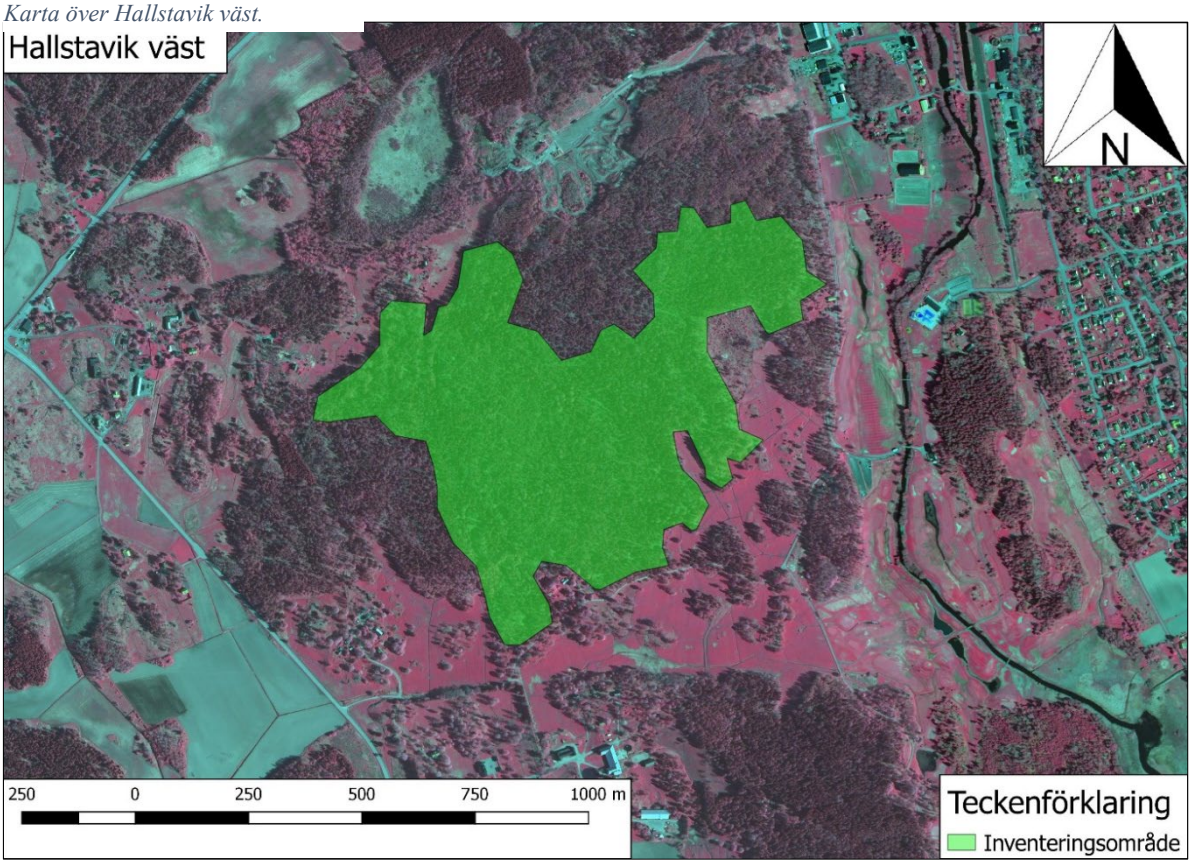

Violgubbe – Gomphus clavatus (VU).

rörligt kalkhaltigt vatten spritt i området. Bete pågår fortfarande i en liten bit av skogen, men tidigare har antagligen större del av området haft betande djur. Violgubbe (VU) hittades på tre platser inom området och är en ovanlig art som överallt signalerar mycket höga naturvärden. Den behöver lång kontinuitet av äldre gran på kalkrik mark där fältskiktet är välutvecklat. Många lokaler där man hittar arten är gamla bondeskogar, men många av de kända lokalerna har på senare år avverkats. Detta gör alla platser där arten påträffas till mycket skyddsvärda. Andra naturvårdsarter som hittades vid inventeringen var olivspindling, strimspindling, kantspindling, eldspindling, anisspindling, trollskägg, fjällig taggsvamp, motaggsvamp (NT), dofttaggsvamp (NT), skarp dropptaggsvamp, korallfingersvampar, diskvaxskivling, besk vaxskivling, rödgul trumpetsvamp, svavelriska, krusbärskremla och blåsippa.

Åtgärdsförslag

Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Områdets tillgänglighet för det rörliga friluftslivet bör också prioriteras högt. Stigar kan göras om till ordentliga leder med markeringar. I närheten av utgångspunkten kan en karta över området sättas upp med information om natur- och kulturvärden.

Karta över Hallstavik väst.

Stormossen, sydöst om Hallstavik
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-07-02
Storlek: 16,5 ha
Koordinat: N: 6660239 E: 1658565

moderate

Beskrivning
Området är beläget sydöst om Hallstavik, några hundra meter söder om Ersmossens naturreservat men söder om vägen mot Häverö. Det består av ett tallsumpskog som i mindre partier övergår i öppna myrmarker.

Den fridlysta och vackra orkidén skogsnycklar.

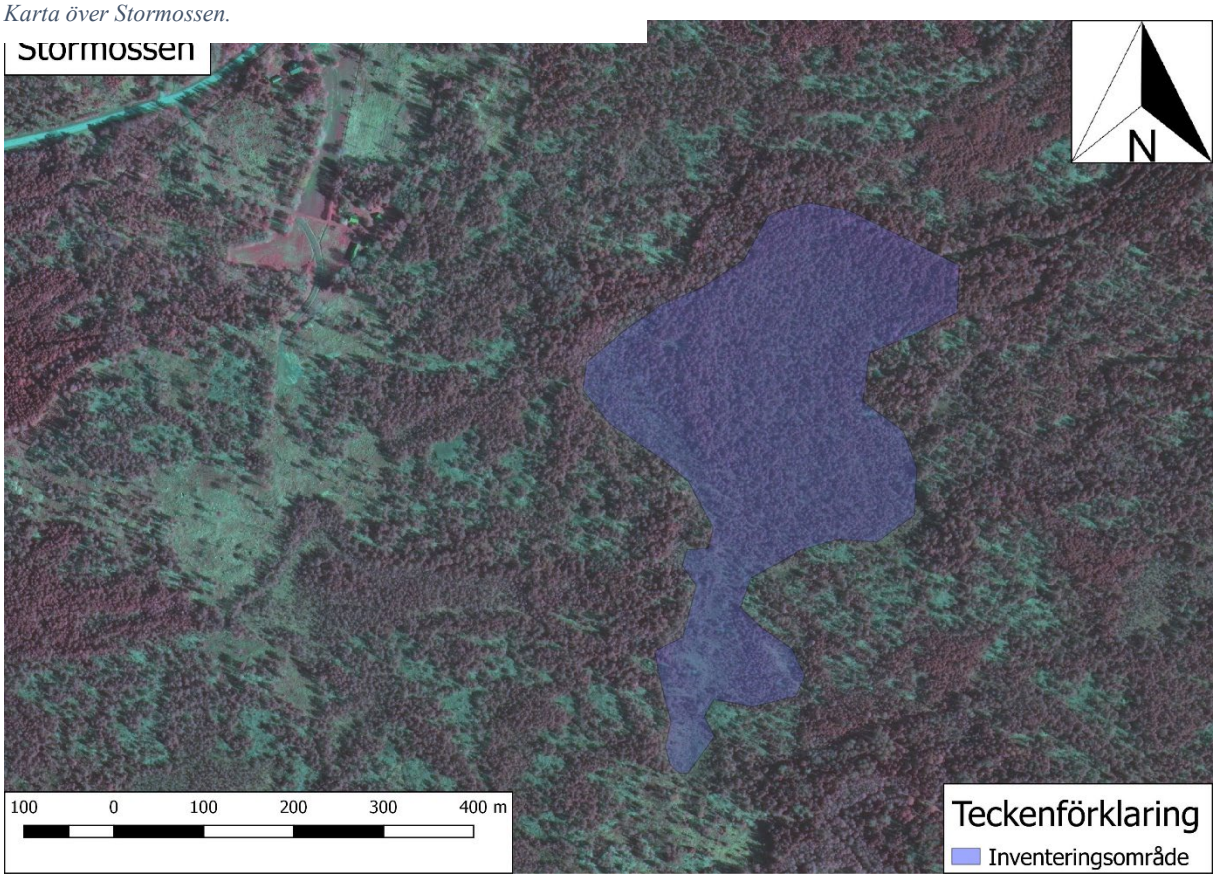
Friluftsvärde
Området är hittills relativt okänt för det rörliga friluftslivet. Friluftsvärdet i området ligger främst i den orörda naturen som går att uppleva i området.

Naturvärde
Området bedöms ha mycket höga naturvärden (klass 2). Myren är delvis påverkat av dikning, men har ändå en hög grad av ursprunglighet. Större delen består av en trädbevuxen mosse. Under inventeringen noterades karaktärsarter som skvattram, tranbär och hjortron. Här finns en rik insektsfauna, bland annat svavelgul höfjäril, blåvingar, pärlemorfjärilar, och trollsländor. Under inventeringen stöttes en tjäder, en fågelart som är upptagen i EU:s art- och habitatdirektiv. I området finns gott om död ved som är viktigt för många vedlevande insekter, hackspettar och andra hållevande fågelarter. I norra och västra delen av området övergår mossen till sumpskog, här hittades andra karaktärsarter som stora mängder skogsnycklar, tuvull, stjärnstarr och sumpstarr.

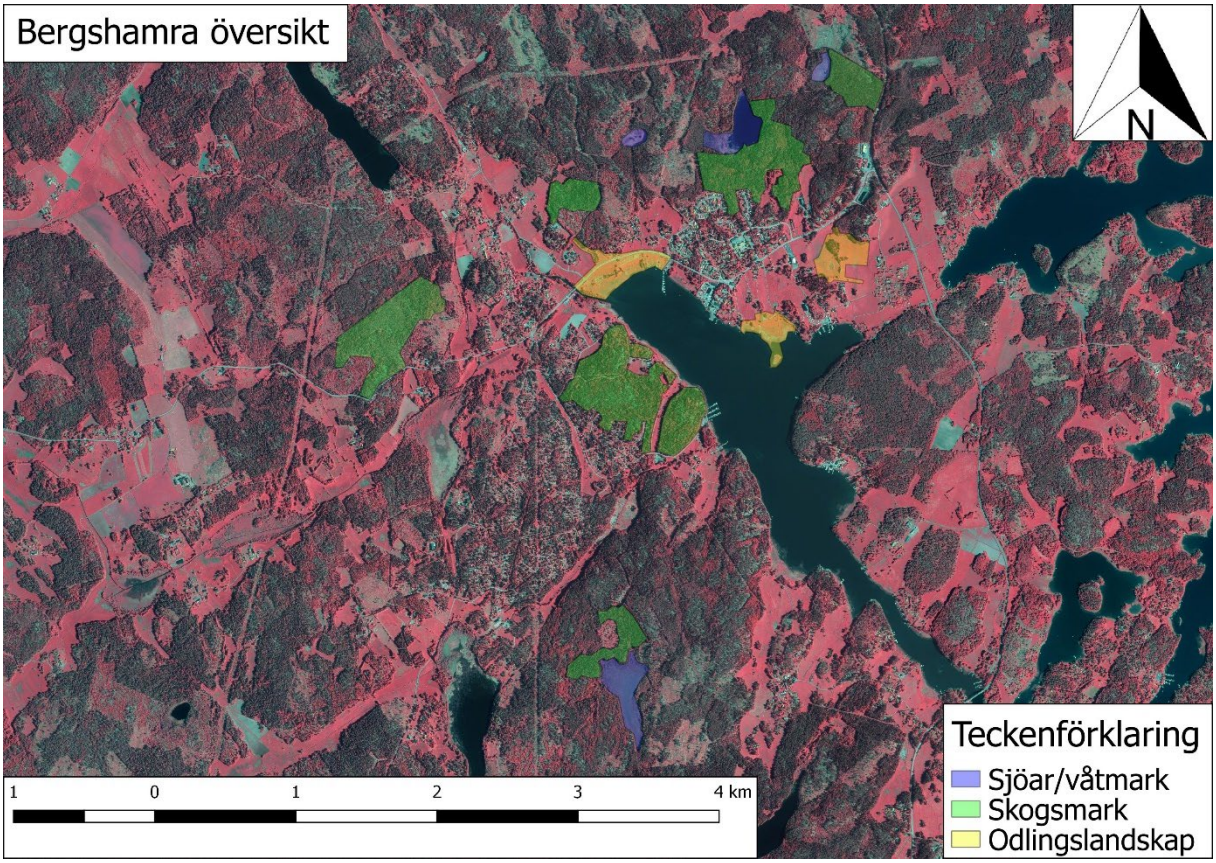
Åtgärdsförslag

Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Stormossen.

3.4 Bergshamra

Översiktlig karta över inventerade områden i Bergshamra.

Bergshamravikens inre del och innanför liggande strandområde
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-06-11
Storlek: 13,4 ha
Koordinat: N: 6616543 E: 1659807

Backklöver - Trifolium montanum (NT).

Beskrivning
Området utgörs av Bergshamravikens inre del från Bergshamraåns utlopp i viken och norrut. Det består av en igenvuxen strandzon, åkermark och åkerholmar. Utanför kulturmarkerna vidtar ett vassbälte och bitvis finns videbuskage och trädridåer mellan vass och kulturmark. I viken finns flera båtbryggor. Parallellt med landsvägen finns en gång- och cykelled. Området bedöms ha höga naturvärden och medelgoda friluftsvärden.

Friluftsvärden
Närheten till Bergshamra gör att många naturligt passerar förbi. Men området är också populärt för fågelskådning och viken för fiskare. Sena sommarnätter kan man höra ovanliga sångare som flodsångare (NT) och gräshoppsångare i buskagen intill vattenbrynet.

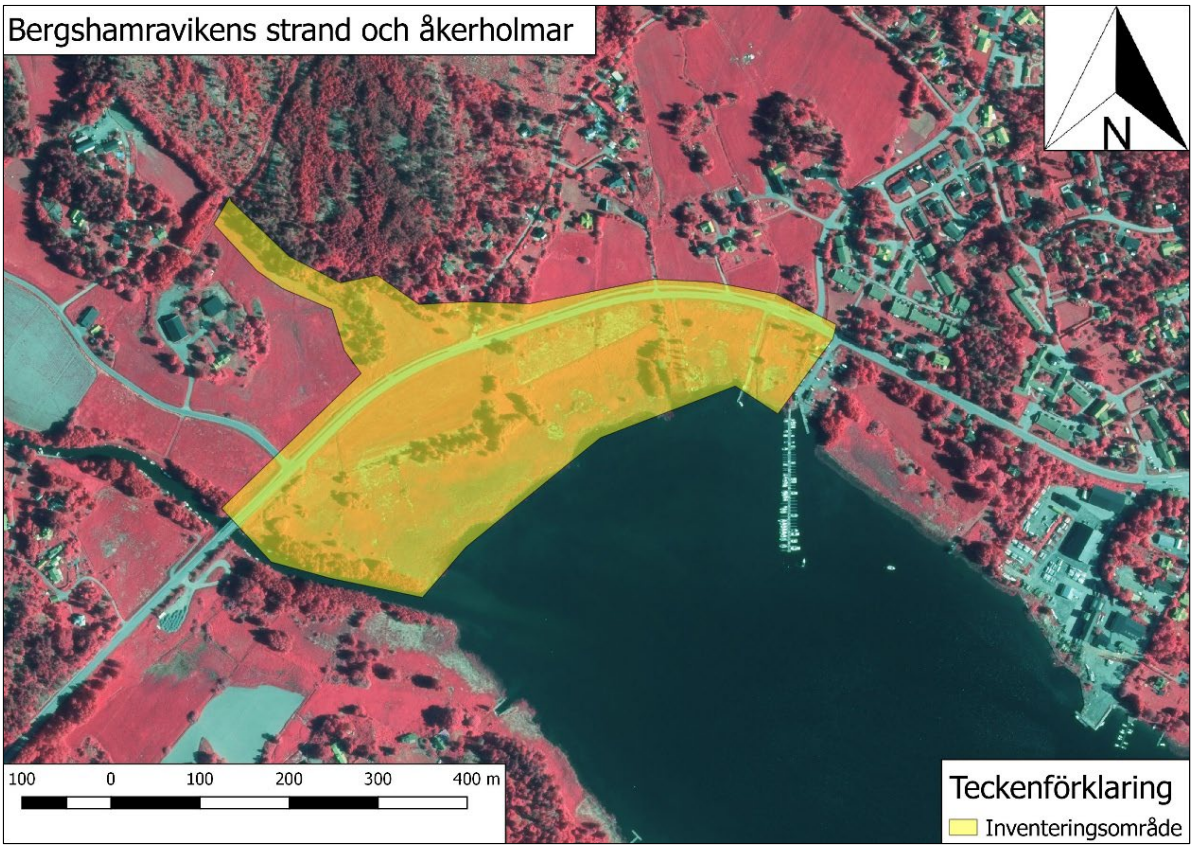

Myrlejonslända - Myrmeleon formicarius, sittandes på det kalkgynnade och rödlistade gräset flentimotej - Phleum phleoides (NT).

Naturvärden
Området utgörs av en mosaik av grund havsvik, vassbälten, videsnår, strandäng och åkertegar med mindre åkerholmar. Tillgången på både sand och kalk skapar bra förutsättningar för en rik flora. Sammantaget gör det området mycket värdefullt. Vassarna och buskmarkerna tillhör de bästa i Roslagen för ovanliga nattsångarfåglar. Både flodsångare (NT), busksångare (NT) och gräshoppsångare hörs regelbundet. Till häckfåglarna hör sävsparv (NT) och buskskvätta (NT). Ovanför (väster om) Berghamravägen finns åkermark, och en åkerholme som visade sig ha höga naturvärden. Här hittades krävande kärlväxter som backklöver (NT), solvända (NT), flentimotej (NT) och brudbröd. Strandängspartierna är idag ohävdade, men om de börjar hävdas med bete finns möjlighet för krävande arter att återetablera sig. På artportalen finns många insekter rapporterade, bland annat den

rödlistade fjärilsarten svävflugedagsvärmare (NT). Sammantaget bedöms området hysa höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Området har höga naturvärden, men är delvis under igenväxning. Därför finns en stor potential att höja naturvärdena om hävd återinförs. Nötbete är önskvärt, men annars årlig slåtter och/eller fårbete.

Karta över Bergshamravikens strand och åkerholmar.

Moregrundet, Bergshamraviken med innanför liggande strand
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-06-11
Storlek: 5 ha
Koordinat: N: 6616160 E: 1660970

easy

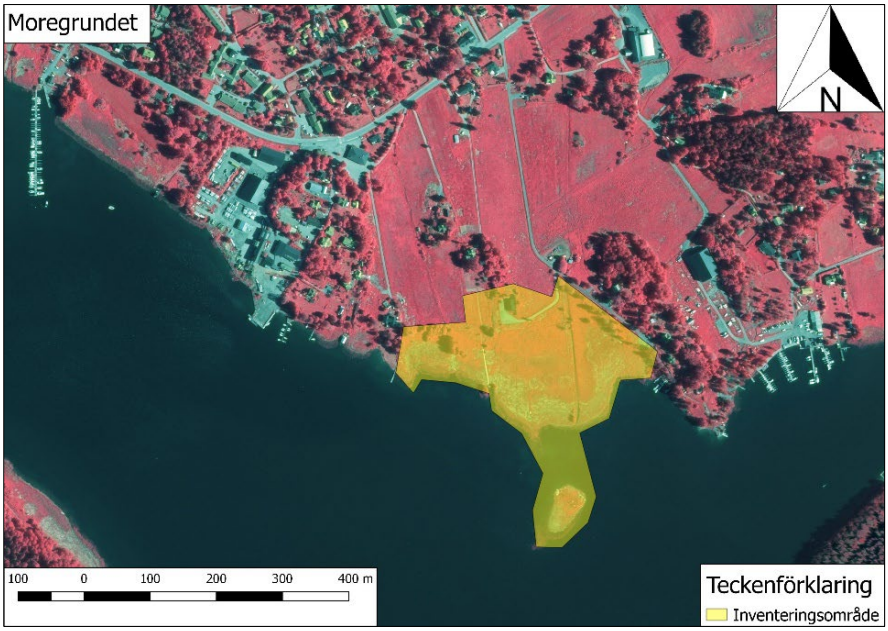
Beskrivning
Moregrundet utgörs av ett fågelskär i norra delen av Bergshamraviken, söder om Ekudden. I strandområdet utbreder sig vassar. Innanför vassarna finns tidigare hävdade strandängspartier som nu är under igenväxning.

Skrattmåskolonin syns som en liten prick ovanför vassen, tre fjärdedelar till vänster i bilden.

Friluftsvärden
Området består av den strandnära zonen nedanför Bergshamra reningsverk och den lilla ön Moregrundet. Områdets används för promenader, rastning av hundar och fågelskådning. Här finns en av Roslagens största skrattmåskoloniner.

Naturvärden
Moregrundet utgörs av ett av kommunens bättre fågelskär. Här finns en skrattmåskoloni med flera hundra par. Detta är Roslagens största kolonier för skrattmås. Skrattmåsarna ger skydd mot rovfåglar för en lång rad andra våtmarks- och sjöfåglar. I vassarna vid reningsverket häckar sävsparv (NT). Även duvhök (NT) och tornfalk observerades vid inventeringstillfället. Strandzonen, som är under igenväxning, skulle kunna utvecklas mot en väredfull strandäng om den hävdades.

Åtgärdsförslag
Fågelskäret Moregrundet bör hållas busk- och trädfritt, för att vara lämpligt för skrattmåsarna. Den igenvuxna strandzonen nedanför reningsverket skulle med fördel hävdas med antingen bete eller slåtter.

Karta över Moregrundet.

Barrskog vid Solhaga, Bergshamra

Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-19
Storlek: 7,4 ha
Koordinat: N: 6617065 E: 1659617

moderate

Beskrivning

Gården Solhaga återfinns mellan Bergshamra och Utanbro. Aktuellt område återfinns N/NO om gården. Det utgörs av en äldre, delvis kalkpåverkad, granskog av frisk lågörtstyp. Med stor sannolikhet har skogen tidigare betats då den är relativt gles och här finns inslag av träd i olika åldrar, även mycket gamla träd.

Rotvältor är en del av hur en skog i naturligt tillstånd ser ut.

Friluftsvärden

Trots skogens närhet till Bergshamra tätort så tycks det vara relativt okänt. De som besöker området får uppleva en typisk bondeskog med de speciella arter som där finns. Området ligger lite avsides och är ingen plats som besöks i hög utsträckning, vilket ger den låga friluftsvärden. Smidigaste sättet att ta sig hit är att promenera eller cykla cirka 500 från Utanbrovägen, på grusvägen som går förbi Solhaga och leder mot skogsområdet.

Naturvärden

Skogen utgörs av en typisk s.k. bondeskog och är grandominerad. Vid inventeringstillfället påträffades flera naturvårdsarter, som indikerar naturvärden. Svavelriska är en sådan art för äldre granskog på kalkrik mark, rödgul trumpetsvamp en annan. En fruktkropp av korallfingersvamp identifierades. Denna grupp av svampar kräver växtplatser där både skog och vegetationstyp har lång kontinuitet. Området hade rikligt med död ved, vilket är en viktig struktur för många mossor, lavar, insekter och vedsvampar. Sammantaget gör detta att området bedöms ha höga naturvärden. Med tiden kan området nå ännu högre naturvärde, då fler krävande och sällsynta fått möjlighet att etablera sig.

Åtgärdsförslag

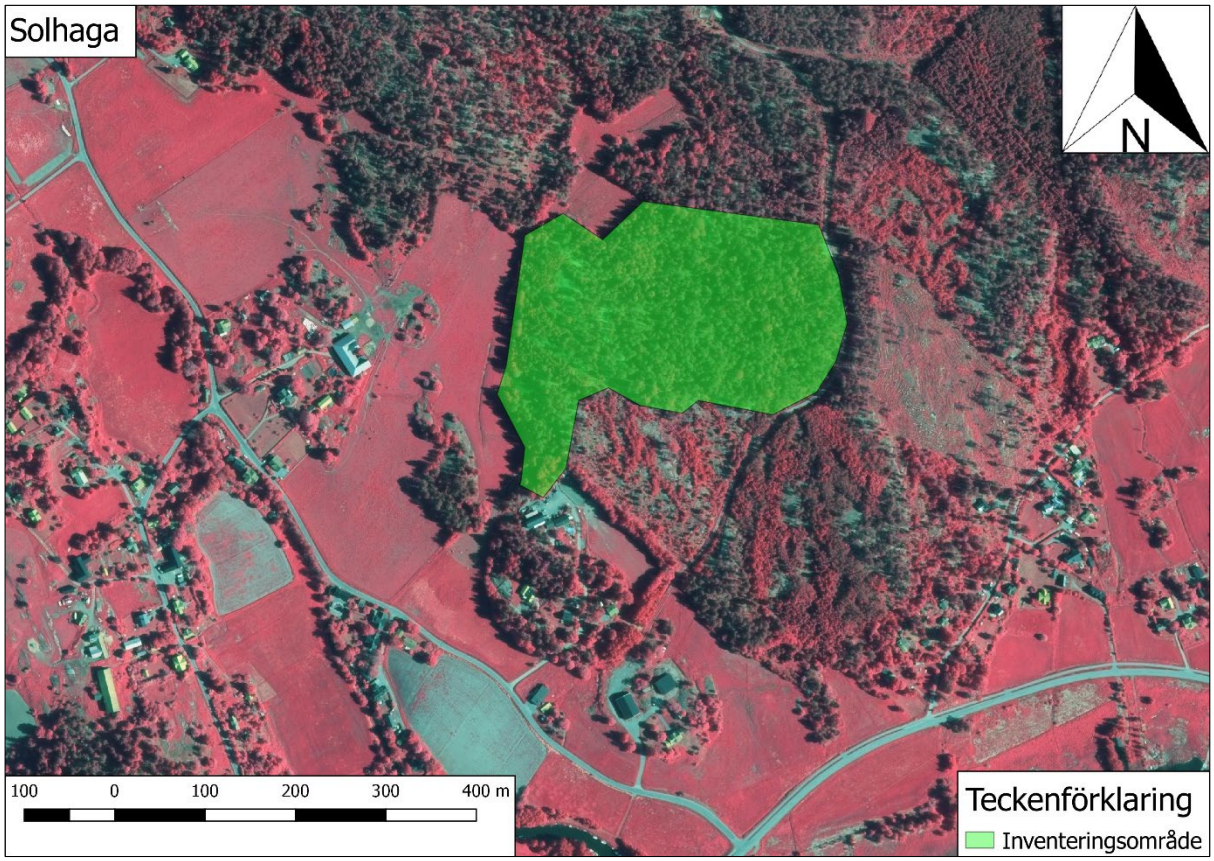
Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Korallfingersvamp - Ramaria subg. Ramaria.

Rödgul trumpetsvamp - Craterellus lutescens.

Karta över Solhaga.

Enviken, syd Bergshamraviken
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-19
Storlek: 38,9 ha
Koordinat: N: 6615659 E: 1660053

moderate

Beskrivning
Området består av två parallellt liggande skogsområden, med en smal remsa grusväg och gräsmatta som skiljer dessa åt. Det är ett varierande område som består av två höjder, med flera olika naturtyper. Större delen omkring höjderna består av örtrik kalkbarrskog, men denna övergår bitvis i blandskog, lövskog och små områden med alsumpskog. Höjderna består av hällmarkstallskog med inslag av ek.

Friluftsvärden
Området har höga friluftsvärden. Närheten till tätort och fritidshusområden bidrar till att området används frekvent. Stora delar har fått ett nylagt motionsspår och utöver detta finns många stigar av varierande storlek som gör det enkelt att ta sig fram över hela området. Närheten till Bergshamraviken gör att man kan bada och fiska. Skogen i sig är vacker och bjuder in till svamp- och bärplockning. Besökare tar sig enklast hit med bil eller buss och då är närmsta hållplats Bergshamra fritidsområde.

Naturvärden
Området bedöms hysa höga naturvärden. God tillgång på död ved, klippväggar med fuktigt mikroklimat, och en varierande terräng som ger upphov till olika naturtyper, möjliggör stor artrikedom. Fyndet av rävticka signalerar naturliga skogsmiljöer med lång kontinuitet av aspar. Andra naturvårdsarter som noterades var svavelriska, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, brokspindling och klubbspindling. Fyndet av brokspindling visar på lokalens bredd av naturtyper då denna föredrar ekskog. I sydvästra delen finns flera jättemyrstackar vilket också visar på skogens höga ålder. Under inventeringen påträffades även kattuggla, älg och hare.

Rävticka (Inonotus rheades).

Åtgärdsförslag

Vore önskvärt att sätta upp skylt med karta över området där motionsspåret och större stigar är markerade. Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Klippvägg som skapar ett skuggigt och fuktigt mikroklimat.

Jättemyrstack i sydöstra delen av området.

Karta över Enviken.

Skog norr Hästängen
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 3 - Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-19
Storlek: 17,6 ha
Koordinat: N: 6617238 E: 1660711

easy

Beskrivning
Området återfinns norr om bostadsområdet Hästängen. Södra och mellersta delen består av barrskog. Norra delen som möter Bärsjön omges av klippor och mer talldominerad barrskog. Området har höga friluftsvärden och hög besöksfrekvens, då det angränsar till tätorten och besöks ofta av elever från Länna skola och boende i närheten.

Friluftsvärden
Mycket populärt område som ligger i direkt anslutning till Bergshamra tätort. Kojor och orienteringskontroller visar att området används frekvent. Flera breda stigar går genom området och gör det lättframkomligt. I norra delen ligger Bärsjön som har fina badklippor i söderläge och en eldstad som är perfekt för grillning. Enklast nås området genom promenad, eller genom att åka buss till hållplats Länna skola och därifrån gå norrut på Blåbärsstigen.

Badplatsen vid Bärsjön i norra delen om området.

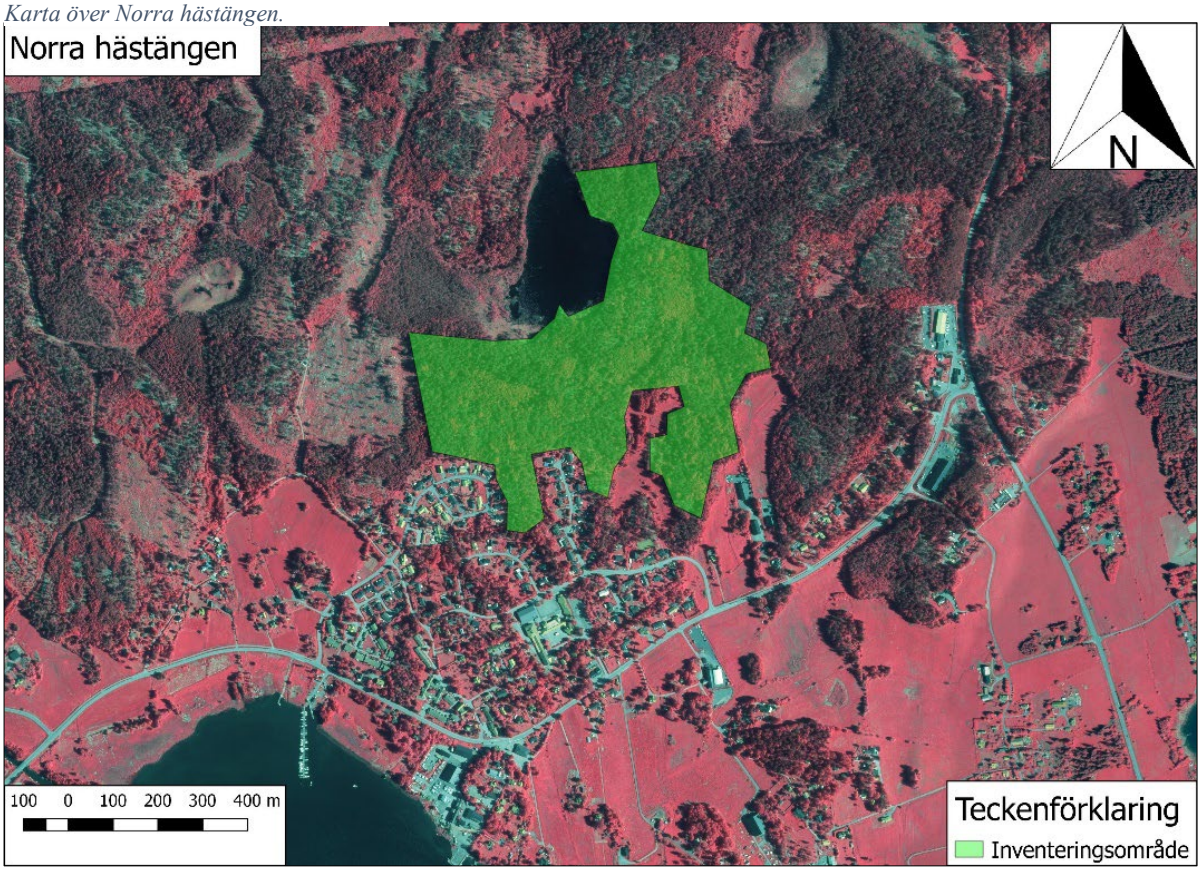
Naturvärden
Området bedöms ha höga naturvärden (klass 3). Skogen har bitvis hög ålder med viktiga strukturer som god tillgång på död ved. Sju naturvårdsarter noterades vid inventeringen. Förekomsten av blåsippor och en rapport om spindelblomster på artportalen, ger tydliga tecken på att området är kalkpåverkat. Fyndet av korallfingersvampar vittnar om att åtminstone delar av området har lång skoglig kontinuitet. Området har därför bra förutsättningar för att på sikt kunna uppnå klass 2, mycket höga naturvärden. För detta krävs att skogen fortsätter att åldras och fler sällsynta arter får tid att etablera sig. Andra naturvårdsarter som noterades vid inventeringen var svavelriska, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, klubbspindling, brokspindling, eldspindling och rödgul trumpetsvamp.

Korallfingersvamp - Ramaria subg. Ramaria.

Åtgärdsförslag

Önskvärt med en skylt med karta över området med stigar, badplats och annat relevant markerat. Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Förutsättningar finns för att naturvärdena då blir ännu högre.

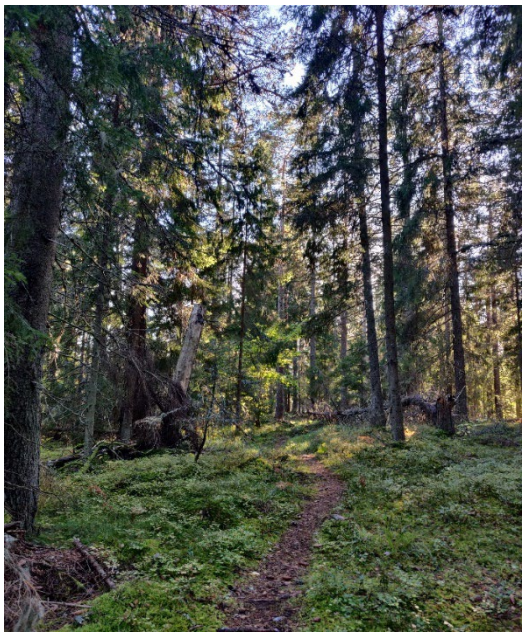
Karta över Norra hästängen.

Bergshamra nordöst
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 10,5 ha
Koordinat: N: 6617874 E: 1661555

moderate

Beskrivning
Området ligger nordost om Bergshamra, mellan kustvägen (väg 276) och den lilla Igelsjön. Området utgörs av gammal barrskog. Det är kalkrikt vilket ger upphov till stor artrikedom.

Stig som går genom området.

Friluftsvärden
Den gamla, variationsrika skogen inbjuder till besök. En väl använd stig går från sydost till nordost i kanten av området. Utöver själva skogen finns här gott om bär, matsvamp och olika skogslevande fåglar att skåda. Man tar sig hit till fots, eller med buss. Tar man buss kliver man av vid busshållplats Mora vägskäl och går sedan cirka 380 meter norrut på sidan av väg 276. Området ligger då väster om kustvägen.

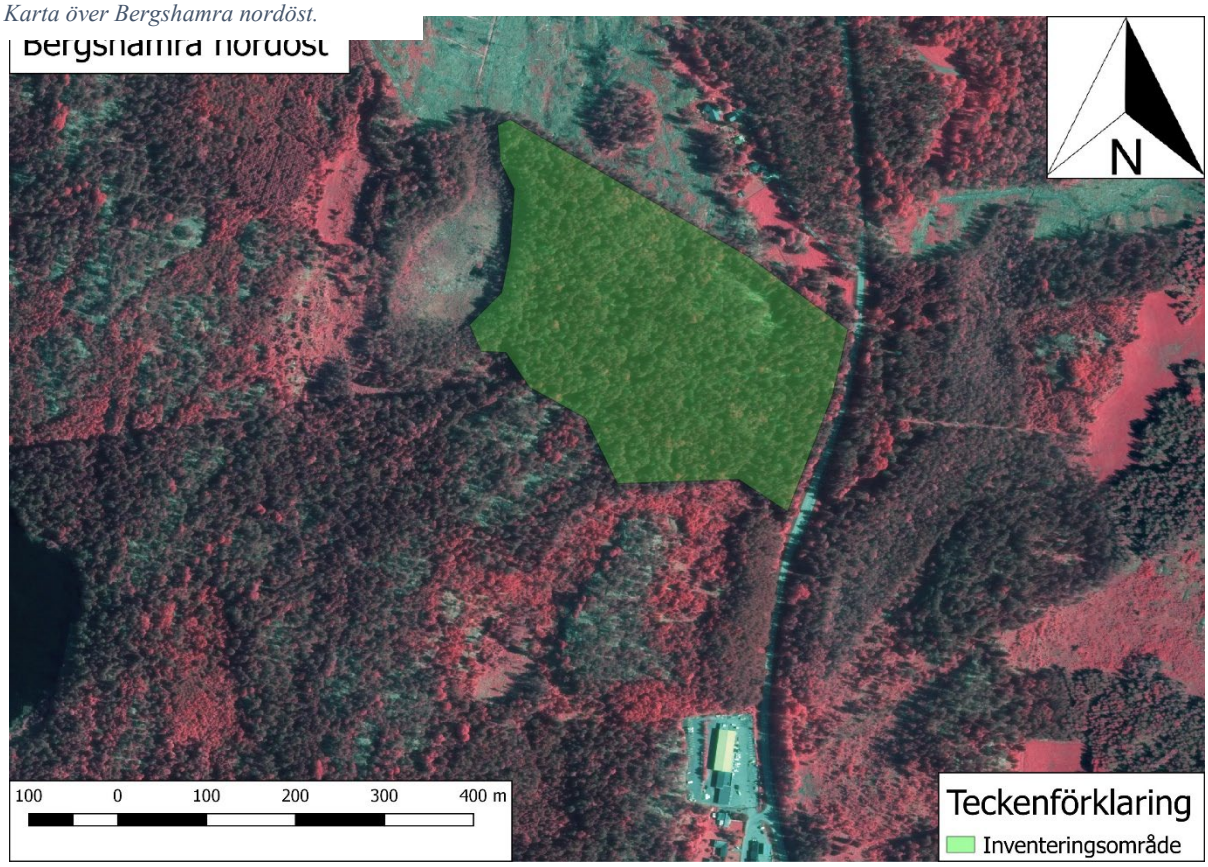
Naturvärden
Skogen uppvisar många tecken på att ha lång kontinuitet. Detta i kombination med en riklig kalkförekomst, möjliggör att krävande arter trivs här. Vid inventeringen påträffades den rödlistade svamparten kopparspindling (NT). Andra naturvårdsarter som noterades vid inventeringen var blåsippa, sårläka, slankstarr, nästrot, långfliksmossa, gammelgranlav, olivspindling, kryddspindling, klubbspindling, svavelriska, brandriska, skarp dropptaggsvamp, fjällig taggsvamp och krusbärskremla. Dessa fynd tillsammans med riklig förekomst av död ved, gamla träd och rik kalkförekomst gör att området bedöms ha mycket höga naturvärden.

Kopparspindling - Cortinarius cupreorufus (NT).

Åtgärdsförslag

Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Områdets tillgänglighet för det rörliga friluftslivet bör prioriteras högt.

Karta över Bergshamra nordöst.

Igelsjön, nordost Bergshamra
Friluftspoäng: Låg besöksfrekvens – 1 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 2,9 ha
Koordinat: N: 6617941 E: 1661345

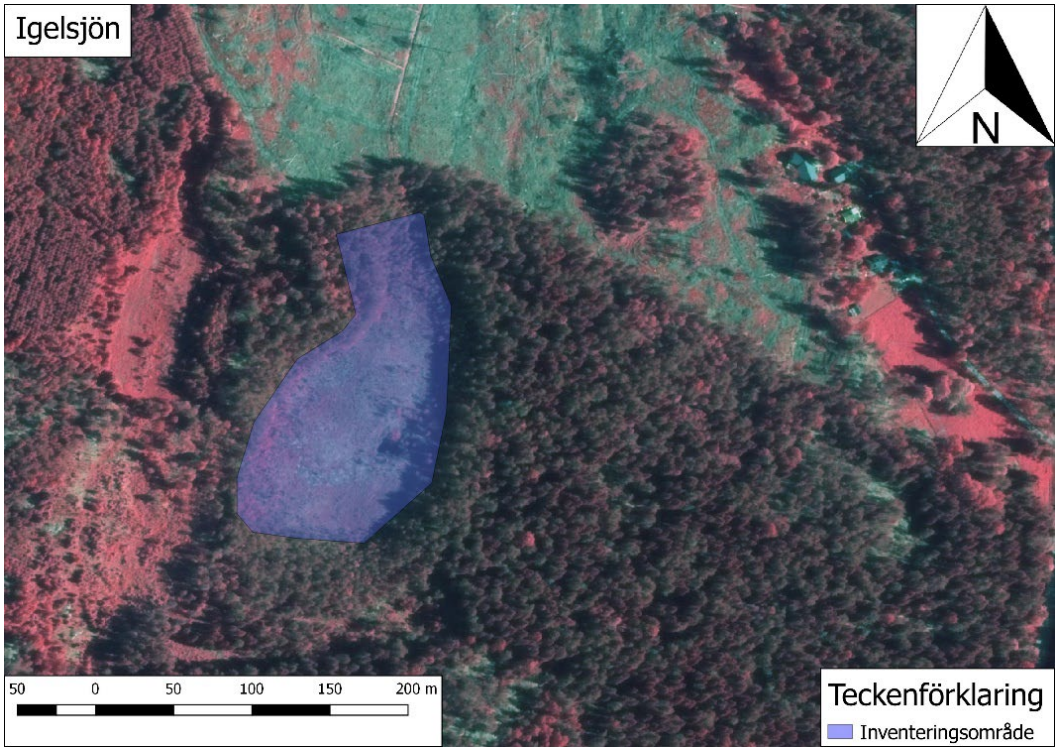

Beskrivning
Området ligger nordost om Bergshamra tätort och består av den forna Igelsjön. Sjön, som har spår efter äldre tiders utdikning, utgörs idag av en öppen myr och endast i östra kanten finns mindre öppna vattenytor kvar. Ett dike avvattnar myren norrut.

Friluftsvärden
Myren vid den forna Igelsjön är en pärla i Bergshamras natur och inbjuder till besök året runt. Den öppna myren är väl lämpad för naturstudier och för den naturintresserade finns här mycket att upptäcka.

Naturvärden
Igelsjön är påverkat av dikning vilket gjort att sjön ändrat karaktär och numera utgörs av en myr, som även den är i igenväxning. Naturvärdena påverkas av denna process eftersom de typiska arterna på myren minskar med igenväxningen. Men fortfarande finns många karaktärsarter för öppna myrar kvar, exempelvis trådstarr, rundsileshår, tuvull, hjortron, tranbär, skvattram, odon och flera triviala arter av trollsländor. Igelsjön bedöms ha vissa naturvärden (klass 4).

Åtgärdsförslag
För att stoppa igenväxningen och återskapa ett tidigare öppnare stadium föreslås att diket i norra änden pluggas för att på så sätt återställa myrens hydrologiska funktionalitet. För att bibehålla myrens karaktär och vildmarkskänsla så bör ett skyddande skogsparti runt myren sparas.

Karta över Igelsjön.

Barrskog öster om Forsa

Friluftspoäng: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 11,7 ha
Koordinat: N: 6613751 E: 1659651

moderate

Beskrivning

Nordost om Vaxtunasjöns norra del, öster om Forsa, återfinns ett kuperat hällmarksområde med gammal barrskog. Området ligger söder om Bergshamra tätort. Terrängen är varierad vilket ger upphov till en omväxlande granskog, fuktig i svackorna och torrare på höjderna. Delar av områdets hällmarkstallskog är klassat som biotopskyddsområde. Inventeringen visade att området har mycket höga naturvärden.

Knärot - Goodyera repens (VU).

Friluftsvärden

Områdets orördhet och vildmarksprägel bidrar till höga friluftslivsvärden. Området kräver en del ansträngning för att ta sig till och det finns inga utmärkta stigar eller leder hit utan den som vill uppleva området behöver leta sig hit med hjälp av karta och kompass. Men väl här så finns det gott om höga naturvärden, bär, svamp och andra naturupplevelser.

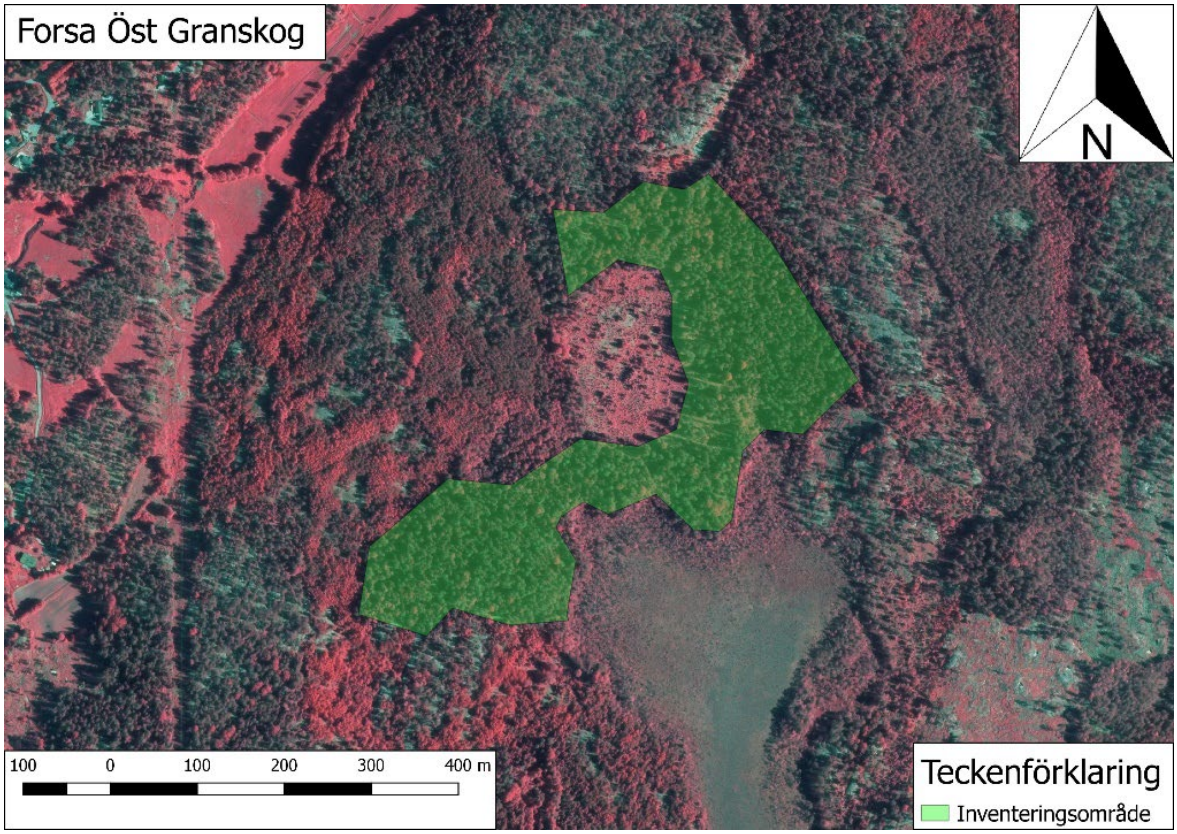

Fyrflikig jordstjärna - Geastrum quadrifidum (NT).

Naturvärden

Den variationsrika terrängen och att delar av skogen har lång kontinuitet bidrar till områdets naturvärden. De karga höjderna är artfattiga medan det i de nedre delarna med finsediment finns en del kalk vilket ökar artrikedomen väsentligt. Fyndet av den rödlistade naturvårdsarten fyrflikig jordstjärna (NT) indikerar gammal granskog med väl utvecklade barrmattor. Fyndet av den rödlistade orkidén knärot (VU) styrker att skogen hyser höga naturvärden. Artens etablering och tillväxt tar mycket lång tid, och den är mycket känslig för uttorkning och markslitage. Andra naturvårdsarter som noterades vid inventeringen var skarp dropptaggsvamp, fjällig taggsvamp, krusbärskremla, blåsippa, gammelgranlav och långfliksmossa. Utöver dessa arter har tretton andra naturvårdsarter rapporterats på artportalen, bland annat koppartaggsvamp (VU) och ullticka (NT). Området bedöms sammantaget ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Området bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Forsa öst granskog.

Kärr 1 km sydost Forsa

Friluftspoäng: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 13,1 ha
Koordinat: N: 6613641 E 1659907

Beskrivning

En kilometer sydost om Forsa, sydost om Bergshamra, finns en drygt 13 ha stor öppen myr. Myren uppmärksammades redan i det första naturvårdsprogrammet för Stockholms län och finns beskrivet i länets våtmarksinventering. Området ligger ostört i en större, oexploaterad skogsbygd och har en tydlig vildmarksprägel.

Myggblomster och myrjordtunga.

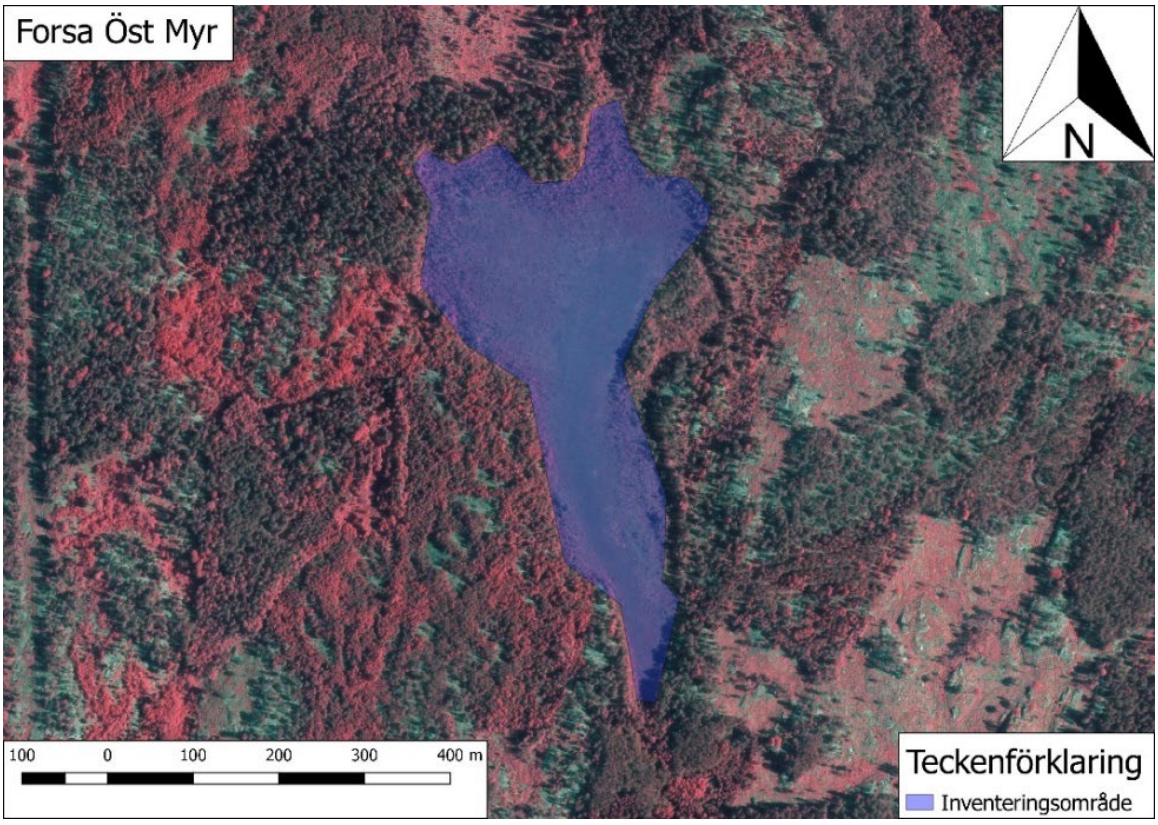
Friluftsvärden

Områdets vildmarksprägel bidrar till höga friluftslivsvärden. Området kräver en del ansträngning för att ta sig till och det finns inga utmärkta stigar eller leder hit utan den som vill uppleva området behöver leta sig hit med hjälp av karta och kompass. Men väl här så finns det gott om höga naturvärden, bär, svamp och andra naturupplevelser.

Naturvärden

Våtmarken har en hög grad av ursprunglighet och verkar vara nästan opåverkat av dikning. Ett mindre dike avvattnar dock våtmarken i dess allra sydligaste del och rinner i sydlig riktning. De öppna myrmarkerna är till sin karaktär både ett öppet och delvis trädbevuxet topogent kärr. Här växer skvattram, pors, tranbär, hjortron, vitag, snip, bläddror, sileshår och dystarr. Denna myr är dessutom en av två platser i Norrtälje kommun där vitstarr förekommer. Den är tämligen allmän från Värmland till Lappland men sällsynt här i mellersta Sverige. Andra ovanligare arter som orkidén myggblomster och myrjordtunga noterades också. Flera mossor, bland annat korvskorpionmossa, indikerar att myren är ett rikkärr. Myren har också ett rikt insektsliv, och bland annat myrslamfluga, ljungtorvblomfluga, ljungblåvinge, sorgmantel, vinbärsfuks och pärlemorfjärilar noterads vid besöket. Bivråk, spillkråka (NT) och korp noterades som förbiflygande. Sammantaget bedöms myren med närmaste omgivning ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Myren och dess omgivande skogsmark bör i sin helhet ges ett långsiktigt skydd i någon form. Det avvattnande diket i myrens södra ände bör pluggas igen så att myrens hydrologi återskapas.

Karta över Forsa öst myr.

Bärsjön med omgivande våtmark
Friluftspoäng: Hög besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 6 ha sjö, 3 ha våtmark
Koordinat: N: 6617469 E: 1660659

moderate

Beskrivning
Det inventerade området består av Bärsjön med omgivande myr och är beläget i norra Bergshamra. Inventeringen påvisade höga naturvärden och medelhöga friluftsvärden.

Moget hjortron på myren vid bärsjön.

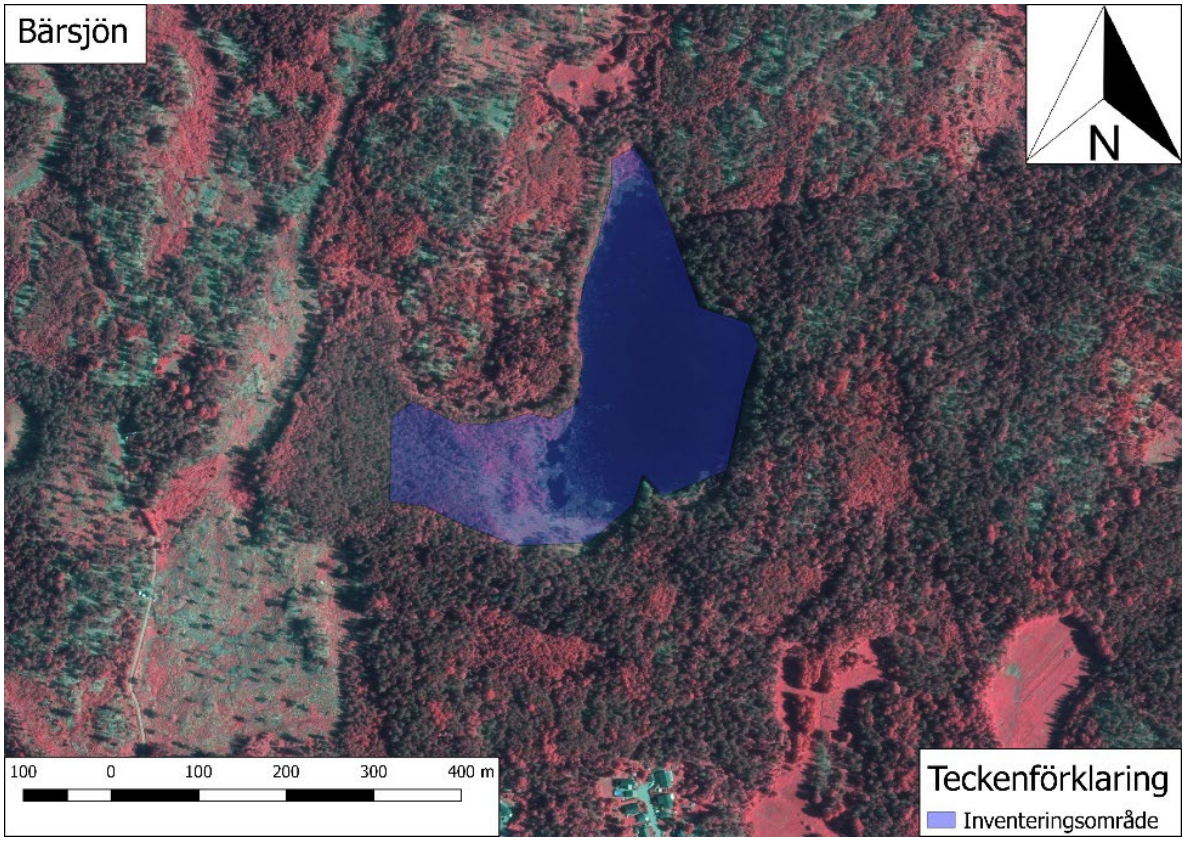
Friluftsvärden
I skogarna som omger Bärsjön går rikligt med välanvända stigar, och för alla dessa är sjön den naturliga knytpunkten. Här finns badklippor där både flera personer och en hund badade vid inventeringen. Det finns även en enkel eldstad. Ute på myren finns ett rikt djurliv att upptäcka och hjortron och tranbär att plocka. Sammanlagt bedöms friluftsvärdet som bra (6 poäng).

Naturvärden
Våtmarken intill sjöns sydvästra ände består närmast sjön av gungfly, den mellersta delen av öppen myrmark, cirka 1,5 ha, och den västra delen av trädbärande mosse, cirka 1,5 ha. Här hittades de flesta karaktärsarter man kan förvänta sig i en naturlig myr. Däribland rund- och storsileshår, tuvull, rosling, tranbär, hjortron, skvattram, pors och dystarr. Ovanligare arter som spindelblomster finns i skogen runt om enligt fynd på artportalen. Myren håller även ett rikt djurliv, bland annat skogsödla, kärrspindel och strimhoppspindel (första fyndet i kommunen) noterades. Men många trollsländor och pärlemorfjärilar noterades också.

Vid inventeringen av Bärsjön eftersöktes dykarbaggarna bredkantad dykare och bred paljettdykare, vilka båda ingår i EU:s naturvårdsdirektiv och kunskapen om arternas förekomst i kommunen är generellt låg. Fällorna placerades i sjöns sydvästra del. Ingen av målarterna påträffades år 2020. Denna inventering är dock inte tillräcklig för att bedöma hela sjöns status eller naturvärde. Området bedöms sammantaget ha höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

En spång över myren skulle göra området mer tillgängligt och förenkla en promenad runt sjön. En zon kring skogssjön och myren bör lämnas och ges ett långsiktigt skydd, till gagn för både natur- och friluftsvärdena.

Karta över Bärsjön samt omgivande våtmark.

Lillsjön, norr om Gustavsberg
Friluftspoäng: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2020-10-05
Storlek: 2 ha
Koordinat: N: 6617497 E: 1660017

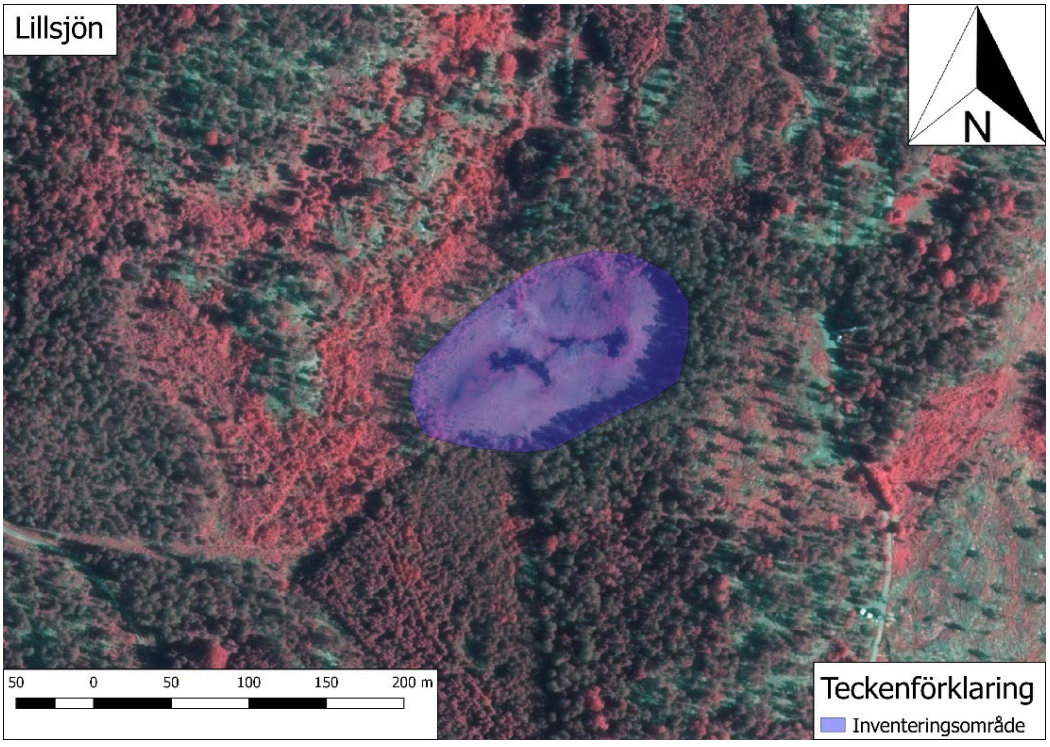
moderate

Beskrivning
Lillsjön med omgivande våtmark återfinns norr om Gustavsberg, väster om Bergshamra tätort. Det består av en cirka 2 hektar stor sjö- och myrmark, påverkad av dikning, med en smal vattenspegel mitt i Sjön ligger i en sänka i omgivande mer kuperad terräng med hällmarker.

Friluftsvärden
Tyvärr är området är till stor del omgivet av nyligen avverkad produktionsskog vilket påverkar friluftslivet negativt. Det huvudsakliga friluftsvärdet för området ligger i de naturvärden som går att uppleva.

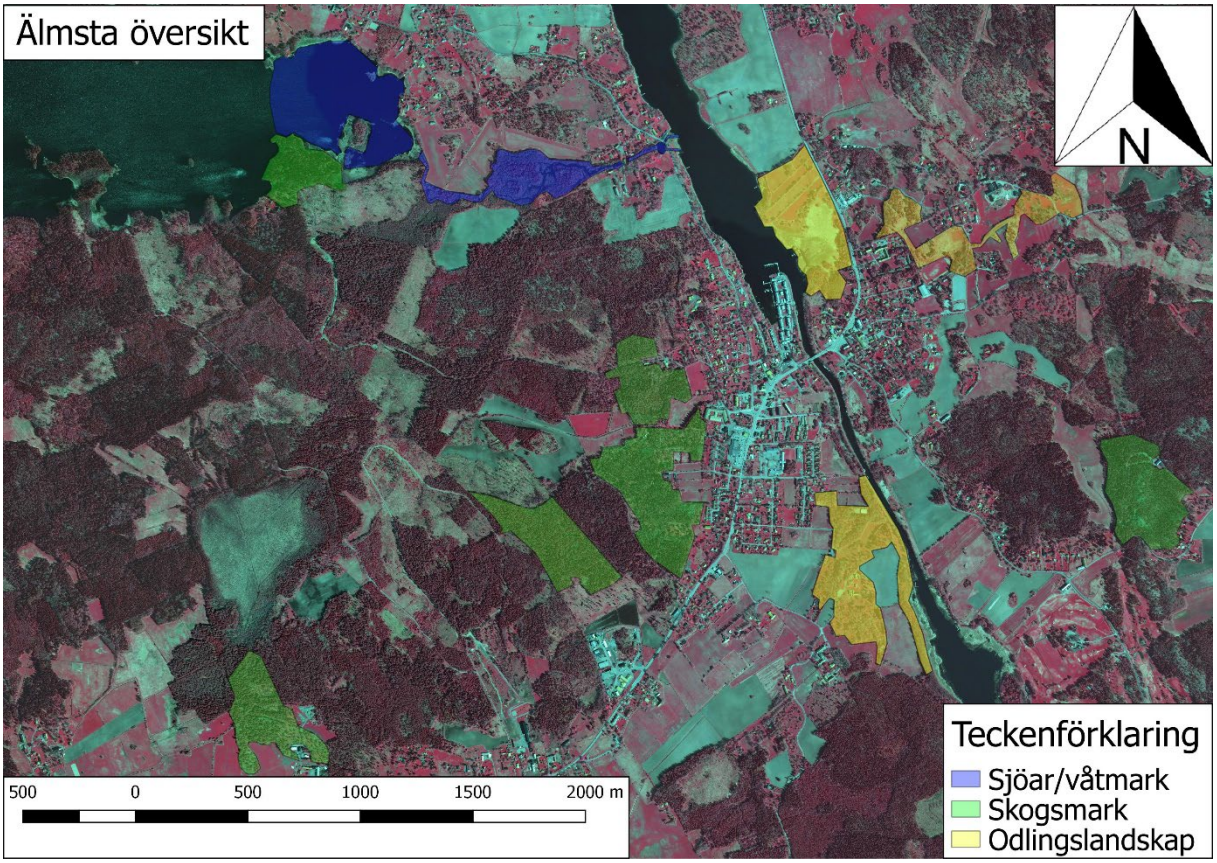
Naturvärden
I dagsläget är myrmarken öppen och håller därför en relativt stor artrikedom trots den begränsade arealen. Här noterades karaktäristiska arter som vitag, snip, rund- och storsileshår, rosling, tranbär, hjortron, skvattram, tuvull och dystarr med flera. Trana, tofsmes, brun mosaikslända, kärrgräshoppa och ängspärlemorfjäril noterades vid besöket. Men en gradvis igenväxning kunde konstateras, orsakad av dikningen i södra änden av området. Detta kommer på sikt att hota artrikedomen som finns idag. Området bedöms hysa vissa naturvärden.

Åtgärdsförslag
Plugga diken för att återställa hydrologisk funktionalitet.

Karta över Lillsjön.

3.5 Älmsta

Översiktlig karta över inventerade områden i Älmsta.

Älmsta syd, vid Väddö Kanal

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 12 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-29
Storlek: 22,6 ha
Koordinat: N: 6653103 E: 1668109

easy

Beskrivning

Invid Väddö kanal, nära Älmsta tätort, finns detta område som består av lundartade lövskogar och vackra betesmarker. Det utgörs av gamla kulturmarker svagt sluttande ner mot kanalen. Trakten har varit bebodda under mycket lång tid och det finns gott om fornminnen. Från fornlämningar vet man att den gamla hagen med omnejd har bebotts sedan åtminstone yngre järnålder. På en höjd i närheten ligger Roslagens Sjöfartsmuseum, som beskriver sjöfartens betydelse för hela trakten.

Stig som går genom hagen och upp till sjöfartsmuseet.

Friluftsvärden

Det vackra kulturlandskapet gör området till en attraktiv plats som många vill vistas på. Området nås enkelt genom att vandra Roslagsleden utefter Väddö kanal. Promenadstråket fortsätter genom hagen och vidare genom lövrika strandskogar vid kanalen. Här finns bänkar med utsikt över kanalen och soptunnor som underlättar att hålla området rent och fint. Skyltar finns uppsatta så att man bland annat kan lära sig om områdets rika kulturhistoria. Sammantaget har området mycket höga friluftsvärden.

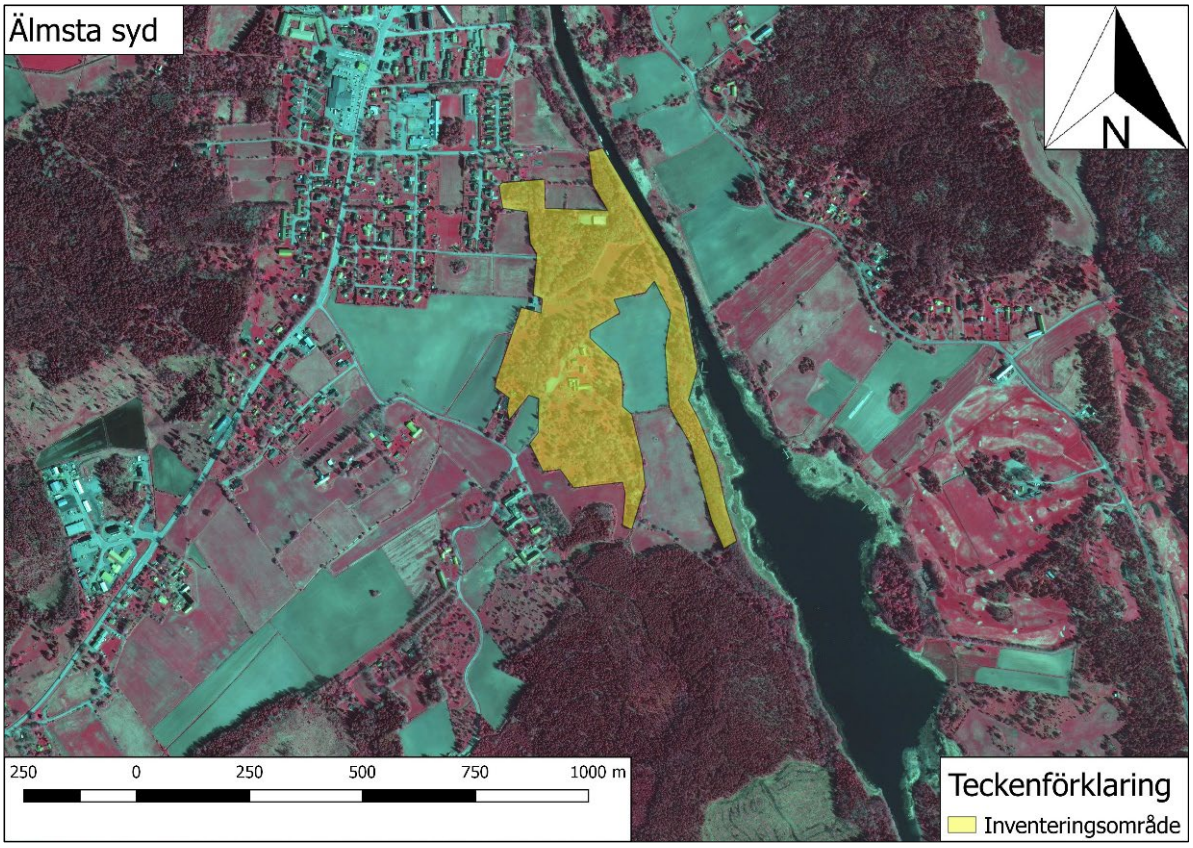
Promenadstråk med bänk, vid Väddö kanal.

Naturvärden

Norra delen av området består av lundartade lövskogar rikt på hassel och asp. Här växer bland annat lundsmörblomma och blåsippa. Från denna del leder breda stigar

och passager över våtområden, in till den gamla hagmark som utgör större delen av området. Områdets långa hävdhistorik speglas genom de höga naturvärden som utvecklats på platsen. Här finns bredkroniga ädellövträd och en rik hävdgynnad flora av bland annat brudbröd, äkta johannesört, rödkämpar, gullviva, bockrot, kamäxing, stor- och liten blåklocka. Även flera arter ängssvampar påträffades vid inventeringen vilket talar för områdets höga naturvärden. Sammantaget gör detta att området bedöms hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Fortsatt hävd krävs för bevarandet av betesmarkens naturvärden.

Karta över Älmsta syd.

Djävulsön med omgivning

Friluftsvärde: Medelhög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-08-29
Storlek: 14 ha
Koordinat: N: 6654804 E: 1667827

easy

Beskrivning

Området utgörs av den lilla havsviken, Djävulsviken, på östra sidan av Väddöviken, nordost om Älmsta. Det består av havsviken, vassar och ett stort strandängsområde med innanför liggande torrbackar och i norra delen av vallodling. Hit kan man ta sig med bil då man kan parkera vid ett café, annars kan man även ta buss och gå av vid hållplats Hammarby norra.

Friluftsvärden

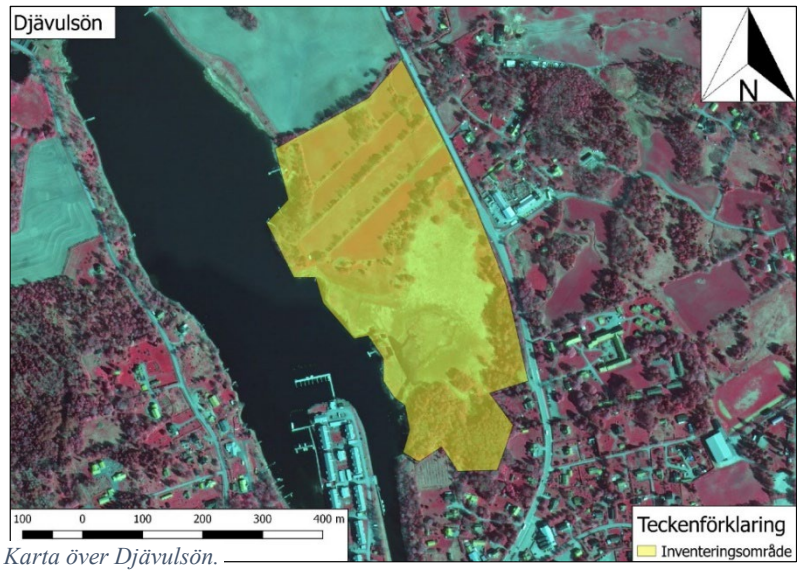
De vackra, blomrika, hävdade strandängarna inbjuder till besök. Vid stranden till Väddöviken kan man både bada och fiska. Inom området finns en servering som är öppet under sommarmånaderna. Det finns bryggor där man kan lägga till med båt nedanför serveringen. Kommer man hit tidigt på sommaren kan man se den vackra majvivan blomma på strandängen och lyssna till ovanliga fågelarter som sjunger i buskagen. Området har höga friluftsvärden.

Naturvärden

Den hävdade strandängen som utgör cirka 1,5 hektar har höga naturvärden. Här växer ovanliga arter som majviva (NT), rosettjungfrulin, blodnycklar, krissla och ormtunga. Andra kärlväxter som blodnäva, brudbröd, gullviva och nässelklocka påträffades i torrbackarna omkring strandängen. Området har även gott om trädet ask (EN). Många rapporter från artportalen visar att detta är en populär lokal för fågelskådning, med ovanliga arter som busksångare (NT), flodsångare (NT) och rosenfink (VU). Totalt har elva rödlistade fågelarter rapporterats på artportalen från platsen. Pågående slåtter av strandängarna är en värdefull hävd som bevarar de höga naturvärdena. Omgivande odlingslandskap med vallodling i norr och stora vassdominerade partier förstärker naturvärdena. Idag är detta en av ytterst få med slåtter hävdade havsstrandängarna i hela Roslagen.

Åtgärdsförslag

Arealen hävdad strandäng skulle med relativt enkla åtgärder kunna utökas. Fortsatt hävd genom i första hand slåtter är önskvärd.

Karta över Djävulsön.

Borsten, sydväst om Älmsta
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-17 och 2020-10-27
Storlek: 12 ha
Koordinat: N: 6653590 E: 1667218

easy

Beskrivning
Borsten och Gärdsmyran sitter i praktiken ihop, men behandlas som två separata lokaler eftersom de skiljs åt av ett biotopskyddsområde. Naturtypen är gammal örtrik kalkgranskog, bitvis med fuktiga svackor men till största del av frisk karaktär. Området angränsar till tätorten och är enkelt att ta sig till.

Violgubbe - Gomphus clavatus (VU).

Friluftsvärden
Området har stor betydelse som bär- och svampskog för boende i Älmsta, men också som studielokal för tillresta botanister. Ett flertal små stigar går i området, men annars är området relativt opåverkat. För boende i Älmsta som vill uppleva en artrik gammelskog är Borsten ett givet besöksmål. Området ligger i direkt anslutning till tätorten och är därför enkel att ta sig till genom en kort promenad.

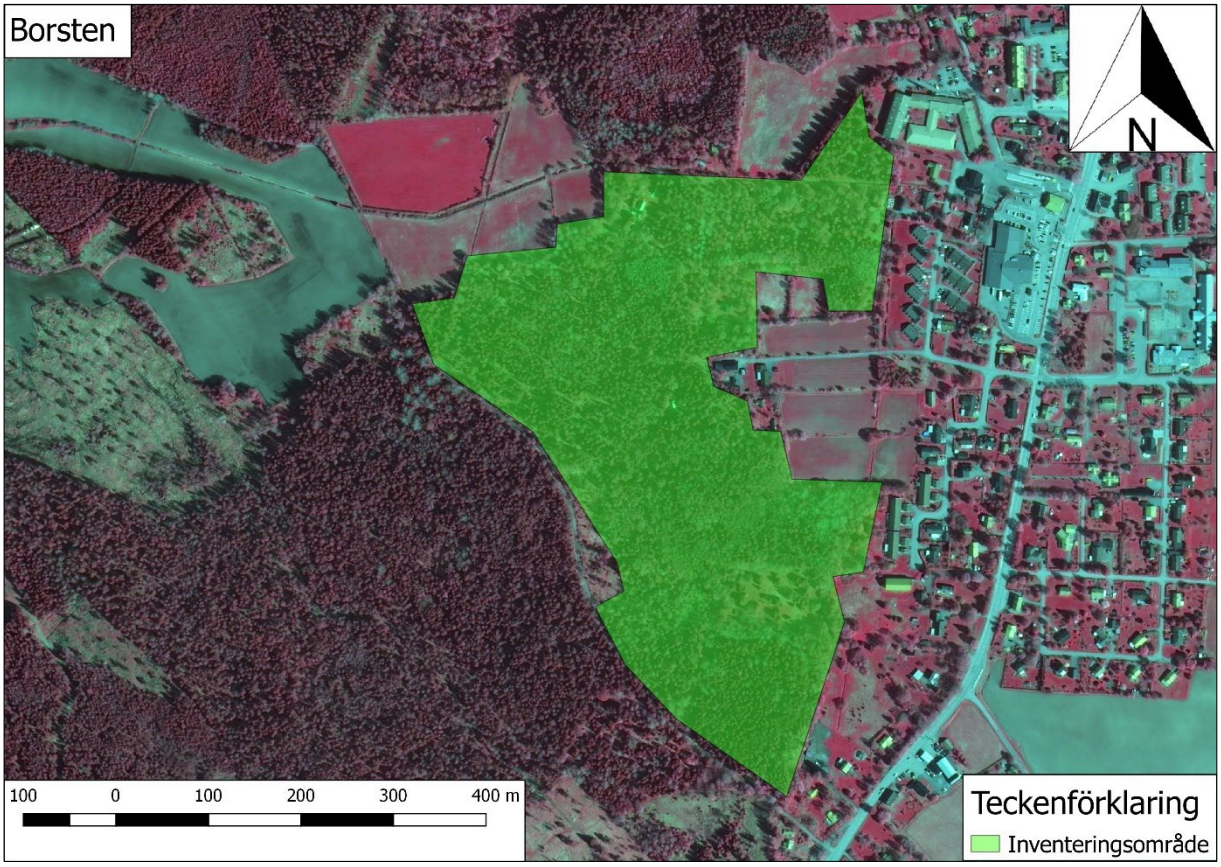

Det rynkiga hymeniet på undersidan av en violgubbe - Gomphus clavatus (VU).

Naturvärden
Områdets kalkbarrskog är framför allt en välkänd lokal bland botanister. Kalkrikedomen är överallt tydlig och arter som blåsippa och skogsknipprot är vanliga. Bland områdets riktiga celebriteter så hittades Violgubbe (VU) på två ställen och denna art signalerar alltid områden med höga naturvärden. Den behöver lång kontinuitet av äldre gran på kalkrik mark där fältskiktet är välutvecklat

och ostört. Tyvärr har många lokaler som arten avverkats under senare tid. Detta gör alla platser där arten påträffas mycket skyddsvärda. Totalt noterades hela 20 naturvårdsarter, utöver ovannämnda var det tibast, lundsmörblomma, kungsspindling (NT), persiljespindling (NT), olivspindling, odörspindling (NT), anisspindling, brokspindling, fjällig taggsvamp, dropptaggsvamp, orange taggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), krusbärskremla, korallfingersvampar, svavelriska, diskvaxskivling och rödgul trumpetsvamp. Sammantaget en kalkbarrskog av högsta kvalité och naturvärde.

Åtgärdsförslag
Områdets mycket höga naturvärden motiverar ett långsiktigt skydd i någon form, gärna ihop med befintliga biotopskyddet. Önskvärt vore också att tillgängliggöra information om områdets höga naturvärden.

Karta över Borsten.

Kalkbarrskog väst Gärdsmyran, sydväst om Älmsta

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-17
Storlek: 10,5 ha
Koordinat: N: 6653405 E: 1666844

easy

Beskrivning

Väster om Gärdsmyran återfinns en kalkbarrskog av liknande karaktär och innehåll som den vid Borsten. Naturtypen är även här gammal örtrik kalkbarrskog, bitvis med fuktiga svackor men till största del av frisk karaktär. Området angränsar till tätorten och är enkelt att ta sig till.

Violgubbe - Gomphus clavatus (VU).

Friluftsvärden

Området har stor betydelse som bär- och svampskog för boende i Älmsta, men också som studielokal för tillresta botanister. Ett flertal små stigar går i området, men annars är området relativt opåverkat. För boende i Älmsta som vill uppleva en artrik gammelskog är skogen väster om Gärdsmyren ett fint besöksmål. Området ligger i direkt anslutning till tätorten och är därför enkel att ta sig till genom en kort promenad.

Naturvärden

Skogen utgörs av en av hela Roslagens bäst utvecklade kalkbarrskogar och mycket artrik. Den sällsynta svampen violgubbe (VU) hittades på tre ställen och den likaså sällsynta koppartaggsvampen finns också här. Totalt noterades ytterligare tio naturvårdsarter under inventeringen. Dessa var blåsippa, slankstarr, skogsknipprot, korallfingersvampar, svavelriska, krusbärskremla, rödgul trumpetsvamp, eldspindling, fjällig taggsvamp och skarp dropptaggsvamp. Områdets kalkbarrskog av högsta kvalité och naturvärde.

Åtgärdsförslag

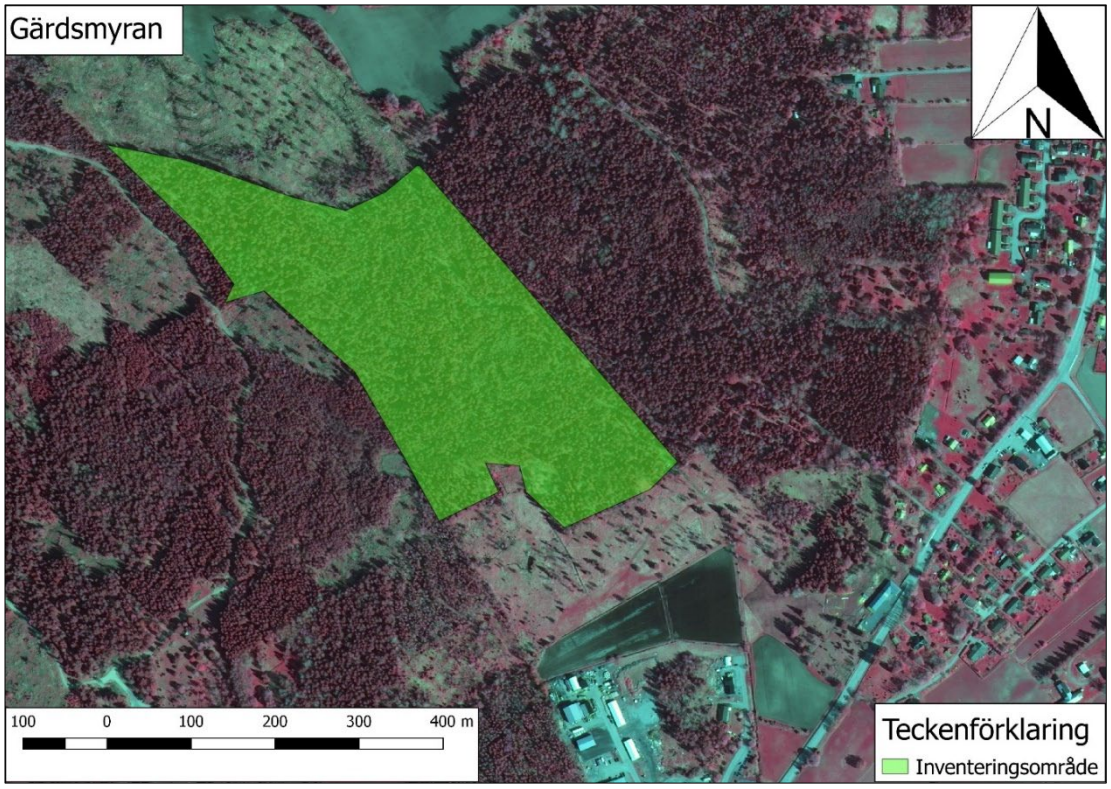
Områdets mycket höga naturvärden motiverar ett långsiktigt skydd i någon form, gärna ihop med befintliga biotopskyddet. Önskvärt vore också att tillgängliggöra information om områdets höga naturvärden.

Oidentifierad art ur gruppen korallfingersvampar.

Oidentifierad art ur gruppen korallfingersvampar.

Karta över Gärdsmyran.

Pajudden, udde i sydöstra Bornan, nordväst om Älmsta
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-17
Storlek: 5,8 ha
Koordinat: N: 6655147 E: 1665672

moderate

Örtrik kalkgranskog med rikligt inslag av hassel.

Beskrivning
Pajudden är en udde vid sjön Bornans södra strand, en bit nordväst om Älmsta tätort. Området består av äldre barrskog med inslag av hassel. Området är idag påverkat av en nyligen genomförd gallring, men det kommer att bli fint på sikt. Området nås enklast från änden av skogsbilvägen som i Älmsta utgår ifrån Haga och slutar strax söder om Pajudden.

Friluftsvärden
Området ligger fint på en udde i sjön Bornan. Området är förskonat från bebyggelse och inbjuder till stilla promenader och lugna kvällsbesök. Friluftsvärden förstärks av de naturvärden som går att ta del av. Att ta sig hit är lämpligast med cykel via skogsvägen från Haga.

Naturvärden
Markskiktet på Pajudden är väl utvecklat och har en lundpräglad flora med kalkgynnade arter som lundsmörblomma, gullviva och blåsippa. Svamparten lundspindling identifierades vid inventeringen, den är typisk för lundartade miljöer på näringsrik mark med trädslag som ek och hassel. Flera fynd av olika korallfingersvampar samt lundspindling vittnar om att området har en lång skoglig kontinuitet, vilket också syns tydligt på de gamla träd som står utspridda på udden. I närheten finns flera biotopskyddsområden, detta anses positivt för områdets fortsatta utveckling då det underlättar hotade arters spridning. Totalt hittades elva naturvårdsarter vid inventeringen. Utöver ovannämnda var dessa slankstarr, eldspindling, svavelriska, krusbärskremla, zontaggsvamp, skarp dropptaggsvamp och fjällig taggsvamp. Sammantaget har området höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Pajudden bör ses som en skoglig värdekärna och ges ett långsiktigt skydd i någon form. Viss skötsel för att gynna ädellövträd och hassel kan möjligen utveckla naturvärdena.

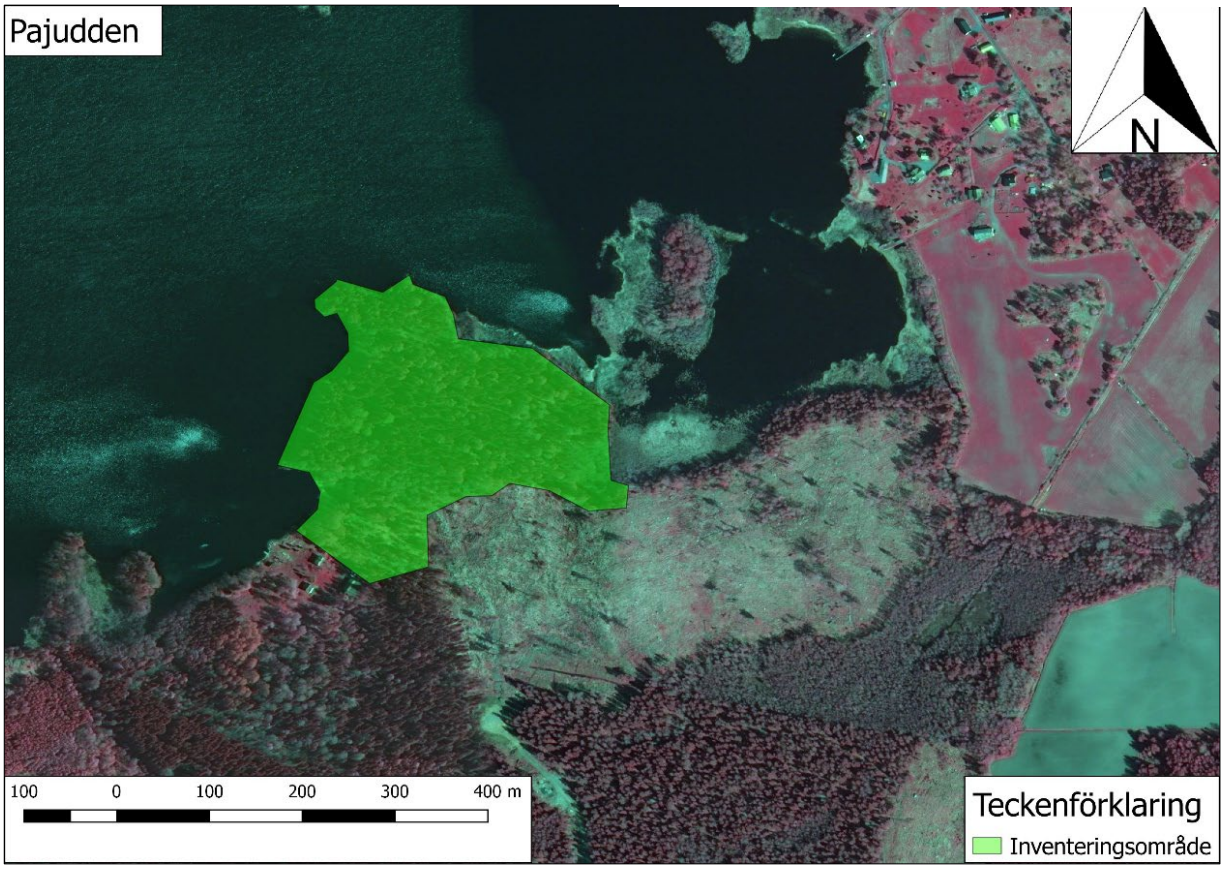
Karta över Pajudden.

Lundspindling - Cortinarius largus.

Det klassiskt runda och grovtandade basalbladet av lundsmörblomma - Ranunculus cassubicus.

Betad skog väst om Toftinge
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-17
Storlek: 16 ha
Koordinat: N: 6652654 E: 1665495

Beskrivning
Väster om Toftinge och sydväst om Älmsta, finns en delvis betad barrskog. Jordarna är kalkrika vilket skapat speciella förutsättningar för vegetation och flora. Skogen har en speciell, öppen karaktär för att det pågår skogsbete här.

Södra spetsen av området där skogsbetet börjar. Lägg märke till den gamla stenmuren och gärdsgården som tyder på att området antagligen har betats länge.

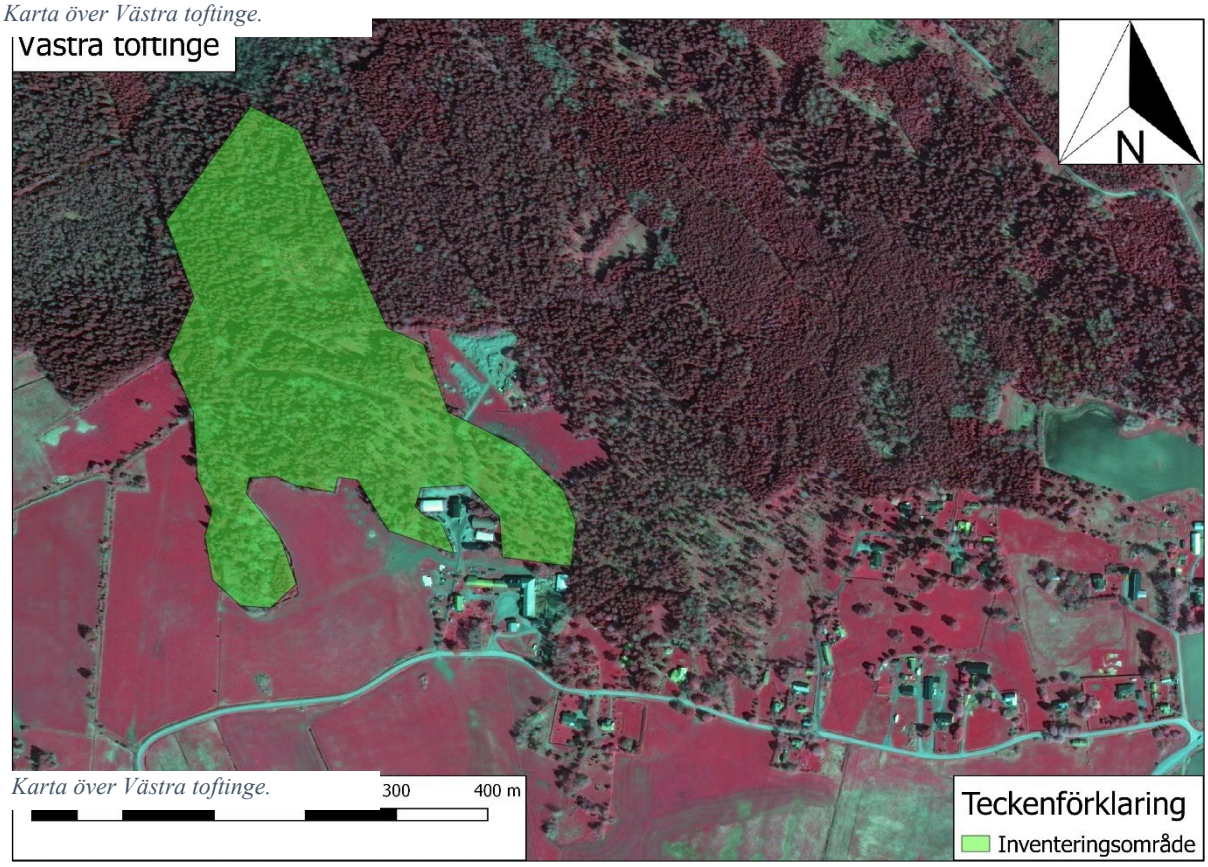
Friluftsvärden
Ett besök i en fortfarande betad skog innebär ett besök i äldre tiders Sverige. Förr var detta en mycket vanlig företeelse då ängar och vallar behövdes för att få vinterbete till djuren och då var det betydligt vanligare att korna fick beta i skogsmark. Även om skogen ligger en bit ifrån tätorten så är den ett förstklassigt besöksmål för alla som önskar se hur en stor del av Roslagens skogar såg ut för över 100 år sedan. Så förutom friluftslivsvärden har området även stor betydelse för traktens kulturhistoria.

Naturvärden
Betad skog är numera mycket ovanligt i hela landet, så även i Roslagen. Betade skogar har ofta en lång kontinuitet som trädbärande mark vilket är en förutsättning för många marksvampar som är beroende av samspelet med trädens rötter, så kallad mykorrhiza. Kalkrikedomen i marken bidrar ytterligare till att skapa förutsättninar för krävande och ovanliga arter. Exempel på sådana arter i denna skog är svavelriska, rödgul trumpetsvamp, klubbspindling, blåsippa, fjällig taggsvamp och besk vaxskivling. I trakten finns flera skogsområden med förekomst av naturvårdsarter som violgubbe och koppartaggsvamp. Med tiden bedöms aktuell skog ha stor potential att även hysa dessa arter. Den betade kalkbarrskogen bedöms ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Av avgörande betydelse för områdets karaktär och arter är att beteshävden fortsätter även framöver. Om möjligt bör ett långsiktigt skydd ges i någon form, och långsiktig förvaltning av området övervägas.

Karta över Västra toftinge.

Karta över Västra toftinge.

Haga, västra Älmsta

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-28
Storlek: 9,2 ha
Koordinat: N: 6654083 E: 1667203

Beskrivning

Väster om Haga, i Älmstas nordvästra del, återfinns ett äldre skogsområde på flack, kalkrik mark. Området ligger i direkt anslutning till tätorten och nyttjas flitigt av befolkningen.

Den vackra omgivningen av gammal kalkgranskog.

Friluftsvärden

Skogen kring Haga är flitigt använt av både barn, skolklasser, hundägare och motionärer med flera. Detta syns tydligt genom förekomst av kojor och många breda och använda stigar. Här kan man njuta av bär- och svampplockning samt av en promenad i en gammal och vacker skog. Området har höga friluftsvärden.

Naturvärden

Områdets barrdominerade blandskog, inslag av ädellövträd och hassel, i kombination med hög kalkhalt i jorden, har skapat förutsättningar för en mycket rik biologisk mångfald. Vid inventeringen noterades 15 naturvårdsarter som behöver lång skoglig kontinuitet. Särskilt förekomsten av grangråticka (VU) bekräftar områdets mycket höga naturvärde. Övriga naturvårdsarter här är diskvaxskivling, svavelriska, krusbärskremla, rödgul trumpetsvamp, zontaggsvamp, odörspindling (NT), strimspindling, anisspindling, olivspindling, bitterspindling, långfliksmossa, blåsippa, nästrot och skogsknipprot. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

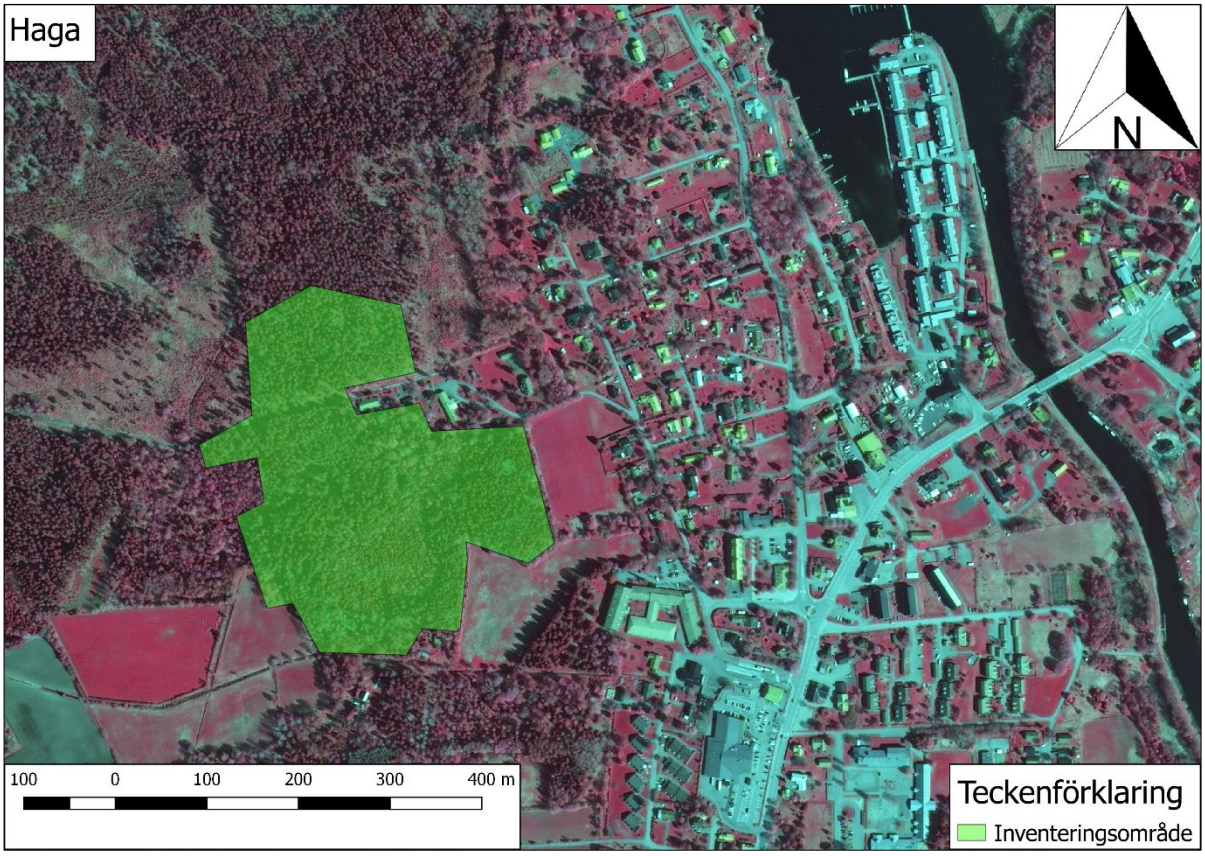
Områdets mycket höga naturvärden motiverar ett långsiktigt skydd i någon form, gärna ihop med befintliga biotopskyddet. Önskvärt vore också att tillgängliggöra information om områdets höga naturvärden.

Diskvaxskivling - Hygrophorus discoideus.

Strimspindling - Cortinarius glaucopus.

Karta över Haga.

Kasberget, sydost Älmsta

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-28
Storlek: 11,2 ha
Koordinat: N: 6653514 E: 1669396

moderate

Beskrivning

Väddö Kasberg, eller bara Kasberget, är den höga höjden mellan byarna Södra Sund och Senneby, på Väddösidan av kanalen, en bit öster om centrala Älmsta. Berget är en av de högsta utkiksplatserna i Roslagen med högsta punkten på drygt 50 m över havet. Ifrån toppen har man en milsvid utsikt över både Ålands hav i öster, sjön Bornan i nordväst och dalgången kring Väddö kanal. I äldre tider användes berget för så kallade kaseldar. Kasberget har en mycket lång historia som signalberg med eldar och som utsiktpunkt, vilket går att läsa om på skyltar nedanför berget. Berget är utvalt som ett ”smultronställe” av Norrtälje kommun.

En av de stigar som går runt Kasberget

Friluftsvärden

Kasberget är ett populärt utflyktsmål och känd sträckfågellokal bland ornitologer. Området har flera stigar i olika svårighetsgrad som gör promenad eller nästan klättring hela vägen upp till toppen möjlig. En skylt med information och bilder om Kasbergets historia de senaste 300 åren finns uppsatt nedanför berget. Även den vackra men karga kustnaturen, den gamla hällmarkstallskogen och fågelstudier inbjuder till besök. Sammantaget bedöms området ha höga friluftsvärden.

Naturvärden

Delar av området är skyddat som biotopskyddsområde. Inventeringen visar att de höga naturvärdena sträcker sig utanför den gränsdragningen. Till karaktärsarterna för hällmarkstallskog finns här till exempel dubbeltrast, talltita, tofsmes, svartmes och rödstjärt. Under höst och vår passerar mängder med flyttfåglar rakt över Kasberget och centrala Väddö på sin väg norrut respektive söderut.
I skogen växer flera arter av korallfingersvampar och taggsvampar,

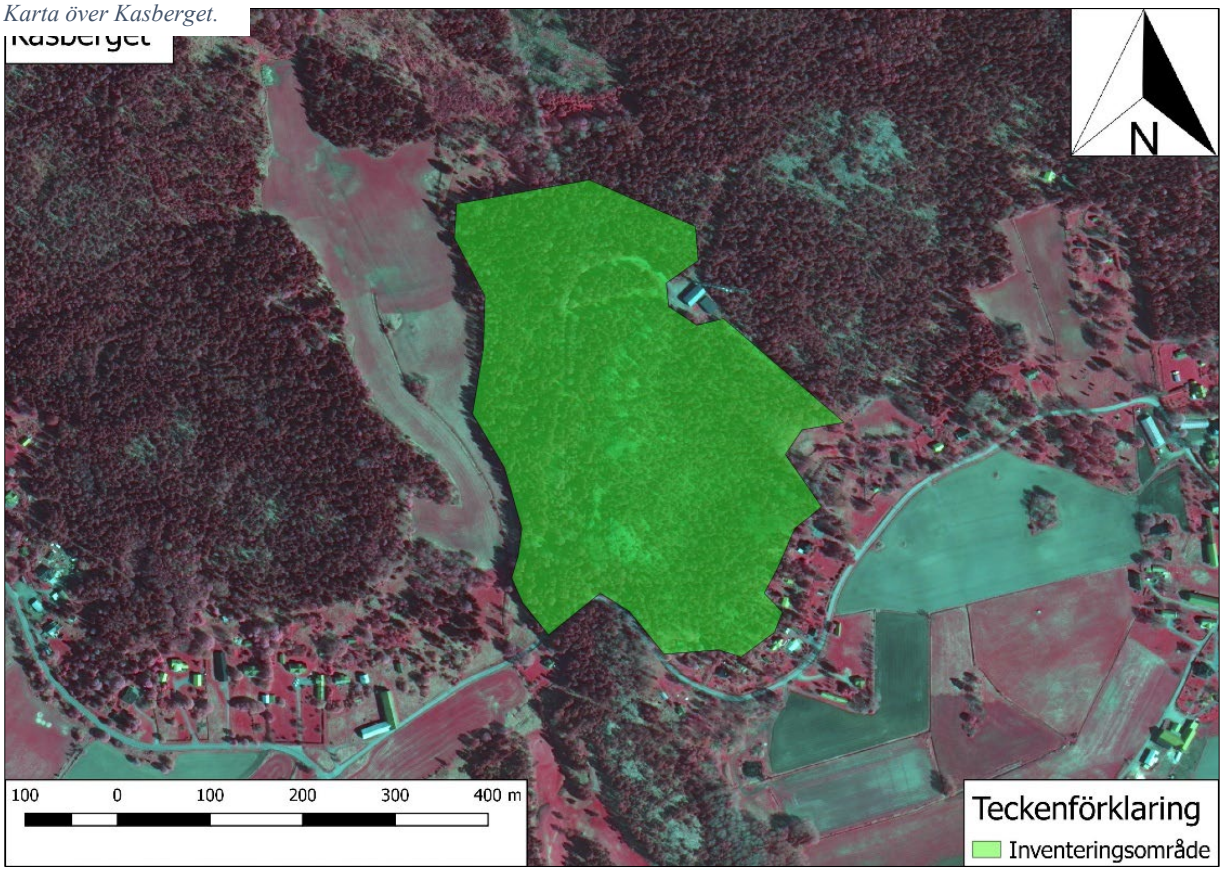
En av Kasbergets bergknallar.

vilka bekräftar att skogen har en lång kontinuitet av gamla träd. Spindelskivlingar som olivspindling och persiljespindling (NT) vittnar om kalkrik mark. Det ovanligaste fyndet var av den rödlistade arten gyllenspindling (VU). Den har endast observerats på endast tre andra platser i kommunen. Arten kräver gammal barrskog, alltid på kalkrik mark. Totalt noterades tio naturvårdsarter, förutom ovanstående arter var dessa bitterspindling, strimspindling, krusbärskremla, dropptaggsvamp, orange taggsvamp (NT), blåsippa och brudborste. Utöver dessa fanns ytterligare sju naturvårdsarter rapporterade, bland annat den mycket ovanliga svamparten bitter taggsvamp (VU). Sammantaget bedöms området har mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Tydliga anvisningar om hur man med olika svårighetsgrad kan komma hela vägen upp på berget är önskvärt.

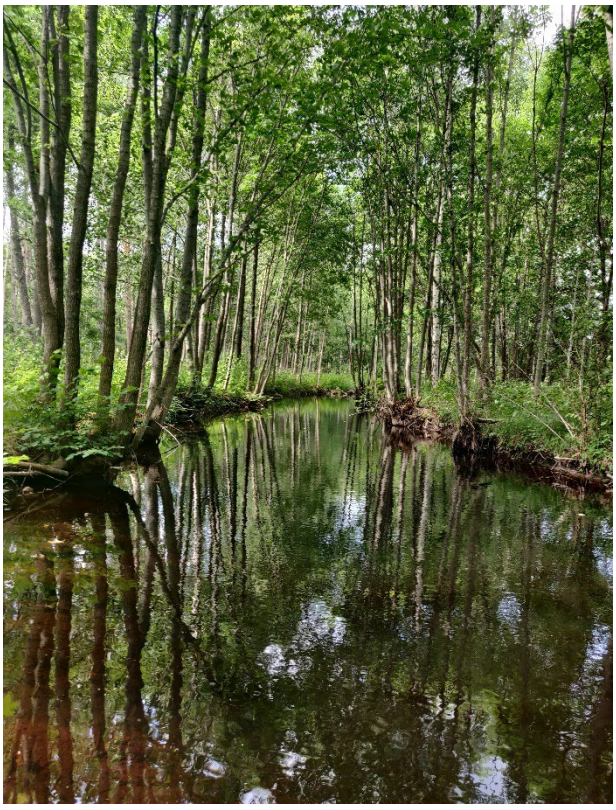
Karta över Kasberget.

Hålldammsån
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärden
Inventerat: 2020-06-30
Storlek: 11 ha
Koordinat: N: 6654998 E: 1666558

moderate

Beskrivning
Området utgörs av Hålldammsån med omgivande öppna mader och sumpskogar. Hålldammsån ligger nordväst om Älmsta tätort och rinner från sjön Bornan i väster, via Ortala bruk, till Väddöviken i öster. Hela området finns omnämnt i länets våtmarksinventering och har där erhållet högsta naturvärdesklass (klass 1).

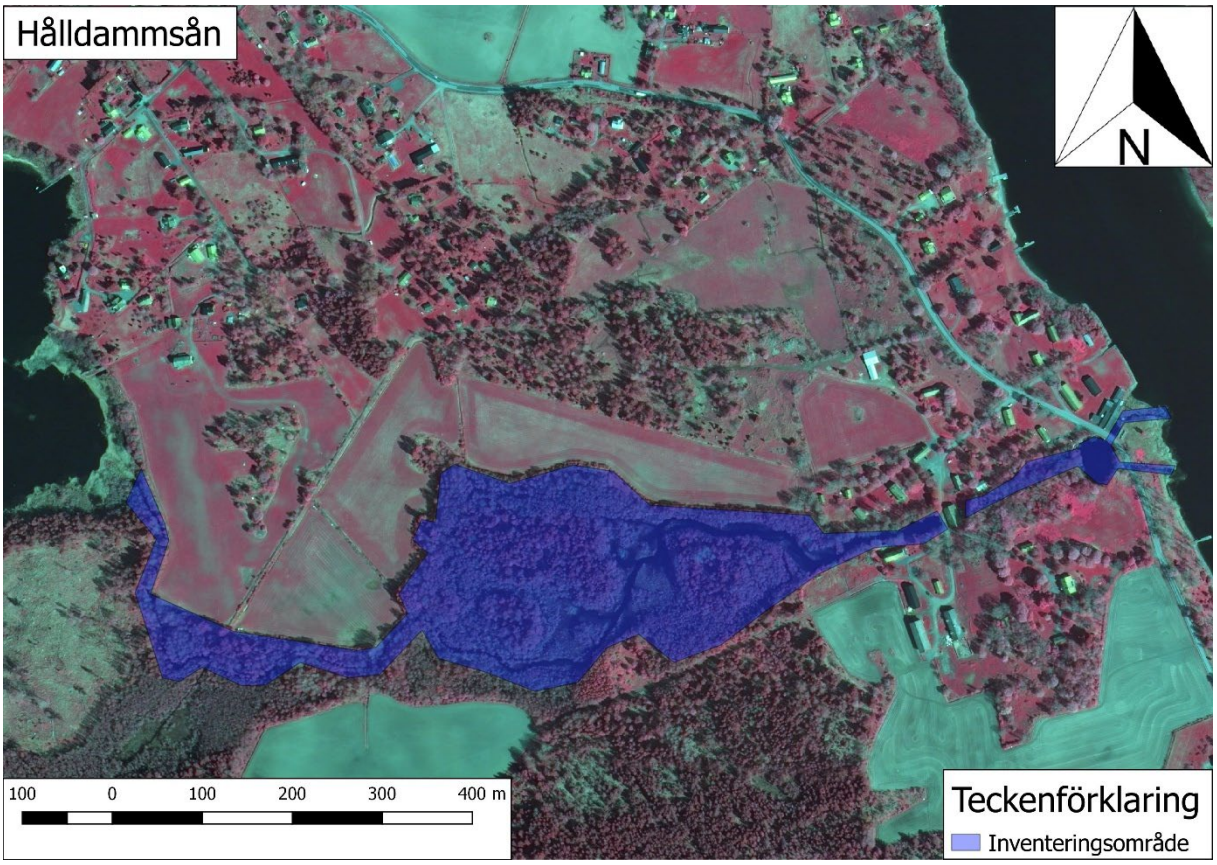

Hålldammsån.

Friluftsvärden
Den vackra kulturmiljön kring Ortala bruk med gamla byggnader, forssträckor och spegeldammar kring Hålldammsån inbjuder till besök. För att uppleva naturen kring ån uppströms bruket så krävs lite ansträngning. Men för de som ändå gör det finns det mycket att se och upptäcka. Här finns även höga naturvärden att uppleva, bland annat häckar den ovanliga forsärlan längs ån. Området nås enkelt till fots och via buss från hållplats Ortala bruk. Sammantaget bedöms området hysa höga friluftsvärden.

Naturvärden
Lummiga och lövrika sumpskogar kantar ån som slingrar sig fram genom kalkrika marker. På flera ställen förekommer mer eller mindre öppna mader, vilket är ovanligt i Roslagen. På maderna växer starr, sjöfräken, pors och blommande örter. I bottenskiktet växer bland annat kärrskedmossa och vattenlungmossa, varav den senare är sällsynt. Längs ån växer bland annat vattenblink, kärrbräken, kärrfräken, svärdslilja, vattenklöver, kråkklöver, blomvass och svalting. Sumpskogen består av blandskog med sockelbildning på en del områden. I strandskogen växer flera kalkgynnader örter, bland annat tvåblad. Åns varierande vandring genom landskapet skapar bra häckningsplatser för den sällsynta forsärlan, som har återkommit till platsen flera år i rad för att häcka. På vintern finns ofta strömstare vid ån.
Trakten kring Ortala bruk har också många kvaliteter som gynnar fladdermöss. Det är till exempel gamla byggnader och gamla ihåliga lövträd för övervintring och yngelplatser. Vattensamlingarna, örtrikedom och gamla träd gynnar insekterna, som fladdermössen lever av. Sammantaget bedöms området hysa högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag

För att bibehålla naturvärdena är det centralt att vattnet tillåts fortsätta strömma i Hålldammsån, att gamla byggnader och gamla ihåliga lövträd får stå kvar. Om möjligt vore det positivt om man kunde märka ut en mindre vandringsstig efter Hålldammsån mellan Ortala bruk och Bornan.

Karta över Hålldammsån.

Kulturlandskap öst om Älmsta

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3, höga naturvärden
Inventerat: 2020-08-01
Storlek: 11,2 ha
Koordinat: N: 6654868 E: 1668339

moderate

Beskrivning

Öster om Älmsta, på Väddö, mellan Hammarby och N Sund, återfinns ett flackt, småskaligt kulturlandskap med hagar, vallar, åkerholmar och skogsdungar. Strax söder om inventeringsområdet ligger ett litet naturreservat, Storängen, som utgörs av ett utsnitt av det ålderdomliga landskapet med slåtteräng och ekhage.

Friluftsvärden

Det småskaliga kulturlandskapet med betande djur och vackra odlingsmarker är mycket tilltalande. Inom ett begränsat område återfinns både ett naturreservat, en folkhögskola, ett gårdsmejeri (cafe- och gårdsbutik) samt en idrottsplats med fotbollsplaner. Då delar av kulturlandskapet hävdas så är det begränsad tillgänglighet för allmänheten, men vägar och stigar används flitigt av hundägare och motionärer. Sammantaget bedöms området ha mycket höga friluftsvärden

Naturvärden

Det småskaliga kulturlandskapet med alla sina viktiga småbiotoper har stor betydelse för många insekter, fåglar och kärlväxter. Här finns flera solexponerade skogsbryn med ek, ask (EN) och alm (CR). Tyvärr hävdas numera inte hela området. Trots pågående igenväxning finns fortfarande gott om blommande örter vilket skapar ett rikt insektsliv. De östra delarna utgörs av hagar med pågående bete. Här noterades karaktärsarter som brudbröd, gullviva, bockrot, backglim samt stor- och liten blåklocka. centralt i området finns flera mindre åkerholmar och små trädbärande partier. Dessa är viktiga element i odlingslandskapet eftersom de fungerar som öar mellan åkrarna. Området bedöms ha höga naturvärden.

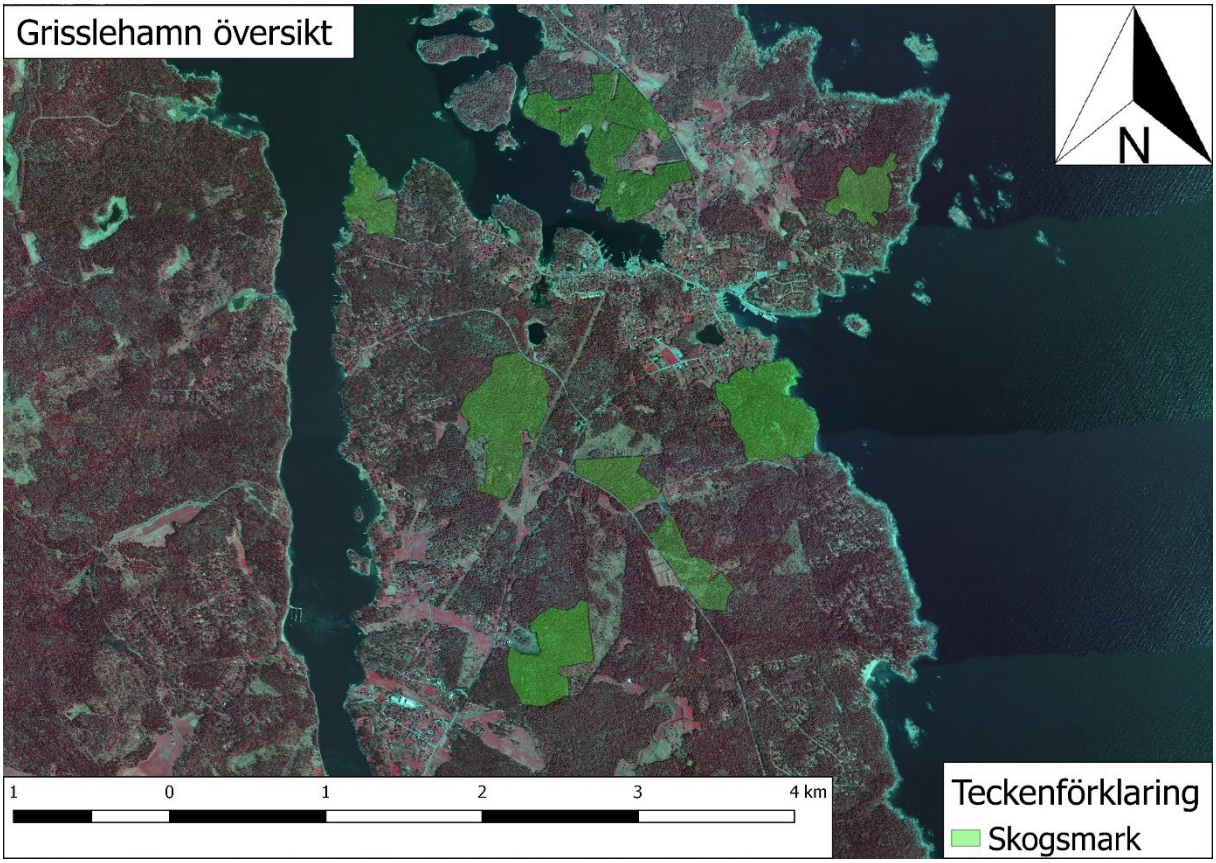
Åtgärdsförslag

För att områdets höga naturvärden och betydelse för många pollinerande insekter skall bestå så är fortsatt hävd viktig. Det är mycket önskvärt att återfå bete i de västra delarna av området.

Karta över Älmsta öst.

3.6 Grisslehamn

Översiktlig karta över inventerade områden i Grisslehamn.

Grisslehamn 1.0, söder om Grisslehamn

Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-27
Storlek: 13,7 ha
Koordinat: N: 6667191 E: 1666504

moderate

Beskrivning

Området ligger sydväst om Grisslehamn, väst om vägskälet för väg 283 och Väddö kustväg. Det utgörs av ett mindre område av gammal kalkbarrskog. Det är något kuperat och fuktigt.

Friluftsvärden

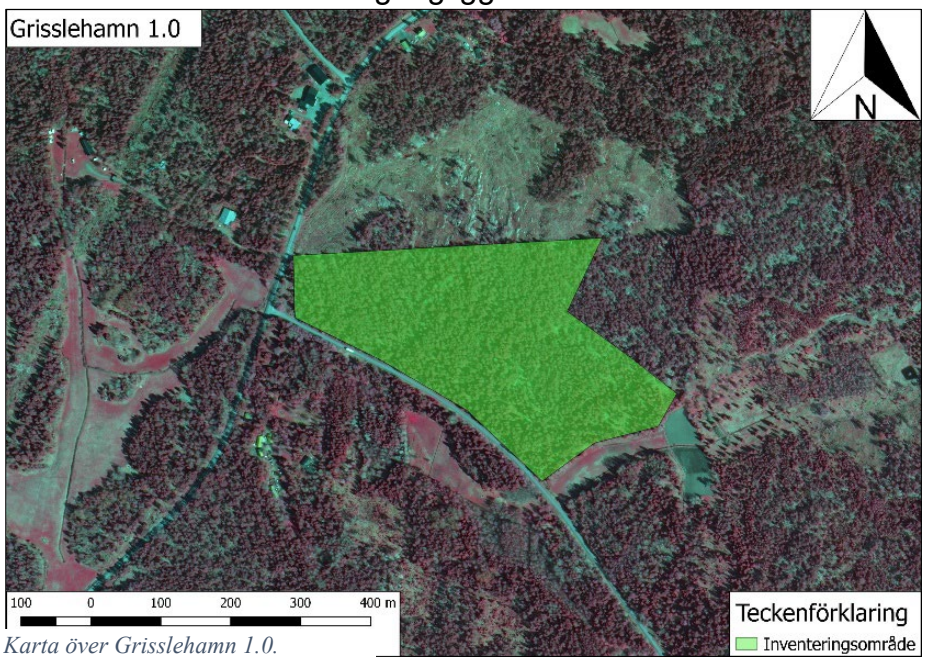
Skogen i området är mycket gammal och ursprunglig kustbarrskog och hyser gott om bär och svamp. Besökare kan också få uppleva typiska gammelskogsfåglar och andra arter som trivs i gamla barrskogar. Inga särskilda anläggningar för friluftslivet finns men det finns inslag av otydliga stigar.

Naturvärden

Området består av gammal, ursprunglig kalkbarrskog. Med tanke på artinnehållet så bedöms skogen ha mycket lång kontinuitet. Vid inventeringen påträffades flera arter som indikerar kalkförekomst. Detta är en bra förutsättning för många andra sällsynta arter. Området har också en rik fågelfauna. Vid inventeringen påträffades både tjäder, tofsmes, mindre hackspett (NT) och kattuggla. Övriga naturvårdsarter var blåsippa, skogsknipprot, orange taggsvamp (NT), skarp dropptaggsvamp, zontaggsvamp, olivspindling, anisspindling, bitterspindling, brokspindling, svavelriska och rödgul trumpetsvamp. Sammantaget gör detta att området bedöms vara av klass 2, mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Områdets mycket höga naturvärden motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Önskvärt vore också att tillgängliggöra information om områdets höga naturvärden.

Karta över Grisslehamn 1.0.

Grisslehamn 1.1, söder om Grisslehamn
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-09-27
Storlek: 21 ha
Koordinat: N: 6665945 E: 1666041

moderate

Beskrivning
Området består av gammal kustbarrskog, med inslag av hällmarker och kalk i jorden i lägre partier. Det ligger sydväst om Grisslehamn, strax öster om väg 283, i höjd med Tomta by.

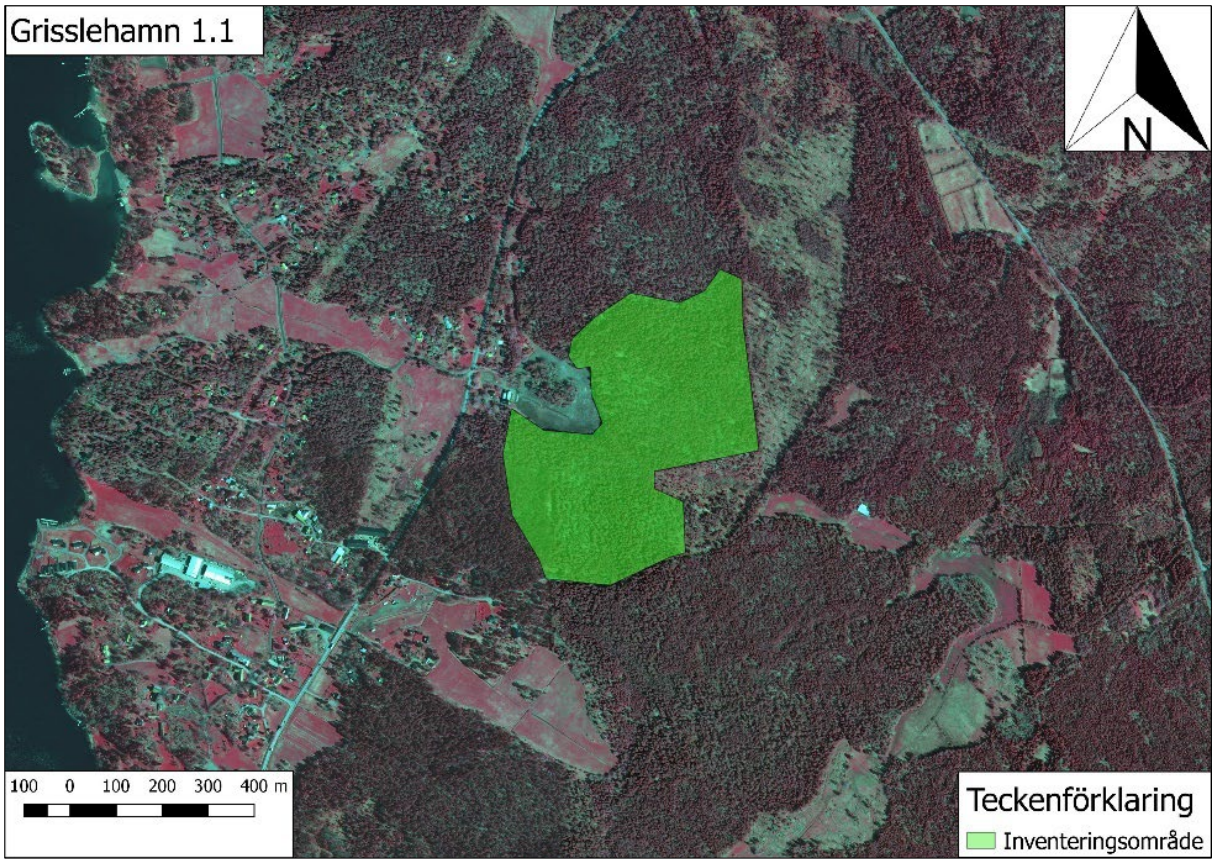
Friluftsvärden
Skogen i området är mycket gammal och ursprunglig kustbarrskog och hyser gott om bär och svamp. Besökare kan också få uppleva typiska gammelskogsfåglar och andra arter som trivs i gamla barrskogar. Inga särskilda anläggningar för friluftslivet finns men det finns inslag av otydliga stigar. Man kan ta sig hit med buss, då man stiger av vid hållplats ”Tomta övre”.

Omgivningen är rik på död ved och gammal gran.

Naturvärden
Området består av gammal, ursprunglig kustbarrskog. Med tanke på artinnehållet så bedöms skogen ha mycket lång kontinuitet. Vid inventeringen påträffades flera arter som indikerar kalkförekomst. Signalvärdet av taggsvampar ökar med antalet arter som hittas på samma lokal. Totalt hittades nio arter av taggsvampar under inventeringen, vilket innebär mycket höga naturvärden. Bland annat de rödlistade arterna brödtaggsvamp (VU), dofttaggsvamp (NT), orange taggsvamp (NT) och svart taggsvamp (NT). Likaså hittades många ovanliga spindelskivlingar vid inventeringen. Bland annat bleksporig spindling, som endast är känd från två andra lokaler i kommunen. En annan ovanlig och nybeskriven svampart som noterades var grynspindling. Den bildar mykorrhiza med tall på kalkrik mark. Bland fåglar knutna till gammal skog noterades talltita, tofsmes och tjäder. Totalt noterades hela 28 naturvårdsarter. Utöver ovanstående var dessa knärot (VU), sårläka, nästrot, blåsippa, skogsknipprot, motaggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, zontaggsvamp, skarp dropptaggsvamp, dropptaggsvamp, olivspindling, kantspindling, klubbspindling, anisspindling, bitterspindling, brokspindling, grangråticka (VU), brandticka, krusbärskremla, korallfingersvampar, svavelriska och rödgul trumpetsvamp. Sammantaget bedöms området vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag

Områdets mycket höga naturvärden motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Önskvärt vore också att tillgängliggöra information om områdets höga naturvärden.

Karta över Grisslehamn 1.1.

Grisslehamn 1.2, söder om Grisslehamn
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-09-27
Storlek: 26,8 ha
Koordinat: N: 6667592 E: 1667542

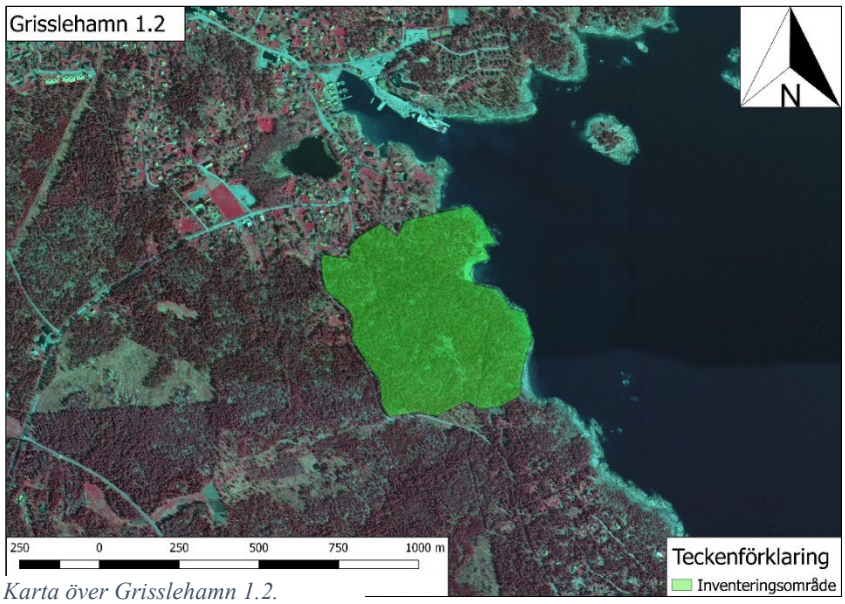
moderate

Beskrivning
En av hela Roslagens kanske mest besökta naturområden är den kuststräcka som finns mellan Grisslehamn och Albert Engströms ateljé, ute vid havet sydost om fiskehamnen. Naturen här är typisk för Roslagens norra kust med blankspolade klippor och sandstränder samt innanför liggande hällmarker med tallskog. Roslagsleden passerar igenom området

Friluftsvärden
Kustnaturen kring Grisslehamn har mycket att erbjuda den friluftsintresserade. Roslagsleden går igenom området. Badmöjligheter finns från både sandstrand och klippor. Albert Engströms ateljé på en klippa med utsikt över havet är ett mycket populärt besöksmål. På en informationsskylt kan man lära sig om konstnären och hans historia. Vältrampade stigar gör det också enkelt att upptäcka den karga kustnaturen. Området lämpar sig även för fiske och bärplockning.
Området bedöms vara av högsta friluftsvärde.

Naturvärden
Kuststräckan från Grisslehamn och söderut utgör en typisk Roslagskustnatur. Till största del består området av hällmarker med tall och utanförliggande blankspolade klippor. På sina håll, bland annat invid Albert Engströms ateljé finns även hällkar. Markskiktet är väl utvecklat med en tjock matta av renlavar. Här hittades dropptaggsvamp som signalerar lång kontinuitet av gamla träd. Området har god tillgång på solexponerad död ved. Det förekommer även fuktigare grandominerade partier. Här hittades svavelriska, slankstarr, skogsknipprot och blåsippor som påvisar kalkförekomst. Vid inventering påträffades också snok, och i hällkaren lever både mindre- och större vattensalamander. Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Information kring vilka naturvärden som finns i området är önskvärt

Karta över Grisslehamn 1.2.

Grisslehamn 1.3, sydöstra Grisslehamn
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 4 – Vissa naturvärden
Inventerat: 2019-09-27
Storlek: 21,7 ha
Koordinat: N: 6666694 E: 1666961

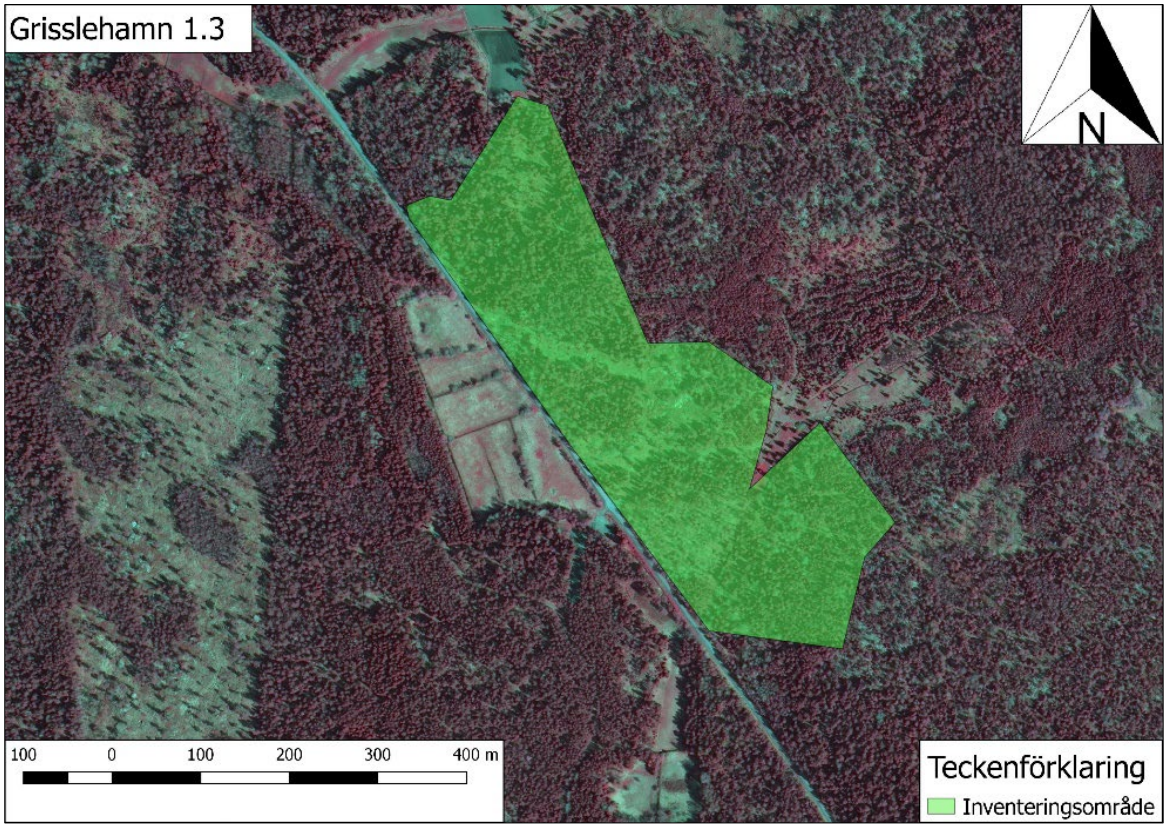

Beskrivning
Området ligger sydöst om Grisslehamn. Det består av granskog, hällmarker, blandskog och aspdominerade lövdungar. Det är fragmenterat efter avverkningar och visar spår av tidigare höga naturvärden.

Friluftsvärden
Området uppvisar få tecken på användning och får därför låga friluftsvärden. En mindre stig går genom västra delen av inventeringsområdet, här finns även matsvamp och bär att plocka. Friluftsvärdet som finns i området är relaterat till vad skogen har att erbjuda.

Naturvärden
Området har en tydlig kalkprägel med inslag av krävande kärlväxter, som riklig förekomst av blåsippor och skogsknipprot. Även tibast, sårläka, grönkulla, nästrot och tvåblad finns uppgivna härifrån. Området bedöms hysa vissa naturvärden, men har potential att nå högre naturvärden om skogen får växa till sig.

Åtgärdsförslag
Låt skogen stå för fri utveckling.

Karta över Grisslehamn 1.3.

Grisslehamn 1.4, sydvästra Grisslehamn
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2019-10-22
Storlek: 37,2 ha
Koordinat: N: 6667684 E: 1665843

moderate

Beskrivning

Området består till största del av granskog. Den vanligaste typen är av fuktig örtrik kalkrik granskog. Detta övergår bitvis i ängsartad granskog och antagligen är delar av skogen sannolikhet betad tidigare. Från både öst, väst och syd finns gamla betesmarker insprängda i skogen. I södra delen av området finns hällmarker med gamla tallar. I östra delen rinner en bäck från söder till norr. Kring denna och i stora andra delar av mellersta inventeringsområdet finns mindre våtmarker. Mellan dessa förekommer mer eller mindre rörligt kalkhaltigt markvatten.

Vandringsleden sedd i norra delen av området.

Bäcken som rinner i östra delen av området.

Friluftsvärden

Det finns många mindre stigar och en ordentlig vandringsled som gör det enkelt att ta sig fram men i övrigt saknas andra faciliteter. Områdets huvudsakliga friluftsvärde är promenad, motion, svamp- och bärplockning. Det är en naturupplevelse att vistas i en gammal kustskog som denna.
Hit tar man sig enklast med bil eller cykel. Man kan parkera i områdets norra del där det finns en liten ”ficka” från Apeldalsvägen, där vandringsleden börjar. Man kan även promenera eller cykla, området ligger cirka 1 km från Grisslehamns tätort. Området har höga friluftsvärden.

Naturvärden

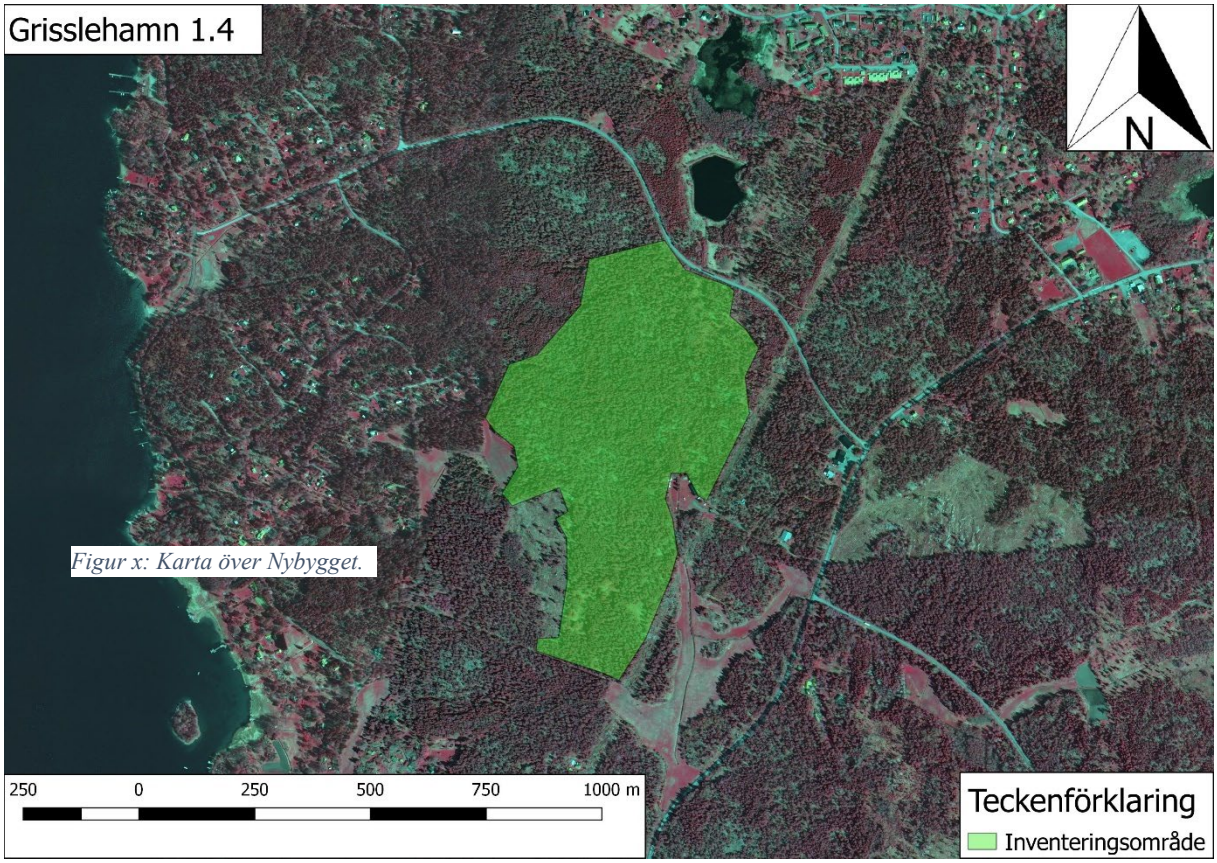
Området har många viktiga egenskaper som gör det möjligt för platsen att hysa hög biologisk mångfald. Bäcken och mindre

Knärot - Goodyera repens (VU) och grönpyrola - Pyrola clorantha.

våtmarker skapar ett gynnsamt mikroklimat där många ovanliga mossor och kärlväxter trivs, bland annat orkidéerna knärot (NT), nästrot och skogsknipprot. Skogen har också god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier. Den kalkrika marken i kombination med den gamla skogen utgör bra förutsättningar för många sällsynta och rödlistade svamparter, bland annat äggspindling (NT), grangråticka (VU) och koppartaggsvamp (VU). Vid tallmarkerna i söder hittades signalarterna lakritsmusseron (VU) och motaggsvamp (NT). Området är också stort nog för arealkrävande arter som tjäder som noterades under inventeringen. Totalt noterades 27 naturvårdsarter. Utöver ovanstående var dessa blåsippor, svart trolldruva, sårläka, grönpyrola, olivspindling, anisspindling, strimspindling, kantspindling, klubbspindling, eldspindling, bitterspindling, fjällig taggsvamp, dofttaggsvamp (NT), svart taggsvamp (NT), orange taggsvamp (NT), dropptaggsvamp, svavelriska, rödgul trumpetsvamp och diskvaxskivling. Området bedöms utgöra högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Området har god potential att utvecklas till ett populärt friluftsområde. Rastplatser längst vandringsleden och en skylt som berättar om de naturvärden som finns vore önskvärt. Vandringsleden kan även röjas för enklare framkomlighet.

Figur x: Karta över Nybygget.

Karta över Grisslehamn 1.4.

Grisslehamn 1.5, Skatudden, nordöstra Grisslehamn
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 6 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-22
Storlek: 9,8 ha
Koordinat: N: 6668964 E: 1668178

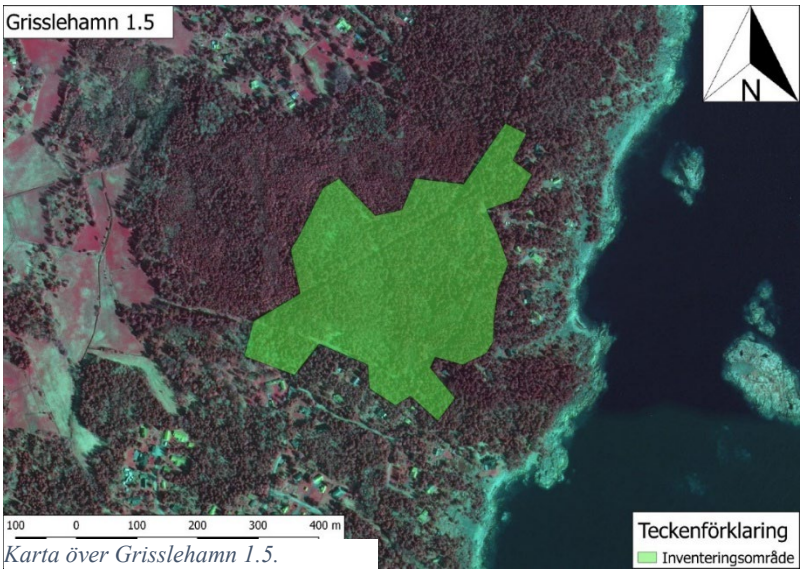
moderate

Beskrivning
Skatudden och omkringliggande kustområde med exponerade klippor ut i Ålands hav och innanför liggande gammal barrskog är ett mycket populärt utflyktsmål. Skatudden är dessutom en av Roslagens allra främsta sträckfågellokaler. Stora mängder flyttfåglar passerar vår och höst på sin väg mellan Sverige och Finland. I övrigt dominerar karga och vindpinade hällmarker och senvuxen tallskog.

Friluftsvärden
Skatudden tillhör ett av hela Roslagens mest populära platser bland ornitologer och detta är en av östra Svealands bästa fågellokaler. Observationsplatserna utgörs av karga och relativt höga berghällar på den i Ålands hav utskjutande udden. Kustklipporna är populära badklippor under sommaren och stranden används ofta av motionärer och hundägare. Innanför liggande barrskog finns flera mindre stigar och i klippskrevor finns mindre eldstäder på många ställen. Hit tar man sig lättast via Skatuddsvägen. Man kan också promenera och då är det cirka 1,2 km från centrala Grisslehamn. Området är av högsta värde för det rörliga friluftslivet.

Naturvärden
Barrskogen har viktiga strukturer som god tillgång på död ved, högåldriga träd och spridd åldersfördelning på träden i övrigt. Terrängen är dessutom kuperad vilket skapar olika mikroklimat nära varandra, bland annat fuktiga klippväggar i nordläge och glesa, solexponerade hällmarker. Naturvårdsarter som påträffades var anisspindling, persiljespindling (NT), olivspindling, strimspindling, eldspindling, svavelriska, orange taggsvamp (NT), skarp dropptaggsvamp, krusbärskremla, knärot (VU), tallört och blåsippa. Området angränsar även till biotopskyddsområde i väster, och där är även violgubbe (VU) och platt sidenmossa påträffade. Området bedöms sammantaget ha mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Information kring vilka naturvärden som finns i området är önskvärt. Ytterligare anpassningar för det rörliga friluftslivet vore önskvärt.

Karta över Grisslehamn 1.5.

Byholma väst

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-10-07, 2020-10-17
Storlek: 42,2 ha
Koordinat: N: 6669218 E: 1666409

easy

Beskrivning

På västsidan av ön Byholma, norr om Grisslehamn, finns ett nära oexploaterat äldre kulturlandskap. Små åkertegar, som fortfarande odlas, omges av örtrika bryn och kalkrika blandskogar. Naturen här är mycket varierande och mosaikartad. Höjdskillnaderna är små och topografin mycket flack. I väster gränsar området till havet i Ornöfjärden. Kusten är flikig och här finns både exponerade stenuddar med havtornssnår och grunda vikar med vass.

Blå slemspindling - Cortinarius salor.

Friluftsvärden

Området har flera breda, lättframkomliga stigar och visar tydliga spår av att de används frekvent. Här kan många boende i Grisslehamn uppleva den tätortsnära naturen och samtidigt få en känsla av hur stora delar av Roslagskustens kulturlandskap såg ut tidigare. Områdets popularitet beror antagligen på den direkta närheten till tätorten i kombination med den vackra och variationsrika naturen. Skogen är gammal och här finns gott om bär och svamp att plocka. Eftersom området möter havet i väst går det också utmärkt att bada och fiska här. Området har mycket höga friluftsvärden.

Äggspindling - Cortinarius meinhardii (NT).

Naturvärden

Den varierande terrängen och kalkrikedomen ger upphov till olika naturtyper. Kring flera av de små åkertegarna finns örtrika bryn med spenört, småborre, blodnäva och andra nektarrika blommor. Skogen är

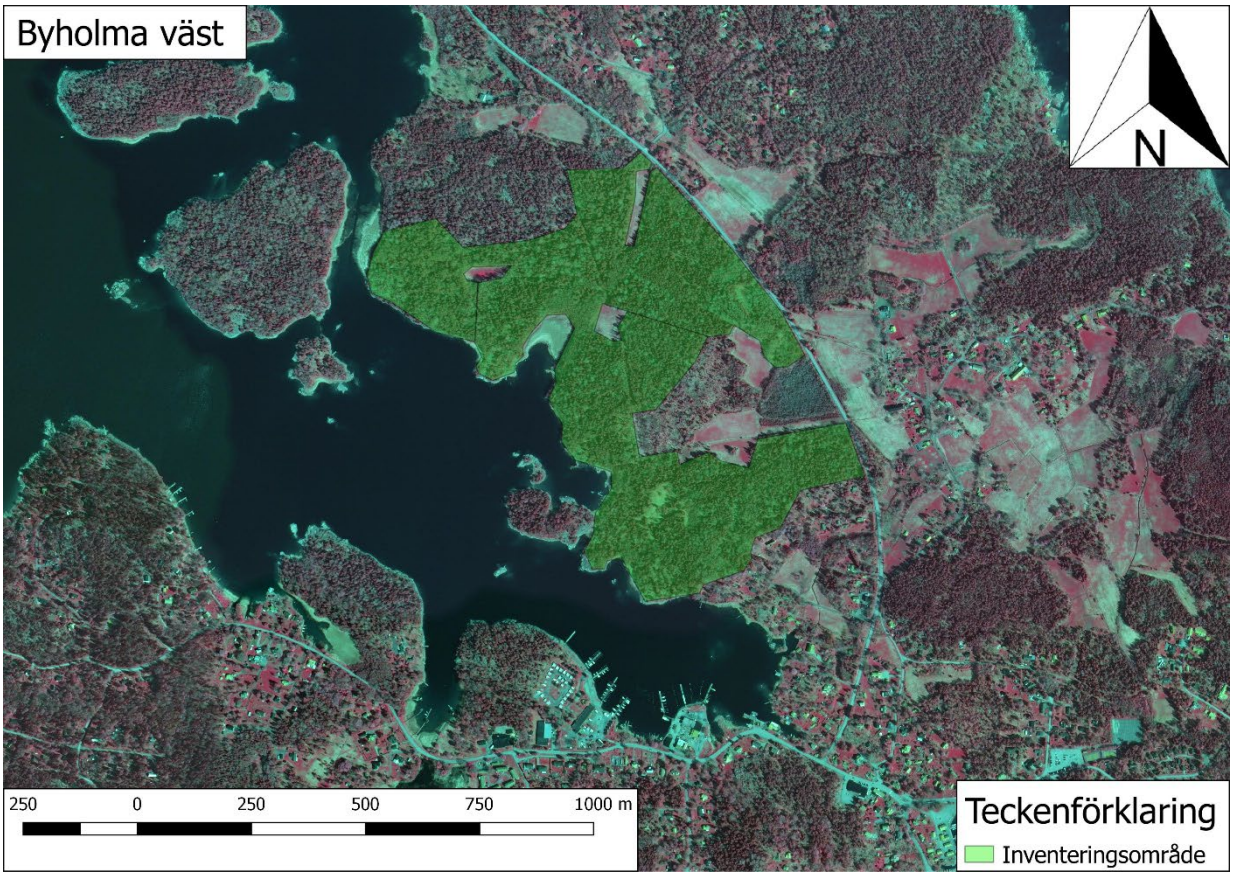

Brandmusseron - Tricholoma aurantium.

bitvis bland- och bitvis barrdominerad. Inslaget av ek, lönn, ask och hassel är stort. Det finns också mindre inslag av hällmarker med tall och alsstrandskog längst stränderna. Gemensamt för stora delar av området är att det har lång skoglig kontinuitet med gamla träd. Fynden av vildsvinsspindling och stor granspindling (VU) var de första i Norrtälje kommun och fyndet av mjölsvärting (NT) var det andra i kommunen. Andra rara svampar är droppklibbskivling, hjortspindling och violettfläckig spindling. Utöver dessa noterades följande naturvårdsarter; brandmusseron, äggspindling (NT), olivbrun spindling (NT), olivspindling, anisspindling, kantspindling, klubbspindling, kornspindling, kungsspindling (NT), kryddspindling, blå slemspindling, strimspindling, odörspindling (NT), aspriska, brandriska, svavelriska, krusbärskremla, flattoppad klubbsvamp (NT), korallfingersvampar, dofttråding, brandticka, gul lammticka (VU), ekticka (NT), oxtungssvamp (NT), kandelabersvamp (NT), svart taggsvamp (NT), skarp dropptaggsvamp, zontaggsvamp, trattaggsvamp, fjällig taggsvamp, besk vaxskivling, diskvaxskivling, grön sköldmossa, vårärt, blåsippa, slankstarr, skogsknipprot och nästrot. Sammantaget bedöms området vara en av hela studiens mest värdefulla områden och av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag

Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Information kring vilka naturvärden som finns i området är önskvärt. Många ekar i södra delen av området behöver frihuggas för att inte konkurreras ut och dö inom snar framtid.

Karta över Byholma väst.

Nordkap, västra Grisslehamn
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-07
Storlek: 10 ha
Koordinat: N: 6669114 E: 1664887

easy

Beskrivning
Nordkap, väddhuvud, kalvlorten och Jyret, är den allra nordvästligaste udden på huvudsakliga Väddö, nordväst om Grisslehamn. Det utgörs av en udde med högåldriga ekar och askar. Området är genomhugget i modern tid då flertalet barrträd är borthuggna, vilket göra att udden idag ger ett ganska glest intryck. Om inte hävden i området blir bättre så kommer den att växa igen med lövsly inom en nära framtid. Längre norrut på udden blir inslaget av hällar allt större och här blir skogen mer lågvuxen och talldominerad. Närmast stränderna vidtar en albård.

Friluftsvärden
Området är välbesökt av de omkringboende och under sommaren även av tillresta. Det lämpar sig utmärkt för promenader och naturupplevelser. En stor parkering finns i anslutning till Nordkapsstigen. Från denna går ett anlagt promenadstråk nästan hela vägen ut mot udden. Längst ut på udden är utsikten över havet mycket god och det är en passande plats för fågelskådning. Udden är även passande för fiske eller klippbad. Sammantaget bedöms området ha höga friluftsvärden.

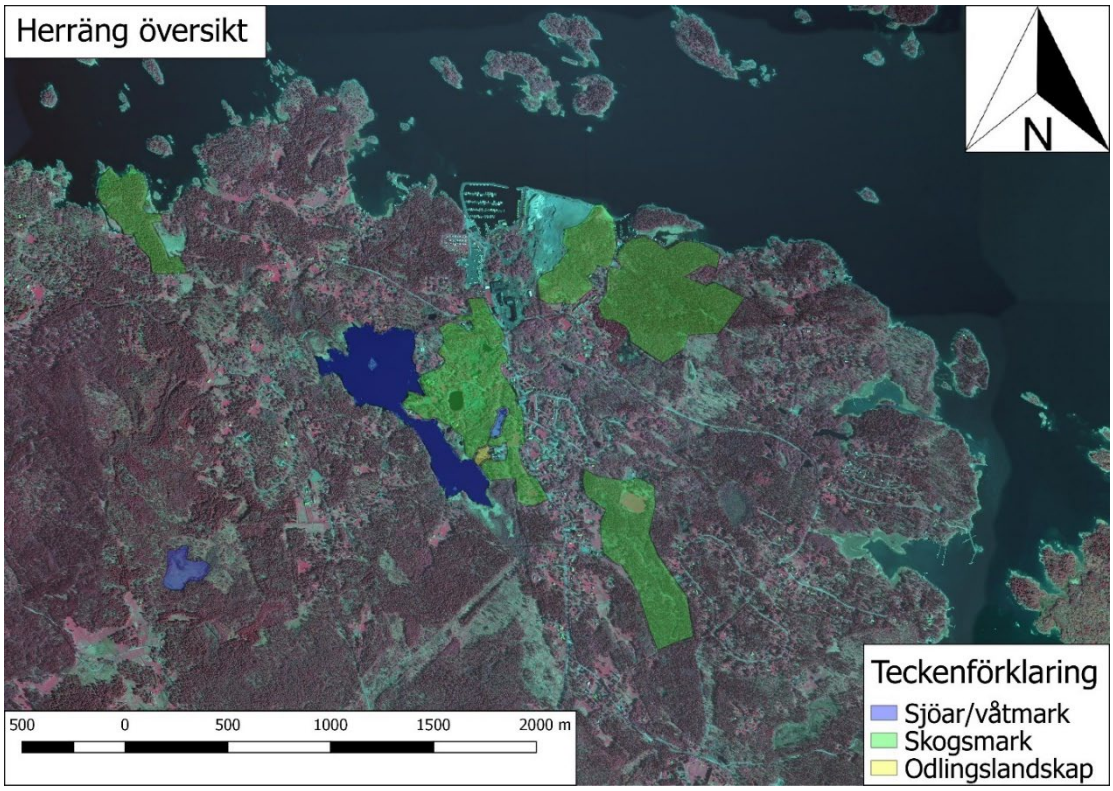
Naturvärden
Områdets främsta naturvärden ligger i de gamla och grova ädellövträden, i synnerhet ekarna och askarna. Området är genomhugget, vilket fristållt de gamla ädellövträden och gör att de har bättre förutsättningar att klara sig. Den kalkrika marken skapar en för Roslagskusten säregen lundflora med flera krävande arter som underviol, nässelklocka, lundsmörblomma, skogsknipprot, blåsippa och slankstar. Den sällsynta svamparten aspriska noterades. Sammantaget bedöms området ha höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
För att skogen ska fortsätta att hållas öppen föreslås i första hand beteshävd. Önskvärt vore att sätta upp informationsskyltar som berättar lite om de naturvärden och arter som finns här.

Karta över Nordkap.

3.7 Herräng

Översiktlig karta över inventerade områden i Herräng.

Piprensarmossa (Paludella squarrosa) vid Svartsjö myr.

Centrala Herräng - Ekområdet
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 9 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-29
Storlek: 34,9 ha
Koordinat: N: 6671539 E: 1657711

easy

Beskrivning
Herräng är ett mindre brukssamhälle i norra delen av kommunen med mycket gamla anor då man brutit järnmalm här åtminstone sedan 1500-talet. Den västra delen av samhället har en ovanligt hög koncentration av gamla ekar som står mellan hus, på grönområden och kring vattenfyllda gruvhål.

Två äldre ekar står på varsin sida av promenadstråket.

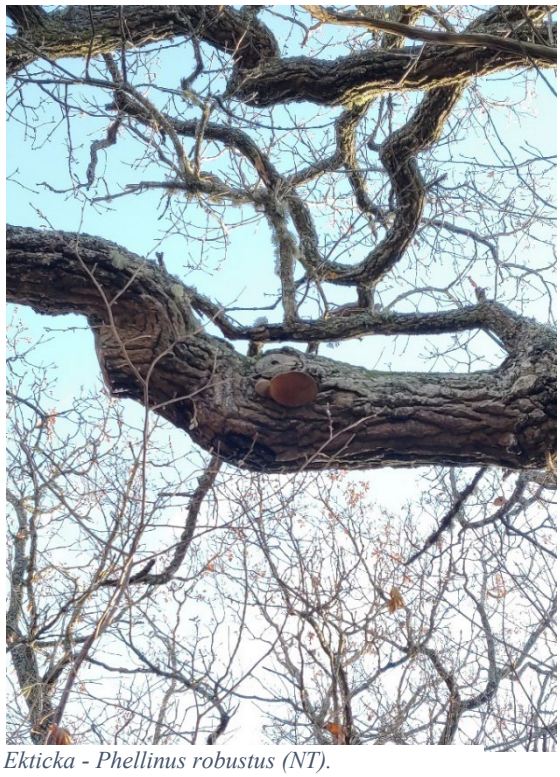
Friluftsvärden
I tätorten finns många bekvämligheter till gagn för friluftslivet. Området har en spännande kulturhistoria som går att läsa om på skyltar uppsatta i området, bland annat kan man läsa om Eknäsgruvan, borrsmedjan och ladugården. Anlagda promenadstråk och rymliga parkeringar gör att alla enkelt kan ta sig fram. Området bedöms ha höga friluftsvärden.

Naturvärden
Ett utmärkande drag för det gamla brukssamhället är den stora förekomsten av gamla ekar. De gamla träden, de gamla byggnaderna, vattensamlingar och insektsrika sjöar skapar goda förutsättningar för fladdermöss. På ekarna växer oxtungsvamp (NT) och ekticka (NT). Oxtungsvamp visar på gamla brunrötade ekar som ofta har många andra sällsynta och rödlistade arter knutna till sig. Förekomst av blåsippa, skogsknipprot och dofttrådskivling avslöjar den rika kalkförekomsten. Sammantaget bedöms området hysa höga naturvärden.

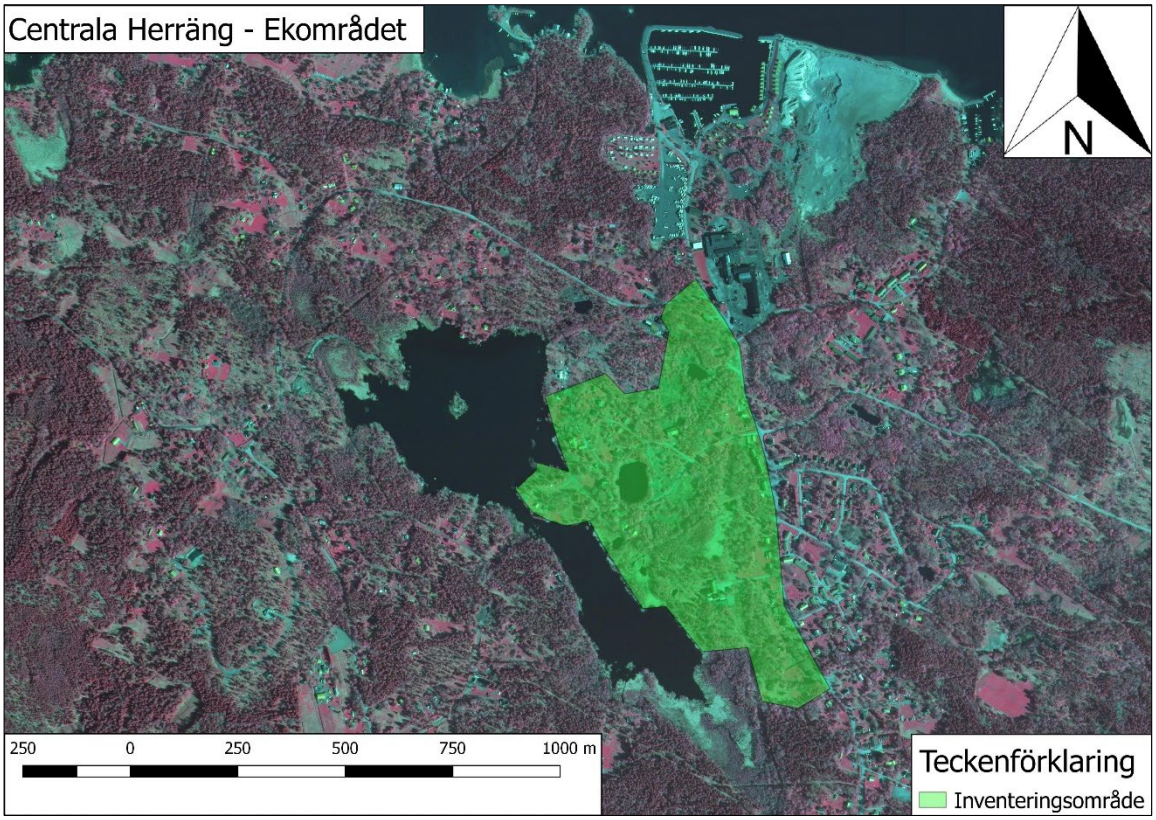
Åtgärdsförslag
För att säkra ekarnas välmående och områdets framtida höga naturvärden, behöver många av ekarna frihuggas från konkurrerande vegetation och uppväxande lövträd. Ihåliga lövträd bör sparas som boträd för fladdermöss.

Oxtungsvamp - Fistulina hepatica (NT).

Ekticka - Phellinus robustus (NT).

Karta över Centrala Herräng – Ekområdet.

Gustavstäppen, norra Herräng
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-29
Storlek: 7 ha
Koordinat: N: 6672080 E: 1658235

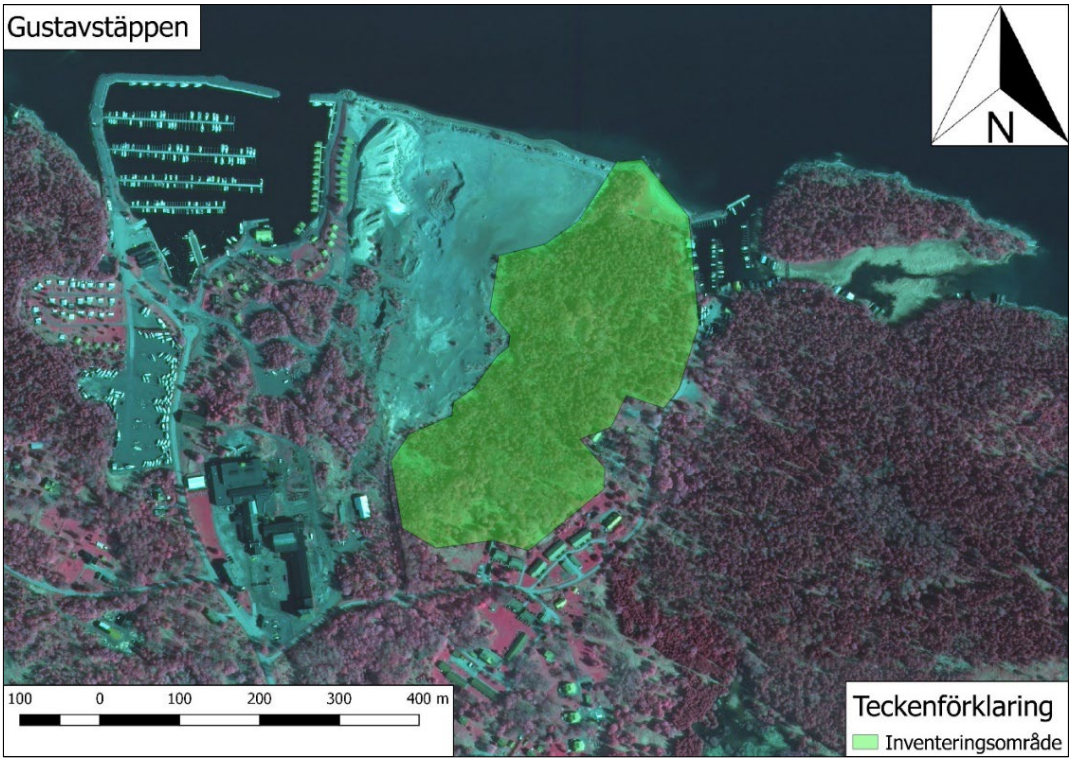

Beskrivning
Området ligger i norra delen av Herräng samhälle, en bit öster om Herrängs marina. Det består av gammal talldominerad skog på sandig och kalkrik mark. Terrängen är kuperad och bitvis svårframkomlig. Utanför småbåtshamnen finns en badplats.

Friluftsvärden
Området angränsar till tätorten och blir därför en naturligt grön kuliss för bostadsområdet. I norr ligger Uddhamns båtklubb, bredvid detta ligger en badplats och lekplats. Söder om hamnen och badplatsen ligger skogen. Här finns mindre stigar som enkelt möjliggör en promenad i en tätortsnära natur med höga naturvärden. Området bedöms ha höga friluftsvärden.

Naturvärden
Områdets sandiga och kalkrika mark i kombination med de gamla tallarna är en bra förutsättning för många sällsynta och rödlistade arter. Flera fynd av tallticka indikerar att träden är gamla och skyddsvärda. Fynd av långfliksmossa signalerar att området har haft god tillgång på död ved i olika nedbrytningsstadier. Fynd av blåsippa och grönpyrola visar på att marken är kalkrik. Sammantaget gör detta att området bedöms hysa höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Gustavstäppen.

Malmen IP
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-29
Storlek: 20 ha
Koordinat: N: 6670716 E: 1658444

Beskrivning
Området kring Malmens idrottsplats, strax öster om centrala Herräng, är omgivet av skogsmark. I trakten är kalkrikedomen ovanligt stor, vilket avspeglar sig på vegetation och flora.

Friluftsvärden
Platsen kring Malmens idrottsplats erbjuder gott om friluftsaktiviteter. I norra delen ligger en fotbollsplan med tillhörande omklädningsrum. Från denna del löper ett elljusspår söderut. Den vackra naturen med höga naturvärden bjuder in till svamp- och bärplockning. Intill finns också en skog där det går betesdjur. Området bedöms ha höga friluftsvärden.

Naturvärden
Områdets höga naturvärden kretsar kring kalkbarrskogen med många ovanliga och rödlistade arter, samt de kalkrika gräsmarkerna kring friidrottsplatsen. Svart taggsvamp (NT), zontaggsvamp och anisspindling indikerar skog med lång kontinuitet och kalkrik mark. Fyndet av plattad jordtunga var det första i kommunen. Det är en ovanlig art som växte på kalkrik sandig gräsmark nära fotbollsplanens nordvästra hörn. Nordost om studieområdet ligger två biotopskyddsområden med förekomst av flera mycket sällsynta svampar. Sammantaget bedöms området ha mycket höga naturvärden.

Första fyndet i Norrtälje kommun av den sällsynta och kalkgynnade arten Plattad jordtunga - Geoglossum cookeianum.

Åtgärdsförslag

Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Malmen IP.

Holmsudden, nordvästra Herräng

Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-27
Storlek: 9,3 ha
Koordinat: N: 6672347 E: 1655989

moderate

Bänk med utsikt över Östersjön.

Beskrivning

Området ligger nordväst om Herräng och utgörs av ett långsmalt skogsparti som löper ut i en udde i utanförliggande hav. Udden är bevuxen med äldre barrskog.

Friluftsvärden

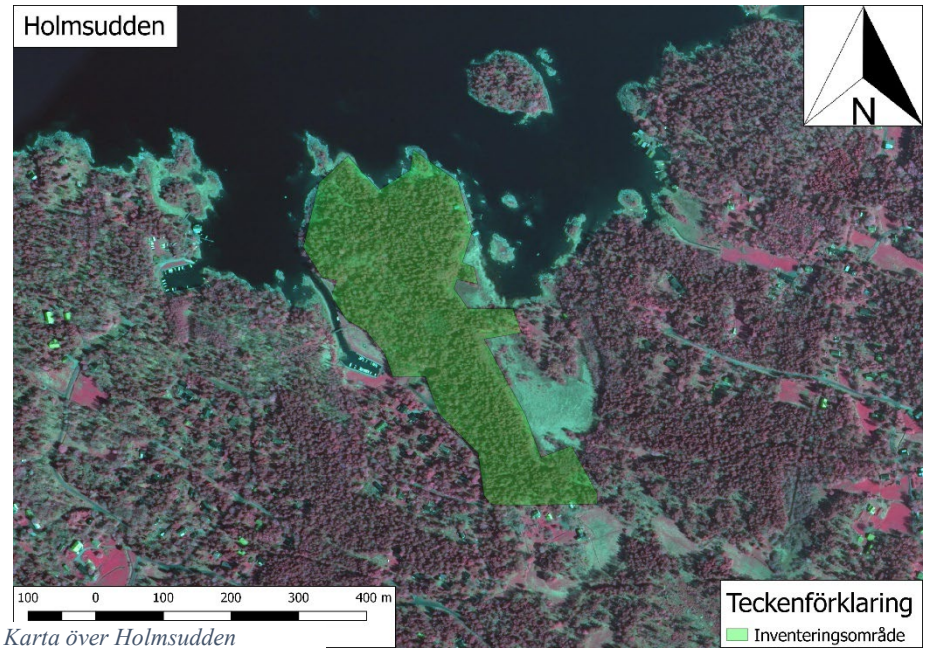
Väster om området ligger en båtklubb. Här finns en parkering. Från denna leder en stig norrut mot udden och följer sedan uddens östra sida och vidare söder ut. På udden finns en bänk där man kan slå sig ned och njuta av utsikten över Östersjön. Vid klipporna kan man ta sig ett dopp eller fiska. Den gamla skogen lämpar sig för både bär- och svampplockning. Området bedöms hysa höga friluftsvärden.

Naturvärden

Området består av äldre kalkbarrskog med lång skoglig kontinuitet. Denna förutsättning är genomgående för naturskogar i trakten kring Herräng och möjliggör att många väldigt sällsynta och hotade marksvampar hittats i området.Vid inventeringen noterades naturvårdsarterna olivspindling, anisspindling, svavelriska, fjällig taggsvamp, krusbärskremla, grönpyrola, blåsippa och slankstarr. Kalkbarrskogar är generellt värdefulla och området bedöms hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Holmsudden

Skyttuddens slåtteräng

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-08-02
Storlek: 0,43 ha
Koordinat: N: 6671074 E: 1657707

Beskrivning

Området utgörs av drygt en halv hektar stor slåtteräng vid Skyttuddsgruvan på sjön Blåkarens östra sida. Området är en vacker plats där det än idag syns tydliga spår efter den järnmalmsbrytning som upptogs i början på 1500-talet.

Friluftsvärden

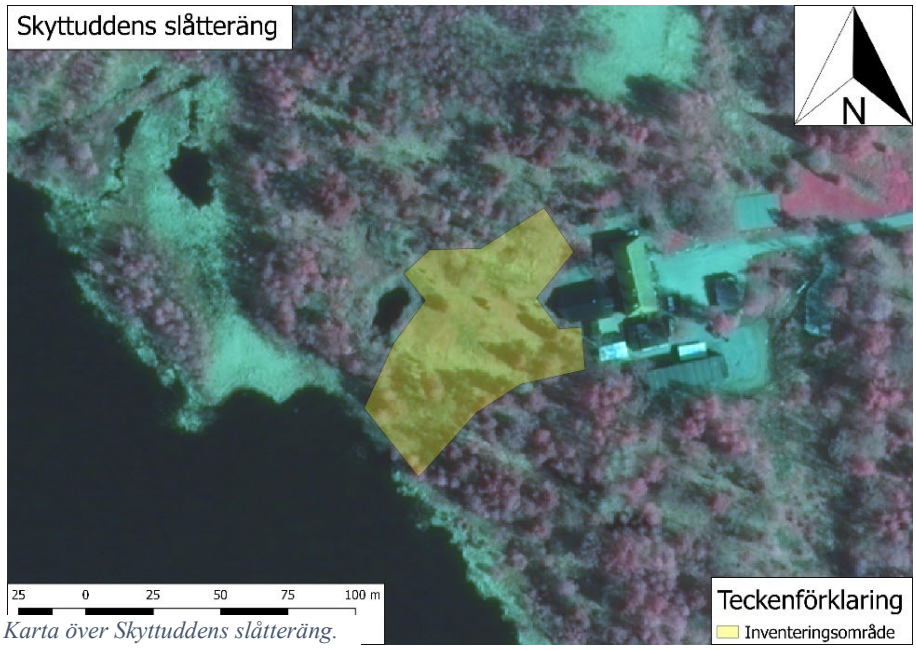
Den hävdade slåtterängen är en vacker plats som passar bra för en picknick. Här finns många spår av den historiska markanvändning som ägt rum på platsen. Det mest uppenbara är skyttuddsgruvan som ligger i inventeringsområdets norra del. Utöver detta ligger sjön Blåkaren väster om slåtterängen. Hit tar man sig enkelt med promenad eller genom att parkera framför Folkets hus som ligger nära, öster om, slåtterängen. Området bedöms ha höga friluftsvärden.

Naturvärden

Skyttuddens slåtteräng har en lång historik av slåtter, och hävdas fortfarande årligen av Norrtälje kommun, som är markägare. På ängen växer många hävdgynnade arter som darrgräs, bockrot, solvända (NT), vildlin, gulmåra, jungfrulin, liten- och stor blåklocka. Här finns även flera kalkgynnade arter som krissla och de fridlysta orkidéerna Sankt Pers nycklar och Adam och Eva. Även den rödlistade och för Skandinavien endemiska arten hällebräcka (VU) växer här. Den stora mångfalden av kärlväxter medför ett rikt insektsliv och vid inventeringen noterades tretton arter fjärilar och sex arter trollsländor. Sammantaget gör detta att området bedöms ha mycket höga naturvärden.

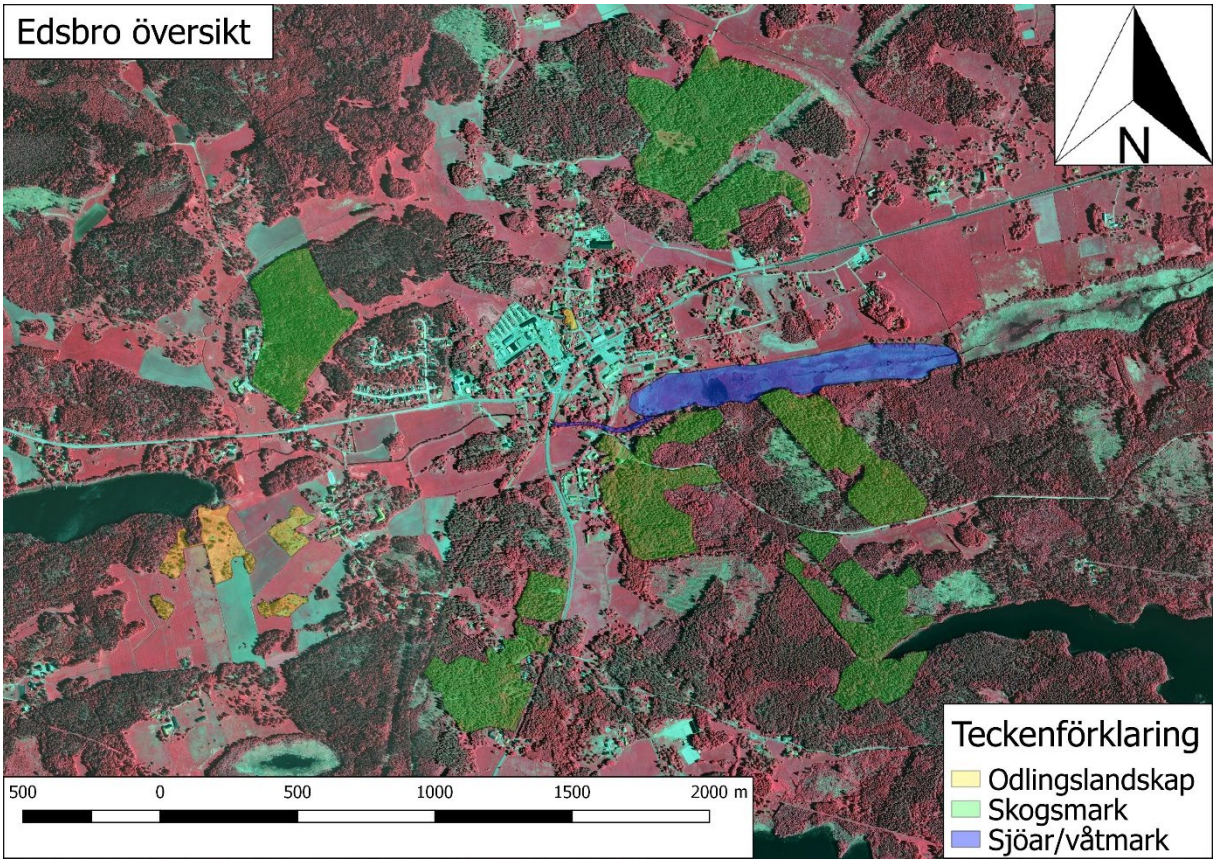
Åtgärdsförslag

Fortsatt hävd genom slåtter är nödvändigt för att upprätthålla platsens höga naturvärden och förhindra igenväxning.

Karta över Skyttuddens slåtteräng.

3.8 Edsbro

Karta över inventerade områden i Edsbro.

Gärsta, västra Edsbro
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 3 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-30
Storlek: 12,8 ha
Koordinat: N: 6645034 E: 1649386

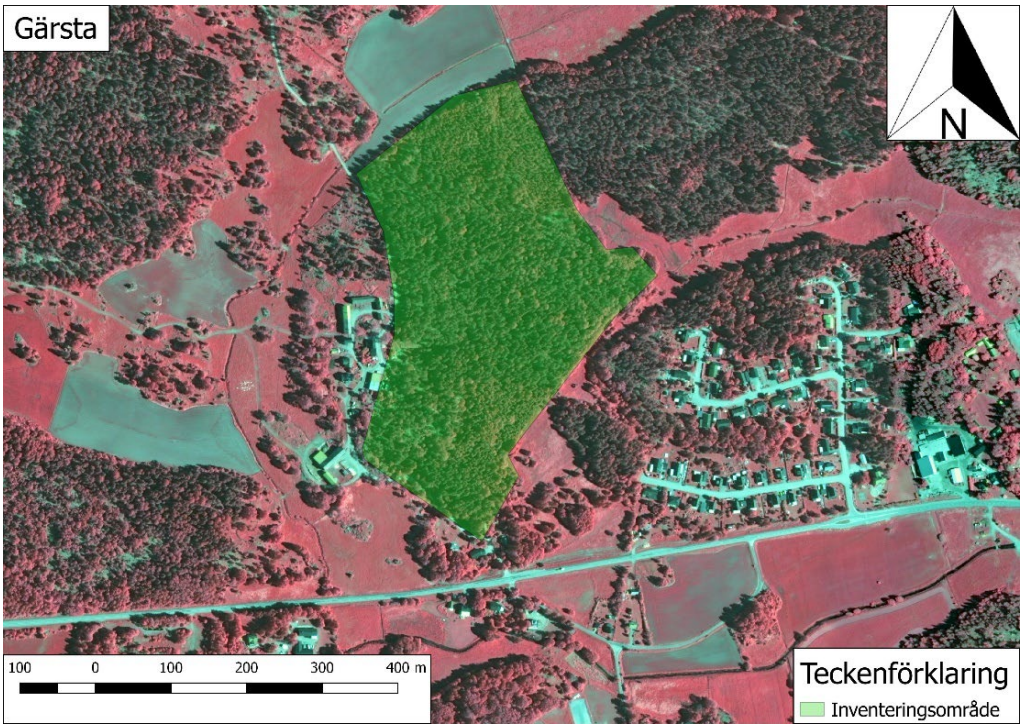
moderate

Beskrivning
Vid gården Gärsta, väster om Edsbro samhälle, återfinns detta område som består av äldre kalkbarrskog. Terrängen är varierande med inslag av stora block och mindre våtmarker. Träden är olikåldriga med en del högåldrig gran.

Friluftsvärden
Skogen, med sina höga naturvärden, har mycket att erbjuda besökare. En mindre stig går igenom området. Parkering är möjlig längst Gärstavägen som går längst områdets västra del. Området ligger tätortsnära och en promenad hit går därför lika bra. Områdets bedöms ha medelgoda friluftsvärden.

Naturvärden
Kalkbarrskogen med inslag av mindre våtmarker skapar en mosaik med höga naturvärden. Nationellt är biotopen kalkbarrskogar ovanlig och här trivs många ovanliga och hotade arter. Vid inventeringen noterades bland annat grangråticka (VU), strimspindling, olivspindling, diskvaxskivling, svavelriska, krusbärskremla, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, korallfingersvampar och blåsippa. Dessa indikerar skogar med lång skoglig kontinuitet. Eftersom inventeringen genomfördes sent på säsongen är det möjligt att många naturvårdsarter missades. Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Gärsta.

Edsbro masugn

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-30
Storlek: 16,9 ha
Koordinat: N: 6644324 E: 1650688

moderate

Beskrivning

En liten bit söder om Edsbro kyrka, söder om ån, återfinns ett spännande naturområde i anslutning till den gamla masugnen och hyttruinen. Området präglas av den gamla kulturmiljön med gamla byggnader, rinnande vatten och blockmarker med gammal lövskog. Terrängen är mycket svårframkomlig på grund av rik förekomst av stenblock i olika storlek. Masugnen är den enda bevarande i Stockholms län och de äldsta delarna är från 1600-talet. Den är klassad som ett riksintresse och i närheten finns ett museum med möjlighet till guidade turer.

Ett stort stenblock kan anas bakom granarna.

Friluftsvärden

Området kring Edsbo masugn är ett mycket spännande utflyktsmål. Här finns ett museum, aktiviteter och möjlighet till guidade turer. Här kan man lära sig om en svunnen tid och hur man har använt platsen i flera hundra år. Man kan enkelt promenera hit då det ligger nära tätortens centrum. Någon enstaka stig gör det möjligt att ta sig fram i den annars snåriga skogen kring masugnen. Friluftsvärdet för området är koncentrerat kring masugnen.

Edsbro masugn.

Naturvärden

Området kring Edsbro masugn är framför allt känt som ett viktigt område för traktens fladdermöss och flera arter lever här i de gamla byggnaderna och gamla träden. Den ovanligaste av dessa är fransfladdermus. Vid Söderängsån som rinner förbi masugnen häckar dessutom den ovanliga forsärlan och

En blå jungfruslända vilar på en brännässla intill masugnen.

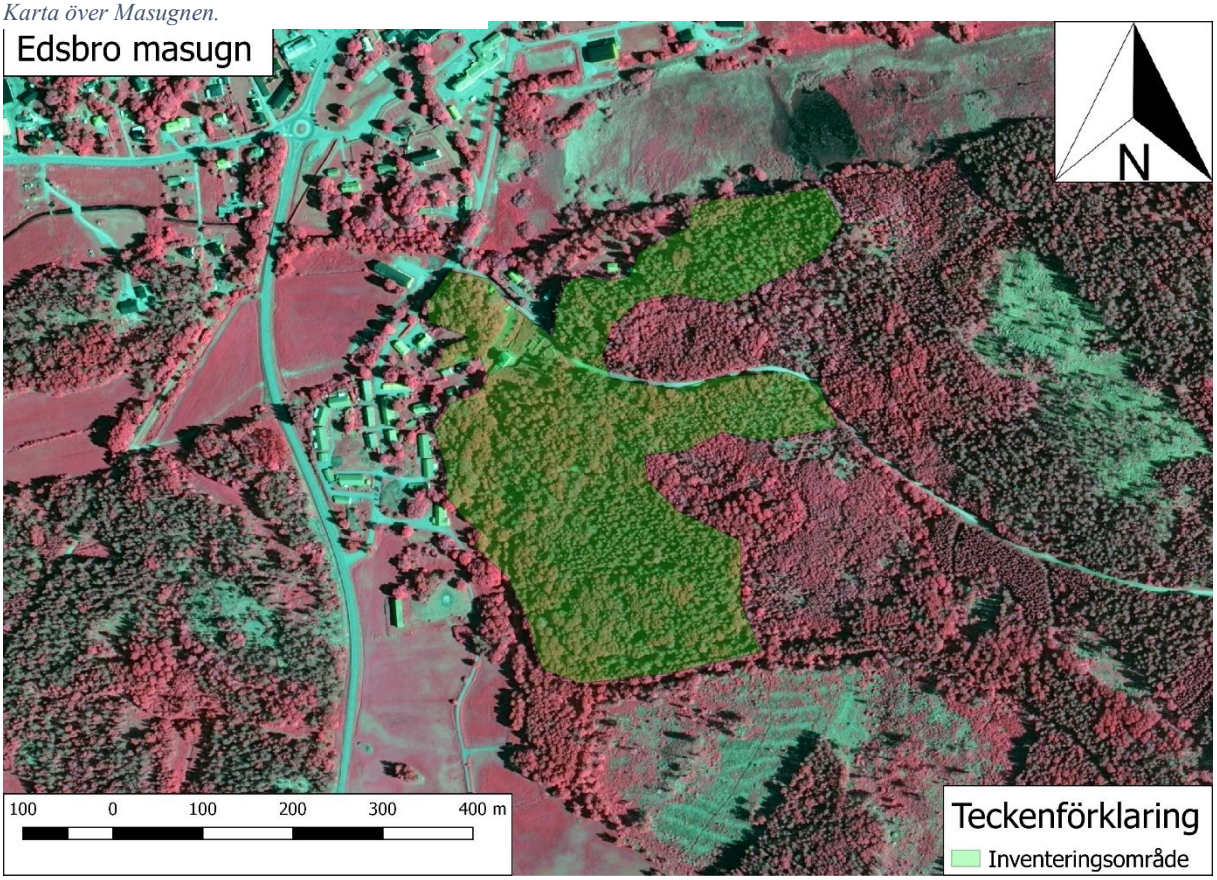
En blå jungfruslända vilar på en brännässla intill masugnen.

på vintern övervintrar strömstare här och i ån lever utter, vilken har ett stadigt tillhåll i området. Granskogen kring masugnen har höga naturvärden. Här växer bland annat diskvaxskivling, krusbärskremla, blåsippa, tallört och långfliksmossa. Dessa indikerar viss kalkförekomst i markskiktet och att det funnits kontinuerlig förekomst av död ved. På en moränhöjd nära masugnen växer en ädellövskog med inslag av både lind och skogsalm. Här ses mindre hackspett (NT) regelbundet och platsen bedöms som lämplig för häckning. Sammantaget bedöms området hysa höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

För att även fortsättningsvis vara en viktig lokal för fladdermöss är det viktigt att bevara så många av de gamla byggnaderna och de gamla ihåliga träden som möjligt. Det är också viktigt att den lilla bäcken som passerar masugnen inte torkar ut.
Även för uttrarna som lever i ån är det viktigt att det tillåts vara snårigt kring ån och vara mycket försiktig med röjningar av träd och buskar. Kullen med gamla ädellövträd hyser så höga naturvärden att den bör ges ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Masugnen.

Skog söder om Myskja
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2019-10-30
Storlek: 31,3 ha
Koordinat: N: 6644324 E: 1650688

easy

Beskrivning
Detta är ett större sammanhängande område norr om Edsbro och söder om Myskja. Här finns partier med äldre kalkbarrskog och i denna finns inslag av äldre betesmarker insprängda i skogen. Gamla staket, gläntor och en öppen skog visar att stora delar av skogen tidigare har betats.

Klubbspindling - Cortinarius varius, kallas även ”blåöga” på grund av den vackert violettblåa tonen i skivorna.

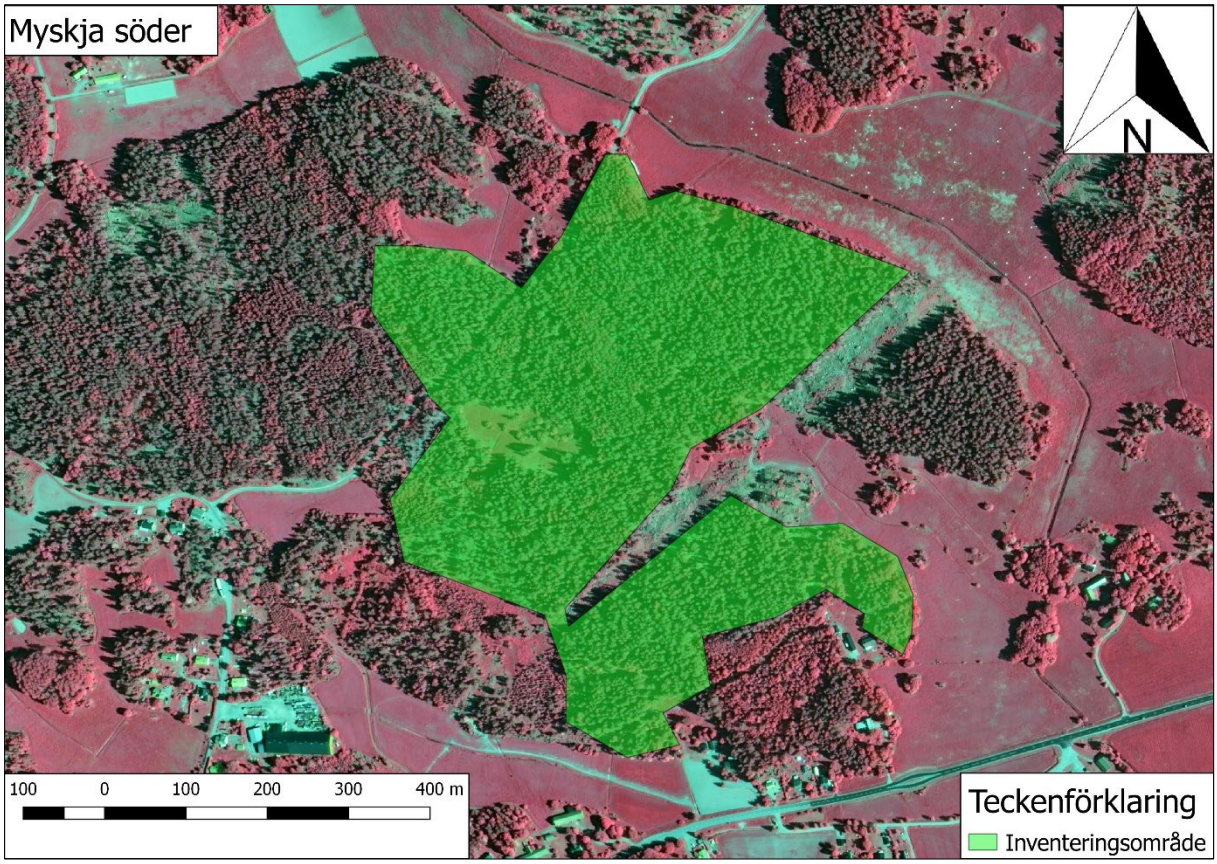
Friluftsvärden
Området är ett populärt promenadstråk och är en fin plats för naturupplevelser. Främst ligger friluftsvärdet i den vackra skogen. Med breda och lättframkomliga stigar är det enkelt att ta sig fram i hela området. I skogen finns gott om matsvamp och bär. Ambitiöst byggda kojor visar också på att området nyttjas frekvent av barn. Området har höga friluftsvärden.

Naturvärden
Områdets kalkbarrskog bedöms ha lång skoglig kontinuitet. Vid inventeringen noterades hela 16 naturvårdsarter, vilket bekräftar att området har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Dessa var dropptaggsvamp, skarp dropptaggsvamp, dofttaggsvamp (NT), zontaggsvamp, orange taggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, korallfingersvampar, brandriska, brandrussling, svavelriska olivspindling, persiljespindling (NT), klubbspindling, strimspindling, tallört och blåsippa. Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Breda promenadstråk gör skogen lättillgänglig.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga friluft- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Myskja söder.

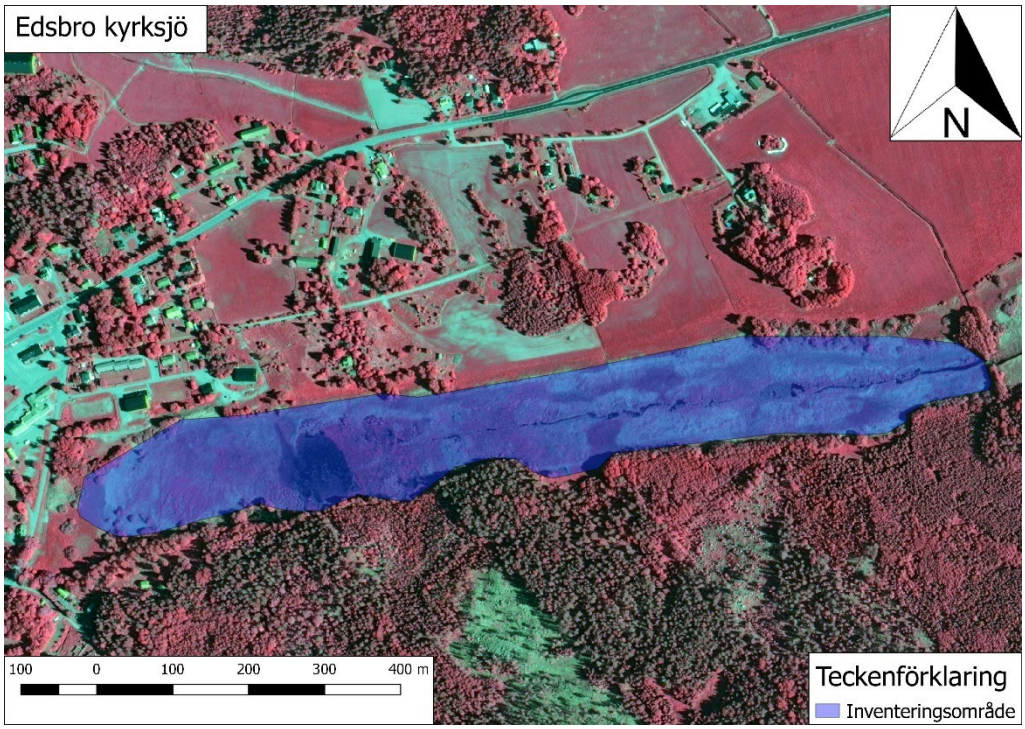
Edsbro kyrksjö
Friluftsvärde: 4 Poäng (mindre bra) – Medelgod besöksfrekvens
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020
Storlek: 15,7 ha
Koordinat: N: 6644777 E: 1650903

Beskrivning
Edsbro kyrsjö är en vassrik slättsjö som omges av videbuskage, alridåer och till viss del av odlingsmarker. Tidigare har stora mängder miljögifter släppts ut i sjön och i dess bottensediment finns fortfarande en hel del giftiga ämnen kvar. Sjön är av stor betydelse för många fåglar och några däggdjur.

Friluftsvärden
Då Edsbro kyrksjö idag är en igenvuxen sjö med begränsad insyn så anses den ha ganska begränsade friluftsvärden. Det som gör området intressant att besöka är att det här finns flera ovanliga och störningskänsliga fåglar och andra djur.

Naturvärden
Edsbro kyrsjö med sina vassar och videbuskage utgör en god häckplats för flera ovanliga och störningskänsliga arter som trana, sångsvan och brun kärrhök. Vattenrall tillhör häckfåglarna och ibland även rördrom. Strax norr om kyrksjön finns även en hägerkoloni. I vassarna häckar också flera par sävsparv.
Sjöns vassar och den lilla skyddade ån som rinner in i sjön i sydväst är en mycket viktig lokal för traktens uttrar. Utter fortplantar sig numera regelbundet i kyrksjön. Sjön och dess närområde är också en viktig födosökplats för traktens fladdermöss.

Åtgärdsförslag
Sjöns giftiga bottensediment bör, om säker metod finns, rensas bort.
I övrigt är det viktigt att så mycket av vassbältena och omkringliggande videbuskage och alridåer tillåts finnas kvar runt sjön, till förmån för de många ovanliga fåglarna och uttrarna.

Karta över Edsbro kyrksjö.

Kulturlandskap väster om Bro

Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – höga naturvärden
Inventerat: 2020-07-01
Storlek: 9,5 ha
Koordinat: N: 6644268 E: 1649081

easy

Beskrivning

Detta vackra kulturlandskap ligger vid byn Bro, strax sydväst om Edsbro tätort. Det mosaikartade landskapet innehåller gamla hagmarker, åkerholmar, åkrar, bredkroniga lövträd och stenmurar.

Stenmur i mellersta delen av området.

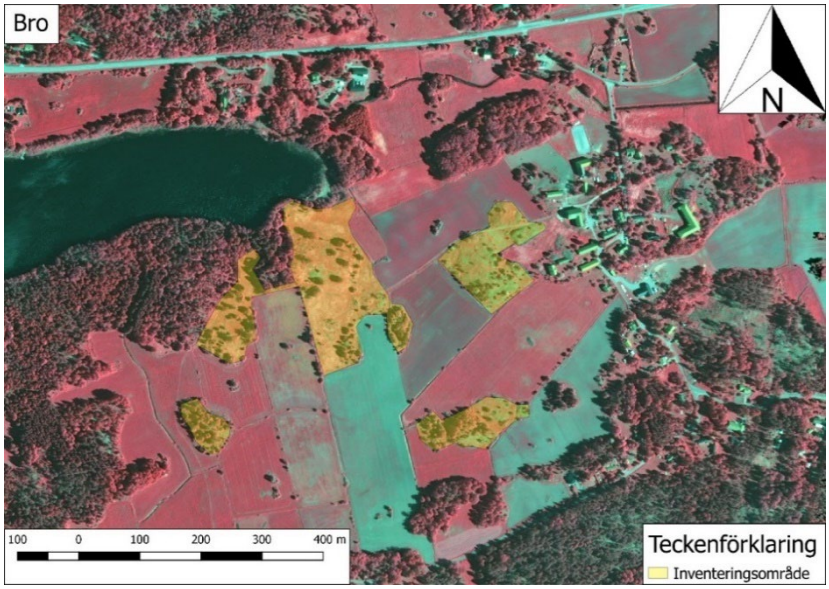
Friluftsvärden

Området utgör en mycket genuin landskapsbild för Roslagen och är väl värt ett besök. Här kan man uppleva gamla tiders kulturlandskap så som det såg ut i äldre tider. Inga särskilda anordningar finns idag för det rörliga friluftslivet, men området går bra att upptäcka ifrån de ålderdomliga vägarna som går igenom området. Området bedöms ha medelhöga friluftsvärden.

Naturvärden

Det ålderdomliga kulturlandskapet med sina bryn, öppna hagar, stenmurar, åkerholmar och blottad sand skapar höga naturvärden. Tyvärr hotas naturvärdena av pågående igenväxning. Förutom de två åkerholmarna i södra delen har resterande delar tidigare varit betade . Karaktärsarter som hittades vid inventeringen var brudbröd, backnejlika, prästkrage, kamäxing, gulmåra, liten- och stor blåklocka. Tidigare har blomrikedomen här varit ännu större med arter som orkidén Adam och Eva, kattfot och solvända (NT).

Åtgärdsförslag
Den rika mångfalden i området behöver upprätthållas genom bete eller slåtter för att inte gräsmarkerna ska växa igen och tas över av konkurrenskraftiga arter. Återupptagen betesdrift vore mycket önskvärt.

Karta över Bro.

Åsbyvägen syd

Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-07-01
Storlek: 0,3 ha
Koordinat: N: 6645042 E: 1650372

easy

Beskrivning

Ett litet område om cirka 0,3 hektar som utgörs av kalkpåverkade gräsmarker med tillhörande fornminne i form av en välbevarad skeppssättning.

Gullklöver – Trifolium aurium.

Friluftsvärden

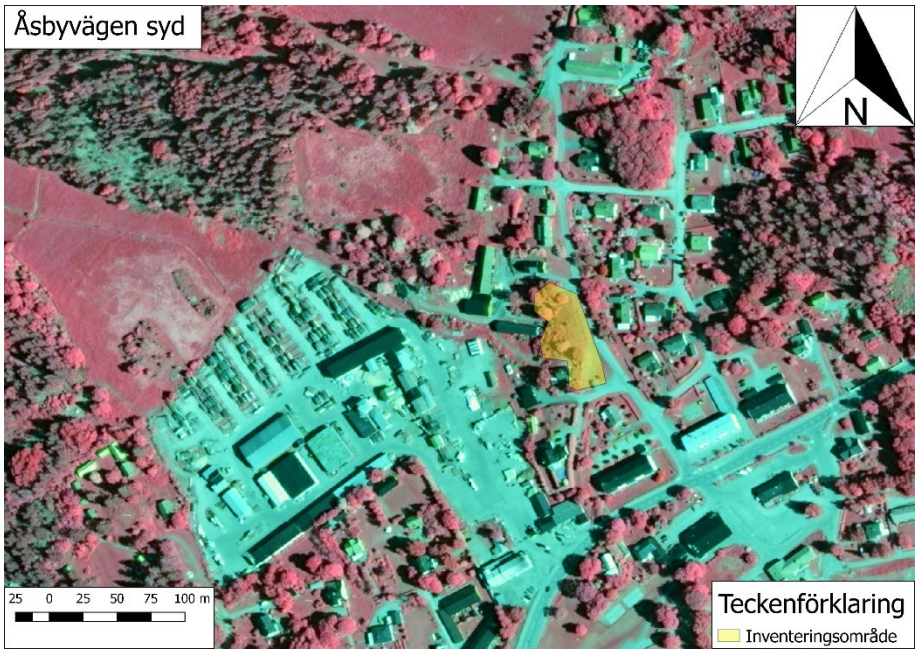
Området är för litet för att ha möjlighet att ha några större friluftsvärden. Här är det främst lättillgängligheten av den fornlämning som finns centralt i tätorten som utgör det största friluftsvärdet. Att beskåda den kalkgynnade floran med flera rödlistade arter är förstås också något som är värt att uppleva.

Naturvärden

Naturvärdet ligger i de kalkrika gräsmarker som omger skeppssättningen. Här noterades flera rödlistade och kalkgynnade arter. Dessa var fältmalört, backnejlika, brudbröd, flentimotej (NT) och gullklöver (NT). Området bedöms, trots sin ringa storlek, ha höga naturvärden.

Åtgärdsförslag

Gräsmarken där skeppsättningen finns skall hållas öppet och försiktigt hävdat så att det inte växer igen med buskar och sly. Om möjligt årlig slåtter skulle gynna många av de arter som finns här.

Karta över Bro.

Skog vid Edsbro södra utfart
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 2 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-04-08
Storlek: 16,4 ha
Koordinat: N: 6643755 E: 1650129

moderate

Beskrivning
Detta småkuperade skogsområde ligger söder om Edsbro tätort, väster om väg 280 och öster om den gamla banvallen. Den långsmala skogsremsan består till största del av kalkbarrskog, men också av hällmarker med tall och blandskog. Insprängt finns smala partier med odlingsmarker. Tyvärr är avverkning påbörjad i sydvästra delen.

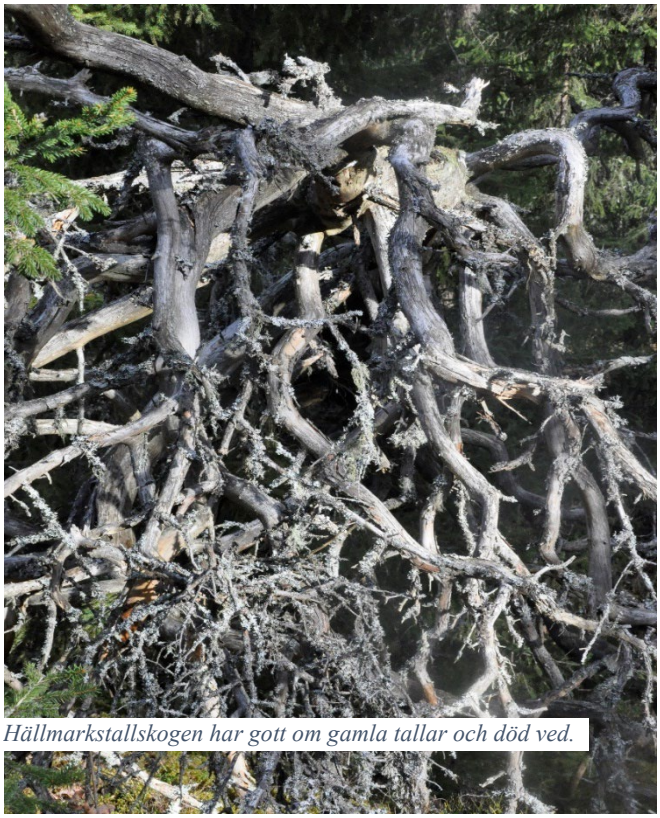

Asphättemossa uppe i väster hörn och aspgelelav (VU) i mitten.

Friluftsvärden
Området har stor potential att utgöra ett omtyckt friluftsområde för boende i Edsbro samhälle. En mindre stig hittades i norra delen av området. Ett tydligt friluftsvärde för detta område är att uppleva de höga naturvärden som finns. Området bedöms mycket lämpligt som besöksmål för barn.

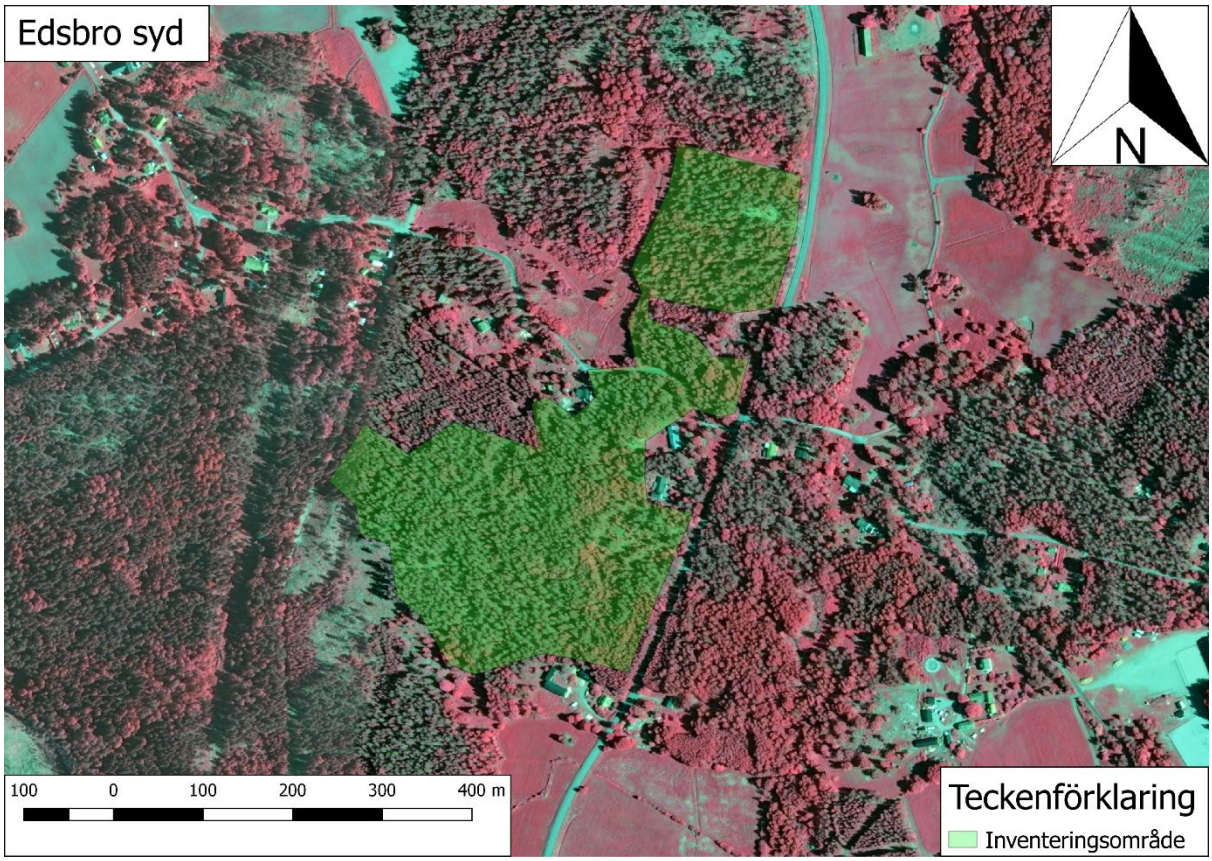
Naturvärden

Området utgörs till största del av välutvecklad kalkbarrskog. Dessa delar har både gamla tallar och granar i olikåldriga bestånd. Fynd av många ovanliga mykorrhiza-svampar indikerade att skogen har lång kontinuitet i kombination av ett kalkrikt markskikt. Fynd av den hotade och fridlysta orkidén knärot (VU) tyder på att även vegetationstypen har lång kontinuitet. I norra delen av området fanns inslag av stora aspar. Dessa påvisade också höga naturvärden genom fynd av asphättemossa och aspgelélav (VU). I norra delen finns också hällmarker med gamla tallar.
Andra naturvårdsarter som hittades vid inventeringen var blånande lökspindling, kopparspindling (NT), kungsspindling (NT), persiljespindling (NT), lundspindling, klubbspindling, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, korallfingersvamp, krusbärskremla, blåsippa, tallört och slankstarr.
Sammantaget bedöms området hysa mycket höga naturvärden.

Hällmarkstallskogen har gott om gamla tallar och död ved.

Åtgärdsförslag

Hela det studerade området har så höga naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Edsbro syd.

Skog söder om Skyttjan
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-10-03
Storlek: 14 ha
Koordinat: N: 6643841 E: 1651449

moderate

Beskrivning
Skogsområdet ligger sydöst om Edsbro, i närheten av odlingsmarken Skyttjan. Terrängen är bitvis mycket kuperad och svårframkomlig. Det består av gammal barrskog med inslag av grova aspar och enstaka ädellövträd.

Kragjordstjärna - Geastrum michelianum.

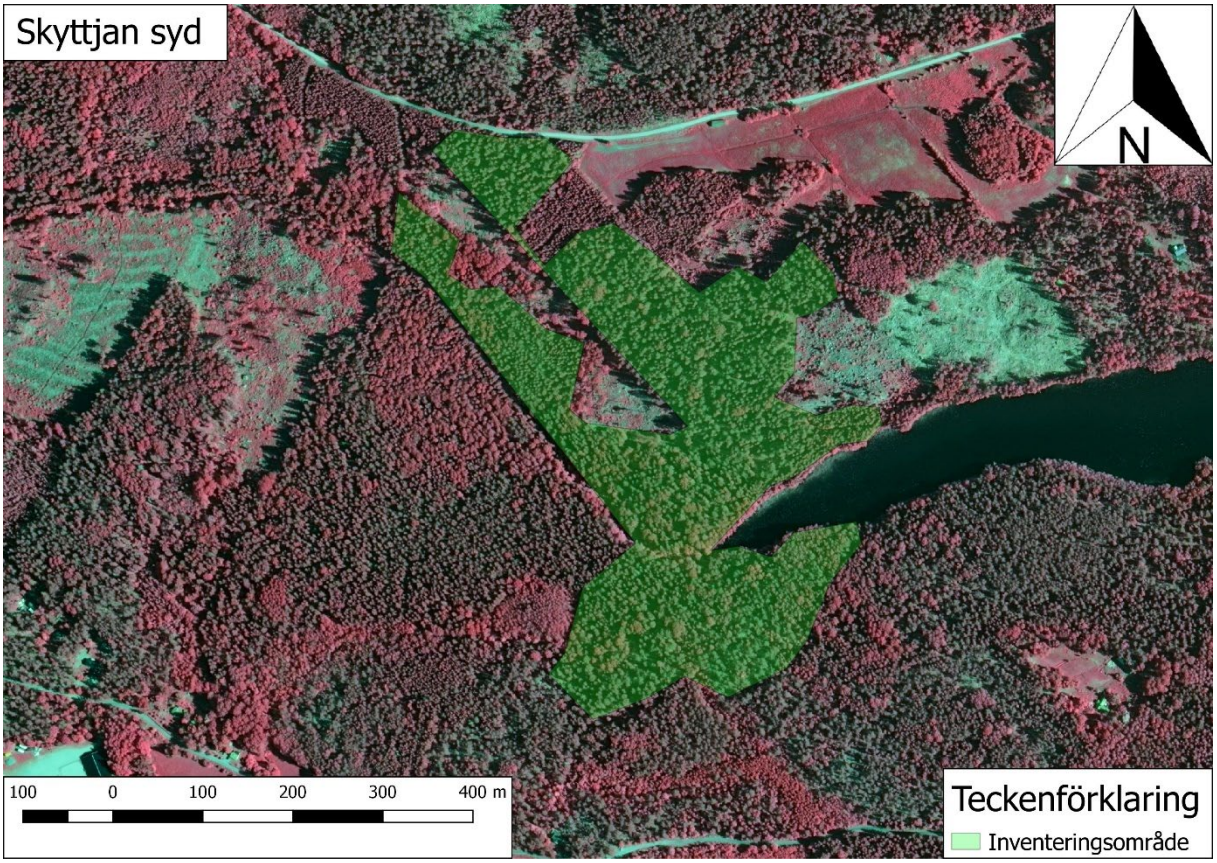
Friluftsvärden
Denna gamla skog uppvisar mycket få spår av mänsklig påverkan och är ett spännande utflyktsmål. Ett jakttorn och en mindre stig är nästan det enda som visar att området ibland besöks. Just det att skogen är så lite påverkad är dock sällsynt genom de flesta skogars moderna skötsel. Detta är en stor anledning till att besöka området. Området bedöms ha höga friluftsvärden som främst kretsar kring den storslagna naturen.

Naturvärden
Skogen består till stora delar av gammal kalkbarrskog, med inslag av grova aspar och olika arter ädellövträd. Den varierande terrängen skapar en mosaik av mindre biotoper av olika slag. De olika biotoperna som bland annat varierar i fuktighet, solinstrålning, ålder och näringstillgång, är en av förutsättningarna som gör området så artrikt.
Vid inventeringen noterades 25 naturvårdsarter, varav sju är rödlistade. Arterna grangråticka (VU), svartfjällig musseron (VU), koppartaggsvamp (VU) och gul lammticka (VU) är fyra mycket sällsynta arter som behöver gammal skog med lång kontinuitet i kombination av kalkrik mark. Utöver dessa naturvårdsarter hittades kantjordstjärna, kragjordstjärna, rödbrun jordstjärna, klubbspindling, kantspindling,

Gamla granar vid Fansjöns västra ände.

olivspindling, strimspindling, persiljespindling (NT), svavelriska, sotriska, skarp dropptaggsvamp, fjällig taggsvamp, trattaggsvamp, flattoppad klubbsvamp (NT), kandelabersvamp (NT), korallfingersvamp, krusbärskremla, blåsippa, vårtärt, svart trolldruva och skogsknipprot. Enligt uppgift ska även violgubbe (VU) tidigare ha hittats här. Sammantaget bedöms området hysa högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga frilufts- och naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Skyttjan syd.

Skog norr om Skyttjan
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 3 – Höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-29
Storlek: 13 ha
Koordinat: N: 6644537 E: 1651351

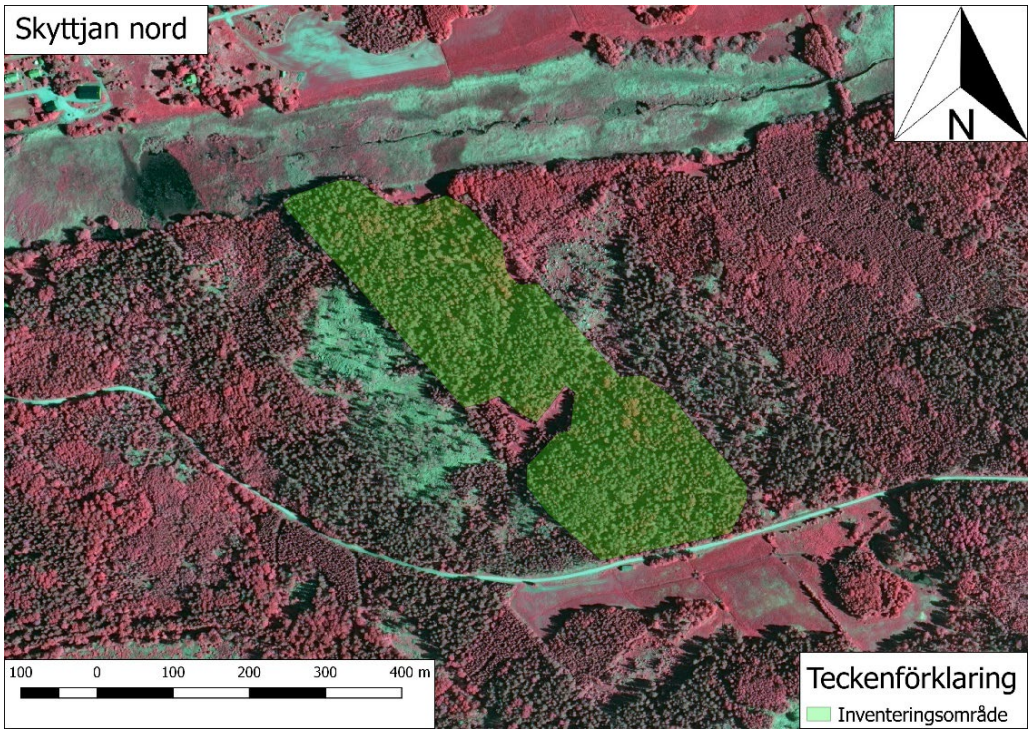
moderate

Beskrivning
Området ligger norr om den gamla odlingen Skyttjan, sydost om Edsbro. Det påminner mycket om det angränsande området söder om Skyttjan. Det består av gammal barrskog med en mycket kuperad och svårframkomlig terräng.

Friluftsvärden
En gammal skogsväg som idag är igenvuxen och mer ser ut som en stig, går genom hela området från syd till nord, där den till sist möter en timrad gammal lada som idag är förfallen. Just det att skogen är så lite påverkad är dock sällsynt genom de flesta skogars moderna skötsel och är en stor anledning till att besöka området. Området bedöms hysa medelhöga friluftsvärden som främst kretsar kring den storslagna naturen.

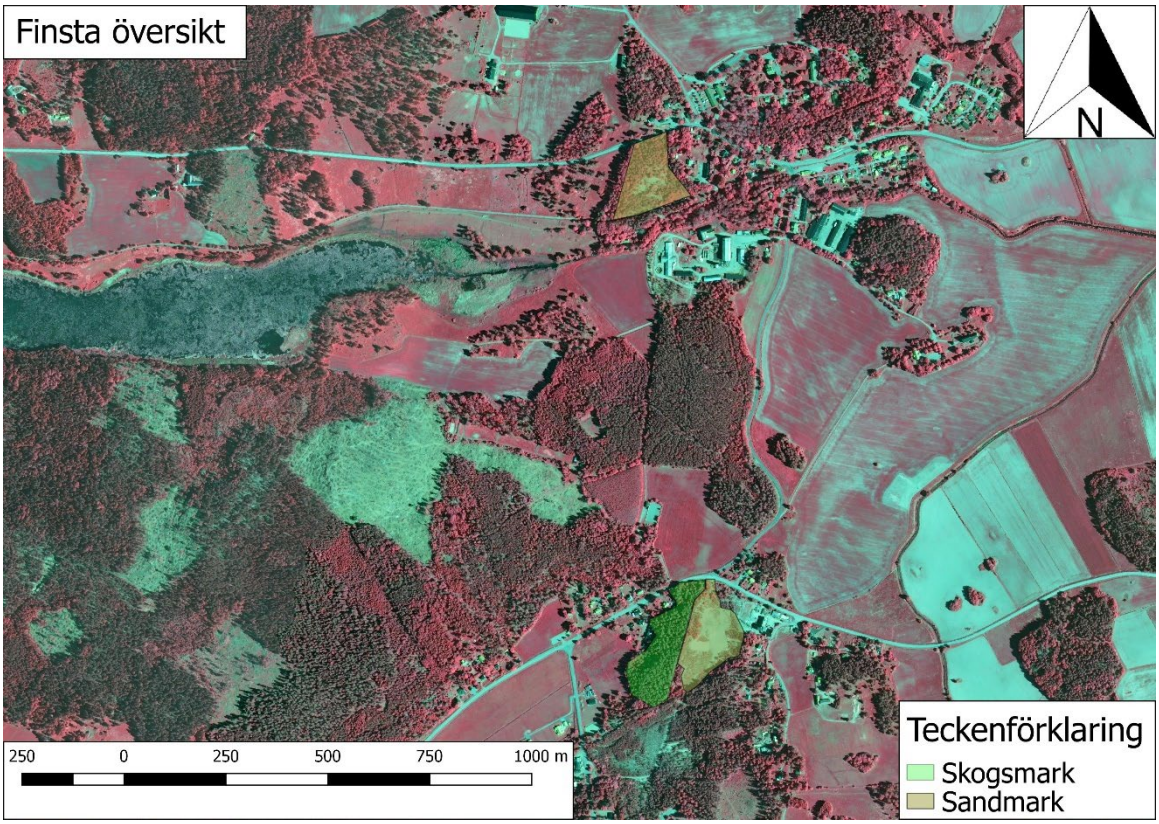
Naturvärden
Skogen utgörs av välutvecklad kalkbarrskog där åsar och höjder domineras av gamla tallar och fuktigare svackor domineras av gammal gran. Rörligt markvatten rinner i en nordsluttning ner mot Edsbro kyrksjö. Området uppvisade goda förutsättningar för många krävande arter. På grund av sent fältbesök noterades bara en del av de arter som finns här. De som noterades var fjällig taggsvamp, trattaggsvamp, brandriska, svavelriska, krusbärskremla, korallfingersvampar, kantspindling, rosa vaxskivling, tallört, blåsippa, vårärt, tibast och sårläka.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form.

Karta över Skyttjan nord.

3.9 Finsta

Finsta översikt
N
250 0 250 500 750 1000 m
Teckenförklaring
Skogsmark
Sandmark

Översiktlig karta över inventerade områden i Finsta.

Ås med gamla tallar vid Finsta kilen.

Kilens före detta sandtag
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 4 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärden
Inventerat: 2020-03-25, 2020-08-13
Storlek: 3 ha
Koordinat: N: 6626018 E: 1651065

Beskrivning
Kilens sandtag ligger vid byn Kilen, strax söder om Finsta. Sandtaget är inte längre aktivt, men kvar finns en cirka 2 hektar stort f.d. sandtag med många sandslänter i sydväst-läge. Området som sänker sig ned i landskapet omges från flera håll, särskilt i väst, av tallskog med gamla solexponerade tallar.

Fem bibaggar.

Friluftsvärden
Området är en tidigare täkt och på grund av säkerhetsskäl är det inte allemansrättsligt tillgängligt. En bred stig (tidigare mindre grusväg) går genom sandtaget och fortsätter söderut.

Naturvärden
Den före detta sandtäkten vid Kilen är en av Roslagens artrikaste vad gäller ovanliga sandinsekter. Här finns Roslagens största kända population av bibagge. Det första inventeringstillfället genomfördes i slutet av mars 2020. Totalt påträffades då 149 bibaggar. Arten var känd från området, men då endast sparsamt noterad vid ett par tillfällen. Den stora mängden bibaggar som observerades vid inventeringen tyder på att det finns en betydande population av det solitärlevande vårsidenbiet, eftersom bibaggen har ett parasitärt förhållande till det biet. Dessutom observerades två sälgsandbin, som likt vårsidenbiet gräver ut sina bon i sanden och lever av nektar från sälg och viden. Vid inventeringen observerades också trädlärka och sandtäkten utgör en perfekt häckningsplats då den vill ha torra och varma platser.

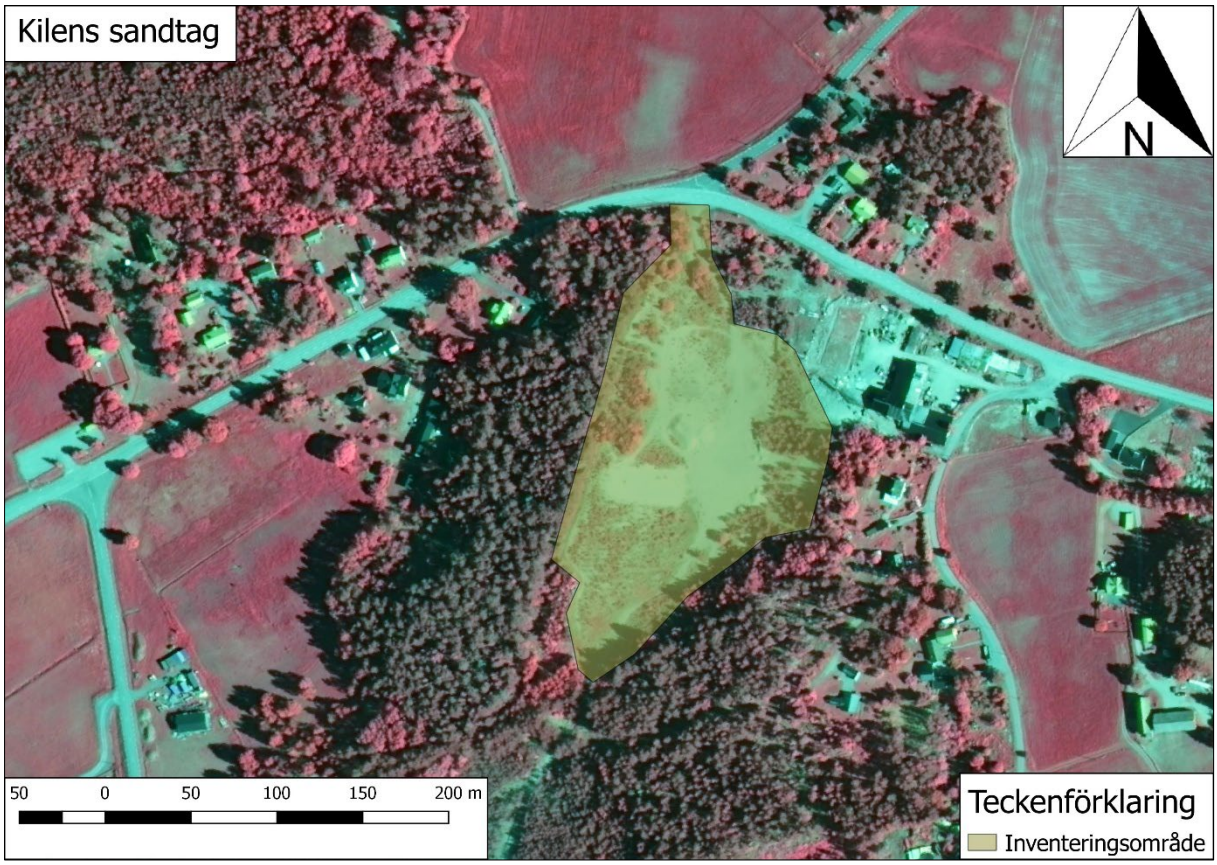

Bivarg.

Ett praktbyxbi lämnar sitt bo.

Det andra inventeringstillfället genomfördes i juli samma år. Denna gång var det större aktivitet i sandtaget. I de solexponerade sandslänterna observerades tusentals

solitärlevande bin som byggde bon i sanden. Ljudet av svärmandet hördes på håll och det fanns inte många lediga ytor för bobygge kvar. Stora mänger praktbyxbi, svartsmalbi, storblodbi och bivarg observerades. På artportalen finns nio andra biarter och 31 andra steklar rapporterade, bland annat den rödlistade arten dvärgvägstekel (VU). Många fjärilsarter är också rapporterade, bland annat den rödlistade arten mindre blåvinge (NT). Den nedlagda sandtäkten är mycket artrik och fyller en viktig ekologisk funktion för många arter. Sandiga och solexponerade marker är en ovanlig biotop i länet och landskapet Uppland. Området bedöms vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Stora delar av sandtaget har under år 2021 åtgärdats, men högst troligt ej av naturvårdsskäl. Sandslänterna i sydväst-läge bör prioriteras för skydd då dessa bäst passar insekternas behov av värme. För att ytterligare öka områdets kvalitéer, och förmåga att förse områdets pollinatörer med mat, bör eventuella sälgar frihuggas.
I östra delen finns tendenser till torrängsvegetation, denna del kan gärna röjas från tall och sly för att gynna floran och på så vis områdets pollinatörer. Den direkta tillgången på nektar (föda) är viktig för de populationer av solitärlevande bin som bor i sandtaget.

Karta över Kilens sandtag.

Mjölnarbacken, Finsta kulle
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens **–** 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-03-25, 2020-08-13
Storlek: 3,2 ha
Koordinat: N: 6627126 E: 1650872

easy

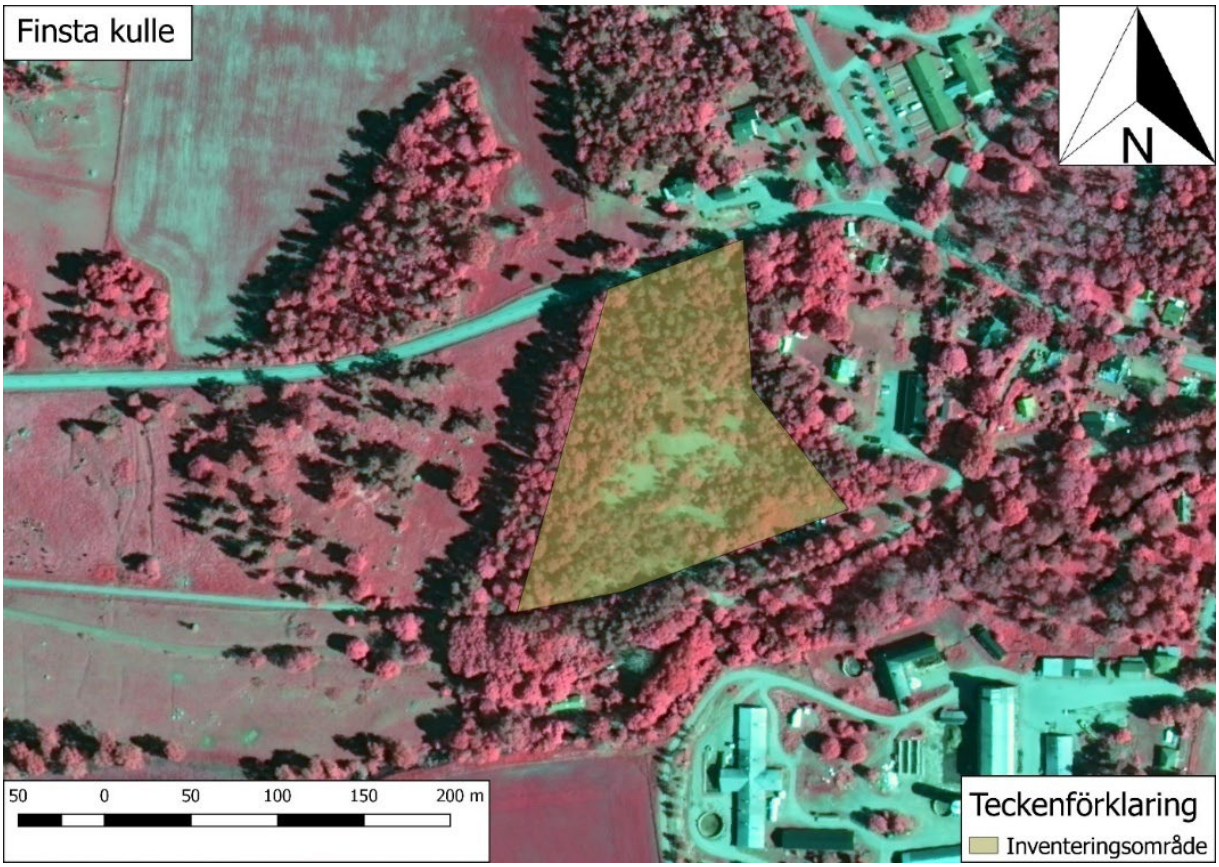
Beskrivning
Finsta ligger till delar på en stor rullstensås. I västra delen av samhället, norr om Husbyån och söder om väg 76, finns Roslagens idag högsta, obrutna åsparti. Härifrån toppen har man en vid utsikt över markerna söderut. Rullstensåsen, som delvis har eroderats av Husbyån, är i övrigt relativt opåverkad. Runt rullstensåsen finns idag blandskog med gammal sälg, tall, ek, lönn, rönn och björk.

Utsikten från Finsta kulle.

Friluftsvärden
Toppen av åsen är en välbesökt utsiktspunkt och här tänds också traktens majbrasa. Från landsvägen i norr går en bred stig mot åsens topp. Från toppen av slänten ser man långt, en passande plats för fågelskådning och utsiktspunkt. Här står en gammal bänk där man kan slå sig ned och njuta av utsikten. Området bedöms ha höga friluftsvärden.

Naturvärden
Åsens sydvända sluttning med gott om solblottad sand- och grusmaterial uppvisar en stor artrikedom av insekter. Solexponerade och sandiga marker är sällsynta och utgör en viktig livsmiljö för många insekter. Vid inventeringen noterades vårsidenbi, sälgsandbi, sälggökbi, cyanmärgbi, bivarg, blodbin och bandbin. Även vinkelhoppsindel och myskbock observerades. Omkring slänten står gamla sälgar, aspar och tallar. Här hittades naturvårdsarten stor aspticka.
Sammantaget bedöms området vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Slänten håller på att växa igen av ungtall, dessa bör röjas för att öka solexponeringen och undvika att den snart överskuggas. Detta skulle gynna både insektsfaunan och platsens utsikt. Om möjligt skulle ett bord med bänkar runt om placeras på åsens topp.

Karta över Finsta kulle.

Finsta kilens tallås
Friluftsvärde: Låg besöksfrekvens **–** 5 poäng (begränsat värde)
Naturvärde: Klass 2 – Mycket höga naturvärden
Inventerat: 2020-10-06
Storlek: 2,8 ha
Koordinat: N: 6626009 E: 1650978

easy

Beskrivning
Området, som ligger direkt väster om Kilens gamla sandtag, söder om Finsta, utgörs av en ca 3 hektar äldre åstallskog. Tallskogen växer på västsluttningen av den så kallade Finstaåsen, vilken utgör en förlängning av Rialaåsen söder om. Östra delen av åsen är sedan tidigare uppbruten som sandtag, men denna del av åsen är fortfarande intakt.

Friluftsvärde
Den intakta delen av åsen med den gamla barrskogen är ett värdefullt utflyktsmål. En mindre stig följer åsen från norr till söder, men därutöver finns ingen märkbar påverkan och inga särskilda anpassningar för friluftslivet. Åsen med den gamla skogen bedöms ha måttliga friluftsvärden.

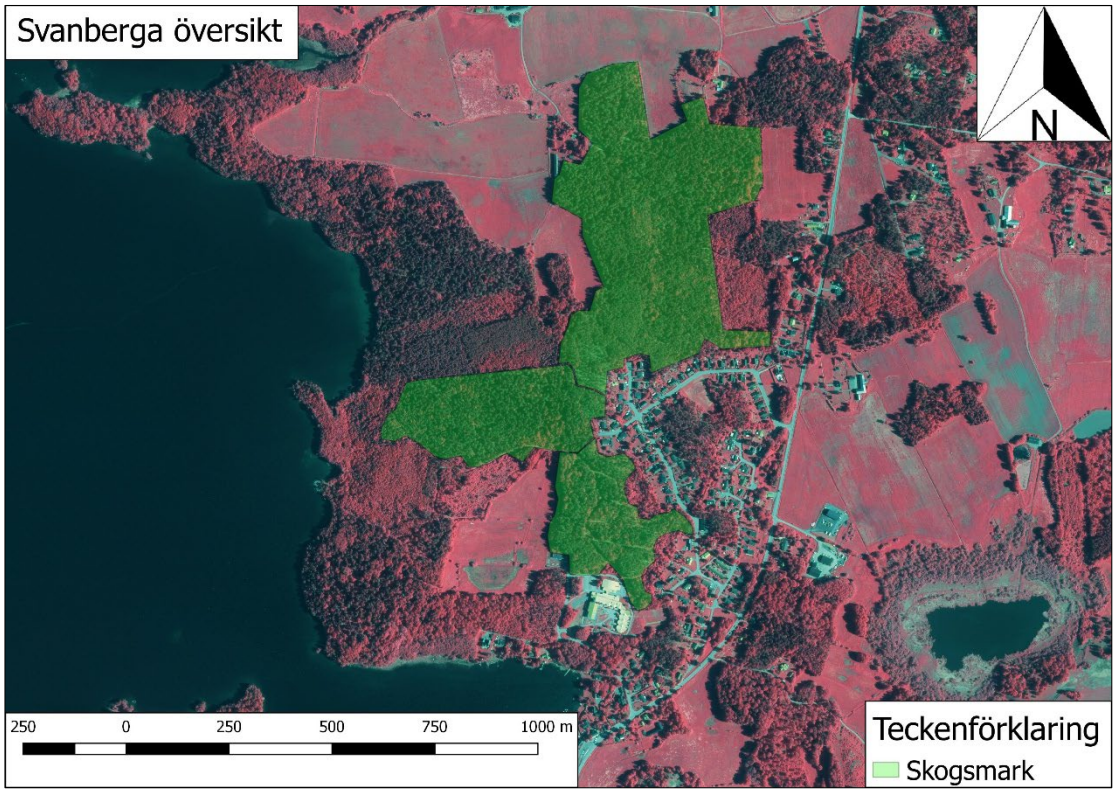
Naturvärde
Åstallskog med lång skoglig kontinuitet är idag en mycket sällsynt skogstyp både i Roslagen och i landet som helhet. Detta lilla parti kan vara en av de idag bäst bevarade och utvecklade åsbarrskogar i Roslagen. Många arter, främst marksvampar, är beroende av denna kontinuitet. Vid besöket noterades åtta naturvårdsarter, som bekräftar att tallåsen har mycket höga naturvärden. Dessa var svart taggsvamp (NT), motaggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, tallticka (NT), kungsspindling (NT), klubbspindling, brandriska och blåsippa. Fynden indikerar kalkpåverkad sandmark med lång kontinuitet på barrträd och gamla tallar. Solexponerade tallstammar utgör också en bra förutsättning för många vedlevande insekter. Åsbarrskogen har mycket höga naturvärden.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Yngre granar som påverkar solinstrålningen, vilket gynnar insekter, och de gammalla tallarna bör delvis hållas undan. En informationsskylt om områdets speciella karaktär och höga naturvärden vore önskvärd.

Karta över Finsta kilens tallås.

3.10 Svanberga

Karta över de inventerade områdena i Svanberga.

Svampexperten Birgitta Wasstorp vid inventering i Svanbergas kalkbarrskogar.

Skog sydväst Vintra, norra Svanberga
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 7 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-10-21
Storlek: 22,8 ha
Koordinat: N: 6640128 E: 1660176

easy

Beskrivning

Området, som ligger sydväst om Vintra, direkt norr om Svanbergas norra del, och består av gammal barrskog och hällmarker. Terrängen är delvis småkuperad och delvis av flack skogsmark på finsediment. Jordarna är här kalkrika och skapar förutsättning för en speciell vegetation. Stora delar av området är inhägnat vilket tyder på att skogsbete pågått och kanske fortfarande pågår under delar av året.

Puderspindling (NT) med kraftigt rosa färgreaktion efter applicerande av KOH (kaliumhydroxid).

Friluftsvärde

Detta lättillgängliga område ligger i direkt anslutning till Svanberga tätort, vilket bidrar till dess höga besöksfrekvens. Här vistas många boende i Svanberga som regelbundet vill komma ut i fin skog. Flera kojor avslöjar områdets popularitet även bland barn. Breda stigar går genom hela området i den gamla och vackra skogen. Området bedöms hysa mycket höga friluftsvärden.

Dofttrådingen har fått sitt namn eftersom den doftar sött och fruktigt, lite likt päron.

Naturvärde

Skogen i området är en ovanligt välutvecklad och artrik kalkbarrskog med flera mycket sällsynta arter svampar, vilka bara är funna på ett par andra platser i kommunen. En är bittermusseron (NT), som är en värmeälskande och kalkgynnad förnasvamp som påträffas i glesa kalkbarrskogar. Puderspindling (NT) är en mycket bra naturvårdsart som växer i gammal granskog på kalkrik mark. Den växer gärna i väl utvecklade torra barrmattor eller i kanten av myrstackar. Detta var den tredje kända fyndplatsen för båda dessa arter i kommunen. Rynkskinn (VU) är en bra

Bittermusseron med sina vita skivor och fot, och sammetslent bruna hatt.

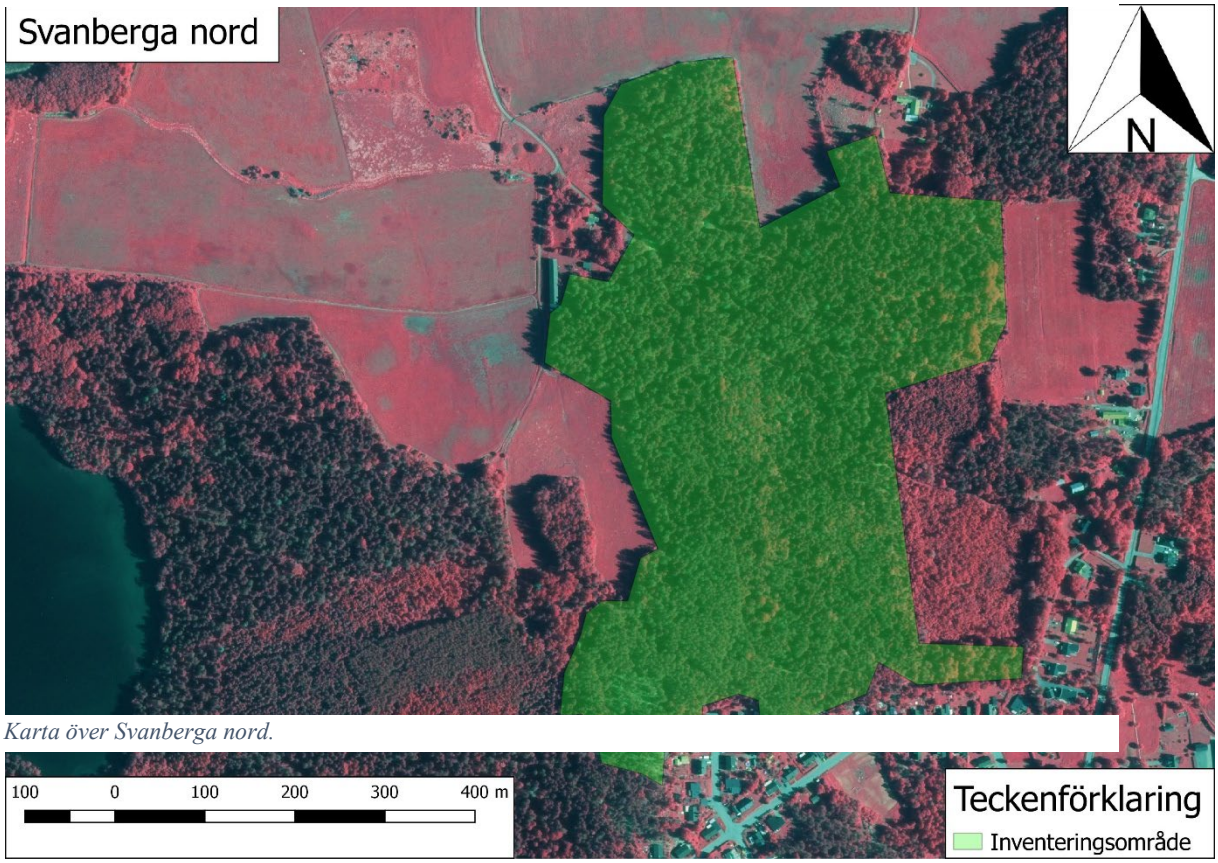
naturvårdsart i boreala granskogar och bekräftar att området har mycket höga naturvärden. Violettfläckig spindling, som bildar mykorrhiza med barrträd på starkt kalkrik mark, hittades här på sin fjärde kända fyndplats i kommunen. I södra delen av området finns ett parti hällmark med äldre tall. Här hittades naturvårdsarterna reliktbock (NT), motaggsvamp (NT) och kötticka (NT).

Övriga naturvårdsarter som noterades vid besöket var dofttråding, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, klubbspindling, persiljespindling (NT), olivspindling, kungsspindling (NT), kantspindling, anisspindling, odörspindling (NT), kryddspindling, krusbärskremla, guldkremla, brandriska, svavelriska, diskvaxskivling, tallört och grönpyrola.

Områdets betade kalkbarrskog bedöms tillhöra en av Roslagens bäst utvecklade och hyser högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga naturvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Med tanke på att stora delar utgörs av inhägnad och skogen troligen betas, så är fortsatt skogsbete mycket värdefullt och önskvärt. Möjlighet till betesstöd bör undersökas. För att göra området mer intressant för besökare så vore det önskvärt med en informationsskylt vid någon av stigarna.

Karta över Svanberga nord.

Karta över Svanberga nord.

Svanberga västra skolskog
Friluftsvärde: Medelgod besöksfrekvens – 8 poäng (bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-10-14
Storlek: 8,9 ha
Koordinat: N: 6639698 E: 1659848

Beskrivning
Område ligger väster om Svanberga skola och går ut mot sjön Erkens strand i väster. Det består av gammal och välutvecklad kalkbarrskog. Delar är också rikt på lövträd och bitvis stort inslag av hassel. Det har kontakt med de två andra inventeringsområden i Svanbergas västra och norra närhet. Delar av området är klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. I delar av området passerar Svanbergas motionsspår.

Violgubbe - Gomphus clavatus (VU).

Friluftsvärde
Området har stor vikt för friluftslivet i Svanberga. Det ligger i direkt anslutning till tätorten vilket ger en hög besöksfrekvens och tätortens motionsspår går i kanten av området. Orienteringskontroller, kojor och tipspromenader avslöjar områdets popularitet. Stigar genom skog ansluter området till de andra två inventerade i närheten. Närheten till Svanberga skola är huvudanledningen till att området används så flitigt. Utöver skolans elever vistas antagligen de flesta i Svanberga här som vill komma ut i fin skog. Breda stigar går genom området i den gamla och vackra skogen.

Gul lammticka - Albatrellus citrinus (VU).

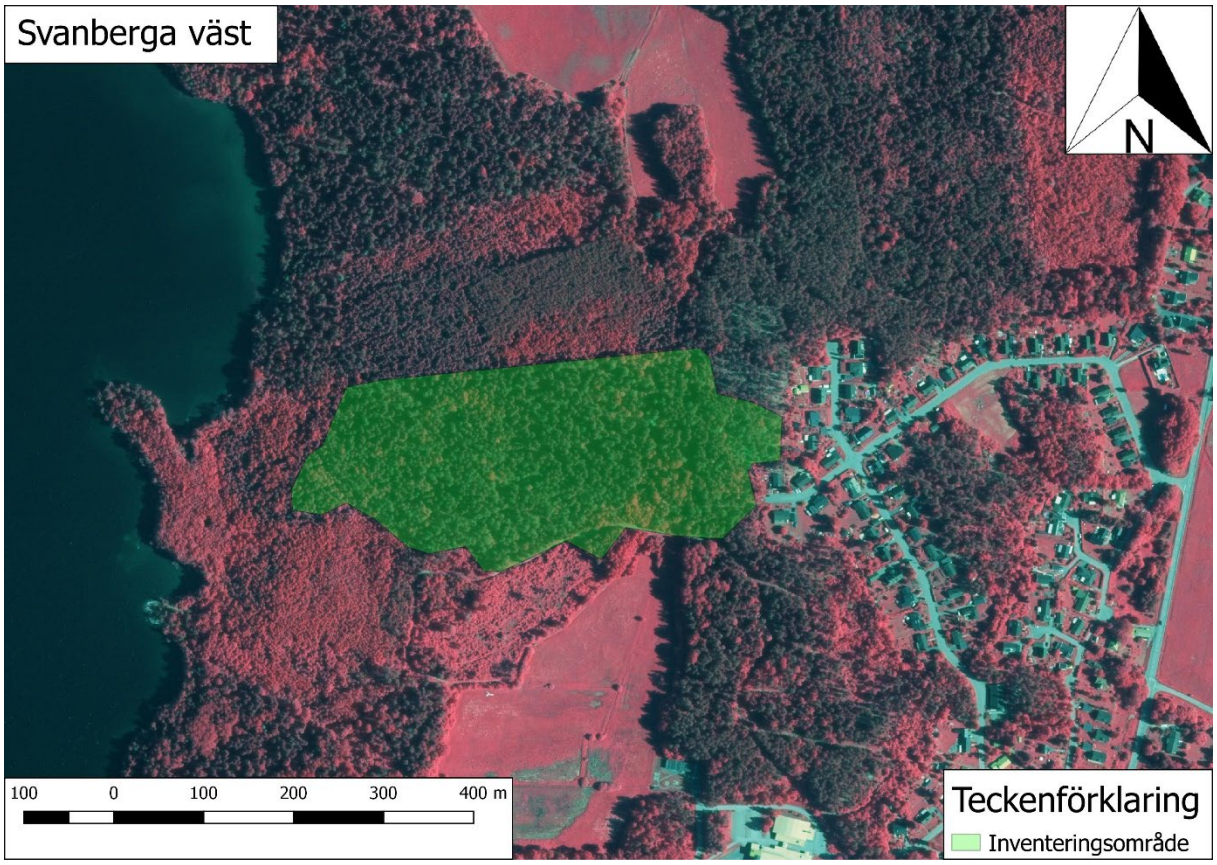
Naturvärde
Den starkt kalkpåverkade skogen är både av kalkbarr- och kalkblandskogskaraktär. Inslaget av ädla lövträd och hassel är bitvis påtaglig. Den kalkgynnade kranshakmossan är överallt marktäckande och lundväxter finns överallt. Detta har här skapat en av hela Roslagens mest värdefulla och artrika skogsområden. Särskilt skyddsvärda

Odörspindling - Cortnarius russeoides (NT).

arter som växer här är violgubbe (VU), gul lammticka (VU), och grönfjällig fjällskivling (VU). Bland en lång rad andra krävande arter som växer här kan nämnas lömsk flugsvamp, kastanjefjällskivling, svartfjällig fjällskivling, pluggmusseron, kragjordstjärna, klubbspindling, anisspindling, olivspindling, odörspindling (NT), korallfingersvampar, rödbrun jordstjärna, kragjordstjärna, brandriska, svavelriska, krusbärskremla, grovticka, fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, diskvaxskivling, långfliksmossa, blåsippa och vårärt. Sammantaget visar fynden av alla ovanliga och hotade arter att skogen har lång kontinuitet, riklig tillgång av död ved i olika nedbrytningsstadier, gamla och värdefulla tallar och granar samt ett kalkrikt markskikt. Området som helhet bedöms vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga natur- och friluftslivsvärden, inklusive förekomsten av riktigt sällsynta och hotade arter, att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Önskvärt vore även att informera besökare om de höga naturvärden som går att uppleva i området.

Karta över Svanberga väst.

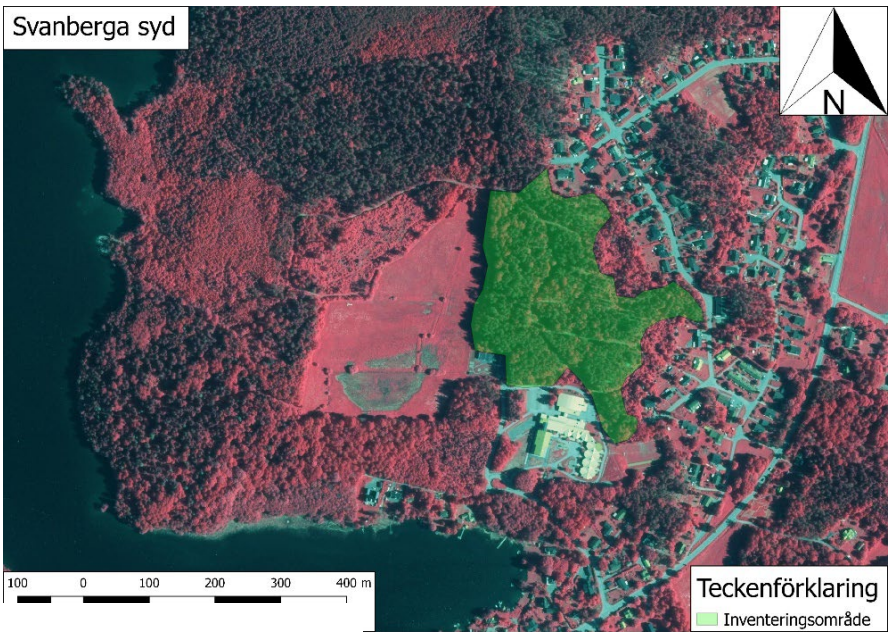
Svanberga norra skolskog (Svanberga syd)
Friluftsvärde: Hög besöksfrekvens – 11 poäng (mycket bra värde)
Naturvärde: Klass 1 – Högsta naturvärde
Inventerat: 2020-10-16
Storlek: 7,3 ha
Koordinat: N: 6639459 E: 1660020

Beskrivning
Direkt norr om Svanberga skola återfinns ett välanvänt skogsområde med motionsspår. Skogen är del av ett större sammanhängande grönområde. Terrängen är småkuperad och delar utgörs av en västsluttning. Skogen är barrdominerad men det finns bitvis stort inslag av lövträd och även hassel. Jorden är tydligt kalkpåverkad och det märks tydligt på vegetationen.

Friluftsvärde
Området kan sägas vara en förlängning av Svanberga skolas skolgård och används regelbundet. Skogen med allt som går att upptäcka är ett viktigt inslag av natur i elevernas vardag. Här finns breda stigar och en gles skog som överallt är enkel att ta sig fram i. Orienteringskontroller, kojor och tipspromenader avslöjar områdets popularitet. Både genom sina stigar och skog ansluter området till de andra två beskrivna områdena i Svanberga. Utöver skolelever används området med motionsspåret av många av Svanbergas invånare. Området har högsta friluftslivsvärde.

Naturvärde
Skogen i området är gammal och domineras av tall och gran. Kalkrikedom, kontinuiteten på gamla barrträd och förekomst av död ved skapar förutsättningar för många krävande växter och svampar. En sådan art är brandmusseron, som här finns på en av sina få lokaler i kommunen. Andra naturvårdsarter som noterades vid inventeringen var svart taggsvamp (NT), fjällig taggsvamp, skarp dropptaggsvamp, svavelriska, krusbärskremla, blåsippa, sårläka, tallört och grönpyrola. Sammantaget bedöms området vara av högsta naturvärde.

Åtgärdsförslag
Hela det studerade området har så höga natur- och friluftslivsvärden att det motiverar ett långsiktigt skydd i någon form. Skogen har en stor pedagogisk roll för den näraliggande skolan. Önskvärt vore även att på lämpliga platser informera om

området och dess höga naturvärden.

Gulbrämad dykare - Dytiscus marginalis.

4. Inventering av sjöar och vattendrag

Ett av studiens syften har varit att även översiktligt undersöka de sjöar som återfinns i närheten av någon av de i rapporten ingående tätorterna. Sammanlagt har cirka hundra hektar sjöar och vattendrag inventerats. Fokus har då legat vid att identifiera mer krävande växter och djur, vilka indikerar naturvärden. Särskilt studerades förekomsten av vattenlevande dykarskalbaggar (fam. Dytiscidae). Inom familjen finns 164 arter som förekommer regelbundet i Sverige. Eftersom både larver och vuxna skalbaggar är bundna till vatten är de känsliga för föroreningar i vattnet. Det är därför viktigt att sjöar och vattendrag är i god ekologisk balans för att dykarbaggarna ska trivas.

Särskilt de två arterna bredkantad dykare (*Dytiscus latissimus)* samt bred paljettdykare (*Graphoderus bilineatus)* eftersöktes. Båda arterna har minskat och blivit alltmer sällsynta och är upptagna i EU:s naturvårdsdirektiv. Dessutom var båda arternas förekomst i Norrtälje kommun mycket bristfälligt kända och det var därför angeläget att få bättre kunskap om arterna.

Metod

Dykarbaggarna inventerades genom utsättning av fällor. Fällorna tillverkades med hjälp av två petflaskor, gummisnoddar och pinnar att fästa flaskorna vid. Betet som användes var kräftpellets. I varje inventerad sjö placerades åtta fällor ut som fick stå en till tre nätter innan de tömdes. Alla fällor hade lufthål i toppen för att skalbaggarna skulle överleva och kunna släppas ut efter att de räknats och artbestämts. Inventeringen skedde sporadiskt från maj till september.

Resultat

Ingen av de särskilt eftersökta arterna *bredkantad dykare eller bred paljettdykare påvisades* vid inventeringen. Däremot fångades två andra arter ur släktet, *Dytiscus circumcinctus* och gulbrämad dykare. Fyra andra mindre arter identifierades också. Tabellen nedan redovisar vilka arter som identifierades på respektive lokal.

Område	Koordinat	Dytiscus circumc-inctus	Dytiscus marginalis	Acilius canaliculatus	Acilius sulcatus	Hydaticus transversalis	Colymbetes paykulli
Limmaren	N: 6627313 E: 1663443	-	-	-	-		
Lommaren	N: 6629793 E: 1661461	-	X	-	-		
Kyrksjön	N: 6628066 E: 1661190	-	-	-	-		
Kvisthamravik-ens dammar	N: 6628865 E: 1663122	-	X	X	X		
Skeboån	N: 6660272 E: 1655768	X	-	X	-	X	X
Blåkaren	N: 6671031 E: 1657662	X	-	X	-		
Herräng gruvområde	N: 6671288 E: 1657800	X	-	X	-		
Bärsjön	N: 6617408 E: 1660727	-	-	-	-	-	-
Långsjön Rimbo	N: 6626967 E: 1642915	-	-	-	-	-	-
Synningen	N: 6629143 E: 1645140	-	-	-	-	-	-
Bornan	N: 6655586 E: 1665626	-	-	-	-	-	-

Tabell 1: Tabell över inventerade områden och identifierade arter.

Resultatet ovan visar att de eftersökta arterna inte fångades. Det betyder dock inte att de inte finns i de inventerade sjöarna. Det ger dock en indikation om att de troligen inte är vanligt förekommande. Vissa arter kan ha glesa populationer med lägre tätheter vilket gör att de är svåra att upptäcka.

Det kan också vara så att de inventerade sjöarna och vattendragen helt saknar de eftersökta arterna. Att flera lokaler haft goda förekomster av andra arter i samma släkten tyder dock på att dessa platser borde vara av tillräckligt god kvalitet för att även de eftersökta båda eftersökta arterna ska trivas där.

5. Tack

Stort tack till Ola Nordstrad, Kristoffer Stighäll, Birgitta Wasstorp, Jan Edelsjö, Dan Magnsbo, Mattias Andersson, Micael Söderman och Åke Strid, för ert stöd genom projektet. Tack också till övriga 72 personer som ideellt engagerat sig för naturvården i Norrtälje genom medverkan vid exkursioner och artinventeringar.

Svampexkursion till Tisslinge, på bilden står (från vänster) Birgitta Wasstorp, Åke Strid och Kristoffer Stighäll framför ett gigantiskt exemplar av Kungschampinjon.

6. Referenslista

ArtDatabanken. 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

ArtDatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

Artfakta från ArtDatabanken. 2020. *Bibagge Apalus bimaculatus.* https://artfakta.se/artbestamning/taxon/apalus-bimaculatus-100323 (Hämtad 2020-06-01)

Artfakta från ArtDatabanken. 2015. *Gulsparv Emberiza citrinella*. https://artfakta.se/artbestamning/taxon/emberiza-citrinella-103055 (Hämtad 2020-01-31)

Artfakta från ArtDatabanken. 2019. *Månlåsbräken Botrychium lunaria*. https://artfakta.se/artbestamning/taxon/botrychium-lunaria-222112 (Hämtad 2020-01-31).

Artfakta från ArtDatabanken. 2020. *Vårsidenbi Colletes cunicularius.* https://artfakta.se/artbestamning/taxon/colletes-cunicularius-103078 (Hämtad 2020-06-01)

Albihn, J. 1993. *Extremrikkärr. Botanisk inventering med förslag till skötselåtgärder.* Naturvård i Norrtälje kommun.

Andersson, J. 2010. *Bolsmossen - ett miljöarkiv för landskapsutveckling i Rimbotrakten.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 38.

Anderberg, A. 2000. *Bäckmärke Berula erecta*. Den virtuella floran, Naturhistoriska riksmuseet. http://linnaeus.nrm.se/flora/di/apia/berul/beruere.html (Hämtad 2020-01-31).

Anderberg, A. 2005. *Vitstarr Carex livida*. Den virtuella floran, Naturhistoriska riksmuseet. http://linnaeus.nrm.se/flora/mono/cypera/carex/careliv.html (Hämtad 2020-06-01)

Bergelin, K och Persson, K. 2012. *Ängssvampar, En fältguide till SMF:s svampväkteri ”Vaxvakt”.* Göteborg: Sveriges Mykologiska Förening.

Biodivers Naturvårdskonsult. 2011. *Metod för naturvärdesbedömning*. Skene.

Cederberg, B. 2001. *Skogsbrukets effekter på rödlistade arter*. ArtDatabanken rapporterar 4. Uppsala: ArtDatabanken, SLU.

Cederberg, B. & Löfroth, M. (red). 2000. *Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000*. Artdatabanken, SLU.

Eriksson, I. 2011. *Näset - skötselplan för ett skogsområde i Rimbo.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 46.

Edsbro Hembyggdsförening. *Edsbro masugn*. https://www.edsbrohembygd.se/edsbro%20masugn.html. (Hämtad 2020-01-31)

Krok, T., Almquist, S., Jonsell, L. och Jonsell, B. 2016. *Svensk flora, Fanerogamer och Kärlkryptogamer*. 29. uppl. Stockholm: Liber.

Jokinen, K. och Granér, A. 2015. *Inventering och bedömning av naturvärde – Nordrona i Norrtälje kommun.* Norrtälje.

Länsstyrelsen i Stockholms län. 1997. ”Strand vid Ortala bruk” sid 118. Våtmarksinventering i Stockholms län. Underlagsmaterial. Rapport 1997:1.

Länsstyrelsen i Stockholm län. 2009. *Rikkärr i Stockholms län.* Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholm län.

Länsstyrelsen i Västmanlands län. 2006. *Inventering av bred gulbrämad dykare och bred paljettdykare. Basinventering av sjöar i Natura 2000 områden. Västerås: Länsstyrelsen i Västmanlands län.*

Löfroth, M. (red). 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.* Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturhistoriska Riksmuseet. 2016. Dykare. https://www.nrm.se/faktaomnaturenochrymden/djur/insekterochspindeldjur/skalbaggar/dykare.328.html (Hämtad 2020-06-01)

Naturvårdsverket. 2005*. Död ved i levande skogar. Hur mycket behövs och hur kan målet nås?* Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket. 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 1*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket. 2009. *Handbok för artskyddsförordningen. Del 2*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Nilsson, A. N. & Holmen, M. 1995. *The aquatic Adephaga (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. II. Dytiscidae.* Fauna entomologica Scandinavica.

Nitare, J. 2000. *Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer*. Jönköping: Skogsstyrelsen.

Nitare, J. 2019. *Skyddsvärd skog: Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvårdsbedömning.* Jönköping: Skogsstyrelsen.

Pettersson, M. 2011*. Värdefulla naturbetesmarker i Norrtälje kommun.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 43.

Påhlsson, L. 1995. *Vegetationstyper i Norden*. 2. uppl. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.

Paths for all, org. 2014. *The path manager's guide to grading*. Scotland.

Ryman, S. & Holmåsen, I. 1992. *Svampar, en fälthandbok*. 3. uppl. Stockholm: Interpublishing.

Skogsstyrelsen, 2014. *Handbok för inventering av nyckelbiotoper*. Jönköping: Skogsstyrelsen.

Svenska Kyrkan. 2018. *Frötuna Kyrka*. https://www.svenskakyrkan.se/roslagens-ostra-pastorat/frotuna-kyrka. (Hämtad 2020-01-31)

Sveriges riksdag. 2020. Artskyddsförordning (SFS2007:845). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/artskyddsforordning-2007845_sfs-2007-845 (Hämtad 2020-12-01)

Söderström, Bo. 2019. *Nordens Fjärilar, en fälthandbok*. Stockholm: Bonnier fakta.

Söderman, M. & Bergström, M. 2005: *Dammar och småvatten – hemvist för större vattensalamander och andra arter.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 24.

Søgaard, B., Holmen, M. & Holm, T.E. 2004. *Vandkalve. Teknisk anvisning til ekstensiv overvågning.* Danmarks Miljøundersøgelser.

Väddö och hembyggds- och fornminnesförening. 2013. *Kasberget.* http://www.vaddohembygdsforening.se/gamla-grisslehamns-vardkase/ (Hämtad 2020-01-31)

Visit Roslagen. 2010. *Rimbo kyrka*. https://www.roslagen.se/104522/Rimbo-kyrka/ (Hämtad 2020-01-31)

Wenche, E. (red.) 2014. *Arter och naturtyper i habitatdirektivet – bevarandestatus i Sverige 2013*. Uppsala: ArtDatabanken SLU.

Weibull, H., Hultengren, S., Johansson, P., Malmqvist, A. & Andersson, K. 2011. *Inventering av lavar, mossor och svampar.* Naturvård i Norrtälje kommun nr 29.

Welander, L. (red). 1984. *Vägen från gruva och bruk. Kap. Herrängs gruvbanor.* Stockholm: Sv. Järnvägsklubben.

Zachrisson, E. 2012. *Slåtterängar vid Häverö-Östernäs och i andra delar av Häverö socken.* Naturvård i Norrtälje kommun nr. 50.

Naturvård i Norrtälje kommun är en serie rapporter som började ges ut 1990 med syfte att berätta om intressanta och värdefulla naturområden eller vårt miljöarbete.

Rapporterna kan beställas från:

Norrtälje kommun
Samhällsbyggnadskontoret
Box 800, 761 28 Norrtälje
eller per tfn. 0176 – 710 00 samt på webbsidan www.norrtalje.se

Följande rapporter har hittills utkommit:
1. Erken-området - naturinventering och förslag till skyddsåtgärder
2. Broströmmen - en naturinventering från Erken till Norrtäljeviken
3. Tranviks naturreservat - naturinventering med förslag till skötselåtgärder
4. Rimsjöskogen - naturinventering av ett urskogsartat område
5. Långsjön/Karlsdalsmossen - naturinventering av ett skogs- och våtmarksområde
6. Extremrikkärr - botanisk inventering med förslag till skötselåtgärder
7. Skedviken - naturinventering med förslag till skötselåtgärder
8. Penningbyån/Väsbysjön - naturinventering med förslag till skötselåtgärder
9. Arsläjan - naturinventering av en kustnära barrskog
10. Storanden - naturinventering av ett skogs- och våtmarksområde
11. Mårdsjö-området - naturinventering och förslag till landskapsekologisk planering
12. Limmaren-området - naturvärdering och skötselförslag
13. Södra Bornan - botanisk inventering med förslag till skydds- och skötselåtgärder
14. Utålskedjan - naturinventering av riksobjektets landområden
15. Lidö - naturinventering med förslag till skydds- och skötselåtgärder
16. Östra Lermaren/Eknöviken - naturinventering av riksintressanta havsvikar
17. Aspdalssjö-området - inventering av naturskogar
18. Kundbysjön – restaurering av en våtmark
19. Odlingslandskapets förändring på Stomnarö
20. Restaurering av sjöar och vattendrag - genom lokalt engagemang
21. Kustens strandområden - en kartläggning av naturvärden och exploatering
22. Åsarnas grundvatten - en kartering av grundvattentillgångar i Lohärads- och Rööåsen
23. Häverö-Östernäs fritidshusområde - vård av kustnära, ört- och lövrika marker
24. Dammar och småvatten - hemvist för större vattensalamander och andra arter
25. Skärgårdens odlingslandskap - bevarande genom lokalt engagemang
26. Landlevande mollusker i kalkrika miljöer
27. Fältgentiana - en indikator på värdefulla naturbetesmarker
28. Färsna gård - förslag till naturskola
29. Inventering av lavar, mossor och svampar
30. Runö, Bränd-Hallskär och Kläppen - geodiversitet i Söderarms skärgård
31. Ängssvampar - inventering av några slåtterängar och naturbetesmarker
32. Skärgårdens odlingslandskap - vad hände med det lokala engagemanget?
33. Odlingslandskapet i Roslagen - rapport från konferensen 4-5 oktober 2006
34. Heden och Mönäsviken på Svartlöga - skötselplaner
35. Aktionsplan för biologisk mångfald - uppföljning 1997-2007
36. Fjärilar i Norrtälje kommun - inventering 2007-2008
37. Runö, Bränd-Hallskär och Kläppen - marinbiologisk inventering i Söderarms skärgård

38. Bolsmossen - ett miljöarkiv för landskapsutveckling i Rimbotrakten
39. Viren-området - naturinventering
40. Små kustnära vattendrag - viktiga för vårlekande fiskar
41. Fasterna kommunskog - historisk landskapsstruktur och skydd av biologisk mångfald
42. Geodiversitet vid Färsna gård
43. Värdefulla naturbetesmarker i Norrtälje kommun
44. Svanberga - skötselplan för ett skogsområde vid Erken
45. Vätö huvud - skötselplan för ett skogsområde på Vätö
46. Näset - skötselplan för ett skogsområde i Rimbo
47. Bolsmossen - skötselplan för ett myr- och skogsområde vid Rimbo
48. Färsna - skötselplan för ett tätortsnära område vid Norrtälje
49. Runö, Bränd-Hallskär och Kläppen - skötselplan för tre skärgårdsområden
50. Slåtterängar vid Häverö-Östernäs och i andra delar av Häverö socken
51. Kärlväxter och skalbaggar i Eklund - bevarande av naturvärden i en nyckelbioton
52. Tätortsnära natur i Norrtälje kommun

Kontaktuppgifter

Norrtälje kommun
Box: 800, 761 28 Norrtälje
Telefon: 0176-710 00
E-post: kontaktcenter@norrtalje.se

norrtalje.se